

Χρήση του διαδικτυακού προγράμματος GAME για την αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και τη μείωση των συμπεριφορικών δυσκολιών μεταξύ των μαθητών

Ενότητες & υλικό εκμάθησης GAME

**Συνεργασία με μαθητή με διαταραχή συμπεριφοράς.
Διάγνωση και συστάσεις**

συντακτικό από τους
Bożena Majerek
Agnieszka Domagała-Kręcioch

PROJECT 2019-1-PL01-KA201-064865

Η δημοσίευση έγινε με την οικονομική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η δημοσίευση αντικατοπτρίζει μόνο τη θέση των συγγραφέων της και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ο Εθνικός Οργανισμός του Προγράμματος Erasmus + δεν είναι υπεύθυνοι για το ουσιαστικό περιεχόμενό του

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή

Κεφάλαιο I. Διάγνωση της σχολικής κατάστασης μαθητών με προβλήματα συμπεριφοράς. Έκθεση και συστάσεις Bożena Majerek

- 1.1 Θεωρητικές υποθέσεις
- 1.2 Μεθοδολογικές υποθέσεις
  - 1.2.1. Στόχος και ερευνητικά ζητήματα
  - 1.2.2. Κατασκευή ερευνητικών εργαλείων
  - 1.2.3. Οργάνωση και διεξαγωγή έρευνας
  - 1.2.4. Χαρακτηριστικά της ομάδας που μελετήθηκε
- 1.3 Ανάλυση των αποτελεσμάτων της δοκιμής
  - 1.3.1. Αντίληψη της συχνότητας των διαταραχών συμπεριφοράς των μαθητών από τους ερωτηθέντες εκπαιδευτικούς
  - 1.3.2. Αντίληψη της συχνότητας των διαταραχών συμπεριφοράς των νέων από τους ερωτηθέντες μαθητές
  - 1.3.3. Συχνότητες διαταραχών συμπεριφοράς παιδιών και εφήβων στην αξιολόγηση ερωτηθέντων μαθητών και εκπαιδευτικών
  - 1.3.4 Συμπεράσματα και συστάσεις

Κεφάλαιο II Εργασία με μαθητές με διαταραχές συμπεριφοράς. Θεωρητική βάση για την κατασκευή προληπτικών και διορθωτικών ενεργειών Bożena Majerek

- 2.1. Προβλήματα στις σχέσεις με ενήλικες Bożena Majerek
  - 2.1.1. Συνεργασία με έναν επιθετικό μαθητή/στάδια οικοδόμησης μιας στρατηγικής για συνεργασία με έναν επιθετικό μαθητή - Klaudia Miśkiewicz, Maciej Dymacz
  - 2.1.2. Στάδια οικοδόμησης στρατηγικής για συνεργασία με μαθητή χωρίς διάθεση συνεργασίας - Klaudia Miśkiewicz, Maciej Dymacz
  - 2.1.3. Συνεργασία με χειριστικούς μαθητές - Klaudia Miśkiewicz, Maciej Dymacz
  - 2.1.4. Στάδια οικοδόμησης μιας στρατηγικής για συνεργασία με έναν απομονωμένο μαθητή - Klaudia Miśkiewicz, Maciej Dymacz
  - 2.1.5. Στάδια οικοδόμησης μιας στρατηγικής για συνεργασία με έναν μαθητή που εστιάζει την προσοχή στον εαυτό του - Klaudia Miśkiewicz, Maciej Dymacz
- 2.2. Προβλήματα στις σχέσεις με συνομηλίκους Mariusz Gajewski
  - 2.2.2. Στάδια δημιουργίας στρατηγικής για εργασία με μαθητές με συμπεριφορές εκφοβισμού - Luís Guarita, Maria Gama, Neuza Simões
  - 2.2.3. Στάδια δημιουργίας στρατηγικής για εργασία με μαθητές με αντικοινωνικές συμπεριφορές - Luís Guarita, Maria Gama, Neuza Simões
  - 2.2.4. Στάδια οικοδόμησης μιας στρατηγικής για εργασία με μαθητές με δυσκολία να δεχτούν τη διαφορετικότητα (πολιτισμικές και ιδεολογικές διαφορές) - Luís Guarita, Maria Gama, Neuza Simões

- 2.3 Προβλήματα στις αλληλεπιδράσεις με την ομάδα Agnieszka Domagała-Kręciach
- 2.3.1. Ορισμός ομάδας, Λειτουργίες, Τύποι ομάδων - Sorin Ionițescu, Raluca Andreea Ioniță, Ioana Evelina Tabarcea, Delia Chervase, Răzvan Dima Caracota
  - 2.3.2. Δεξιότητες ομαδικής εργασίας - Sorin Ionițescu, Raluca Andreea Ioniță, Ioana Evelina Tabarcea, Delia Chervase, Răzvan Dima Caracota
  - 2.3.3. Προσδιορισμός των προβλημάτων στη λειτουργία της ομάδας - Sorin Ionițescu, Raluca Andreea Ioniță, Ioana Evelina Tabarcea, Delia Chervase, Răzvan Dima Caracota
  - 2.3.4. Ανακαλύπτοντας τους πιθανούς τρόπους επίλυσης της σύγκρουσης - Sorin Ionițescu, Raluca Andreea Ioniță, Ioana Evelina Tabarcea, Delia Chervase, Răzvan Dima Caracota
  - 2.3.5. Επιλέγοντας έναν τρόπο επίλυσης του προβλήματος - Sorin Ionițescu, Raluca Andreea Ioniță, Ioana Evelina Tabarcea, Delia Chervase, Răzvan Dima Caracota
- 2.4. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΜΕ ΣΧΕΣΗ ΜΟΝΟΝ Agnieszka Domagała-Kręciach
- 2.4.1. Στάδια δημιουργίας στρατηγικής για εργασία με μαθητές με σύνδρομο κατάθλιψης - Bożena Majerek, Iwona Marczyńska
  - 2.4.2. Στάδια οικοδόμησης μιας στρατηγικής για συνεργασία με μαθητή άλλου σεξουαλικού προσανατολισμού - Bożena Majerek, Iwona Marczyńska
  - 2.4.3. Στάδια δημιουργίας στρατηγικής για συνεργασία με προκλητικούς μαθητές - Bożena Majerek, Iwona Marczyńska
  - 2.4.4. Στάδια δημιουργίας στρατηγικής για εργασία με μαθητές με αυτοτραυματική συμπεριφορά - Bożena Majerek, Iwona Marczyńska
  - 2.4.5. Στάδια οικοδόμησης μιας στρατηγικής για συνεργασία με ντροπαλή μαθητή - Bożena Majerek, Iwona Marczyńska
- 2.5. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Katarzyna Wojtanowicz
- 2.5.1. ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ (ΣΠΛ) - Zuzana Palková, Laura Kyžňanská
  - 2.5.2. Διαταραχές λειτουργικών λειτουργιών (EFD) - Zuzana Palková, Laura Kyžňanská
  - 2.5.3. Διαταραχή ελλειμματικής προσοχής και υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ) - Zuzana Palková, Laura Kyžňanská
  - 2.5.4. Διαταραχές εσωτερικοποίησης - Zuzana Palková, Laura Kyžňanská
  - 2.5.5. Ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή - OCD - Zuzana Palková, Laura Kyžňanská

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Το ερωτηματολόγιο προβληματικής συμπεριφοράς - για τον Δάσκαλο

Το ερωτηματολόγιο προβληματικής συμπεριφοράς - για μαθητή

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το κοινωνικό κλίμα του σχολείου επηρεάζει τόσο τη συνολική επίδοση των μαθητών όσο και την ικανοποίηση των εκπαιδευτικών και των γονέων. Ο τρόπος επικοινωνίας και η ικανότητα δημιουργίας θετικών σχέσεων στον εκπαιδευτικό χώρο αποτελεί βασική προϋπόθεση για την παιδαγωγική επιτυχία.

Η δημιουργία μόνιμων και ασφαλών σχέσεων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη γνώση και την προσωπική και κοινωνική ικανότητα των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτικών που είναι σε θέση να αναγνωρίσουν και να προσδιορίσουν τις ανάγκες, τις προσδοκίες και τα προβλήματα των μαθητών τους. Η αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών και προληπτικών παρεμβάσεων είναι το αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, της αξιόπιστης και ακριβούς διάγνωσης δύσκολων καταστάσεων.

Επομένως, τα στερεότυπα αντιληπτά πρότυπα αλληλεπίδρασης μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών θα πρέπει να αλλάξουν στη νέα έννοια της εκπαίδευσης. Για το σκοπό αυτό, πρέπει να αναπτυχθούν νέες μέθοδοι, τεχνικές και μέσα εκπαίδευσης και ανατροφής.

Το έργο GAME που υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος ERASMUS + (Στρατηγική συνεργασία για τη σχολική εκπαίδευση KA201) στοχεύει στη δημιουργία ενός διαδραστικού εκπαιδευτικού εργαλείου για εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτικούς που εργάζονται με μαθητές με διαταραχές συμπεριφοράς.

Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν πολλές δημοσιεύσεις στην εκδοτική αγορά για εκπαιδευτικές δυσκολίες και προβλήματα, δεν υπάρχει ακόμη μελέτη που να αντιμετωπίζει ολοκληρωμένα το θέμα των πιο συχνά διαταραγμένων μορφών συμπεριφοράς με πρόταση συγκεκριμένων διορθωτικών ενεργειών. Εν τω μεταξύ, μια τέτοια συμπεριφορά δεν είναι ασυνήθιστη σε χώρο σχολείου ή τάξης και δεν είναι κάθε δάσκαλος/εκπαιδευτής πιστοποιημένος κοινωνιοθεραπευτής με τις κατάλληλες θεραπευτικές ικανότητες, χάρη στις οποίες θα μπορούσε να παρέμβει γρήγορα και αποτελεσματικά. Η αισθητή πολλαπλή πίεση του σχολείου και της τοπικής κοινότητας του προκαλεί συνεχώς άγχος και φόβους όχι μόνο για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του μαθητή, αλλά και για τη δική του επαγγελματική μοίρα.

Ως εκ τούτου, για να καλυφθούν οι ανάγκες των εκπαιδευτικών, αξίζει να αναλάβετε δημιουργικές δραστηριότητες, να χρησιμοποιήσετε νέες μεθόδους και να σχεδιάσετε καινοτόμα εκπαιδευτικά εργαλεία για να διορθώσετε αποτελεσματικότερα τις υπάρχουσες δυσλειτουργίες και να αποτρέψετε την εμφάνιση νέων εκπαιδευτικών προβλημάτων αρκετά νωρίς.

Ο οδηγός, τον οποίο παραδίδουμε στον αναγνώστη, μπορεί να αποτελέσει έμπνευση για περαιτέρω προληπτικό και εκπαιδευτικό έργο. Στην αρχική πρόθεση, ήταν ένα από τα απαραίτητα

στάδια του GAME: *UsinG online gAMe για την αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και τη μείωση των συμπεριφορικών δυσκολιών μεταξύ των μαθητών* (2019-1-PL01-KA201-064865) που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος ERASMUS+ (Strategic Partnership for σχολική εκπαίδευση KA201), σκοπός του οποίου ήταν η δημιουργία ενός διαδραστικού εκπαιδευτικού εργαλείου που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτικών που εργάζονται με μαθητές που παρουσιάζουν δυσκολίες στη συμπεριφορά και κινδυνεύουν να εγκαταλείψουν το εκπαιδευτικό σύστημα νωρίτερα.

Η ομάδα που αναπτύσσει το συγκεκριμένο περιεχόμενο, το οποίο αποτελεί και τον οδηγό, περιλαμβάνει εκπροσώπους πέντε οργανώσεων εταίρων: Πανεπιστήμιο της Πάτρας (Ελλάδα), Amadora Inovation (Πορτογαλία), Centrul de Training European (Ρουμανία), New Edu no (Σλοβακία), ARID Association (Πολωνία) και επικεφαλής του έργου είναι το Ποντιφικό Πανεπιστήμιο του Ιωάννη Παύλου Β' στην Κρακοβία.

Το τελικό αποτέλεσμα των δραστηριοτήτων του έργου είναι το εκπαιδευτικό παιχνίδι που είναι διαθέσιμο για όλους όσους ενδιαφέρονται στην ιστοσελίδα μας: www.projectgame.eu.

Ο οδηγός δεν είναι το γενικό αντίδοτο που θα ήταν χρήσιμο στην εργασία με κάθε μαθητή. Είναι μόνο η πρόταση πιθανών ενεργειών και μπορεί να είναι χρήσιμη για εκείνους τους εκπαιδευτικούς/εκπαιδευτικούς που αισθάνονται ανήμποροι, ανίσχυροι, απογοητευμένοι, αντιμετωπίζοντας τα προβλήματα που εξακολουθούν να προκύπτουν στη συμπεριφορά των μαθητών.

Οι θεματικοί τομείς επιτρέπουν, μεταξύ άλλων, την ανεξάρτητη ανάπτυξη διαγνωστικών εργαλείων, σεναρίων μαθημάτων ή τροποποίησης διορθωτικών αλληλεπιδράσεων.

Η έκδοση αποτελείται από δύο κύρια μέρη. Στο πρώτο υπάρχει διάγνωση της σχολικής κατάστασης μαθητών με προβλήματα συμπεριφοράς. Η διάγνωση έλαβε υπόψη τόσο την οπτική των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών. Με βάση ιδιόκτητα ερωτηματολόγια (περιλαμβάνονται στο Παράρτημα), λάβαμε δεδομένα που επιτρέπουν την προετοιμασία μιας λεπτομερούς έκθεσης για τους βασικούς τομείς των διαταραχών συμπεριφοράς: διαταραχές στις σχέσεις με ενήλικες, διαταραχές στις σχέσεις με συνομηλίκους, διαταραχές στη λειτουργία μιας ομάδας, διαταραχές στην αυτοαντίληψη, διαταραχές στις σχέσεις εργασιών.

Το δεύτερο μέρος συζητά τις βασικές θεωρητικές παραδοχές σχετικά με τις διαταραχές συμπεριφοράς στο πλαίσιο της κατασκευής προληπτικών και διορθωτικών ενεργειών λαμβάνοντας υπόψη τα πιο κοινά προβλήματα στην παιδαγωγική πρακτική.

Τα ακόλουθα κεφάλαια του οδηγού είναι επομένως:

- a) **διαταραχές στις σχέσεις με ενήλικες** (εργασία με επιθετικό μαθητή, άρνηση συνεργασίας, χειραγώγηση, απομόνωση, εστίαση της προσοχής στον εαυτό του),

- b) **διαταραχές στις σχέσεις με συνομηλίκους** (εργασία με παρορμητικούς, κινητοποιημένους μαθητές, εκδήλωση αντικοινωνικής συμπεριφοράς, μη αποδοχή πολιτιστικών ή ιδεολογικών διαφορών),
- c) **διαταραχές στη λειτουργία μιας ομάδας** (λειτουργίες και τύποι ομάδων, δεξιότητες ομαδικής εργασίας, βασικά προβλήματα στη λειτουργία της ομάδας, προσέγγιση συγκρούσεων, τρόποι επίλυσης του προβλήματος),
- d) **διαταραχές στην αυτοαντίληψη** (εργασία με μαθητή με συμπτώματα κατάθλιψης, με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό, πρόκληση, εκδήλωση αυτοκαταστροφικής συμπεριφοράς, ντροπαλός),
- e) **διαταραχές στις σχέσεις** εργασίας (εργασία με μαθητή με συγκεκριμένες μαθησιακές δυσκολίες, διαταραχές της εκτελεστικής λειτουργίας, έλλειψη προσοχής και υπερβολική κινητική δραστηριότητα, εσωτερικές διαταραχές, ιδεοψυχαναγκαστικές διαταραχές).

Λαμβάνοντας υπόψη την αναγκαιότητα χρήσης της δημοσίευσης στην πράξη, η δομή αυτών των κεφαλαίων λαμβάνει υπόψη τα γενικά χαρακτηριστικά του προβλήματος που συζητήθηκε και τις προτεινόμενες διορθωτικές ενέργειες. Χάρη στην εισαγωγή στο πρόβλημα των επιλεγμένων διαταραχών στη συμπεριφορά των παιδιών και των εφήβων, οι εκπαιδευτικοί θα μάθουν τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με τα συμπτώματα, τις αιτίες και τις συνέπειες αυτών των διαταραχών. Θα μάθουν επίσης για επιλεγμένους τρόπους αντιμετώπισης δύσκολων καταστάσεων, οι οποίοι αναμφίβολα θα αλλάξουν τη στερεότυπη προσέγγιση του «σχολικού εκφοβιστή» και θα βελτιώσουν την ικανότητα πρόβλεψης των αντιδράσεων του και επιλογής κατάλληλης στρατηγικής δράσης.

Θα πρέπει να τονιστεί για άλλη μια φορά ότι οι προτεινόμενες διορθωτικές ενέργειες, αν και βασίζονται στην εμπειρία ειδικών από διάφορες χώρες και έχουν πλούσιο θεωρητικό υπόβαθρο, είναι μόνο μια πρόσκληση για περαιτέρω ανάπτυξη και αναζητούν τις καλύτερες λύσεις στις δυνατότητες, την κατάσταση και συμφραζόμενα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι.
ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ.
ΈΚΘΕΣΗ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ
BOZENA MAJEREK

Για να προσαρμοστεί το διδακτικό παιχνίδι στις ανάγκες των εκπαιδευτικών, σχεδιάστηκε και πραγματοποιήθηκε διάγνωση αναγκών χρησιμοποιώντας ερωτηματολόγιο για δασκάλους και μαθητές.

Αυτή η Έκθεση παρουσιάζει τόσο τις θεωρητικές βάσεις που αποτέλεσαν τη βάση για την κατασκευή των εργαλείων όσο και τις μεθοδολογικές παραδοχές βάσει των οποίων διεξήχθη η μελέτη. Τα δεδομένα που ελήφθησαν κατά τη διάρκεια της μελέτης αναλύθηκαν διεξοδικά, αποτελώντας έτσι τη βάση για τη διατύπωση συμπερασμάτων και συστάσεων για το διαδραστικό εργαλείο μάθησης GAME που ετοιμάζεται.

1.1 ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Ο όρος «δύσκολος μαθητής» που χρησιμοποιείται συνήθως από τους εκπαιδευτικούς αναφέρεται στις διδακτικές και εκπαιδευτικές δυσκολίες του μαθητή. Ωστόσο, λόγω των βασικών παραδοχών του έργου, η διάγνωση των αναγκών επικεντρώθηκε κυρίως στην προβληματική συμπεριφορά των μαθητών στο σχολείο.

Ο όρος «διαταραχές συμπεριφοράς» εκφράζεται διαφορετικά στη βιβλιογραφία για το θέμα. Μερικοί συγγραφείς τον αντιμετωπίζουν πολύ ευρέως, θεωρώντας όλες αυτές τις συμπεριφορές ως διαταραγμένες, οι οποίες δεν εξυπηρετούν τις προσωπικές ανάγκες του ανθρώπου και δεν στοχεύουν στην επίλυση εργασιών που θέτει το περιβάλλον. Άλλοι, ωστόσο, περιορίζουν το πεδίο αυτής της έννοιας, θέτουν ηθικούς και κοινωνικούς κανόνες ως σημείο αναφοράς κατά την αξιολόγηση συγκεκριμένων συμπεριφορών.^[1]

Οι περισσότεροι συγγραφείς αναγνωρίζουν επίσης ότι κατά τον προσδιορισμό τέτοιων συμπεριφορών, ο χρόνος εμφάνισής τους είναι σημαντικός, καθώς τα περισσότερα παιδιά σε συγκεκριμένα αναπτυξιακά στάδια παρουσιάζουν συγκεκριμένες διαταραχές ποικίλης έντασης και διάρκειας. Επομένως, πολλά συμπτώματα μπορεί να είναι παροδικά. Μιλάμε για διαταραχές στην κυριολεξία όταν είναι ένα χρόνια χαρακτήρα και να συναντηθεί με την αποδοκιμασία του κοινωνικού περιβάλλοντος.

Υπάρχουν πολλές ταξινομήσεις που επιχειρούν να χαρακτηρίσουν τα συμπτώματα των διαταραχών συμπεριφοράς σε παιδιά και εφήβους. Τα πιο συνηθισμένα είναι τα ακόλουθα:

- 1) σωματική επιθετικότητα, έναρξη αγώνων,
- 2) βία κατά νεότερων ή ασθενέστερων ζώων,
- 3) καταστροφή της περιουσίας δικών και άλλων ανθρώπων, κλοπή,
- 4) ψέματα,
- 5) αποχή, απόδραση από το σπίτι,
- 6) πρόωρη και ενδεχόμενη σεξουαλική έναρξη,
- 7) αυτοκαταστροφή με τη μορφή απόπειρων αυτοκτονίας και αυτοτραυματισμού ·
- 8) κατάχρηση ναρκωτικών και ψυχοδραστικών ουσιών. ^[2]

Στην αμερικανική ταξινόμηση των ψυχικών διαταραχών DSM-IV, οι διαταραχές συμπεριφοράς ταξινομούνται στις ακόλουθες συμπτωματικές ομάδες:

- 1) επιθετική συμπεριφορά, απειλή για την υγεία και τη ζωή ή σωματική βλάβη σε άλλους ανθρώπους και ζωντανά όντα ·
- 2) μη επιθετική συμπεριφορά, με αποτέλεσμα την απώλεια ή καταστροφή της περιουσίας κάποιου άλλου ·
- 3) διαρρήξεις και κλοπές ·
- 4) σοβαρή παραβίαση του νόμου. ^[3]

Στην ταξινόμηση ICD-10, ωστόσο, διαγνωστικά κριτήρια για διαταραχές συμπεριφοράς είναι:

- 1) «Εκρήξεις θυμού εξαιρετικά συχνές ή έντονες σε σχέση με το αναπτυξιακό επίπεδο,
- 2) καυγάδες με ενήλικες,
- 3) ενεργητική απόρριψη απαιτήσεων ενηλίκων ή μη συμμόρφωση με τους κανόνες,
- 4) να κάνετε σκόπιμα πράγματα που θυμώνουν τους άλλους,
- 5) κατηγορώντας τους άλλους για τα δικά τους λάθη ή ανάρμοστη συμπεριφορά,
- 6) «ευερεθιστότητα» και ευκολία θυμού από τους άλλους,
- 7) πέφτοντας σε θυμό ή δυσαρέσκεια,
- 8) κακία και εκδίκηση,
- 9) ψέματα ή αθέτηση υποσχέσεων με σκοπό την απόκτηση αγαθών ή προνομίων ή την αποφυγή υποχρεώσεων,
- 10) έναρξη σωματικής επιθετικότητας,
- 11) χρήση όπλων που μπορεί να προκαλέσουν σοβαρούς τραυματισμούς σε άλλους, \
- 12) παραμονή έξω μετά το σκοτάδι παρά τις απαγορεύσεις των γονέων,
- 13) επιδεικνύοντας σωματική σκληρότητα σε άλλους ανθρώπους,
- 14) εκδήλωση σωματικής σκληρότητας στα ζώα,
- 15) σκόπιμη καταστροφή της περιουσίας άλλων,
- 16) σκόπιμη πυρπόληση με κίνδυνο ή πρόθεση πρόκλησης σοβαρών ζημιών,

- 17) κλοπές (σε καταστήματα, διαρρήξεις, πλαστογραφίες),
- 18) αποχή από το σχολείο,
- 19) δραπετεύοντας από το σπίτι,
- 20) διάπραξη εγκλημάτων (π.χ. εκβιασμός, επιθέσεις),
- 21) εξαναγκάζοντας άλλους ανθρώπους να κάνουν σεξουαλική δραστηριότητα,
- 22) τρομοκρατώντας άλλους,
- 23) διάρρηξη στο σπίτι, το κτίριο ή το αυτοκίνητο κάποιου άλλου ». ^[4]

Συνήθως, αρχίζουμε να μιλάμε για διαταραχή συμπεριφοράς όταν η κακή συμπεριφορά γίνεται ο κανόνας και το παιδί σε διαφορετικές καταστάσεις παρουσιάζει ένα σταθερό στερεότυπο συμπεριφοράς. Χάρη σε αυτόν τον ορισμό, μπορούμε να επισημάνουμε ορισμένα χαρακτηριστικά διαταραγμένων συμπεριφορών που μας επιτρέπουν να τα διακρίνουμε από συμπεριφορές που θεωρούνται φυσιολογικές. Τέτοια κριτήρια είναι η ανεπάρκεια, η δυσκαμψία της αντίδρασης, η βλάβη στο θέμα και το περιβάλλον και η παρουσία αρνητικών συναισθημάτων. ^[5] Η ανεπαρκής συμπεριφορά είναι αυτή που δεν λαμβάνει υπόψη τα επιμέρους χαρακτηριστικά της κατάστασης, είναι παράλογη, και έτσι φαίνεται περίεργη ή και συγκλονιστική για όσους τις παρατηρούν. Η ακαμψία της αντίδρασης έγκειται στην επανάληψη ορισμένων συμπεριφορών ανεξάρτητα από τις μεταβαλλόμενες συνθήκες περιβάλλοντος και τα άτομα με τα οποία έρχονται σε επαφή. Η βλαβερότητα μιας τέτοιας συμπεριφοράς σχετίζεται πρωτίστως με τις συνέπειες που νιώθει το παιδί (π.χ. θυμός, συναισθηματική ένταση, αποξένωση, ταπείνωση) καθώς και το περιβάλλον του (π.χ. αναστάτωση, αδυναμία, αποδιοργάνωση του μαθήματος, άγχος, επιθετικότητα). Ταυτόχρονα, η διαταραγμένη συμπεριφορά συνήθως συνοδεύεται από δυσάρεστα συναισθήματα (π.χ. άγχος, μίσος, θυμός, ντροπή, ενοχές, ζήλια, δυσαρέσκεια κ.λπ.).

Οι διαταραχές της συμπεριφοράς μπορεί να εκδηλωθούν σε διάφορους τομείς της λειτουργίας του παιδιού. Οι ασκούμενοι συνήθως αναφέρουν τέσσερις τύπους:

1. **Διαταραχές στις σχέσεις με ενήλικες** που βασίζονται κυρίως στην επίθεση σε άτομα που είναι ευγενικά με το παιδί ή που δεν το γνωρίζουν, στην απόρριψη προτάσεων συνεργασίας και βοήθειας, στην πρόκληση επιθετικότητας, έλλειψης εμπιστοσύνης, χειραγώγησης για κέρδος, ψέματα, απειλές, προσπάθειες εκφοβισμού κ.λπ.
2. **Οι διαταραχές στις σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων** εκδηλώνονται συχνότερα ως αντιπαλότητα με κάθε κόστος, απόρριψη άλλων, αποτροπή, απομόνωση,

επιθετικότητα, βία, χειρισμός άλλων για να επιτευχθούν ορισμένα οφέλη, εκτίμηση και δυσαρέσκεια, προσπάθειες υποταγής και κυριαρχίας έναντι άλλων κ.λπ.

3. **Οι διαταραχές της αυτοαντίληψης** (στάση απέναντι στον εαυτό) είναι αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές, οι οποίες συνίστανται κυρίως στην ανεπαρκή εκτίμηση του εαυτού και των δυνατοτήτων του, αυτοεκτίμηση, αυτοεπιθετικότητα, ενοχοποίηση κ.λπ.
4. **Διαταραχές σε περιπτώσεις εργασιών** που συνήθως εκδηλώνονται με την υλοποίηση των εργασιών που σχετίζονται με τη μάθηση του σχολείου (π.χ. να κάνει την εργασία, την εργασία στην τάξη, προφορική απάντηση, test), το συμφέρον του παιδιού (π.χ. εκπαίδευση, παιχνίδι, το οποίο ασκεί σε μια απόδοση ή σε άλλες καταστάσεις της ζωής, όταν το παιδί αντιμετωπίζει μια εργασία). Διαταραχές μπορεί να εμφανιστούν σε διάφορα στάδια της εφαρμογής της εργασίας - πριν ή κατά τη διάρκεια της εργασίας, και μπορεί να λάβουν διάφορες μορφές, π.χ. άρνηση εκτέλεσης της εργασίας, αναβολή, διακοπή της δράσης κατά την υλοποίηση, μη χρήση των δυνατοτήτων τους στην εργασία.

[6]

Οι παραπάνω τύποι διαταραχών συμπεριφοράς που εμφανίζονται συχνότερα στη βιβλιογραφία έχουν συμπληρωθεί από έναν άλλο σημαντικό τομέα, δηλαδή **προβλήματα στη λειτουργία στην τάξη**. Κάθε ομάδα έχει τα δικά της πρότυπα στα οποία πρέπει να συμμορφώνεται το μέλος της. Η αδυναμία να αναγνωρίσει και να σεβαστεί αυτές τις αρχές ή την αδυναμία να τους αντισταθεί σε έναν εποικοδομητικό τρόπο προκαλεί πολλές συγκρούσεις που εμποδίζουν αποτελεσματικά εύρυθμη λειτουργία της ομάδας. Ταυτόχρονα, αυτά τα προβλήματα δημιουργούν και ενισχύουν άλλους τομείς των διαταραχών συμπεριφοράς του παιδιού.

Σύμφωνα με την ανάλυση της βιβλιογραφίας για το θέμα, αναγνωρίστηκε επίσης ότι οι **συμπεριφορές κινδύνου** που αναλαμβάνουν οι μαθητές αποτελούν έναν σημαντικό τομέα στον οποίο πρέπει να πραγματοποιηθούν εκπαιδευτικές και προληπτικές παρεμβάσεις. Οι επικίνδυνες συμπεριφορές είναι δραστηριότητες που ενέχουν τον κίνδυνο αρνητικών συνεπειών τόσο για τη σωματική όσο και για την ψυχική υγεία του ατόμου και για το κοινωνικό περιβάλλον. Οι πιο συνηθισμένες επικίνδυνες συμπεριφορές περιλαμβάνουν: το κάπνισμα, την κατανάλωση αλκοόλ, τον εθισμό στο Διαδίκτυο και τον πειραματισμό με ακραίες δίαιτες. Η ανάληψη τέτοιων δραστηριοτήτων από τους μαθητές θα πρέπει να θεωρείται ως μια σαφής εκδήλωση διαταραχών συμπεριφοράς.

Η ανάλυση της βιβλιογραφίας που παρουσιάστηκε παραπάνω για τις διαταραχές συμπεριφοράς των μαθητών αποτέλεσε τη βάση για την κατασκευή ερευνητικών εργαλείων για τη διάγνωση αναγκών. Τα εκπαιδευτικά προβλήματα των νέων που αναφέρονται σε μεμονωμένες ταξινομήσεις έχουν ομαδοποιηθεί σε έξι ακόμη τομείς, δηλαδή προβλήματα στις σχέσεις με ενήλικες, προβλήματα στις σχέσεις με συνομήλικους, προβλήματα στη λειτουργία της ομάδας, διαταραχές στην αυτοαντίληψη, προβλήματα σε καταστάσεις εργασίας και επικίνδυνες συμπεριφορές. Επιλέχθηκε η κατάλληλη προβληματική συμπεριφορά των μαθητών για μεμονωμένες κατηγορίες, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο «αρμόδιων κριτών».

Στο πρόσωπο των προαναφερθεισών δυσκολιών, οι μαθητές παρουσιάζουν τέτοια συμπεριφορά είναι

αναμφίβολα μια πρόκληση για τους εκπαιδευτικούς. Ταυτόχρονα, κάθε δάσκαλος και εκπαιδευτικός, μέσω των αντιδράσεών του, μπορεί να συμβάλει στη διόρθωση των διαταραγμένων συμπεριφορών ή στην ενίσχυση τους. Μπορεί επίσης να επηρεάσει με εποικοδομητικό ή καταστροφικό τρόπο διαδικασίες που συμβαίνουν σε μια ομάδα στην οποία συμμετέχουν τέτοια παιδιά. ^[7]

1.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Η διάγνωση των αναγκών πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τη μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας. Ως εκ τούτου, ο στόχος τέθηκε και το κύριο και λεπτομερές πρόβλημα διατυπώθηκε, συζητήθηκε η μέθοδος κατασκευής ερευνητικών εργαλείων, παρουσιάστηκε η πορεία και η οργάνωση της έρευνας και έγιναν επίσης τα χαρακτηριστικά της εξεταζόμενης ομάδας.

1.2.1. Στόχος και ερευνητικά ζητήματα

Η επιστημονική έρευνα είναι μια διαδικασία πολλαπλών σταδίων που αποτελείται από διάφορες δραστηριότητες που στοχεύουν στην παροχή αντικειμενικής, ακριβούς και ολοκληρωμένης γνώσης ενός καθορισμένου τμήματος της πραγματικότητας. Το πρώτο βήμα στην κατασκευή της έρευνας είναι αναμφίβολα ο καθορισμός του σκοπού της. Ο κύριος σκοπός αυτής της έρευνας είναι να αναλύσει και να περιγράψει την αντίληψη της συχνότητας επιλεγμένων διαταραχών συμπεριφοράς παιδιών και εφήβων σε σχολικές καταστάσεις κατά την αξιολόγηση εκπαιδευτικών και μαθητών. Ο στόχος που τέθηκε με αυτόν τον τρόπο δημιουργεί το κύριο πρόβλημα, το οποίο ήταν: Πώς αντιλαμβάνονται οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί τις διαταραχές συμπεριφοράς των παιδιών και των νέων;

Τα ακόλουθα ειδικά προβλήματα διατυπώθηκαν για το προαναφερθέν κύριο πρόβλημα:

1. Ποια είναι η συχνότητα της αντίληψης επιλεγμένων διαταραχών της συμπεριφοράς των μαθητών στο σχολείο από εκπαιδευτικούς από συγκεκριμένες χώρες;
2. Ποια είναι η συχνότητα με την οποία οι μαθητές από συγκεκριμένες χώρες αντιλαμβάνονται επιλεγμένες διαταραχές συμπεριφοράς παιδιών και νέων στο σχολείο;
3. Ποιες είναι οι διαφορές στην αντίληψη της συχνότητας επιλεγμένων διαταραχών συμπεριφοράς παιδιών και εφήβων στο σχολείο στην αξιολόγηση εκπαιδευτικών και μαθητών από μεμονωμένες χώρες;

1. 2.2. Κατασκευή ερευνητικών εργαλείων

Προκειμένου να ληφθούν απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα που δημιουργήθηκαν, δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο αποτελούμενο από 66 ερωτήσεις. Αυτές οι ερωτήσεις ανατέθηκαν σε έξι επιλεγμένες κατηγορίες διαταραχών συμπεριφοράς των μαθητών με βάση τη θεωρητική ανάλυση, δηλ

1. Προβλήματα στις σχέσεις με ενήλικες (15 αντικείμενα)
2. Προβλήματα στις σχέσεις με συνομηλίκους (11 αντικείμενα)
3. Προβλήματα στη λειτουργία σε μια ομάδα ομότιμων (8 αντικείμενα)
4. Προβλήματα στην αυτοαντίληψη (9 αντικείμενα)
5. Προβλήματα σε καταστάσεις εργασιών (9 αντικείμενα)
6. Επικίνδυνη συμπεριφορά (14 αντικείμενα)

Κάθε μία από τις ερωτήσεις που έχει διατυπωθεί έχει κλίμακα 5 βαθμών, επιτρέποντας στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές να εκτιμήσουν τη συχνότητα της αντίληψής τους για επιλεγμένες εκδηλώσεις διαταραχών συμπεριφοράς παιδιών και νέων σε σχολικές καταστάσεις. Οι ερωτήσεις δόθηκαν σε μορφή πίνακα. Για να μπορέσουμε να συγκρίνουμε με ακρίβεια και περιεκτικότητα τα αποτελέσματα των εκπαιδευτικών και των μαθητών, τέθηκαν ταυτόσημες ερωτήσεις και στις δύο. Και τα δύο ερευνητικά εργαλεία έχουν εφοδιαστεί με αρχείο. Οι μαθητές κλήθηκαν να αναφέρουν το φύλο, την ηλικία, τον τόπο διαμονής και τον

τύπο του σχολείου. Οι εκπαιδευτικοί, από την άλλη πλευρά, ανέφεραν: φύλο, ηλικία, τόπο διαμονής και αρχαιότητα.

Τα διαγνωστικά εργαλεία που ετοίμασε η ομάδα του έργου από το Ποντιφικό Πανεπιστήμιο του Ιωάννη Παύλου Β 'στην Κρακοβία έχουν αξιολογηθεί θετικά από όλους τους εταίρους του έργου. Στα τέλη Οκτωβρίου και Δεκεμβρίου 2019, μεταφράστηκαν στα αγγλικά και στη συνέχεια στις γλώσσες των μεμονωμένων εταίρων, δηλαδή στα σλοβακικά, τα ρουμανικά, τα ελληνικά και τα πορτογαλικά.

1.2.3. Οργάνωση και διεξαγωγή έρευνας

Η έρευνα σε όλες τις χώρες εταίρους, δηλαδή στην Πολωνία, τη Σλοβακία, τη Ρουμανία, την Ελλάδα και την Πορτογαλία, πραγματοποιήθηκε από τον Νοέμβριο του 2019 έως τον Ιανουάριο του 2020. Οι ερευνητικές δραστηριότητες που συντονίστηκαν από μεμονωμένους εταίρους ήταν σε μεγάλο βαθμό αδιάκοπες και χωρίς σημαντικά προβλήματα. Μόνο στην Πορτογαλία οι εταίροι έπρεπε να αντιμετωπίσουν μια επαχθής διοικητική διαδικασία προκειμένου να λάβουν άδεια για τη διεξαγωγή μελέτης μεταξύ μαθητών, γεγονός που καθυστέρησε σημαντικά το έργο εντός της καθορισμένης περιόδου.

1.2.4. Χαρακτηριστικά της ομάδας που μελετήθηκε

Όλες οι διαγνωστικές εξετάσεις πραγματοποιήθηκαν σε σχολεία (πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια) και περιελάμβαναν 106 εκπαιδευτικούς. Λόγω της θηλυκοποίησης του επαγγέλματος, το 76,4% των γυναικών και το 23,6% των ανδρών ηλικίας 26-65 ετών βρέθηκαν στον πληθυσμό της μελέτης. Οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί είναι έμπειροι, διότι πάνω από το 70% δηλώνουν αρχαιότητα πάνω από 10 χρόνια. Τα περισσότερα από αυτά ζουν σε μεγάλες πόλεις (36,8%) και κωμοπόλεις (44,3%). Μια λεπτομερής κατανομή των δεδομένων παρέχεται στον Πίνακα Νο. 1 που δείχνει τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών που ερωτήθηκαν.

Tabela 1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών

	Κατηγορία		Πολωνία	Ρουμανία	Ελλάδα	Σλοβακία	Πορτογαλία	Σύνολο	
								N	%
1	Φύλο	κ	37	7	9	19	9	81	76,4
		M	6	3	6	4	6	25	23,6

2	Ηλικία	26-34	16	-	8	1	-	25	23,6
		35-44	17	1	2	5	10	35	33,0
		45-54	10	5	5	10	4	34	32,1
		> 54	-	4	-	7	1	12	11,3
3	Κατοικία	Μεγάλη πόλη	9	6	-	12	12	39	36,8
		Πόλη	25	3	15	2	2	47	44,3
		Χωριό	9	1	-	9	1	20	18,9
4	Εμπειρία	1-5	9	-	6	1	-	16	15,1
		6-10	10	1	4	-	1	16	15,1
		11-15	6	1	2	5	3	17	16,0
		16-20	10	2	1	-	5	18	17,0
		21-35	8	3	2	12	6	31	29,2
		> 35	-	3	-	5	-	8	7,6

Ο πίνακας αριθ. 2 δείχνει τα δημογραφικά χαρακτηριστικά της νεολαίας που ερωτήθηκε.

Ταβελ 2. Δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων μαθητών

	Κατηγορία		Πολωνία	Ρουμανία	Ελλάδα	Σλοβακία	Πορτογαλία	Σύνολο	
								N	%
1	Φύλο	κ	26	42	29	38	27	162	50,8
		Μ	34	38	21	32	32	157	49,2
2	Ηλικία	12	-	-	-	-	14	14	4,4
		13	-	-	-	19	20	39	12,2
		14	-	5	-	34	15	54	16,9
		15	-	17	-	16	6	39	12,2
		16	3	14	24	1	4	46	14,4
		17	17	44	26	-	-	87	27,3
		18	27	-	-	-	-	27	8,5
		19	13	-	-	-	-	13	4,1
3	Κατοικία	Μεγάλη πόλη	25	40	-	24	59	148	46,4
		Πόλη	7	23	50	6	-	86	27,0
		Χωριό	28	17	-	40	-	85	26,6

Συνολικά, 319 μαθητές συμμετείχαν στη μελέτη. Αναλύοντας δεδομένα με βάση το φύλο, πρέπει να σημειωθεί ότι ο πληθυσμός ήταν πολύ καλά επιλεγμένος, καθώς σχεδόν ο ίδιος αριθμός κοριτσιών (N = 162) και αγοριών (N = 157) συμμετείχαν στη μελέτη. Η ομάδα επιλέχθηκε επίσης σωστά λόγω ηλικίας, καθώς μαθητές στην ηλικιακή ομάδα 12-14 ετών (33,5%), 15-16 ετών (26,6%) και 17-19 ετών (39,9%) συμμετείχαν στη μελέτη. Σχεδόν οι μισοί από τους ερωτηθέντες προήλθαν από μεγάλες πόλεις (46,4%) και οι υπόλοιποι από μικρές πόλεις (27%) και χωριά (26,6%).

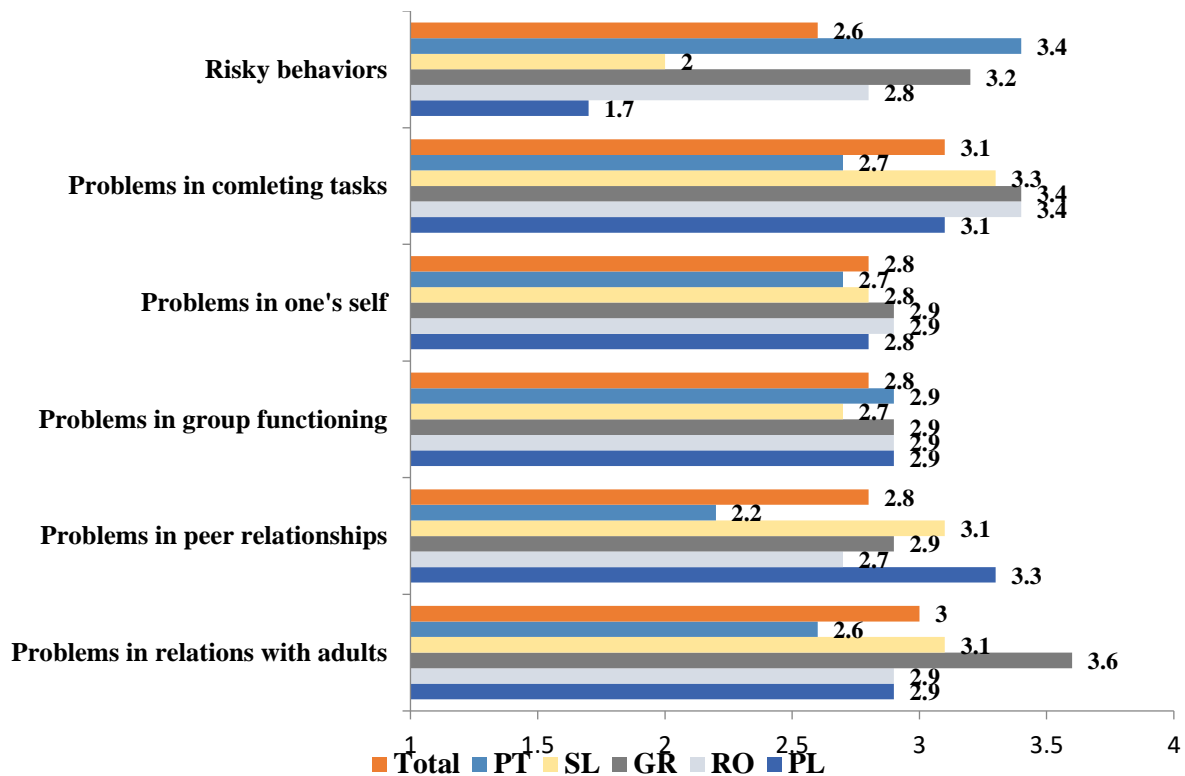
1.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΟΚΙΜΗΣ

Τα δεδομένα που ελήφθησαν κατά τη διάρκεια της μελέτης αναλύθηκαν διεξοδικά και το αποτέλεσμα παρουσιάζεται σε αυτό το κεφάλαιο. Πρώτα παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα του δασκάλου, στη συνέχεια οι μαθητές, και στη συνέχεια συγκρίθηκαν και συγκρίθηκαν.

1.3.1. Αντίληψη της συχνότητας των διαταραχών συμπεριφοράς των μαθητών από τους ερωτηθέντες εκπαιδευτικούς

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στη μελέτη αξιολόγησαν τη συχνότητα εμφάνισης στη σχολική πραγματικότητα επιλεγμένων εκδηλώσεων διαταραχών συμπεριφοράς των μαθητών. Τα ληφθέντα αποτελέσματα δοκιμών παρουσιάζονται στο γράφημα και σε επόμενες περιλήψεις σε πίνακες.

Διάγραμμα 1. Συχνότητα αντίληψης των διαταραχών συμπεριφοράς των μαθητών στην αξιολόγηση ερωτηθέντων εκπαιδευτικών από μεμονωμένες χώρες

Τα δεδομένα στο γράφημα δείχνουν ότι στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, σχεδόν όλες οι κατηγορίες διαταραχών συμπεριφοράς των μαθητών που υποδεικνύονται στη μελέτη κυμαίνονται από $M = 2,6$ έως $M = 3,1$. Αυτό σημαίνει ότι αυτές οι συμπεριφορές εμφανίζονται μόνο περιστασιακά στη σχολική πραγματικότητα. Σύμφωνα με τους δασκάλους, είναι οι λιγότερο πιθανό παρατηρητές επικίνδυνων συμπεριφορών που αναλαμβάνουν οι μαθητές ($M = 2,6$), ενώ τις περισσότερες φορές εντοπίζουν τα προβλήματα των μαθητών σε καταστάσεις εργασίας ($M = 3,1$) και προβλήματα στις σχέσεις με τους ενήλικες ($M = 3,0$).

Εντός μεμονωμένων κατηγοριών, υπάρχουν διαφορές στη βαθμολογία των εκπαιδευτικών από διαφορετικές χώρες. Οι εκπαιδευτικοί από την Ελλάδα επισημαίνουν συχνότερα τα προβλήματα των μαθητών με τους ενήλικες, πιστεύοντας ότι τέτοιες καταστάσεις συμβαίνουν αρκετά συχνά ($M = 3,6$). Στην Πορτογαλία, ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί σπάνια εντοπίζουν τα προβλήματα των μαθητών με τους ενήλικες ($M = 2,6$). Άλλα αποτελέσματα της έρευνας είναι αρκετά παρόμοια. Από την άλλη πλευρά, τα προβλήματα από τις σχέσεις με τους συνομηλίκους επισημαίνονται συχνότερα από εκπαιδευτικούς από την Πολωνία ($M = 3,3$) και τη Σλοβακία ($M = 3,1$), και λιγότερο συχνά από την Πορτογαλία ($M = 2,2$). Άλλες εκτιμήσεις συγκλίνουν.

Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες, τα προβλήματα στη λειτουργία των μαθητών σε μια ομάδα εμφανίζονται σχεδόν στον ίδιο βαθμό σε όλες τις χώρες. Δεν υπήρξαν σημαντικές διαφορές στις εκτιμήσεις τους (από $M = 2,7$ έως $M = 2,9$).

Βλέπουμε μια παρόμοια κατάσταση αναλύοντας τη συχνότητα των προβλημάτων στις σχέσεις των μαθητών με τον εαυτό τους (από $M = 2,7$ έως $M = 2,9$).

Ελαφρώς μεγαλύτερες διαφορές στους βαθμούς μπορούν να γίνουν ανάλυση δεδομένων σχετικά με τη συχνότητα των προβλημάτων των μαθητών σε καταστάσεις εργασίας, τα οποία παρατηρούνται συχνότερα από τους ερωτηθέντες εκπαιδευτικούς από τη Ρουμανία ($M = 3,4$), την Ελλάδα ($M = 3,4$) και τη Σλοβακία ($M = 3,1$), και τις λιγότερο συχνά εκπαιδευτικούς από την Πορτογαλία ($M = 2,7$).

Η μεγαλύτερη διακύμανση στις αξιολογήσεις των εκπαιδευτικών φαίνεται στη συχνότητα της ριψοκίνδυνης συμπεριφοράς των μαθητών, η οποία συμβαίνει συχνότερα στην Πορτογαλία ($M = 3,4$) και στην Ελλάδα ($M = 3,2$), και λιγότερο συχνά στην Πολωνία ($M = 1,7$) και τη Σλοβακία ($M = 2,0$).

Συνοψίζοντας, πρέπει να σημειωθεί ότι οι διαφορές στις αξιολογήσεις των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών από μεμονωμένες χώρες στις επόμενες πέντε κατηγορίες δεν είναι σημαντικά μεγάλες, γεγονός που δικαιολογεί το γεγονός ότι η εικονική εφαρμογή GAME που αναπτύσσεται θα ισχύει εξίσου για τη σχολική πραγματικότητα σε όλους ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ. Μόνο στον τομέα των επικίνδυνων συμπεριφορών βλέπουμε αρκετά μεγάλη ποικιλία αποτελεσμάτων, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν προϋπόθεση για την εξάλειψη αυτής της ενότητας από το εργαλείο διδασκαλίας που αναπτύσσεται.

Επομένως, για να κάνετε τη σωστή επιλογή των διαταραχών συμπεριφοράς των μαθητών που θα συμπεριληφθούν στο πακέτο GAME, πρέπει να αναλύσετε δεδομένα σχετικά με τη συχνότητα συγκεκριμένων προβλημάτων στη σχολική πραγματικότητα. Για το σκοπό αυτό, ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της συχνότητας των εκπαιδευτικών που παρατηρήθηκαν 15 επιλεγμένες εκδηλώσεις διαταραχών των μαθητών σε σχέσεις με ενήλικες.

Πίνακας 3. Συχνότητα διαταραχών στις σχέσεις μεταξύ μαθητών και ενηλίκων σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς που ερωτήθηκαν

Προβλήματα στις σχέσεις με τους ενήλικες		Πολωνία	Ρουμανία	Ελλάδα	Σλοβακία	Πορτογαλία	Σύνολο
		M	M	M	M	M	
1	Μαλώνουν	3,3	2,8	3,6	3,5	2,3	3,1
2	Χρησιμοποιούν βία	1,6	2,0	3,5	1,8	3,3	2,4
3	Επαναστατούν	3,7	2,7	3,9	3,2	2,5	3,2
4	Προσβάλλουν και εκδικούνται	2,2	2,5	3,7	2,4	3,1	2,8
5	Τους κατηγορούν για τις δικές τους αποτυχίες	2,8	2,6	3,9	3,3	2,6	3,0
6	Προσβάλλουν και αποφεύγουν την επαφή	2,7	2,8	3,7	2,6	2,4	2,8
7	Ψεύδονται	3,5	3,5	3,7	3,5	2,3	3,3
8	Είναι αναξιόπιστα	3,4	3,0	3,5	3,6	3,3	3,4
9	Είναι χυδαίοι	2,7	2,7	3,6	3,5	3,1	3,1
10	Είναι ασεβείς	3,1	3,0	3,5	3,5	2,7	3,2
11	Προκαλούν και ενοχλούν	3,2	2,6	3,6	3,2	2,3	3,0
12	Χειρίζονται	2,8	2,5	3,5	2,7	2,5	2,8
13	Δεν τους μιλούν για τα προβλήματα και τις ανάγκες τους	3,4	3,8	3,8	3,1	2,4	3,3
14	Επικεντρώνουν την προσοχή στον εαυτό τους	3,5	4,1	3,9	3,5	1,8	3,4
15	Είναι επιθετικοί	2,0	2,6	3,3	2,7	2,9	2,7

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας, πρέπει να σημειωθεί ότι οι εκπαιδευτικοί προσέχουν το γεγονός ότι οι μαθητές τους είναι συχνά κυριολεκτικοί ($M = 3,4$), εστιάζουν την

προσοχή τους στον εαυτό τους ($M = 3,4$) και ταυτόχρονα λένε ψέματα ($m = 3, 3$) και δεν θέλουν να τους μιλήσουν για τα προβλήματα και τις ανάγκες τους ($M = 3,3$). Οι ερωτηθέντες παρατηρούν επίσης ότι οι μαθητές συχνά επαναστατούν ($M = 3,2$), μαλώνουν ($M = 3,1$) και τους αγνοούν ($M = 3,2$), που εκδηλώνεται, μεταξύ άλλων, με χυδαία συμπεριφορά ($M = 3,1$). Αυτά τα αποτελέσματα δείχνουν σαφώς σημαντικές διαταραχές στην επικοινωνία εκπαιδευτικών και μαθητών, οι οποίες πρέπει να ληφθούν υπόψη στο εργαλείο GAME που αναπτύσσεται.

Οι υποδεικνυόμενες συμπεριφορές εμφανίζονται σε μεμονωμένες χώρες με διαφορετικό βαθμό έντασης. Με αρκετά μικρές διαφορές στις βαθμολογίες συχνότητας, π.χ. κυριολεκτικά από τους μαθητές (από $M = 3,0$ έως $M = 3,6$), σημειώνουμε περιοχές όπου αυτές οι αποκλίσεις είναι μεγάλες, π.χ. στην Πορτογαλία είναι σχετικά σπάνιο για τους μαθητές που θέλουν να εστιάσουν την προσοχή στον εαυτό τους ($M = 1,8$), και στη Ρουμανία ($M = 4,1$) ή στην Ελλάδα ($M = 3,9$) τέτοια γεγονότα είναι κοινά.

Τα δεδομένα υποδεικνύουν επίσης το γεγονός ότι στη Ρουμανία ($M = 3,8$) και στην Ελλάδα ($M = 3,8$), οι μαθητές δεν συζητούν με τους εκπαιδευτικούς για τα προβλήματα και τις ανάγκες τους συχνότερα από ό, τι σε άλλες χώρες. Οι επαναστατικές συμπεριφορές είναι συχνότερες στην Ελλάδα ($M = 3,9$) και την Πολωνία ($M = 3,7$), ενώ σπανιότερα στην Πορτογαλία ($M = 2,5$) και τη Ρουμανία ($M = 2,7$). Καυγάδες μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών συμβαίνουν επίσης συχνότερα στην Ελλάδα ($M = 3,6$) και τη Σλοβακία ($M = 3,5$), ενώ λιγότερο συχνά στην Πορτογαλία ($M = 2,3$) και τη Ρουμανία ($M = 2,8$). Οι Έλληνες ($M = 3,6$) και οι Σλοβάκοι ($M = 3,5$) δάσκαλοι είναι οι πιο συνηθισμένοι με χυδαία συμπεριφορά και λιγότερο συχνά Πολωνοί ($M = 2,7$) και Ρουμάνοι ($M = 2,7$).

Συνοψίζοντας, πρέπει να τονιστεί ότι παρά τις διαπιστωμένες διαφορές στις αξιολογήσεις των ερωτηθέντων από μεμονωμένες χώρες, αυτά τα αποτελέσματα δείχνουν σαφώς πολλά προβλήματα και διαταραγμένες σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών, γεγονός που δείχνει σαφώς την ανάγκη ανάπτυξης των ικανοτήτων τους στον τομέα της σωστής επικοινωνίας. Φαίνεται επίσης ότι οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να μάθουν στρατηγικές για αποτελεσματικές δεξιότητες απόκρισης και διαπραγμάτευσης σε καταστάσεις σύγκρουσης.

Προκειμένου να προσδιοριστεί η συχνότητα των διαταραχών στις σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων, οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να αξιολογήσουν 11 επιλεγμένες εκδηλώσεις τέτοιων προβλημάτων. Τα αποτελέσματα δίνονται στον Πίνακα 4.

Πίνακας 4. Συχνότητα προβλημάτων των μαθητών στις σχέσεις με συνομήλικους στην αξιολόγηση των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών

Προβλήματα στις σχέσεις με συνομήλικους		Πολωνία	Ρουμανία	Ελλάδα	Σλοβακία	Πορτογαλία	ΣΥΝΟΛΟ
		M	M	M	M	M	M
1	Μαλώνουν	3,9	2,8	3,2	3,4	1,4	2,9
2	Τους κατηγορούν για τις δικές τους αποτυχίες/προβλήματα	3,4	2,8	3,1	3,5	1,7	2,8
3	Προσβάλλουν και εκδικούνται	3,2	2,6	2,9	3,5	1,6	2,9
4	Ψεύδονται	3,6	3,4	2,8	3,7	2,0	2,9
5	Είναι επιθετικοί	3,2	2,4	3,1	2,9	1,8	2,7
6	Χωρίζουν και αποσύρονται	2,7	2,5	2,7	2,6	3,1	2,7
7	Είναι ανειλικρινείς και άπιστοι	2,9	3,0	2,9	2,61	2,7	2,8
8	Σνομπάρουν τους άλλους	3,2	2,2	2,7	2,6	2,9	2,8
9	Προκαλούν συγκρούσεις	3,3	2,3	2,7	3,1	2,0	2,7
10	Κυριαρχούν στους άλλους	3,1	2,6	2,7	3,2	2,4	2,8
11	Δεν είναι ικανοί να ζητήσουν βοήθεια	3,3	3,1	2,9	2,7	2,5	2,9

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα, πρέπει να αναφερθεί ότι στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών από όλες τις χώρες, τα προβλήματα που αναφέρονται στη μελέτη εμφανίζονται μόνο περιστασιακά στο χώρο του σχολείου (από $M = 2,7$ έως $M = 2,9$). Τις περισσότερες φορές, κατά τη γνώμη τους, οι μαθητές μαλώνουν ($M = 2,9$), προσβάλλουν και εκδικούνται ($M = 2,9$), λένε ψέματα ($M = 2,9$) και σε μια προβληματική κατάσταση δεν μπορούν να ζητήσουν βοήθεια από άλλους ($M = 2,9$).

Αυτή η μέση τιμή, ωστόσο, δεν φαίνεται να αντικατοπτρίζει την πραγματική κατάσταση, διότι αναλύοντας δεδομένα από μεμονωμένες χώρες, μπορεί κανείς να παρατηρήσει αρκετά μεγάλες διαφορές. Στις αξιολογήσεις των Πολωνών και των Σλοβάκων δασκάλων, οι μαθητές τους,

συχνότερα από ό, τι σε άλλες χώρες, υποστηρίζουν, λένε ψέματα, προσπαθούν να κυριαρχήσουν και αδυνατούν να μιλήσουν στους άλλους για τα προβλήματά τους. Αξίζει επίσης να δοθεί προσοχή στα αποτελέσματα των Πορτογάλων δασκάλων, οι οποίοι βλέπουν συμπεριφορές αποχωρισμού και αποξένωσης συχνότερα από άλλα προβλήματα στις σχέσεις με συνομηλίκους.

Ο πίνακας 5 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνας σχετικά με τη συχνότητα της αντίληψης των εκπαιδευτικών για τα προβλήματα λειτουργίας των μαθητών σε μια ομάδα.

Πίνακας 5. Η συχνότητα των προβλημάτων των μαθητών στη λειτουργία στην ομάδα αξιολογεί τους εξεταζόμενους εκπαιδευτικούς

Προβλήματα στη λειτουργία της ομάδας		Πολωνία	Ρουμανία	Ελλάδα	Σλοβακία	Πορτογαλία	Σύνολο
		M	M	M	M	M	M
1	Δεν συμμορφώνονται με τους κανόνες της τάξης	3,4	3,1	2,9	3,4	2,5	3,1
2	Προκαλούν ταξικές συγκρούσεις	3,2	2,9	3,2	2,9	2,6	3,0
3	Δεν μπορούν να συνεργαστούν σε μια ομάδα	3,3	3,0	3,1	2,7	2,6	2,9
4	Απορρίπτονται από όλη την τάξη	2,6	2,4	2,8	2,1	3,4	2,7
5	Κυριαρχούν σε όλη την τάξη	2,9	2,7	2,9	2,6	3,1	2,8
6	Φοβούνται να μιλήσουν μπροστά σε όλη την τάξη	2,8	2,7	3,0	2,1	2,7	2,7
7	Χειρίζονται και δημιουργούν πίεση στην τάξη	2,7	2,8	2,5	2,5	2,8	2,7

8	Ευνοούνται από όλη την τάξη	2,6	3,2	2,8	3,0	3,3	3,0
----------	-----------------------------	-----	-----	-----	-----	-----	------------

Αναλύοντας τις μέσες τιμές των προβλημάτων των μαθητών στη λειτουργία της ομάδας, όπως και σε προηγούμενες αναλύσεις, θα πρέπει να δηλωθεί ότι δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές στις αξιολογήσεις των εκπαιδευτικών που ερωτήθηκαν (από $M = 2,7$ σε $M = 3,1$). Τις περισσότερες φορές, σύμφωνα με αυτούς, οι μαθητές αδυνατούν να προσαρμοστούν στους κανόνες της τάξης ($M = 3,1$), προκαλούν συγκρούσεις στην τάξη ($M = 3,0$) και δεν μπορούν να συνεργαστούν σε μια ομάδα ($M = 2,9$). Οι εκπαιδευτικοί τόνισαν επίσης το πρόβλημα της τάξης υπέρ των άτυπων ηγετών ($M = 3,0$).

Και εδώ, είναι απαραίτητο να επισημανθούν αρκετά σημαντικές διαφορές στις αξιολογήσεις των εκπαιδευτικών από μεμονωμένες χώρες. Η αδυναμία συμμόρφωσης με τους κανόνες της τάξης επισημαίνεται κυρίως από τους ερωτηθέντες από την Πολωνία ($M = 3,4$), τη Σλοβακία ($M = 3,4$) και τη Ρουμανία ($M = 3,1$). Η πρόκληση συγκρούσεων στην τάξη παρατηρείται συχνότερα από πολωνούς ($M = 3,2$) και ρουμάνους ($M = 3,2$) δασκάλους. Η έλλειψη δεξιοτήτων συνεργασίας παρατηρείται συνήθως από ερωτηθέντες από την Πολωνία ($M = 3,3$), την Ελλάδα ($M = 3,1$) και τη Ρουμανία ($M = 3,0$). Οι Πορτογάλοι δάσκαλοι μας δείχνουν μια ελαφρώς διαφορετική κατάσταση στο σχολείο. Σύμφωνα με αυτούς, το πιο συνηθισμένο πρόβλημα είναι το γεγονός ότι οι μαθητές απορρίπτουν μαθητές ($M = 3,4$) και ευνοούν μερικούς μαθητές ($M = 3,3$) και επιχειρούν την κυριαρχία των μαθητών ($M = 3,1$).

Μια άλλη σημαντική κατηγορία που επιλέχθηκε για έρευνα ήταν ο εντοπισμός των προβλημάτων των μαθητών στις σχέσεις με τον εαυτό τους. Τα αποτελέσματα που ελήφθησαν κατά τη διάρκεια της μελέτης παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 6. Συχνότητα προβλημάτων των μαθητών σε σχέση με τον εαυτό τους κατά τη γνώμη των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών

Προβλήματα στον εαυτό σου		Πολωνία	Ρουμανία	Ελλάδα	Σλοβακία	Πορτογαλία	ΣΥΝΟΛΟ
		M	M	M	M	M	M
1	Σκέφτονται και μιλούν άσχημα για τον εαυτό τους	2,9	2,0	2,6	2,5	3,2	2,6

2	Δεν πιστεύουν στις δικές τους ικανότητες	3,3	3,0	2,8	3,1	2,4	2,9
3	Δρουν αυτοκαταστροφικά	1,8	2,0	2,6	2,9	3,0	2,4
4	Κάνουν την εντύπωση ότι δεν νοιάζονται για τίποτα και κανέναν	2,7	3,2	2,8	2,7	2,4	2,8
5	Δεν δείχνουν ενσυναίσθηση	2,9	3,0	2,9	2,8	2,9	2,9
6	Δεν μπορούν να σταθούν απέναντι σε κανέναν	2,4	3,0	2,9	2,4	2,9	2,9
7	Δεν έχουν τις δικές τους απόψεις	2,6	2,8	2,9	2,6	2,9	2,8
8	Δεν μπορούν να παραδεχτούν τα δικά τους λάθη	3,4	3,4	3,5	3,2	2,1	3,1
9	Δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν τα δικά τους προβλήματα	3,2	3,8	3,4	3,2	2,1	3,1

Σύμφωνα με τα παραπάνω δεδομένα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με τους ερωτηθέντες, οι μαθητές τους είναι πιο συχνά ανίκανοι να παραδεχτούν τα λάθη τους ($M = 3,1$) και να αντιμετωπίσουν τα δικά τους προβλήματα ($M = 3,1$). Δάσκαλοι από την Πολωνία ($M = 3,4$), τη Ρουμανία ($M = 3,4$), την Ελλάδα ($M = 3,5$) και τη Σλοβακία ($M = 3,2$) σημειώνουν τις δυσκολίες των μαθητών να παραδεχτούν τα λάθη τους. Παρόμοια κατανομή δεδομένων μπορεί να δει κανείς στο σημείο 9, εκτός από τους δασκάλους από την Πορτογαλία ($M = 2,1$), όλοι οι άλλοι πιστεύουν σχεδόν εξίσου ότι οι μαθητές τους συχνά δεν αντιμετωπίζουν τα προβλήματά τους (από $M = 3,2$ έως $M = 3,8$). Οι ερωτηθέντες σημειώνουν επίσης ότι τα ανάδοχα παιδιά τους έχουν προβλήματα διεκδικητικότητας ($M = 2,9$), ορισμένες ελλείψεις στα ενσυναίσθητα συναισθήματα ($M = 2,9$) και αρκετά συχνά δεν πιστεύουν στις δικές τους

ικανότητες ($M = 2,9$). Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες εκπαιδευτικούς, οι μαθητές τους σπανιότερα ακολουθούν αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές ($M = 2,4$). Ωστόσο, δάσκαλοι από την Πορτογαλία ($M = 3,0$) και τη Σλοβακία ($M = 2,9$) δίνουν προσοχή σε αυτό το πρόβλημα.

Οι εκπαιδευτικοί από τη Ρουμανία ($M = 3,0$), την Ελλάδα ($M = 2,9$) και την Πορτογαλία ($M = 2,9$) παρατηρούν έλλειψη δεξιοτήτων αντίθεσης. Ωστόσο, σύμφωνα με τους δασκάλους από την Πολωνία ($M = 3,3$), τη Σλοβακία ($M = 3,1$) και τη Ρουμανία ($M = 3,0$) οι μαθητές τους συχνά στερούνται πίστης στις δικές τους ικανότητες.

Στη διεξαχθείσα έρευνα, αναγνωρίστηκε ότι τα προβλήματα των μαθητών σε καταστάσεις εργασίας αποτελούν συστατικό όλου του φάσματος των συμπτωμάτων των διαταραχών συμπεριφοράς, τα οποία συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στις σχολικές αποτυχίες που οδηγούν στην πρόωρη εγκατάλειψη του εκπαιδευτικού συστήματος. Τα αποτελέσματα που ελήφθησαν κατά τη διάρκεια της μελέτης παρουσιάζονται στον Πίνακα 7.

Πίνακας 7. Συχνότητα προβλημάτων των μαθητών σε καταστάσεις που σχετίζονται με την εργασία στην αξιολόγηση των εξεταζόμενων μαθητών

Προβλήματα στην ολοκλήρωση εργασιών	Πολωνία	Ρουμανία	Ελλάδα	Σλοβακία	Πορτογαλία	ΣΥΝΟΛΟ
	M	M	M	M	M	M
1 Δεν μπορείς να βασιστείς σε αυτά	2,7	3,3	3,4	3,3	3,1	3,2
2 Δεν λαμβάνουν αποφάσεις ή αναλαμβάνουν καθήκοντα μόνοι τους	2,7	3,0	3,1	2,8	2,3	2,8
3 Δεν μπορούν να διαχειριστούν το χρόνο τους	3,1	3,5	3,1	3,3	2,0	3,0
4 Αφήνουν τα πάντα μέχρι την τελευταία στιγμή	3,7	3,8	3,1	3,7	1,7	3,2

5	Πρέπει πάντα να τους δίνεις οδηγίες τι πρέπει να κάνουν	3,5	3,8	3,3	3,7	1,9	3,2
6	Βαριούνται να εκτελούν γρήγορα εργασίες	3,4	3,9	3,5	3,5	2,1	3,3
7	Κάνουν τα καθήκοντα με κάθε τρόπο	3,3	3,3	3,3	3,8	2,1	3,2
8	Αρνούνται να ασχοληθούν με οτιδήποτε	2,8	2,8	3,6	3,0	2,6	3,0
9	Αργούν συνεχώς (είναι αδιάθετοι).	2,4	3,0	3,9	3,0	2,6	3,0

Σύμφωνα με τα παραπάνω δεδομένα, πρέπει να σημειωθεί ότι σχεδόν όλοι οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί συμφωνούν ότι οι μαθητές τους συχνά βαριούνται πολύ γρήγορα κατά την εκτέλεση εργασιών ($M = 3,3$). Αυτή η κατάσταση επισημαίνεται συχνότερα από ερωτηθέντες από τη Ρουμανία ($M = 3,9$), την Ελλάδα ($M = 3,5$), τη Σλοβακία ($M = 3,5$) και την Πολωνία ($M = 3,4$).

Κατά τη γνώμη των ερωτηθέντων, οι μαθητές είναι επίσης αρκετά συχνά εξαρτημένοι και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να τους πουν τι να κάνουν ($M = 3,2$). Εδώ, σχεδόν όλοι οι εκπαιδευτικοί από μεμονωμένες χώρες συμφωνούν στην αξιολόγησή τους (από $M = 3,3$ έως $M = 3,8$).

Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες, οι μαθητές τους εκτελούν εξίσου τις εργασίες που τους έχουν εμπιστευτεί ($M = 3,2$), αφήνοντας πίσω την υλοποίηση σημαντικών πραγμάτων την τελευταία στιγμή ($M = 3,2$). Και στις δύο κατηγορίες, οι εκπαιδευτικοί από την Πολωνία, τη Ρουμανία, την Ελλάδα και τη Σλοβακία είναι σχεδόν ομόφωνοι. Ωστόσο, είναι δύσκολο να εξηγηθεί η κατάσταση που περιγράφεται από τους Πορτογάλους ερωτηθέντες. Εδώ τα αποτελέσματα είναι και πάλι διαφορετικά από τα άλλα.

Οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί λυπούνται επίσης για το γεγονός ότι πολύ συχνά δυστυχώς δεν μπορούν να βασίζονται στους μαθητές τους ($M = 3,2$). Αυτή η πτυχή της σχολικής πραγματικότητας επισημαίνεται από ερωτηθέντες από την Ελλάδα ($M = 3,4$), τη Ρουμανία ($M = 3,3$) και τη Σλοβακία ($M = 3,3$).

Οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν επίσης ότι οι μαθητές τους αδυνατούν να οργανώσουν την εργασία τους (M = 3,0) και ίσως γι' αυτό καθυστερούν συνεχώς (M = 3,0).

Η τελευταία κατηγορία που επιλέχθηκε για έρευνα ήταν η επικίνδυνη συμπεριφορά που ανέλαβαν οι μαθητές. Η συχνότητά τους παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 8. Συχνότητα επικίνδυνων συμπεριφορών που αναλαμβάνουν οι μαθητές στην αξιολόγηση των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών

Επικίνδυνες συμπεριφορές		Πολωνία	Ρουμανία	Ελλάδα	Σλοβακία	Πορτογαλία	ΣΥΝΟΛΟ
		M	M	M	M	M	M
1	Καταστρέφουν την περιουσία κάποιου	2,3	2,4	3,3	2,9	2,3	2,6
2	Παίζουν ασταμάτητα	1,8	3,3	3,1	1,9	2,7	2,6
3	Τρέχουν μακριά από το σπίτι	1,3	2,1	3,1	1,4	4,4	2,5
4	Πίνουν αλκοόλ	1,5	3,2	3,3	2,1	4,2	2,9
5	Καπνίζουν τσιγάρα	1,7	4,1	3,1	2,3	3,9	3,0
6	Σεξουαλικά παρενοχλούν τους άλλους	1,2	2,7	3,3	1,5	3,9	2,5
7	Εκφοβίζουν τους άλλους	1,8	2,8	2,9	1,8	2,4	2,3
8	Παίρνουν ναρκωτικά	1,4	2,1	3,2	1,6	4,3	2,5
9	Παίζουν στοίχημα	1,3	2,7	3,1	1,7	4,2	2,6
10	Κακομεταχειρίζονται τα ζώα	1,2	2,0	3,4	1,7	4,1	2,5
11	Εκβιάζουν χρήματα από άλλους	1,4	2,4	3,3	1,6	3,5	2,4
12	Συμμετέχουν σε αγώνες	2,1	2,2	3,0	2,1	2,4	2,4
13	Ακολουθούν αυστηρές δίαιτες	1,4	2,8	3,1	1,7	4,4	2,7

14	Είναι εθισμένοι στο Διαδίκτυο	2,9	4,3	3,5	3,9	1,9	3,3
-----------	-------------------------------	-----	-----	-----	-----	-----	------------

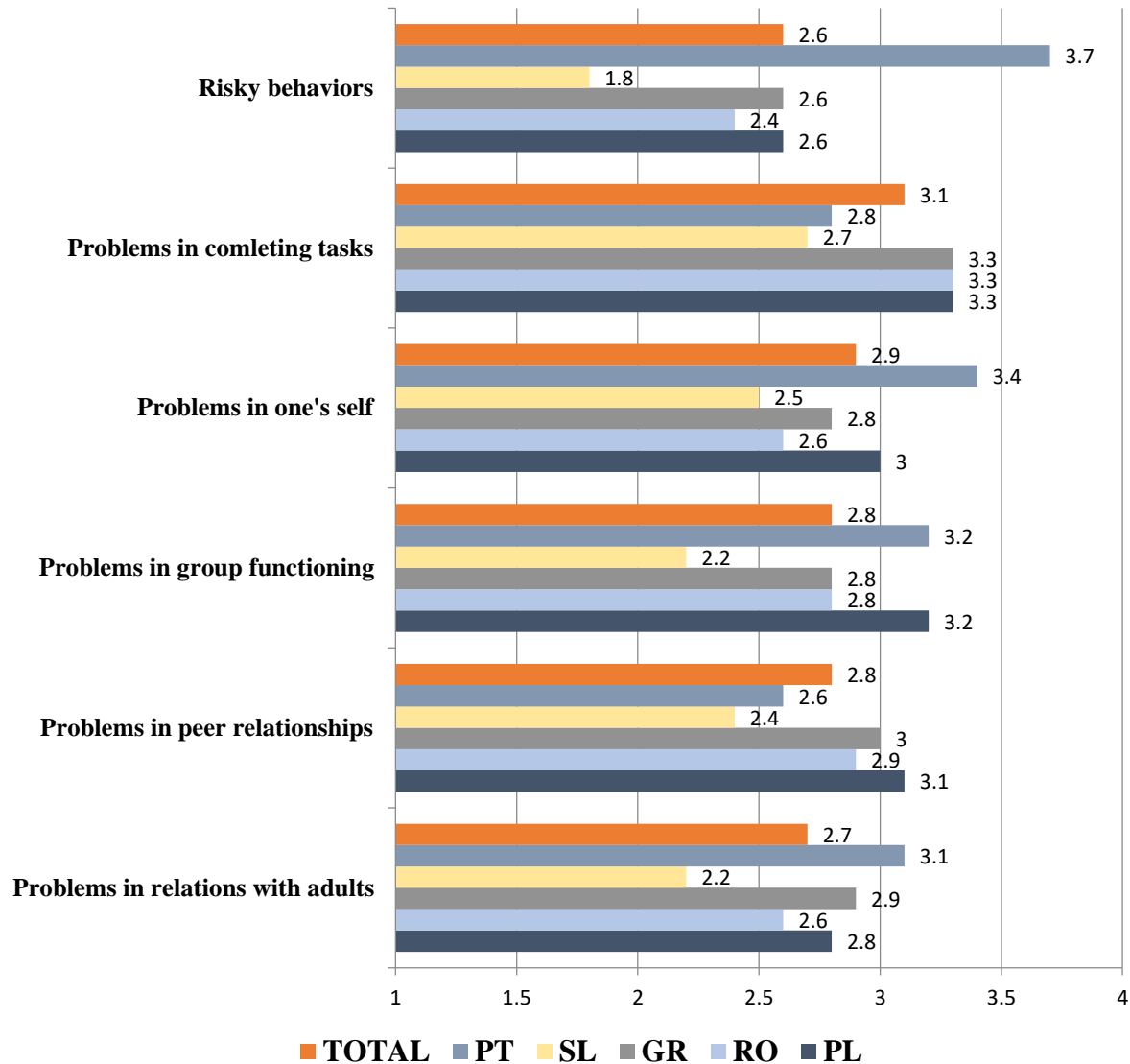
Κατά την ανάλυση των δεδομένων που περιέχονται στον πίνακα, πρέπει να σημειωθεί ότι οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί δίνουν μεγαλύτερη προσοχή στον εθισμό των μαθητών στο Διαδίκτυο ($M = 3.3$). Αυτό το πρόβλημα εμφανίζεται συχνά στη Ρουμανία ($M = 4,3$), τη Σλοβακία ($M = 3,9$) και την Ελλάδα ($M = 3,5$). Το κάπνισμα είναι επίσης ένα αρκετά κοινό πρόβλημα ($M = 3,0$), το οποίο παρατηρείται κυρίως από εκπαιδευτικούς από τη Ρουμανία ($M = 4,1$), την Πορτογαλία ($M = 3,9$) και την Ελλάδα ($M = 3,1$).

Άλλες γενικές τιμές υποδεικνύουν ότι οι κατηγορίες συμπεριφοράς κινδύνου που περιλαμβάνονται στη μελέτη είναι σπάνιες ή πολύ σπάνια αναληφθείσες από τους μαθητές. Ωστόσο, αναλύοντας τα δεδομένα που ελήφθησαν από εταίρους από μεμονωμένες χώρες, σημειώνουμε τη μοναδική απόκλιση των αποτελεσμάτων. Επειδή σχεδόν όλα τα προβλήματα που αναφέρονται παραπάνω εμφανίζονται κυρίως στην Πορτογαλία και την Ελλάδα, σε άλλες χώρες που υιοθετούν ελάχιστες τιμές.

1.3.2. Αντίληψη της συχνότητας των διαταραχών συμπεριφοράς των νέων από τους ερωτηθέντες μαθητές

Οι μαθητές είναι πολύ διορατικοί παρατηρητές της συμπεριφοράς των συναδέλφων τους. Επίσης, τις περισσότερες φορές βιώνουν τις συνέπειες των διαταραχών στη συμπεριφορά άλλων ανθρώπων. Για το λόγο αυτό, η μελέτη ζήτησε επίσης από τους μαθητές να βαθμολογήσουν την εμφάνιση προβληματικών συμπεριφορών που αναφέρονται στο ερωτηματολόγιο. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα και στις ακόλουθες περιλήψεις πίνακα.

Διάγραμμα 2. Συχνότητα διαταραχών συμπεριφοράς παιδιών και εφήβων στην αξιολόγηση των ερωτηθέντων μαθητών

Σύμφωνα με τα στοιχεία του παραπάνω διαγράμματος, πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με τους ερωτηθέντες μαθητές, τα προβλήματα των νέων εμφανίζονται συχνότερα σε καταστάσεις που σχετίζονται με την εργασία ($M = 3.1$). Μαθητές από την Πολωνία ($M = 3,3$), τη Ρουμανία ($M = 3,3$) και την Ελλάδα ($M = 3,3$) συμφωνούν σε αυτό το θέμα. Λιγότερο σπάνια, τέτοια προβλήματα εντοπίστηκαν από ερωτηθέντες από τη Σλοβακία ($M = 2,7$) και την Πορτογαλία ($M = 2,8$).

Ένα παρόμοιο επίπεδο σοβαρότητας δυσκολίας μπορεί να φανεί ανάλυση των αποτελεσμάτων στην κατηγορία των προβλημάτων στις σχέσεις με τον εαυτό του ($M = 2,9$). Εδώ, ωστόσο,

παρατηρούμε μια αρκετά μεγάλη απόκλιση στα δεδομένα που παρουσιάζονται. Κατά τη γνώμη των ερωτηθέντων από την Πορτογαλία ($M = 3,4$), οι νέοι αντιμετωπίζουν συχνά τέτοια προβλήματα. Αντίθετα, μαθητές από τη Σλοβακία ($M = 2,5$) και τη Ρουμανία ($M = 2,6$) ισχυρίζονται ότι οι συνάδελφοί τους σπάνια αντιμετωπίζουν τέτοιες δυσκολίες. Άλλες τιμές στις επόμενες κατηγορίες υποδεικνύουν ότι τα επιλεγμένα προβλήματα εμφανίζονται μόνο περιστασιακά (από $M = 2,6$ έως $M = 2,8$).

Αξίζει επίσης να σημειωθούν αρκετά μεγάλες αποκλίσεις στα δεδομένα που παρουσιάζονται από μεμονωμένες χώρες. Τα πιο σημαντικά είναι τα αποτελέσματα των μαθητών από την Πορτογαλία, οι οποίοι πιστεύουν ότι οι συνάδελφοί τους παίρνουν συχνά ριψοκίνδυνες συμπεριφορές ($M = 3,7$), συχνά αντιμετωπίζουν προβλήματα στις σχέσεις με τον εαυτό τους ($M = 3,4$) και στις σχέσεις με τους ενήλικες ($M = 3,1$). Στον αντίπολο πόλο είναι τα αποτελέσματα των Σλοβάκων μαθητών που εκτιμούν ότι η επικίνδυνη συμπεριφορά ($M = 1,8$), τα προβλήματα στις σχέσεις με τους ενήλικες ($M = 2,2$) και η λειτουργία σε μια ομάδα ($M = 2,2$) εμφανίζονται πολύ σπάνια. Τα αποτελέσματα άλλων μαθητών από μεμονωμένες χώρες είναι αρκετά συγκλίνουσες.

Ο Πίνακας 9 παρουσιάζει τις αξιολογήσεις των ερωτηθέντων μαθητών από μεμονωμένες χώρες σχετικά με τη συχνότητα επιλεγμένων προβλημάτων νεολαίας στις σχέσεις με τους ενήλικες.

Πίνακας 9. Συχνότητα προβλημάτων νεολαίας σε σχέσεις με ενήλικες κατά τη γνώμη των ερωτηθέντων μαθητών

Προβλήματα στις σχέσεις με τους ενήλικες		Πολωνία	Ρουμανία	Ελλάδα	Σλοβακία	Πορτογαλία	ΣΥΝΟΛΟ
		M	M	M	M	M	M
1	Μαλώνουν	3,1	2,8	3,6	2,5	3,2	3,0
2	Χρησιμοποιούν βία	1,4	1,8	2,2	1,0	3,9	2,1
3	Επαναστατούν	3,3	2,5	2,8	2,4	3,1	2,8
4	Προσβάλλουν και εκδικούνται	2,4	2,1	2,5	1,9	4,1	2,6
5	Τους κατηγορούν για τις δικές τους αποτυχίες	2,6	2,7	2,7	2,3	3,0	2,7

6	Προσβάλλουν και αποφεύγουν την επαφή	2,8	2,8	2,9	1,8	2,6	2,6
7	Ψεύδονται	3,6	3,3	3,4	2,8	2,1	3,0
8	Είναι αναξιόπιστα	3,2	3,1	3,0	2,4	3,3	3,0
9	Είναι χυδαίοι	3,2	2,4	2,4	2,4	3,1	2,7
10	Είναι ασεβείς	2,8	2,7	2,8	2,2	2,6	2,6
11	Προκαλούν και ερεθίζουν	2,8	2,5	2,8	2,2	2,7	2,6
12	Χειρίζονται	2,6	2,5	2,7	1,9	3,6	2,7
13	Δεν τους μιλούν για τα προβλήματα και τις ανάγκες τους	3,5	3,3	3,2	2,6	3,0	3,1
14	Επικεντρώνουν την προσοχή στον εαυτό τους	3,0	3,1	3,9	2,8	2,7	3,1
15	Είναι επιθετικοί	2,3	2,1	3,0	1,9	3,2	2,5

Αναλύοντας τα δεδομένα στον πίνακα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά τη γνώμη των ερωτηθέντων μαθητών, τα πιο κοινά προβλήματα στη σχέση των νέων με τους ενήλικες είναι αφενός μια έντονη ανάγκη να επικεντρωθεί η προσοχή ($M = 3.1$), Από την άλλη πλευρά, η έλλειψη ικανότητας να μιλάμε στους ενήλικες για τα προβλήματά τους ($M = 3.1$). Η έλλειψη τέτοιων δεξιοτήτων υποδεικνύεται κυρίως από μαθητές από την Πολωνία ($M = 3,5$), τη Ρουμανία ($M = 3,3$) και την Ελλάδα ($M = 3,2$).

Οι ερωτηθέντες μαθητές παραδέχονται επίσης ότι οι συνάδελφοί τους λένε ψέματα αρκετά συχνά ($M = 3,0$) και είναι κυριολεκτικοί ($M = 3,0$). Για μαθητές από την Πολωνία ($M = 3,6$), την Ελλάδα ($M = 3,4$) και τη Ρουμανία ($M = 3,3$) το να λένε ψέματα στους ενήλικες είναι μια συνηθισμένη κατάσταση.

Η αδυναμία δημιουργίας και διατήρησης θετικών σχέσεων με ενήλικες εκδηλώνεται επίσης σε αρκετά συχνούς καυγάδες ($M = 3,0$), κάτι που είναι σημαντικό κυρίως για μαθητές από την Ελλάδα ($M = 3,6$), την Πορτογαλία ($M = 3,2$) και την Πολωνία ($M = 3,1$) Το

Τα αποτελέσματα σχετικά με τη χρήση βίας κατά των ενηλίκων από νέους είναι επίσης σημαντικά. Και παρόλο που τέτοιες καταστάσεις στα μέσα αποτελέσματα λαμβάνουν τη χαμηλότερη τιμή ($M = 2,1$), σύμφωνα με τους μαθητές από την Πορτογαλία συμβαίνουν συχνά ($M = 3,9$). Κατά τη γνώμη τους, οι νέοι είναι συχνά προσβεβλημένοι ($M = 3,6$), χειριστικοί ($M = 3,6$) και επιθετικοί ($M = 3,2$). Τα δεδομένα σχετικά με την αξιολόγηση της συχνότητας των συγκρούσεων στις σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων είναι εξαιρετικά πολύτιμα.

Πίνακας 10. Συχνότητα προβλημάτων νεολαίας σε σχέσεις με συνομήλικους στην αξιολόγηση ερωτηθέντων μαθητών

Προβλήματα στις σχέσεις με συνομήλικους	Πολωνί	Ρουμανί	Ελλάδ	Σλοβακί	Πορτογαλ	ΣΥΝΟΛ
	α	α	α	α	ία	Ο
	M	M	M	M	M	M
1 Μαλώνουν	3,5	3,1	3,6	2,5	2,2	3,0
2 Τους κατηγορούν για τις δικές τους αποτυχίες/προβλήματα	2,9	2,8	3,1	2,7	2,4	2,8
3 Προσβάλλουν και εκδικούνται	3,1	2,9	2,8	2,4	2,5	2,7
4 Ψεύδονται	3,4	3,2	3,2	2,9	2,2	3,0
5 Είναι επιθετικοί	3,0	2,6	2,6	2,3	2,5	2,6
6 Χωρίζουν και αποσύρονται	2,8	2,8	3,0	2,1	3,3	2,8
7 Είναι ανειλικρινείς και άπιστοι	2,8	3,0	2,8	2,2	2,8	2,7
8 Σνομπάρουν τους άλλους	3,2	2,8	2,8	2,5	2,8	2,8
9 Προκαλούν συγκρούσεις	3,2	2,8	2,6	2,2	2,0	2,6
10 Κυριαρχούν στους άλλους	3,3	2,7	3,1	2,5	2,6	2,8
11 Δεν είναι ικανοί να ζητήσουν βοήθεια	3,2	3,0	3,0	2,0	3,1	2,9

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα στον παραπάνω πίνακα, οι ερωτηθέντες νέοι πιστεύουν ότι οι συνομήλικοί τους μαλώνουν συχνότερα ($M = 3,0$) και λένε ψέματα μεταξύ τους ($M =$

3,0). Στις απόψεις των ερωτηθέντων από την Ελλάδα (M = 3,6) και την Πολωνία (M = 3,5) συμβαίνουν συχνά τέτοιες καταστάσεις.

Δύσκολες καταστάσεις συνομηλίκων προκύπτουν επίσης από το γεγονός ότι οι νέοι συχνά αδυνατούν να ζητήσουν βοήθεια (M = 2,9). Σε αυτή την περίπτωση, εκτός από τους βαθμούς των Σλοβάκων μαθητών (M = 2,0), όλοι οι άλλοι υποδεικνύουν ότι τέτοιες καταστάσεις συμβαίνουν σχετικά συχνά.

Μετά την ανάλυση των δυσκολιών που εγγράφονται στις μεμονωμένες σχέσεις συνομηλίκων, είναι απαραίτητο να χαρακτηριστούν τα δεδομένα που θα υποδεικνύουν τα προβλήματα της νεολαίας στη λειτουργία στην τάξη. Τα δεδομένα που λαμβάνονται κατά τη διάρκεια της μελέτης παρουσιάζονται στον Πίνακα 11.

Πίνακας 11. Συχνότητα προβλημάτων των νέων στην ομαδική λειτουργία στην αξιολόγηση των ερωτηθέντων μαθητών

Προβλήματα στη λειτουργία της ομάδας	Πολωνία	Ρουμανία	Ελλάδα	Σλοβακία	Πορτογαλία	ΣΥΝΟΛΟ
	M	M	M	M	M	M
1 Δεν συμμορφώνονται με τους κανόνες της τάξης	4,1	2,9	2,9	2,7	2,5	3,0
2 Προκαλούν ταξικές συγκρούσεις	3,3	2,6	2,6	2,2	2,6	2,7
3 Δεν μπορούν να συνεργαστούν σε μια ομάδα	3,4	2,9	3,1	2,1	3,2	2,9
4 Απορρίπτονται από όλη την τάξη	2,5	2,7	2,0	1,7	3,8	2,5
5 Κυριαρχούν σε όλη την τάξη	2,9	2,8	2,8	2,0	3,9	2,9
6 Το Φοβούνται να μιλήσουν μπροστ	3,4	3,1	3,6	2,4	2,9	3,1

1	Σκέφτονται και μιλούν άσχημα για τον εαυτό τους	3,1	2,5	2,2	2,3	3,6	2,7
2	Δεν πιστεύουν στις δικές τους ικανότητες	3,2	3,0	2,8	2,7	3,2	3,0
3	Δρουν αυτοκαταστροφικά	2,6	2,3	2,2	2,3	4,4	2,8
4	Κάνουν την εντύπωση ότι δεν νοιάζονται για τίποτα και κανέναν	3,1	2,8	3,1	2,4	3,4	3,0
5	Δεν δείχνουν ενσυναίσθηση	3,0	2,7	3,1	2,6	3,2	2,9
6	Δεν μπορούν να σταθούν απέναντι σε κανέναν	2,6	2,3	2,5	2,3	3,1	2,6
7	Δεν έχουν τις δικές τους απόψεις	2,6	2,6	2,7	2,2	3,5	2,7
8	Δεν μπορούν να παραδεχτούν τα δικά τους λάθη	3,5	2,7	3,6	2,9	3,1	3,2
9	Δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν τα δικά τους προβλήματα	3,3	2,7	3,2	2,4	3,3	3,0

Κατά τον χαρακτηρισμό των σχέσεων των νέων με τον εαυτό τους, θα πρέπει να δοθεί προσοχή κυρίως στην έλλειψη ικανότητας να τους παραδεχτούν τα λάθη τους ($M = 3.2$). Αυτό το πρόβλημα παρατηρείται συχνότερα από μαθητές από την Ελλάδα ($M = 3,6$) και την Πολωνία ($M = 3,5$).

Κατά τη γνώμη των ερωτηθέντων, οι νέοι συχνά δεν πιστεύουν στις δικές τους ικανότητες (M = 3,0). Το γεγονός αυτό υποδεικνύεται από ερωτηθέντες από την Πολωνία (M = 3,2), την Πορτογαλία (M = 3,2) και τη Ρουμανία (M = 3,0).

Οι ερωτηθέντες μαθητές πιστεύουν επίσης ότι οι συνομήλικοί τους συχνά δίνουν την εντύπωση ότι δεν νοιάζονται για τίποτα και κανέναν (M = 3,0). Οι νέοι στην Πορτογαλία (M = 3,4), την Πολωνία (M = 3,1) και την Ελλάδα (M = 3,1) υιοθετούν αυτές τις μοναδικές συμπεριφορές.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης, μπορεί επίσης να ειπωθεί ότι οι έφηβοι αρκετά συχνά δεν αντιμετωπίζουν τα δικά τους προβλήματα (M = 3,0). Αυτό το γεγονός μας επισημαίνεται και πάλι από ερωτηθέντες από την Πολωνία (M = 3,3), την Πορτογαλία (M = 3,3) και την Ελλάδα (M = 3,2).

Οι νέοι, κατά τη γνώμη των ερωτηθέντων, έχουν επίσης αρκετά συχνά προβλήματα με τον προσδιορισμό των συναισθημάτων και των συναισθημάτων των άλλων (M = 2,9). Η έλλειψη ενσυναίσθησης μεταξύ των συναδέλφων τους παρατηρείται συχνότερα από μαθητές από την Πορτογαλία (M = 3,2) και την Ελλάδα (M = 3,1).

Τα ενοχλητικά δεδομένα μας παρέχονται από μαθητές από την Πορτογαλία, διότι κατά τη γνώμη τους, οι νέοι κάνουν πολύ συχνά αυτοκαταστροφικές πράξεις (M = 4,4). Τα αποτελέσματα για τις άλλες χώρες κυμαίνονται από M = 2,2 έως M = 2,6. Για τους Πορτογάλους δασκάλους, τα φανερά προβλήματα των μαθητών με αυτόν τον τρόπο είναι αναμφίβολα μια μεγάλη πρόκληση στη διαδικασία της διάγνωσης καθώς και της θεραπείας και της πρόληψης.

Τα προβλήματα που προκύπτουν σε καταστάσεις εργασίας είναι πολύ συχνά σημαντική αιτία σχολικής αποτυχίας για τους μαθητές. Επομένως, χάρη στα δεδομένα που παρέχονται στον παρακάτω πίνακα, είναι δυνατό να γίνει μια λεπτομερής περιγραφή της έλλειψης ατομικών δεξιοτήτων σε αυτόν τον τομέα

Πίνακας 13. Συχνότητα προβλημάτων νεολαίας σε καταστάσεις που σχετίζονται με την εργασία στην αξιολόγηση του ερωτηθέντος μαθητή

Προβλήματα στην ολοκλήρωση εργασιών		Πολωνί	Ρουμανί	Ελλάδ	Σλοβακί	Πορτογαλί	ΣΥΝΟΛ
		α	α	α	α	α	Ο
		M	M	M	M	M	M
1	Δεν μπορείς να βασιστείς σε αυτά	3,2	3,0	3,0	2,8	3,2	3,0

2	Δεν λαμβάνουν αποφάσεις ή αναλαμβάνουν καθήκοντα μόνο ι τους	2,9	3,1	3,2	2,5	3,2	3,0
3	Δεν μπορούν να διαχειριστούν το χρόνο τους	3,1	3,3	3,6	2,5	3,0	3,1
4	Αφήνουν τα πάντα μέχρι την τελευταία στιγμή	3,8	3,7	4,1	3,5	2,4	3,5
5	Πρέπει πάντα να τους δίνεις οδηγίες τι πρέπει να κάνουν	3,0	3,2	3,5	2,7	2,8	3,0
6	Βαριούνται να εκτελούν γρήγορα εργασίες	3,4	3,5	3,5	3,1	2,8	3,3
7	Κάνουν τα καθήκοντα με κάθε τρόπο	3,5	3,5	3,2	2,2	2,8	3,0
8	Αρνούνται να ασχοληθούν με οτιδήποτε	3,3	3,1	2,8	2,2	3,2	2,9
9	Αργούν συνεχώς (είναι αδιάθετοι).	3,8	3,2	3,0	2,4	2,4	3,0

Με βάση τα δεδομένα που περιέχονται στον πίνακα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά τη γνώμη των ερωτηθέντων, ένα συχνά εμφανιζόμενο πρόβλημα σε καταστάσεις εργασίας είναι να αφήσουν σημαντικά πράγματα την τελευταία στιγμή ($M = 3,5$). Εκτός από τους Πορτογάλους ερωτηθέντες ($M = 2,4$), όλοι οι άλλοι δίνουν προσοχή σε αυτό.

Ταυτόχρονα , οι ερωτηθέντες παραδέχονται ότι οι συνάδελφοί τους συχνά βαριούνται γρήγορα κατά την εκτέλεση εργασιών (M = 3,3). Από αυτή την άποψη, όλοι οι ερωτηθέντες εκτιμάται σε ένα παρόμοιο επίπεδο.

Οι ερωτηθέντες μαθητές ισχυρίζονται ότι πολύ συχνά οι νέοι δεν μπορούν να οργανώσουν τη δουλειά τους (M = 3.1). Μια τέτοια κατάσταση γίνεται πιο συχνά αντιληπτή από ερωτηθέντες από την Ελλάδα (M = 3,6) και τη Ρουμανία (M = 3,3).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα που ελήφθησαν, τα χαρακτηριστικά των προβλημάτων των μαθητών σε προβληματικές καταστάσεις πρέπει επίσης να προστεθούν ότι είναι αρκετά συχνά καθυστερημένα (M = 3,0), εφόσον εκτελούν τις εργασίες που τους έχουν ανατεθεί (M = 3,0), δεν μπορούν να βασίζονται σε (M = 3.0) και έχουν προβλήματα με την ανεξάρτητη λήψη αποφάσεων και τα καθήκοντα (M = 3.0).

Παρά τις διαφορές που εμφανίζονται στις απόψεις των μαθητών από μεμονωμένες χώρες, φαίνεται ότι οι δυσκολίες που υποδεικνύονται για τη μελέτη που εμφανίζονται σε καταστάσεις εργασίας γίνονται σχεδόν εξίσου αντιληπτές από τους ερωτηθέντες.

Η τελευταία κατηγορία που εξετάστηκε στη διεξαχθείσα έρευνα ήταν η επικίνδυνη συμπεριφορά που ανέλαβαν οι νέοι. Οι μέσες βαθμολογίες που δείχνουν τη συχνότητα μιας τέτοιας συμπεριφοράς σε μεμονωμένες χώρες παρουσιάζονται στον Πίνακα Νο 14

Πίνακας 14. Συχνότητα λήψης επικίνδυνων συμπεριφορών από νέους κατά τη γνώμη των ερωτηθέντων μαθητών

Επικίνδυνες συμπεριφορές		Πολωνία	Ρουμανία	Ελλάδα	Σλοβακία	Πορτογαλία	ΣΥΝΟΛΟ
		M	M	M	M	M	M
1	Καταστρέφουν την περιουσία κάποιου	2,5	2,2	2,3	1,9	3,2	2,4
2	Παίζουν ασταμάτητα	3,7	3,2	2,1	1,9	3,1	2,8
3	Τρέχουν μακριά από το σπίτι	1,7	1,7	2,3	1,2	4,5	2,3
4	Πίνουν αλκοόλ	4,0	2,8	3,4	2,3	4,0	3,3
5	Καπνίζουν τσιγάρα	4,1	3,9	3,8	2,4	4,4	3,7

6	Σεξουαλικά παρενοχλούν τους άλλους	1,7	1,6	1,8	1,5	4,1	2,1
7	Εκφοβίζουν τους άλλους	2,3	2,6	2,2	1,7	3,0	2,4
8	Παίρνουν ναρκωτικά	3,0	2,0	2,4	1,4	4,5	2,7
9	Παίζουν στοίχημα	2,6	2,5	2,9	1,4	4,1	2,7
10	Κακομεταχειρίζονται τα ζώα	1,3	1,5	2,0	1,3	4,0	2,0
11	Εκβιάζουν χρήματα από άλλους	1,6	2,1	2,1	1,3	3,7	2,2
12	Συμμετέχουν σε αγώνες	2,4	2,3	3,0	1,8	2,8	2,5
13	Ακολουθούν αυστηρές δίαιτες	2,0	2,0	2,7	1,5	4,1	2,5
14	Είναι εθισμένοι στο Διαδίκτυο	3,7	3,6	3,9	3,7	1,6	3,3

Οι ερωτηθέντες μαθητές πιστεύουν ότι οι συνάδελφοί τους καπνίζουν συχνά τσιγάρα ($M = 3,7$) και πίνουν αλκοόλ ($M = 3,3$). Αυτοί οι τύποι επικίνδυνων συμπεριφορών παρατηρούνται συχνότερα από ερωτηθέντες από την Πορτογαλία ($M = 4,4$) και την Πολωνία ($M = 4,1$). Εκτός από τους ερωτηθέντες από τη Σλοβακία ($M = 2,3$), όλοι οι άλλοι υποδεικνύουν υψηλή συχνότητα τέτοιων συμπεριφορών από νέους.

Οι ερωτηθέντες αναφέρουν επίσης ότι οι νέοι συχνά κάνουν κατάχρηση του Διαδικτύου ($M = 3,3$). Σε αυτόν τον τομέα, μόνο Πορτογάλοι μαθητές πιστεύουν ότι τέτοιες καταστάσεις είναι σπάνιες. Από την άλλη πλευρά, υποδεικνύουν τη συχνή χρήση αυστηρών δίαιτων ($M = 4,1$) και σεξουαλική παρενόχληση άλλων ($M = 4,1$), κάτι που στην περίπτωση της αξιολόγησης άλλων ερωτηθέντων είναι πολύ σπάνιο.

Φαίνεται ότι αυτή η κατηγορία προβληματικών συμπεριφορών είναι εσωτερικά η πιο διαφορετική και ασυνεπής.

1.3.3. Συχνότητες διαταραχών συμπεριφοράς παιδιών και εφήβων στην αξιολόγηση ερωτηθέντων μαθητών και εκπαιδευτικών

Η αντίληψη του νοήματος της συμπεριφοράς είναι πάντα υποκειμενική. Για το λόγο αυτό, η ανάλυση θα πρέπει να συγκρίνει τα δεδομένα που ελήφθησαν από τους ερωτηθέντες μαθητές και εκπαιδευτικούς. Αυτή η διαδικασία θα εντοπίσει τομείς όπου οι συγκρούσεις στη σχέση μαθητή-δασκάλου συμβαίνουν συχνότερα. Οι αρνητικές συμπεριφορές και οι ανεπαρκείς προσδοκίες καθώς και η λανθασμένη ανάγνωση των προθέσεων και της συμπεριφοράς των συντρόφων δημιουργούν πολλές αντιθέσεις, διαταράσσοντας τις αμοιβαίες σχέσεις.

Σύμφωνα με τη δομή της ανάλυσης που υιοθετήθηκε, η πρώτη κατηγορία συμπεριφοράς είναι τα προβλήματα των μαθητών στις σχέσεις τους με τους ενήλικες. Η συχνότητα παρατήρησης τέτοιων διαταραχών από τους ερωτηθέντες παρουσιάζεται στα δεδομένα που παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 15. Συχνότητα προβλημάτων των μαθητών στις σχέσεις με τους ενήλικες σύμφωνα με τους ερωτηθέντες

Προβλήματα στις σχέσεις με τους ενήλικες		Πολωνία		Ρουμανία		Ελλάδα		Σλοβακία		Πορτογαλία		ΣΥΝΟΛΟ	
		U	N	U	N	U	N	U	N	U	N	U	N
1	Μαλώνουν	3,1	3,3	2,8	2,8	3,6	3,6	2,5	3,5	3,2	2,3	3,0	3,0
2	Χρησιμοποιούν βία	1,4	1,6	1,8	2,0	2,2	3,5	1,0	1,8	3,9	3,3	2,1	2,1
3	Επαναστατούν	3,3	3,7	2,5	2,7	2,8	3,9	2,4	3,2	3,1	2,5	2,8	2,8
4	Προσβάλλουν και εκδικούνται	2,4	2,2	2,1	2,5	2,5	3,7	1,9	2,4	4,1	3,1	2,6	2,6
5	Τους κατηγορούν για τις δικές τους αποτυχίες	2,6	2,8	2,7	2,6	2,7	3,9	2,3	3,3	3,0	2,6	2,7	2,7
6	Προσβάλλουν και αποφεύγουν την επαφή	2,8	2,7	2,8	2,8	2,9	3,7	1,8	2,6	2,6	2,4	2,6	2,6
7	Ψεύδονται	3,6	3,5	3,3	3,5	3,4	3,7	2,8	3,5	2,1	2,3	3,0	3,0
8	Είναι αναξιόπιστα	3,2	3,4	3,1	3,0	3,0	3,5	2,4	3,6	3,3	3,3	3,0	3,0
9	Είναι χυδαίοι	3,2	2,7	2,4	2,7	2,4	3,6	2,4	3,5	3,1	3,1	2,7	2,7
10	Είναι ασεβείς	2,8	3,1	2,7	3,0	2,8	3,5	2,2	3,5	2,6	2,7	2,6	2,6
11	Προκαλούν και ενοχλούν	2,8	3,2	2,5	2,6	2,8	3,6	2,2	3,2	2,7	2,3	2,6	2,6

12	Χειρίζονται	2,6	2,8	2,5	2,5	2,7	3,5	1,9	2,7	3,6	2,5	2,7
13	Δεν τους μιλούν για τα προβλήματα και τις ανάγκες τους	3,5	3,4	3,3	3,8	3,2	3,8	2,6	3,1	3,0	2,4	3,1
14	Επικεντρώνουν την προσοχή στον εαυτό τους	3,0	3,5	3,1	4,1	3,9	3,9	2,8	3,5	2,7	1,8	3,1
15	Είναι επιθετικοί	2,3	2,0	2,1	2,6	3,0	3,3	1,9	2,7	3,2	2,9	2,5

Αναλύοντας τα δεδομένα που παρουσιάζονται στον παραπάνω πίνακα, πρέπει να αναφερθεί ότι στην αξιολόγηση των ερωτηθέντων η πιο κοινή δυσκολία που εμφανίζεται στις σχέσεις μαθητών-εκπαιδευτικών είναι το γεγονός ότι η προσοχή των ανηλίκων εστιάζεται στον εαυτό τους. Τόσο οι εκπαιδευτικοί ($M = 3,4$) όσο και οι μαθητές ($M = 3,1$) δίνουν προσοχή σε αυτό το πρόβλημα. Είναι αξιοσημείωτο κατά την ανάλυση δεδομένων από μεμονωμένες χώρες ότι υπάρχει μεγάλη ασυμφωνία μεταξύ των αξιολογήσεων των ερωτηθέντων. Οι εκπαιδευτικοί από όλες σχεδόν τις χώρες παρατηρούν το πρόβλημα πολύ πιο συχνά από τους μαθητές. Η μόνη εξαίρεση είναι οι εκτιμήσεις των Πορτογάλων ερωτηθέντων.

Το γεγονός ότι οι νέοι δεν τηρούν τις υποσχέσεις τους επισημαίνεται συχνότερα από τους εκπαιδευτικούς ($M = 3,4$) από τους μαθητές ($M = 3,0$). Σε αυτήν την κατηγορία, βλέπουμε τη μεγαλύτερη απόκλιση στα δεδομένα της Σλοβακίας (διαφορά 1,2 πόντων) και των ελληνικών (διαφορά 0,5 πόντων).

Επίσης, στην περίπτωση εφήβων που λένε ψέματα στους ενήλικες, οι εκπαιδευτικοί ($M = 3,3$) δίνουν μεγαλύτερη προσοχή σε αυτό το γεγονός από τους μαθητές ($M = 3,0$). Εκτός από τα σλοβακικά δεδομένα (διαφορά 0,7 μονάδων), οι εκτιμήσεις των ερωτηθέντων είναι παρόμοιες.

Οι επαναστατικές συμπεριφορές των νέων παρατηρούνται επίσης συχνότερα από τους εκπαιδευτικούς ($M = 3,2$) από τους μαθητές ($M = 2,8$). Αυτές οι διαφορές είναι ακόμη πιο εμφανείς όταν εξετάζουμε αποτελέσματα από μεμονωμένες χώρες. Σύμφωνα με τα στοιχεία των Ελλήνων ερωτηθέντων, αυτή η απόκλιση ανέρχεται σε 1,1 μονάδες, η Σλοβακία 0,8 μονάδες και η Πολωνική 0,4 μονάδες. Μόνο τα δεδομένα των ερωτηθέντων από την Πορτογαλία λαμβάνουν τις αντίθετες τιμές, δηλαδή αυτό το πρόβλημα εντοπίζεται συχνότερα από μαθητές ($M = 3,1$) από δασκάλους ($M = 2,5$).

Κατά τη γνώμη των ερωτηθέντων, οι μαθητές συχνά δεν θέλουν να μιλήσουν με τους δασκάλους για τα προβλήματά τους. Εδώ, βλέπουμε σχεδόν συμφωνία στις αξιολογήσεις των εκπαιδευτικών ($M = 3,3$) και των μαθητών ($M = 3,1$).

Οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί ($M = 3,2$) επίσης συχνότερα από τους μαθητές ($M = 2,6$) υποδηλώνουν έλλειψη σεβασμού των μαθητών τους. Βλέπουμε τη μεγαλύτερη διακύμανση στα αποτελέσματα στην περίπτωση των σλοβακικών δεδομένων (διαφορά 1,3 μονάδων).

Μια παρόμοια κατάσταση συμβαίνει όταν αναλύουμε τη συχνότητα εμφάνισης χυδαίας συμπεριφοράς των νέων προς τους εκπαιδευτικούς. Οι εκπαιδευτικοί ($M = 3,1$) πιο συχνά από τους μαθητές ($M = 2,7$) δίνουν προσοχή σε αυτό το γεγονός. Ταυτόχρονα, βλέπουμε πολύ μεγάλες διαφορές στα δεδομένα που ελήφθησαν στην περίπτωση των δεδομένων Σλοβακίας (διαφορά 1,2 πόντων) και ελληνικών (διαφορά 1,1 πόντων).

Τόσο οι ερωτηθέντες δάσκαλοι ($M = 3,1$) όσο και οι μαθητές ($M = 3,0$) συμφωνούν ότι οι νέοι τσακώνονται αρκετά συχνά με τους εκπαιδευτικούς τους. Οι Σλοβάκοι δάσκαλοι ($M = 3,5$) παρατηρούν τέτοια γεγονότα πολύ πιο συχνά από τους μαθητές ($M = 2,5$). Προσδιορίζουμε την αντίθετη κατάσταση αναλύοντας τα αποτελέσματα των Πορτογάλων ερωτηθέντων. Σε αυτή την περίπτωση, οι μαθητές ($M = 3,2$) δίνουν μεγαλύτερη προσοχή σε αυτή τη μορφή προβλημάτων από τους εκπαιδευτικούς ($M = 2,3$).

Συνοψίζοντας, θα πρέπει να αναφερθεί ότι στην περίπτωση πολλών κατηγοριών προβλημάτων που αναφέρονται στην έρευνα, παρατηρήθηκαν συχνότερα από τους εκπαιδευτικούς παρά από τους μαθητές. Με βάση αυτό, θα πρέπει να συμπεράνουμε ότι οι μαθητές συχνά δεν γνωρίζουν πώς η συμπεριφορά τους γίνεται αντιληπτή και αξιολογείται από τους ενήλικες. Η έλλειψη τέτοιας γνώσης δημιουργεί αναπόφευκτες συγκρούσεις και παρεξηγήσεις.

Κατά τον προσδιορισμό της συχνότητας των προβλημάτων που προκύπτουν σε μεμονωμένες σχέσεις συνομηλίκων, θα πρέπει να αναλύσετε τα αποτελέσματα που έλαβαν οι ερωτηθέντες. Ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει τις αξιολογήσεις των εκπαιδευτικών και των μαθητών.

Πίνακας 16. Συχνότητα προβλημάτων των μαθητών στις σχέσεις με συνομηλίκους στην αξιολόγηση των ερωτηθέντων

Προβλήματα στις σχέσεις με συνομηλίκους		Πολωνία		Ρουμανία		Ελλάδα		Σλοβακία		Πορτογαλία		ΣΥΝΟΛΟ	
		μικρό	T	μικρό	T	μικρό	T	μικρό	T	μικρό	T	μικρό	T
1	Μαλώνουν	3,5	3,9	3,1	2,8	3,6	3,2	2,5	3,4	2,2	1,4	3,0	2,9

2	Τους κατηγορούν για τις δικές τους αποτυχίες/προβλήματα	2,9	3,4	2,8	2,8	3,1	3,1	2,7	3,5	2,4	1,7	2,7	2,8
3	Προσβάλλουν και εκδικούνται	3,1	3,2	2,9	2,6	2,8	2,9	2,4	3,5	2,5	1,6	3,0	2,9
4	Ψεύδονται	3,4	3,6	3,2	3,4	3,2	2,8	2,9	3,7	2,2	2,0	2,6	2,9
5	Είναι επιθετικοί	3,1	3,2	2,6	2,4	2,6	3,1	2,3	2,9	2,5	1,8	2,6	2,7
6	Χωρίζουν και αποσύρονται	2,8	2,7	2,8	2,5	3,0	2,7	2,1	2,6	3,3	3,1	2,8	2,7
7	Είναι ανεπιβεβλητοί και άπιστοι	2,8	2,9	3,0	3,0	2,8	2,9	2,2	2,6	2,8	2,7	2,8	2,8
8	Σνομπάρουν τους άλλους	3,2	3,2	2,8	2,2	2,8	2,7	2,5	2,6	2,8	2,9	2,8	2,8
9	Προκαλούν συγκρούσεις	3,2	3,3	2,8	2,3	2,6	2,7	2,2	3,1	2,0	2,0	2,6	2,7
10	Κυριαρχούν στους άλλους	3,3	3,1	2,7	2,6	3,1	2,7	2,5	3,2	2,6	2,4	2,8	2,8
11	Δεν είναι ικανοί να ζητήσουν βοήθεια	3,2	3,3	3,0	3,1	3,0	2,9	2,0	2,7	3,1	2,5	2,9	2,9

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας που παρουσιάζεται στον παραπάνω πίνακα, πρέπει να σημειωθεί ότι τα μέσα αποτελέσματα για όλους τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές σχεδόν δεν διαφέρουν. Οι ερωτηθέντες συμφωνούν ότι σε ατομικές σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων αρκετά συχνά διαφωνούν ($\Sigma. M = 3,0$, $T. M = 2,9$) και ψέματα ($\Sigma. M = 2,6$, $T. M = 2,9$).

Οι νέοι συχνά προσβάλλονται και εκδικούνται ($\Sigma. M = 3,0$ · $T. M = 2,9$) Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες, οι μαθητές είναι επίσης αρκετά αδύναμοι να ζητήσουν βοήθεια από άλλους ($\Sigma. M = 2,9$ · $T. M = 2,9$).

Κατά την ανάλυση των αποτελεσμάτων μεμονωμένων χωρών, παρατηρούμε συχνότερα διαφορές στις αξιολογήσεις των εκπαιδευτικών και των μαθητών στα δεδομένα από τη Σλοβακία. Εδώ οι εκπαιδευτικοί είναι πιο πιθανό να δουν προβλήματα νεολαίας στις σχέσεις με συνομηλίκους. Η αντίθετη κατάσταση μπορεί να παρατηρηθεί στην περίπτωση των πορτογαλικών δεδομένων. Σε αυτή την περίπτωση, είναι οι μαθητές που υποδεικνύουν πιο συχνά προβλήματα στις επαφές με συνομηλίκους από τους εκπαιδευτικούς τους. Τέτοια αποτελέσματα πιθανώς μαρτυρούν διαφορετική επίγνωση των δυσκολιών και της άγνοιας των μαθητών, πράγμα που μεταφράζεται εξίσου σε παρεξήγηση των προβλημάτων των νέων.

Προκειμένου να χαρακτηριστούν τα προβλήματα που εμφανίζονται στη λειτουργία των μαθητών στην ομάδα, θα πρέπει να αναλυθούν τα δεδομένα στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 17. Συχνότητα προβλημάτων των μαθητών στην ομαδική λειτουργία στην αξιολόγηση των ερωτηθέντων

Προβλήματα στη λειτουργία της ομάδας		Πολωνία		Ρουμανία		Ελλάδα		Σλοβακία		Πορτογαλία		ΣΥΝΟΛΟ	
		U	N	U	N	U	N	U	N	U	N	U	N
1	Δεν συμμορφώνονται με τους κανόνες της τάξης	4,1	3,4	2,9	3,1	2,9	2,9	2,7	3,4	2,5	2,5	3,0	3,1
2	Προκαλούν ταξικές συγκρούσεις	3,3	3,2	2,6	2,9	2,6	3,2	2,2	2,9	2,6	2,6	2,7	3,0
3	Δεν μπορούν να συνεργαστούν σε μια ομάδα	3,4	3,3	2,9	3,0	3,1	3,1	2,1	2,7	3,2	2,6	2,9	2,9
4	Απορρίπτονται από όλη την τάξη	2,5	2,6	2,7	2,4	2,0	2,8	1,7	2,1	3,8	3,4	2,5	2,7
5	Κυριαρχούν σε όλη την τάξη	2,9	2,9	2,8	2,7	2,8	2,9	2,0	2,6	3,9	3,1	2,9	2,8
6	Φοβούνται να μιλήσουν μπροστά σε όλη την τάξη	3,4	2,8	3,1	2,7	3,6	3,0	2,4	2,1	2,9	2,7	3,1	2,7
7	Χειρίζονται και δημιουργούν πίεση στην τάξη	2,8	2,7	2,6	2,8	2,5	2,5	1,5	2,5	3,5	2,8	2,6	2,7
8	Ευνοούνται από όλη την τάξη	3,2	2,6	2,9	3,2	2,7	2,8	2,7	3,0	3,0	3,3	2,9	3,0

Αναλύοντας τα δεδομένα στον Πίνακα 17. μπορούμε να πούμε ότι τα προβλήματα της νεολαίας στη λειτουργία των ομάδων οφείλονται συχνότερα στο γεγονός ότι οι μαθητές συχνά δεν μπορούν να προσαρμοστούν στους κανόνες της τάξης. Οι βαθμοί μαθητών ($M = 3,0$) και δασκάλων ($M = 3,1$) είναι σχεδόν συνεπείς. Κατά την ανάλυση των αποτελεσμάτων των Πολωνών ερωτηθέντων, μπορούν να παρατηρηθούν σημαντικές διαφορές. Πολύ πιο συχνά οι μαθητές ($M = 4,1$) από ό, τι οι εκπαιδευτικοί ($M = 3,4$) αντιλαμβάνονται αυτό το πρόβλημα. Η αντίθετη κατάσταση εντοπίζεται στην περίπτωση των δεδομένων της Σλοβακίας, όπου οι εκπαιδευτικοί ($M = 3,4$) συχνότερα από τους μαθητές ($M = 2,7$) βλέπουν αυτό το δίλημμα.

Πολύ συχνά το πρόβλημα της προτίμησης ορισμένων μαθητών για το υπόλοιπο τμήμα της τάξης σημειώνεται τόσο από τους εκπαιδευτικούς ($M = 3,0$) όσο και από τους μαθητές ($M = 2,9$). Ωστόσο, σχετικά με τέτοιες δυσκολίες μας ενημερώνουν συχνότερα ερωτηθέντες μαθητές από την Πολωνία ($M = 3,2$) από τους καθηγητές τους ($M = 2,6$).

Οι ερωτηθέντες μαθητές ($M = 3,1$) συχνότερα από τους εκπαιδευτικούς ($M = 2,7$) μας λένε ότι δυσκολεύονται να μιλήσουν μπροστά σε ολόκληρη την τάξη. Αυτό το πρόβλημα επισημαίνεται κυρίως σε μαθητές από την Ελλάδα ($M = 3,6$), την Πολωνία ($M = 3,2$) και τη Ρουμανία ($M = 3,1$). Ταυτόχρονα, φαίνεται ότι οι εκπαιδευτικοί σε αυτές τις χώρες είναι πολύ λιγότερο πιθανό να δουν τέτοιες δυσκολίες για τους μαθητές.

Οι ερωτηθέντες είναι σχεδόν ομόφωνοι για τη συχνότητα των προβλημάτων που προκύπτουν από τη σκόπιμη πρόκληση συγκρούσεων στην τάξη από νέους (S. $M = 2,7$; T. $M = 3,0$) και την έλλειψη ικανότητας συνεργασίας σε μια ομάδα (S. $M = 2,9$ · TM = 2,9).

Στη διεξαχθείσα έρευνα αναγνωρίστηκε ότι τα προβλήματα με τον εαυτό τους αποτελούν σημαντικό παράγοντα που επηρεάζει τις εκπαιδευτικές και διδακτικές αποτυχίες των μαθητών. Αυτά, με τη σειρά τους, δημιουργούν άλλες δυσκολίες, οι οποίες κατά συνέπεια μπορεί να οδηγήσουν σε πρόωρη εγκατάλειψη του εκπαιδευτικού συστήματος. Για το λόγο αυτό, οι αξιολογήσεις μαθητών και εκπαιδευτικών σχετικά με την εμφάνιση συμπεριφορών που καθορίζονται στην έρευνα θα πρέπει να αναλυθούν προσεκτικά. Τα αποτελέσματα φαίνονται στον Πίνακα 18.

Πίνακας 18. Συχνότητα προβλημάτων των μαθητών σε σχέση με τον εαυτό τους στην αξιολόγηση των ερωτηθέντων

Προβλήματα στον εαυτό σου		Πολωνία		Ρουμανία		Ελλάδα		Σλοβακία		Πορτογαλία		ΣΥΝΟΛΟ	
		U	N	U	N	U	N	U	N	U	N	U	N
1	Σκέφτονται και μιλούν άσχημα για τον εαυτό τους	3,1	2,9	2,5	2,0	2,2	2,6	2,3	2,5	3,6	3,2	2,7	2,6
2	Δεν πιστεύουν στις δικές τους ικανότητες	3,2	3,3	3,0	3,0	2,8	2,8	2,7	3,1	3,2	2,4	3,0	2,9

3	Δρουν αυτοκαταστροφικά	2,6	1,8	2,3	2,0	2,2	2,6	2,3	2,9	4,4	3,0	2,8	2,4
4	Κάνουν την εντύπωση ότι δεν νοιάζονται για τίποτα και κανέναν	3,1	2,7	2,8	3,2	3,1	2,8	2,4	2,7	3,4	2,4	3,0	2,8
5	Δεν δείχνουν ενσυναίσθηση	3,0	2,9	2,7	3,0	3,1	2,9	2,6	2,8	3,2	2,9	2,9	2,9
6	Δεν μπορούν να σταθούν απέναντι σε κανέναν	2,6	2,4	2,3	3,0	2,5	2,9	2,3	2,4	3,1	2,9	2,6	2,9
7	Δεν έχουν τις δικές τους απόψεις	2,6	2,6	2,6	2,8	2,7	2,9	2,2	2,6	3,5	2,9	2,7	2,8
8	Δεν μπορούν να παραδεχτούν τα δικά τους λάθη	3,5	3,4	2,7	3,4	3,6	3,5	2,9	3,2	3,1	2,1	3,2	3,1
9	Δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν τα δικά τους προβλήματα	3,3	3,2	2,7	3,8	3,2	3,4	2,4	3,2	3,3	2,1	3,0	3,1

Σύμφωνα με τα παραπάνω δεδομένα, πρέπει πρώτα απ' όλα να σημειωθεί ότι τόσο οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί ($M = 3,2$) όσο και οι μαθητές ($M = 3,1$) αντιμετωπίζουν αρκετά συχνά καταστάσεις στις οποίες οι νέοι δεν μπορούν να παραδεχτούν τα λάθη σας. Οι σπουδαστές από την Ελλάδα ($S. M = 3,6; T. M = 3,5$) και την Πολωνία ($S. M = 3,5. T. M = 3,4$) έχουν τα μεγαλύτερα προβλήματα σε αυτό το θέμα. Διαφορές στην αντίληψη τέτοιων δυσκολιών εμφανίζονται επίσης στα αποτελέσματα των Ρουμάνων ερωτηθέντων. Εδώ οι εκπαιδευτικοί ($M = 3,4$) είναι πολύ πιο πιθανό από τους μαθητές ($M = 2,7$) να συναντήσουν τέτοιες καταστάσεις. Η αντίθετη σειρά αποτελεσμάτων παρατηρείται στην περίπτωση των πορτογαλικών δεδομένων, τα οποία δείχνουν ότι οι μαθητές ($M = 3,1$) βλέπουν αυτό το πρόβλημα πολύ πιο συχνά από τους εκπαιδευτικούς ($M = 2,1$).

Κατά τη γνώμη σχεδόν όλων των ερωτηθέντων, οι νέοι αρκετά συχνά δεν αντιμετωπίζουν τα δικά τους προβλήματα ($S. M = 3,0 \cdot T. M = 3,1$). Επίσης σε αυτή την περίπτωση, δάσκαλοι από συγκεκριμένες χώρες συχνά δίνουν προσοχή σε τέτοιες δυσκολίες. Εξάιρεση αποτελούν οι μέσοι όροι που υπολογίστηκαν για τους Πορτογάλους ερωτηθέντες, οι οποίοι δείχνουν ότι

οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί (M = 2.1) πολύ λιγότερο συχνά από τους μαθητές (M = 3.3) εντοπίζουν τέτοιες δυσκολίες.

Πολύ συχνά η έλλειψη πίστης των νέων στις δικές τους ικανότητες επισημαίνεται τόσο από τους ερωτηθέντες εκπαιδευτικούς (M = 2,9) όσο και από τους μαθητές (M = 3,0). Επίσης σε αυτό το θέμα, τα πορτογαλικά δεδομένα είναι λίγο ανησυχητικά, επειδή οι εκπαιδευτικοί (M = 2,4) σίγουρα λιγότερο συχνά από τους μαθητές (M = 3,2) παρατηρούν αυτό το πρόβλημα.

Οι νέοι (M = 3.0) μόνο λίγο πιο συχνά από τους εκπαιδευτικούς (M = 2.8) πιστεύουν ότι οι συνάδελφοί τους συχνά δίνουν την εντύπωση ότι δεν νοιάζονται για τίποτα και κανέναν. Αξίζει να σημειωθεί ότι πάλι δάσκαλοι από την Πορτογαλία (M = 2,4) πολύ λιγότερο συχνά εντοπίζουν αυτό το πρόβλημα από τους ερωτηθέντες μαθητές (M = 3,4). Οι εκπαιδευτικοί (M = 2,9) και οι μαθητές (M = 2,9) συμφωνούν αρκετά συχνά για την έλλειψη ενσυναίσθησης μεταξύ των νέων.

Ένα άλλο θέμα που αναλύθηκε ήταν τα χαρακτηριστικά των προβλημάτων των μαθητών σε καταστάσεις που σχετίζονται με την εργασία. Τα δεδομένα που λαμβάνονται παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 19. Συχνότητα προβλημάτων των μαθητών σε καταστάσεις εργασίας όπως αξιολογούνται από τους ερωτηθέντες

Προβλήματα στην ολοκλήρωση εργασιών		Πολωνία		Ρουμανία		Ελλάδα		Σλοβακία		Πορτογαλία		ΣΥΝΟΛΟ	
		U	N	U	N	U	N	U	N	U	N	U	N
1	Δεν μπορείς να βασιστείς σε αυτά	3,2	2,7	3,0	3,3	3,0	3,4	2,8	3,3	3,2	3,1	3,0	3,2
2	Δεν λαμβάνουν αποφάσεις ή αναλαμβάνουν καθήκοντα μόνοι τους	2,9	2,7	3,1	3,0	3,2	3,1	2,5	2,8	3,2	2,3	3,0	2,8
3	Δεν μπορούν να διαχειριστούν το χρόνο τους	3,1	3,1	3,3	3,5	3,6	3,1	2,5	3,3	3,0	2,0	3,1	3,0
4	Αφήνουν τα πάντα μέχρι	3,8	3,7	3,7	3,8	4,1	3,1	3,5	3,7	2,4	1,7	3,5	3,2

	την τελευταία στιγμή												
5	Πρέπει πάντα να τους δίνεις οδηγίες τι πρέπει να κάνουν	3,0	3,5	3,2	3,8	3,5	3,3	2,7	3,7	2,8	1,9	3,0	3,2
6	Βαριούνται να εκτελούν γρήγορα εργασίες	3,4	3,4	3,5	3,9	3,5	3,5	3,1	3,5	2,8	2,1	3,3	3,3
7	Κάνουν τα καθήκοντα με κάθε τρόπο	3,5	3,3	3,5	3,3	3,2	3,3	2,2	3,8	2,8	2,1	3,0	3,2
8	Αρνούνται να ασχοληθούν με οτιδήποτε	3,3	2,8	3,1	2,8	2,8	3,6	2,2	3,0	3,2	2,6	2,9	3,0
9	Αργούν συνεχώς	3,8	2,4	3,2	3,0	3,0	3,9	2,4	3,0	2,4	2,6	3,0	3,0

Χάρη στα παραπάνω δεδομένα, μπορούμε να χαρακτηρίσουμε τις διαταραχές συμπεριφοράς των μαθητών σε καταστάσεις που σχετίζονται με την εργασία. Τόσο οι μαθητές ($M = 3,5$) όσο και οι εκπαιδευτικοί ($M = 3,2$) παραδέχονται ότι τέτοια προβλήματα συχνά συνδέονται με έλλειψη οργανωτικής ικανότητας και ιδιαίτερα αφήνοντας την πραγματοποίηση σημαντικών πραγμάτων την τελευταία στιγμή. Είναι επίσης ενδιαφέρον ότι οι ίδιοι οι νέοι γνωρίζουν ένα τέτοιο πρόβλημα (π.χ. στην Ελλάδα $M = 4,1$).

Το συχνό πρόβλημα της γρήγορης κόπωσης κατά την εκτέλεση εργασιών σημειώνεται από τους εκπαιδευτικούς ($M = 3,3$) και τους μαθητές ($M = 3,3$). Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι τα δεδομένα που παρέχονται από μεμονωμένους εταίρους της έρευνας είναι επίσης συνεπή από αυτή την άποψη.

Η έλλειψη οργάνωσης της εργασίας είναι επίσης ένας αρκετά συνηθισμένος παράγοντας που διαταράσσει τη σωστή πορεία των καταστάσεων εργασίας ($S. M = 3,1. T. M = 3,0$). Εδώ και πάλι αξίζει να διατυπωθεί το γεγονός της ευαισθητοποίησης των νέων που στην Ελλάδα ($M = 3,6$) και στην Πορτογαλία ($M = 3,0$) συχνότερα από ό, τι λένε οι εκπαιδευτικοί για την έλλειψη δεξιοτήτων στην οργάνωση της εργασίας. Μόνο στη Σλοβακία οι εκπαιδευτικοί ($M = 3,3$) συχνότερα από τους μαθητές ($M = 2,5$) υποδηλώνουν τέτοια έλλειψη φοιτητικών ικανοτήτων

1	Καταστρέφουν την περιουσία κάποιου	2,5	2,3	2,2	2,4	2,3	3,3	1,9	2,9	3,2	2,3	2,4	2,6
2	Παίζουν ασταμάτητα	3,7	1,8	3,2	3,3	2,1	3,1	1,9	1,9	3,1	2,7	2,8	2,6
3	Τρέχουν μακριά από το σπίτι	1,7	1,3	1,7	2,1	2,3	3,1	1,2	1,4	4,5	4,4	2,3	2,5
4	Πίνουν αλκοόλ	4,0	1,5	2,8	3,2	3,4	3,3	2,3	2,1	4,0	4,2	3,3	2,9
5	Καπνίζουν τσιγάρα	4,1	1,7	3,9	4,1	3,8	3,1	2,4	2,3	4,4	3,9	3,7	3,0
6	Σεξουαλικά παρενοχλούν τους άλλους	1,7	1,2	1,6	2,7	1,8	3,3	1,5	1,5	4,1	3,9	2,1	2,5
7	Εκφοβίζουν τους άλλους	2,3	1,8	2,6	2,8	2,2	2,9	1,7	1,8	3,0	2,4	2,4	2,3
8	Παίρνουν ναρκωτικά	3,0	1,4	2,0	2,1	2,4	3,2	1,4	1,6	4,5	4,3	2,7	2,5
9	Παίζουν στοίχημα	2,6	1,3	2,5	2,7	2,9	3,1	1,4	1,7	4,1	4,2	2,7	2,6
10	Κακομεταχειρίζονται τα ζώα	1,3	1,2	1,5	2,0	2,0	3,4	1,3	1,7	4,0	4,1	2,0	2,5
11	Εκβιάζουν χρήματα από άλλους	1,6	1,4	2,1	2,4	2,1	3,3	1,3	1,6	3,7	3,5	2,2	2,4
12	Συμμετέχουν σε αγώνες	2,4	2,1	2,3	2,2	3,0	3,0	1,8	2,1	2,8	2,4	2,5	2,4
13	Ακολουθούν δίαιτες στρικ	2,0	1,4	2,0	2,8	2,7	3,1	1,5	1,7	4,1	4,4	2,5	2,7
14	Είναι εθισμένοι στο Διαδίκτυο	3,7	2,9	3,6	4,3	3,9	3,5	3,7	3,9	1,6	1,9	3,3	3,3

Σύμφωνα με τα παραπάνω αποτελέσματα της έρευνας, θα πρέπει να δηλωθεί ότι σύμφωνα με τους μαθητές ($M = 3,7$) και τους εκπαιδευτικούς ($M = 3,0$), οι νέοι καπνίζουν τσιγάρα αρκετά συχνά. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα δεδομένα για μεμονωμένες χώρες και στις δύο ομάδες έρευνας είναι αρκετά παρόμοια. Ωστόσο, στην περίπτωση δεδομένων από την Πολωνία βλέπουμε μια πολύ μεγάλη απόκλιση. Οι μαθητές ($M = 4,1$) πολύ πιο συχνά από τους εκπαιδευτικούς ($M = 1,7$) επισημαίνουν αυτό το πρόβλημα.

Ομοίως, στην περίπτωση κατανάλωσης αλκοόλ από νέους ($\Sigma. M = 3,3 \cdot T. M = 2,9$). Και εδώ, πολωνοί δάσκαλοι ($M = 1,5$) πολύ λιγότερο συχνά από τους μαθητές ($M = 4,0$) παρατηρούν μια τέτοια συμπεριφορά. Τα αποτελέσματα για τις άλλες χώρες είναι αρκετά συγκλίνουσες.

Η τρίτη επικίνδυνη συμπεριφορά, η οποία, σύμφωνα με τους μαθητές ($M = 3,3$) και τους εκπαιδευτικούς ($M = 3,3$), εκδηλώθηκε αρκετά συχνά από τους νέους είναι ο εθισμός στο Διαδίκτυο. Σχεδόν όλοι οι ερωτηθέντες δίνουν προσοχή σε αυτήν την απειλή. Εξάιρεση αποτελούν μόνο οι Πορτογάλοι, οι οποίοι πιστεύουν ότι τέτοιες διαταραχές εμφανίζονται σπάνια ($\Sigma. M = 1,6$, $T. M = 1,9$).

Σύμφωνα με πορτογαλικά δεδομένα, οι νέοι συχνά αντιμετωπίζουν και άλλες διαταραχές συμπεριφοράς που αναφέρονται στη μελέτη, π.χ. τρέξιμο από το σπίτι ($S. M = 4,5$, $T. M = 4,4$), σεξουαλική παρενόχληση άλλων ($S. M = 4,1$, $T. M = 3,9$), χρήση ναρκωτικών ($\Sigma. M = 4,5$, $T. M = 4,3$), τζόγος ($\Sigma. M = 4,1$, $T. M = 4,2$), εκφοβισμός σε ζώα ($\Sigma. M = 4,0$, $T. M = 4,1$) και η χρήση αυστηρών δίαιτων ($\Sigma. M = 4,1$ · $T. M = 4,4$). Αυτά είναι πολύ ανησυχητικά δεδομένα, ειδικά επειδή τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι μαθητές υποδεικνύουν υψηλή συχνότητα εμφάνισής τους. Τα δεδομένα για άλλες χώρες υποδεικνύουν την περιστασιακή εμφάνιση των παραπάνω συμπεριφορών κινδύνου.

1.3.4 Συμπεράσματα και συστάσεις

Με βάση την έρευνα που πραγματοποιήθηκε, διατυπώθηκαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Εγώ Προβλήματα στις σχέσεις με τους ενήλικες

Αναλύοντας τα αποτελέσματα της έρευνας για τον εντοπισμό των προβλημάτων των μαθητών στις σχέσεις με τους ενήλικες, διαπιστώθηκε ότι τόσο οι δάσκαλοι όσο και οι μαθητές συμφωνούν ότι τα πιο συνηθισμένα προβλήματα των μαθητών στις σχέσεις με τους ενήλικες στη σχολική πραγματικότητα είναι: η δυσανάγνωστη, τα ψέματα, οι καυγάδες, μια ισχυρή ανάγκη για ανάδοχα παιδιά προσοχή στον εαυτό τους και την αδυναμία να μιλήσουν στους ενήλικες για τις ανάγκες και τα προβλήματά τους. Οι δάσκαλοι, ωστόσο, συχνότερα από τους μαθητές επεσήμαναν επίσης την επαναστατική συμπεριφορά των μαθητών τους, τη χυδαιότητα τους απέναντι στους ενήλικες και τις εκδηλώσεις ασέβειας προς τους εκπαιδευτικούς.

Συνοψίζοντας, πρέπει να τονιστεί ότι, παρά τις διαφορές στις αξιολογήσεις των ερωτηθέντων από μεμονωμένες χώρες, τα αποτελέσματα που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της μελέτης δείχνουν σαφώς πολλά προβλήματα και διαταραγμένες σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών, γεγονός που δείχνει σαφώς την ανάγκη ανάπτυξης ικανότητες στον τομέα της σωστής λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας. Φαίνεται επίσης ότι οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να μάθουν στρατηγικές για αποτελεσματικές ικανότητες ανταπόκρισης και διαπραγμάτευσης σε συγκρουσιακές καταστάσεις (καυγάδες, εξέγερση, χυδαιότητα, ψέματα, δυσανάγνωστη). Οι

εκπαιδευτικοί θα πρέπει αναμφίβολα να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες για την αναγνώριση των αναγκών και προβλημάτων των μαθητών και την υποστήριξη των μαθητών στην εύρεση και χρήση της βοήθειας των άλλων. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει επίσης να παρέχουν στους μαθητές τους τις κατάλληλες δεξιότητες, επειδή η έλλειψη διαπροσωπικών και κοινωνικών ικανοτήτων καθώς και η αδυναμία αναγνώρισης των συναισθημάτων του δικού μας και των άλλων ανθρώπων βαθαίνει τις δυσκολίες στις αμοιβαίες σχέσεις.

II Προβλήματα στις σχέσεις με συνομήλικους

Κατά την ανάλυση της συχνότητας των διαταραχών των μαθητών στις σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων, βλέπουμε μια μοναδική συμφωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών. Και οι δύο επεσήμαναν τα ακόλουθα προβλήματα: καυγάδες, προσβολές, ψέματα και αδυναμία να ζητήσουν βοήθεια σε δύσκολες καταστάσεις.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω συμπεράσματα, στο διδακτικό εργαλείο GAME που προετοιμάζεται, πρώτα απ' όλα, θα πρέπει να επιδεικνύεται στους παιδαγωγούς αποτελεσματικούς τρόπους εντοπισμού των εκδηλώσεων και των αιτιών των διαταραγμένων σχέσεων των μαθητών μεταξύ τους, υποδεικνύοντας τις συνέπειες των ανεπαρκών αντιδράσεων τους στην κατάσταση διαταραγμένες συμπεριφορές ανάδοχων παιδιών, διδάσκουν στους μαθητές κατάλληλες στρατηγικές για να ανταποκριθούν και να αντιμετωπίσουν δύσκολες καταστάσεις συνομηλίκους και να αναγνωρίσουν και να ονομάσουν τα συναισθήματα, τα προβλήματα και τις ανάγκες τους απέναντι στους συνομηλίκους τους.

III. Προβλήματα στη λειτουργία της ομάδας

Σύμφωνα και με τις δύο ομάδες ερωτηθέντων, τα πιο κοινά προβλήματα που προκύπτουν στη λειτουργία των μαθητών σε μια ομάδα σχετίζονται με την αδυναμία προσαρμογής των μαθητών στους κανόνες της τάξης και την αδυναμία συνεργασίας σε μια ομάδα. Οι εκπαιδευτικοί παρατήρησαν επίσης προβλήματα που σχετίζονται με την πρόκληση συγκρούσεων από τους μαθητές, την αποξένωση ορισμένων φοιτητών και την εύνοια των άτυπων ηγετών της τάξης. Από την άλλη πλευρά, οι μαθητές πίστευαν ότι οι περισσότερες δυσκολίες οφείλονταν στην έλλειψη δεξιοτήτων παρουσίασης και ομιλίας μπροστά σε ολόκληρη την τάξη.

Σύμφωνα με τα παραπάνω συμπεράσματα, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι ικανοί να αναγνωρίζουν προβλήματα που προκύπτουν από την αδυναμία των μαθητών να προσαρμοστούν στους κανόνες και τις νόρμες της ομάδας. Θα πρέπει επίσης να μάθουν πώς να δημιουργούν μια ομάδα τάξης και κυρίως πώς να επιβάλλουν καθιερωμένους κανόνες και κανόνες. Η γνώση των ρόλων της ομάδας και των συμπεριφορών που προκύπτουν από αυτές, καθώς και οι τεχνικές

αντιμετώπισης καταστάσεων σύγκρουσης θα περιορίσουν αναμφίβολα το εύρος και τη συχνότητα των αναδυόμενων προβλημάτων.

IV. Προβλήματα σε σχέση με τον εαυτό του

Κατά τον προσδιορισμό των προβλημάτων των μαθητών με τον εαυτό τους, πρέπει πρώτα από όλα να επισημάνουμε την αδυναμία των μαθητών να παραδεχτούν τα λάθη τους, την έλλειψη πίστης στις ικανότητές τους, την αδυναμία αντιμετώπισης των προβλημάτων τους και την έλλειψη ενσυναίσθησης. Οι εκπαιδευτικοί επεσήμαναν επίσης το πρόβλημα της έλλειψης διεκδικητικότητας των μαθητών και των μαθητών σε τέτοιες συμπεριφορές των συμμαθητών τους που δίνουν την εντύπωση ότι δεν νοιάζονται για τίποτα και κανέναν.

Τα παραπάνω συμπεράσματα δείχνουν κυρίως την ανάγκη υποστήριξης των εκπαιδευτικών στην ανάπτυξη της ικανότητας αναγνώρισης συμπτωμάτων και μηχανισμών ακατάλληλης αντίληψης του εαυτού τους από τους μαθητές. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι σε θέση να διαβάζουν σωστά τα μηνύματα του παιδιού, να ξεκινούν μια συνομιλία με μαθητές με διαταραχές αυτοαντίληψης, να διαγνώσουν το επίπεδο αποδοχής του μαθητή, να υποστηρίξουν τα ανάδοχα παιδιά στη δημιουργία της δικής τους εικόνας. Η ικανότητα των μαθητών να αναγνωρίζουν σωστά τα συναισθήματα, να ονομάζουν σωστά τα προβλήματά τους και η γνώση εποικοδομητικών στρατηγικών για την επίλυσή τους θα μειώσει πιθανώς την κλίμακα των διαταραχών σε αυτόν τον τομέα.

V. Προβλήματα σε καταστάσεις εργασίας

Σε καταστάσεις εργασίας, τόσο οι δάσκαλοι όσο και οι νέοι συμφώνησαν ότι οι μαθητές στερούνται οργανωτικών δεξιοτήτων, επειδή συχνά καθυστερούν, αφήνουν πράγματα που είναι σημαντικά την τελευταία στιγμή, δεν είναι σε θέση να οργανώσουν τη δουλειά τους ορθολογικά και βαριούνται και εγκαταλείπουν τις εργασίες αρκετά γρήγορα. Οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί συχνότερα από τη νεολαία ανέφεραν επίσης την έλλειψη ανεξαρτησίας των μαθητών, χαμηλό επίπεδο εκτέλεσης εργασιών και έλλειψη εμπιστοσύνης ως προς την ημερομηνία και την ποιότητα των αποτελεσμάτων της εργασίας τους.

Η έλλειψη οργανωτικών ικανοτήτων των μαθητών δημιουργεί μια σειρά διδακτικών και εκπαιδευτικών προβλημάτων. Για το λόγο αυτό, στις σχεδιασμένες δραστηριότητες, πρώτα απ' όλα, πρέπει να δοθεί προσοχή στον εντοπισμό παραγόντων που παρεμποδίζουν την ανάληψη και την εκτέλεση καθηκόντων. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει επίσης να δοθεί στην ικανότητα ανάθεσης καθηκόντων και αποτελεσματικά κίνητρα για την αποτελεσματική εφαρμογή τους. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει επίσης να συνειδητοποιήσουν πώς να αναγνωρίζουν και να ανταποκρίνονται κατάλληλα στις επιτυχίες και τις αποτυχίες των μαθητών τους.

VI. Επικίνδυνες συμπεριφορές

Μεταξύ των επιλεγμένων επικίνδυνων συμπεριφορών, οι ερωτηθέντες έδειχναν συχνότερα το κάπνισμα των μαθητών, την κατανάλωση αλκοόλ και τον εθισμό στο Διαδίκτυο. Ωστόσο, αυτή η κατηγορία ήταν η πιο διαφορετική και εσωτερικά ασυνεπής. Υπήρχαν πολύ μεγάλες διαφορές τόσο στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και των μαθητών, όσο και στα δεδομένα από μεμονωμένες χώρες. Επομένως, πρέπει να εξεταστεί ο αποκλεισμός αυτής της κατηγορίας προβλημάτων στο σχεδιασμένο διδακτικό εργαλείο GAME.

Συνοπτικά, πρέπει να αναφερθεί ότι οι διαφορές στις αξιολογήσεις των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών από μεμονωμένες χώρες στις επόμενες πέντε κατηγορίες δεν ήταν σημαντικά μεγάλες, γεγονός που δικαιολογεί το γεγονός ότι η εικονική εφαρμογή GAME που αναπτύσσεται θα ισχύει εξίσου για τη σχολική πραγματικότητα σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Μόνο στον τομέα των επικίνδυνων συμπεριφορών βλέπουμε αρκετά μεγάλη ποικιλία αποτελεσμάτων, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν προϋπόθεση για την εξάλειψη αυτής της ενότητας από το εργαλείο διδασκαλίας που αναπτύσσεται.

Κατά την έναρξη του σχεδιασμού του διδακτικού εργαλείου GAME, είναι αναμφίβολα απαραίτητο να υποθέσουμε ότι η έγκαιρη διάγνωση, η κατάλληλη πρόληψη και ο σωστός εκπαιδευτικός αντίκτυπος μπορούν να εξουδετερώσουν και να διορθώσουν τη δυσλειτουργική συμπεριφορά των μαθητών. Η τροποποίηση των προβλημάτων στη συμπεριφορά των μαθητών μπορεί, μεταξύ άλλων, να περιλαμβάνει:

VII. Σπάζοντας το στερεότυπο μιας «νταής σχολείο» π.χ. από την έναρξη ασυνήθιστη κατάσταση που πηγαίνει πέρα από το μοτίβο τις καθημερινές της κατάστασης? διαφορετική, θετική αντιμετώπιση, χάρη στην οποία ο δάσκαλος αντιλαμβάνεται τους μαθητές με προβλήματα συμπεριφοράς ως συνεργάτες συνεργασίας, ενδιαφέροντα άτομα με τα οποία αξίζει να μιλήσετε, αστειεύοντας. μεταχείριση των μαθητών σαν «κανονική νεολαία» χωρίς αρνητική επισήμανση. Το σημείο καμπής μπορεί να είναι μια αλλαγή στα πρότυπα σκέψης των εκπαιδευτικών (απελευθέρωση από το στερεότυπο), η οποία προκαλεί μια αλλαγή στη συμπεριφορά προς το παιδί, καθώς και μια αλλαγή στα πρότυπα σκέψης του παιδιού για τον εαυτό του, η οποία προκαλεί αλλαγή στη συμπεριφορά του , που οδηγεί στην οικοδόμηση της «νέας του θέσης» στο περιβάλλον.

VIII. Δημιουργία διορθωτικών εμπειριών, δηλαδή νέων, διαφορετικών από τις προηγούμενες, που μπορεί να εξαλείψουν ή να μετριάσουν τις επιπτώσεις των ψυχολογικών τραυματισμών. Η ουσία τους έγκειται κυρίως στο γεγονός ότι δεν επιβεβαιώνουν τις αντιλήψεις και τις

προσδοκίες του παιδιού που προκύπτουν από τις προηγούμενες εμπειρίες του και βοηθούν το παιδί να βιώσει τον εαυτό του με διαφορετικό τρόπο.

Ο μεγαλύτερος εχθρός των εκπαιδευτικών είναι η ακαμψία των δικών τους τρόπων ανταπόκρισης. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό όταν εργάζονται με μαθητές που παρουσιάζουν διαταραχές συμπεριφοράς, επειδή τα άκαμπτα πρότυπα παιδιών και ενηλίκων «επικαλύπτονται», κάτι που συνήθως οδηγεί στην αμοιβαία ενδυνάμωσή τους.

Το σπάσιμο του «φαύλου κύκλου» στον οποίο εμπλέκεται ο δάσκαλος και ο μαθητής απαιτεί αλλαγή. Η πρωτοβουλία ανήκει στον ενήλικα εδώ, πρέπει να κάνει κάτι που θα τον «αρπάξει» και το παιδί από αυτό το σχήμα, θα ανοίξει νέες δυνατότητες στις σχέσεις τους. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω των ακόλουθων στρατηγικών:

- 1 Αλλαγή στο πρότυπο αντίληψης του παιδιού (π.χ. εστίαση στις δυνάμεις του).
- 2 Η στρατηγική της έκπληξης, η οποία συνίσταται στη δημιουργία νέων, αντισυμβατικό, ελκυστικό για τα παιδιά καταστάσεις, χάρη στην οποία μπορούν να ζήσετε σε ένα εποικοδομητικό τρόπο.
- 3 Αποκάλυψη κρυφών δυνατοτήτων, π.χ. αναθέτοντας στον μαθητή μια εργασία αντίθετη με το στερεότυπο στο οποίο «στριμώχτηκε» από το περιβάλλον.
- 4 Αλλαγή οπτικής, π.χ. με αλλαγή του ρόλου του μαθητή και του δασκάλου.
- 5 Δημιουργήστε χώρο για εποικοδομητικές ενέργειες.

Συνοψίζοντας, πρέπει να αναφερθεί ότι παρά την εκτεταμένη βιβλιογραφία για τα εκπαιδευτικά προβλήματα των μαθητών και τις δημοσιεύσεις σχετικά με τους τρόπους συνεργασίας με μαθητές με διαταραχές στη συμπεριφορά, ωστόσο δεν έχουν αναπτυχθεί αποτελεσματικές μέθοδοι για την ανακούφιση τέτοιων δυσκολιών. Επομένως, αξίζει να αναλάβετε δημιουργικές δραστηριότητες, να εφαρμόσετε νέες μεθόδους και να σχεδιάσετε καινοτόμα εκπαιδευτικά εργαλεία για να διορθώσετε αποτελεσματικότερα τις υπάρχουσες δυσλειτουργίες και να αποτρέψετε την εμφάνιση νέων εκπαιδευτικών προβλημάτων εκ των προτέρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΔΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ BOZENA MAJEREK

Χάρη στην εισαγωγή στο θέμα των διαταραχών στη συμπεριφορά των παιδιών και των εφήβων, οι εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευτικοί θα μάθουν τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με τις εκδηλώσεις, τις αιτίες και τις συνέπειες των διαταραχών συμπεριφοράς. Θα μάθουν επίσης για επιλεγμένους τρόπους αντιμετώπισης δύσκολων καταστάσεων. Η συμμετοχή στο προτεινόμενο εργαστήριο χρησιμοποιώντας την εφαρμογή GAME θα τους δώσει τη δυνατότητα να προβλέψουν την αντίδραση των μαθητών με διαταραχές συμπεριφοράς και έτσι θα τους βοηθήσει να επιλέξουν τη σωστή στρατηγική. Η επέκταση των δικών τους διαπροσωπικών και κοινωνικών ικανοτήτων θα είναι ένα σημαντικό στοιχείο της ανάπτυξής τους στον τομέα των δεξιοτήτων διδασκαλίας και ανατροφής.

Ο όρος διαταραχή συμπεριφοράς ορίζεται διαφορετικά στη βιβλιογραφία. Μερικοί πιστεύουν ότι όλες αυτές είναι συμπεριφορές που δεν εξυπηρετούν την ικανοποίηση των προσωπικών αναγκών του ανθρώπου και την επίλυση των καθηκόντων που θέτει το περιβάλλον του. ενώ άλλοι, περιορίζοντας το πεδίο αυτής της έννοιας, παίρνουν ως αναφορά τα ηθικά και κοινωνικά πρότυπα κατά την αξιολόγηση συγκεκριμένων συμπεριφορών. Τα περισσότερα παιδιά σε συγκεκριμένα αναπτυξιακά στάδια παρουσιάζουν συγκεκριμένες διαταραχές ποικίλης έντασης και διάρκειας. Πολλά συμπτώματα διαταραγμένης συμπεριφοράς είναι παροδικά. Ως εκ τούτου, μιλάμε για αυστηρή διαταραγμένη συμπεριφοράς, όταν είναι ένα χρόνια χαρακτήρα (πάνω από 6 μήνες) και κατηγορηματικά απορριφθεί από το κοινωνικό περιβάλλον.

Λόγω της ποικιλίας και της μεταβλητότητας των συμπτωμάτων, οι διαταραχές συμπεριφοράς δεν δημιουργούν μια συγκεκριμένη, στατική εικόνα. Καθώς το παιδί σας μεγαλώνει, μερικά από τα συμπτώματα μπορεί να αυξηθούν ή να εξαφανιστούν και αντ' αυτού θα εμφανιστούν νέα. Υπάρχουν τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά της διαταραγμένης συμπεριφοράς: ανεπάρκεια, ακαμψία αντίδρασης, βλάβη στο θέμα και το περιβάλλον και παρουσία αρνητικών συναισθημάτων.

Προβλήματα που σχετίζονται με διαταραχές συμπεριφοράς μπορεί να επηρεάσουν όλους τους τομείς της λειτουργίας του παιδιού. Τις περισσότερες φορές, εκδηλώνονται σε σχέσεις με:

- ενήλικες
- συνομηλίκους
- ομάδα συνομηλίκων
- κατάσταση εργασίας
- με τον εαυτό τους
- επιχείρηση
- επικίνδυνες συμπεριφορές.

Οι διαταραχές της συμπεριφοράς εξαρτώνται από πολυάριθμους βιολογικούς παράγοντες (π.χ. ανατομικές ανωμαλίες του εγκεφάλου, διαταραχές του επιπέδου των νευροδιαβιβαστών στον εγκέφαλο) και ψυχοκοινωνικές (π.χ. έλλειψη κατάλληλης φροντίδας, υπερβολικά αυστηρή ανατροφή ή παραμέληση, εμπειρία σεξουαλικής κακοποίησης ή βίας, χαμηλή κοινωνική κατάσταση την οικογένεια, συχνή αλλαγή κατοικίας ή αλλαγή σχολείου, επαφή με άλλα άτομα που παραβιάζουν τις κοινωνικές νόρμες).

Η συστηματική και ολοκληρωμένη εκπαιδευτική και θεραπευτική εργασία που διεξάγεται σε παιδιά και εφήβους με διαταραχές συμπεριφοράς είναι πολύ σημαντική επειδή περιορίζει την προοδευτική διαδικασία παθολογίας. Διαπιστώθηκε ότι οι έφηβοι με διαταραχές συμπεριφοράς στην ενήλικη ζωή αναπτύσσουν αντικοινωνικά χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα οποία εμποδίζουν πολύ τη λειτουργία στην κοινωνία και αυξάνουν σημαντικά τον κίνδυνο να έρθουν σε σοβαρές συγκρούσεις με το νόμο. Όσο νωρίτερα ξεκινήσουν αποτελεσματικές εκπαιδευτικές και θεραπευτικές παρεμβάσεις για μαθητές με διαταραχές συμπεριφοράς, τόσο μεγαλύτερες είναι οι πιθανότητες σωστής λειτουργίας τους.

Οι προληπτικές και διορθωτικές ενέργειες που προτείνονται στο επόμενο μέρος του οδηγού έχουν ετοιμαστεί με βάση γενικές θεωρητικές παραδοχές:

- Οι διαταραχές στη συμπεριφορά των φοιτητών και των μαθητών αποτελούν πραγματική αιτία της εξελισσόμενης διαδικασίας παθολογίας.

- Οι διαταραχές στη συμπεριφορά των μαθητών και των μαθητών είναι ο κύριος λόγος για την πρόωγη αποχώρησή τους από το εκπαιδευτικό σύστημα.
- Η έλλειψη δεξιοτήτων εκπαιδευτικών, παιδαγωγών και εκπαιδευτικών στον τομέα των διαταραχών συμπεριφοράς των μαθητών συμβάλλει στην κλιμάκωση των προσωπικών και κοινωνικών προβλημάτων των μαθητών.
- Η έλλειψη διαπροσωπικών και κοινωνικών ικανοτήτων των εκπαιδευτικών, των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτικών καθιστά δύσκολη τη διόρθωση των διαταραχών στη συμπεριφορά των μαθητών.

Το περιεχόμενο της έκδοσης θα επιτρέψει σε εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτικούς να:

- προσδιορίστε τις πιο συχνές εκδηλώσεις διαταραγμένων σχέσεων μαθητών και μαθητών με ενήλικες ·
- προσδιορίστε τις πιο κοινές αιτίες δυσκολιών στις σχέσεις με μαθητές με διαταραχές συμπεριφοράς ·
- να προβλέψει τις συνέπειες της ανεπαρκούς δράσης σε μια κατάσταση διαταραγμένης συμπεριφοράς των μαθητών ·
- επιλέξετε κατάλληλες στρατηγικές για να ανταποκριθείτε και να αντιμετωπίσετε τις διαταραγμένες σχέσεις με τους μαθητές.
- ονομάστε τις συναισθηματικές καταστάσεις της δικής σας και του μαθητή.
- προσδιορίζουν και ονομάζουν τις δικές τους ανάγκες και προσδοκίες σχετικά με τη συμπεριφορά των μαθητών και των μαθητών ·
- βοηθούν τους μαθητές να αναπτύξουν τις προσωπικές και κοινωνικές τους ικανότητες ·

Επιπλέον, οι θεματικοί τομείς που παρουσιάζονται θα δώσουν απαντήσεις στα ακόλουθα πρακτικά προβλήματα:

- Ποια είναι τα πιο συνηθισμένα συμπτώματα διαταραχών στις σχέσεις με τους ενήλικες;
- Ποια είναι τα πιο κοινά λάθη επικοινωνίας (επίσης δυσκολίες ή παρεξήγηση) των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτικών που γίνονται σε σχέσεις με μαθητές και μαθητές;
- Πόσο συχνά αντιδρούν εκπαιδευτικοί και εκπαιδευτικοί σε ακατάλληλη συμπεριφορά μαθητών και μαθητών;

- Ποια είναι η επίγνωση των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτικών στον εντοπισμό και την έκφραση των δικών τους συναισθηματικών καταστάσεων, αναγκών και προσδοκιών;
- Ποια είναι η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτικών στον εντοπισμό και την ονομασία των συναισθημάτων των μαθητών και των μαθητών;
- Πώς μιλάτε με έναν μαθητή που χρειάζεται βοήθεια και υποστήριξη;
- Πώς να αναπτύξετε τις προσωπικές και κοινωνικές ικανότητες των μαθητών;

Οι γενικές παραδοχές που υιοθετήθηκαν με αυτόν τον τρόπο έγιναν η αφετηρία για την κατασκευή πέντε βασικών θεματικών τομέων στους οποίους ελήφθησαν υπόψη συγκεκριμένες προτάσεις για πρακτικές λύσεις στην εργασία με μαθητές που παρουσιάζουν προβλήματα συμπεριφοράς. Τα γενικά χαρακτηριστικά του προβλήματος και οι προτεινόμενες στρατηγικές για διορθωτικές ενέργειες μπορούν να εμπνεύσουν περαιτέρω διερεύνηση και πρακτική εφαρμογή θεμάτων που είναι τόσο σημαντικά στο σχολικό χώρο.

2.1. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΕΝΗΛΙΚΕΣ

BOZENA MAJEREK

Η βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού και θεραπευτικού έργου που διεξάγεται κατά των διαταραχών συμπεριφοράς είναι η δημιουργία κατάλληλων σχέσεων που βασίζονται στην αμοιβαία κατανόηση, την εύλογη ανοχή προς τον εαυτό του, το αίσθημα ευθύνης για τη μοίρα και τη δέσμευσή του. Ένας τέτοιος κοινωνικός δεσμός δίνει μια αίσθηση αποδοχής, μια αίσθηση ασφάλειας, ανήκειν και κοινότητας. Οι σωστές σχέσεις δασκάλου / παιδαγωγού - μαθητή / μαθητή επηρεάζονται από παράγοντες όπως η αποδοχή, το άνοιγμα, η αυθεντικότητα, ο αμοιβαίος σεβασμός, η κατανόηση των δυσκολιών και των περιορισμών, η αντίληψη των προσπαθειών και των δυνάμεων, η αφιέρωση χρόνου και προσοχής στους μαθητές, η ικανότητα καθορισμού ορίων, κανόνων, απαιτήσεις και προσδοκίες, επιβολή απαιτήσεων και επικοινωνία σωστά. Η ικανότητα αναγνώρισης των συναισθηματικών καταστάσεων και αναγκών κάποιου, καθώς και ο σωστός προσδιορισμός των συναισθημάτων των μαθητών και των αναγκών τους αποτελεί τη βάση για σωστές σχολικές σχέσεις. Ο συστηματικός αυτο-προβληματισμός για τις προσωπικές και κοινωνικές ικανότητες εξυπηρετεί την ανάπτυξή τους, περιορίζοντας παράλληλα τις διαταραχές στις σχέσεις με μαθητές και μαθητές. Αντίληψη των προβλημάτων των μαθητών, ικανότητα διεξαγωγής συνομιλιών, επίλυση συγκρούσεων και

διαβεβαίωση. Οι κατάλληλες μορφές βοήθειας και υποστήριξης σε δύσκολες καταστάσεις είναι οι προϋποθέσεις για την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού έργου.

Ο κύριος στόχος της ενότητας είναι να παρέχει γνώσεις σχετικά με τις εκδηλώσεις και τις συνθήκες των διαταραχών των μαθητών και των θετών παιδιών σε σχέσεις με συνομηλίκους. Η έλλειψη επαρκών ικανοτήτων στον τομέα της διαπροσωπικής επικοινωνίας και των κοινωνικών πόρων των μαθητών θεωρείται ότι είναι η κύρια αιτία προβλημάτων από συνομηλίκους. Τα αναπτυξιακά ελλείμματα και η ανεπαρκής κοινωνικοποίηση ενισχύουν και δημιουργούν εκπαιδευτικά προβλήματα παιδιών και νέων. Επιπλέον, η αδυναμία αναγνώρισης των συναισθηματικών καταστάσεων και των διαθέσεων των άλλων και των άλλων εντείνει τις δυσκολίες στις σχέσεις με τους συνομηλίκους του. Τα πολιτιστικά εμπόδια μπορούν να ενισχύσουν και να εμβαθύνουν τις διαταραχές συμπεριφοράς και τις συγκρούσεις μεταξύ των μαθητών .

Συγκεκριμένα θέματα:

- Διαταραχές των μαθητών στις σχέσεις με τους ενήλικες: εκδηλώσεις και αιτίες
- Διαταραχές της λεκτικής επικοινωνίας (π.χ. έλλειψη ευγένειας, βωμολοχίας, αδυναμία καταγγελίας, ψέματα, εξέγερση, παρανομία)
- Διαταραχές της μη λεκτικής επικοινωνίας (π.χ. πρόκληση, ευνοώντας ορισμένους μαθητές)
- Στρατηγικές για αποτελεσματική ανταπόκριση σε προβληματικές καταστάσεις
- Δεξιότητες διαπραγμάτευσης σε καταστάσεις σύγκρουσης
- Δεξιότητες που αναζητούν βοήθεια και υποστήριξη
- Ικανότητα χρήσης της βοήθειας και της υποστήριξης άλλων
- Η ικανότητα να αναγνωρίζει κανείς τα δικά του συναισθήματα και των άλλων
- Δεξιότητες προσδιορισμού των αναγκών και των προσδοκιών των ενηλίκων
- Δεξιότητες στην αναγνώριση των αναγκών και των προβλημάτων των μαθητών
- Ικανότητα να αναπτύσσουν σωστές σχέσεις με τους ενήλικες μεταξύ των μαθητών

Στόχοι:

- Προσδιορίστε τις πιο συχνές εκδηλώσεις διαταραγμένων σχέσεων μαθητών και μαθητών με ενήλικες. • εντοπισμός των πιο συνηθισμένων αιτιών δυσκολιών στις σχέσεις με μαθητές με διαταραχές συμπεριφοράς.
- Προβλέψτε τις συνέπειες της ανεπαρκούς δράσης σε μια κατάσταση διαταραγμένης συμπεριφοράς των μαθητών.
- Επιλέξτε κατάλληλες στρατηγικές για να ανταποκριθείτε και να αντιμετωπίσετε τις διαταραγμένες σχέσεις με τους μαθητές.
- Ονομάστε τις συναισθηματικές καταστάσεις της δικής σας και του μαθητή.
- Προσδιορίστε και ονομάστε τις δικές τους ανάγκες και προσδοκίες σχετικά με τη συμπεριφορά των μαθητών και των μαθητών.
- Βοηθήστε τους μαθητές να αναπτύξουν τις προσωπικές και κοινωνικές τους ικανότητες.

Καθοδηγητικές έννοιες:

- Το αίσθημα ασφάλειας των μαθητών αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη σωστή ανάπτυξη και διεξαγωγή της διαδικασίας διδασκαλίας και ανατροφής.
- Η εργαλειοκή αντιμετώπιση των μαθητών από εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτικούς δημιουργεί και εμβαθύνει διαταραχές συμπεριφοράς.
- Οι σχέσεις που βασίζονται σε μια αίσθηση του δεσμού και της συνυπευθυνότητας ενίσχυση των θετικών αμοιβαία αναφορές των φοιτητών και να περιοριστούν οι εκδηλώσεις διαταραχές συμπεριφοράς
- Η υποστήριξη ενός θετικού ταξικού κλίματος συμβάλλει στην κάλυψη των αναγκών της τάξης, του ανήκειν, της κοινωνικής αποδοχής και της αυτοπραγμάτωσης, γεγονός που μειώνει περαιτέρω την εκδήλωση διαταραχών συμπεριφοράς.
- Η οικοδόμηση σχέσεων που βασίζονται στην αποδοχή, την αυθεντικότητα, το άνοιγμα και τη δέσμευση βοηθά στη διόρθωση της κακής συμπεριφοράς των μαθητών απέναντι στους συνομηλίκους του.
- Η ικανότητα καθορισμού ορίων, κανόνων, απαιτήσεων και κανόνων συμπεριφοράς, καθώς και η σωστή εφαρμογή τους, βοηθά στη μείωση των διαταραχών στη συμπεριφορά των μαθητών και των αναδοχικών παιδιών.
- Οι δεξιότητες στη σωστή λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία αποτελούν βασική προϋπόθεση για τη σωστή διεξαγωγή των σχέσεων μεταξύ των μαθητών.

- Η ικανότητα καθορισμού ορίων, κανόνων, απαιτήσεων και κανόνων συμπεριφοράς, καθώς και η σωστή εφαρμογή τους, βοηθά στη μείωση των διαταραχών στη συμπεριφορά των μαθητών και των αναδοχικών παιδιών.
- Η διατύπωση ασαφών ή αντιφατικών μηνυμάτων διαταράσσει τη σχέση μεταξύ φοιτητών και μαθητών
- Η υποστήριξη μαθητών και μαθητών στην έκφραση των συναισθηματικών τους καταστάσεων με αποδεκτό τρόπο ενισχύει τις προσωπικές και κοινωνικές τους ικανότητες.
- Ο θετικός προσδιορισμός της θετικής συμπεριφοράς των φοιτητών και των μαθητών τους ενισχύει και τους παγιάνει.
- Η επίγνωση των πιο συνηθισμένων λαθών στις σχέσεις με τους μαθητές (π.χ. σκι «γιατί;», επίπληξη, αγνόηση, προσβολή, εχθρότητα, κατηγορία, απειλή, τιμωρία) μειώνει την πιθανότητα διάπραξής τους.
- Το να μπορείτε να μιλήσετε για τα προβλήματά σας και να υποβάλετε αίτηση για βοήθεια και υποστήριξη σε δύσκολες καταστάσεις μειώνει τις διαταραχές στη συμπεριφορά των μαθητών και των θετών παιδιών.

Κατευθυντήριες Ερωτήσεις:

- Ποια είναι τα πιο συνηθισμένα συμπτώματα διαταραχών στις σχέσεις με τους ενήλικες;
- Ποια είναι τα πιο κοινά λάθη επικοινωνίας (επίσης δυσκολίες ή παρεξήγηση) των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτικών που γίνονται σε σχέσεις με μαθητές και μαθητές;
- Πόσο συχνά αντιδρούν εκπαιδευτικοί και εκπαιδευτικοί σε ακατάλληλη συμπεριφορά μαθητών και μαθητών;
- Ποια είναι η επίγνωση των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτικών στον εντοπισμό και την έκφραση των δικών τους συναισθηματικών καταστάσεων, αναγκών και προσδοκιών;
- Ποια είναι η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτικών στον εντοπισμό και την ονομασία των συναισθημάτων των μαθητών και των μαθητών;
- Πώς μιλάτε με έναν μαθητή που χρειάζεται βοήθεια και υποστήριξη;
- Πώς να αναπτύξετε τις προσωπικές και κοινωνικές ικανότητες των μαθητών;

Παραδείγματα εργασίας με μαθητή που:

- είναι επιθετικός (στρατηγική 2.1.1.)
- αρνείται να συνεργαστεί (στρατηγική 2.1.2)
- χειραγωγώ (στρατηγική 2.1.3)
- απομονωθεί (στρατηγική 2.1.4)
- εγωκεντρικός (στρατηγική 2.1.5)

2.1.1. Συνεργασία με έναν επιθετικό μαθητή/στάδια οικοδόμησης μιας στρατηγικής για συνεργασία με έναν επιθετικό μαθητή - Klaudia Miśkiewicz, Maciej Dymacz

Η επιθετικότητα είναι ένα σοβαρό πρόβλημα στο σχολείο και οι ενήλικες είναι μεταξύ των θυμάτων της. Παρά το γεγονός ότι τα σχολεία είναι υποχρεωμένα να αντιδρούν σε πράξεις επιθετικότητας και βίας, οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί είναι μερικές φορές ανήμποροι απέναντι στην κλίμακα του φαινομένου. Αυτή η κατάσταση προκύπτει, *μεταξύ άλλων*, από το γεγονός ότι στο σχολείο αποδίδεται όλο και πιο συχνά η λειτουργία της αντιστάθμισης της αρνητικής επιρροής του σπιτιού της οικογένειας, του περιβάλλοντος των συνομηλίκων, των μέσων ενημέρωσης και των ανεπίλυτων αναπτυξιακών κρίσεων των νέων.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την εμφάνιση επιθετικότητας στο σχολείο περιλαμβάνουν: την έλλειψη δεξιοτήτων επίλυσης συγκρούσεων, έλλειψη γνώσης των βασικών μηχανισμών λειτουργίας του παιδιού στην οικογένεια, διαταραχή της επικοινωνίας, ακατάλληλο σύστημα κανόνων κ.λπ. Η εμφάνιση επιθετικότητας εξηγείται, *μεταξύ άλλων*, από θεωρίες ενστίκτου, απογοήτευσης, κοινωνικής μάθησης.

Συμπτώματα προβλημάτων:

- 1) αμφισβήτηση και προσβολή άλλων ανθρώπων (άλλα παιδιά, γονείς, δάσκαλοι),
- 2) χρησιμοποιώντας βωμολοχίες,
- 3) δείχνοντας ασέβεια στον δάσκαλο,
- 4) χρησιμοποιώντας ειρωνικά σχόλια για τη δουλειά του δασκάλου,
- 5) χρήση σωματικής επιθετικότητας προς άλλα παιδιά,
- 6) προσβάλλει άλλους άμεσα ή έμμεσα,
- 7) καταστρέφοντας αντικείμενα,
- 8) ενοχλητικά μαθήματα,

- 9) χρησιμοποιώντας επικίνδυνα εργαλεία, π. μαχαίρι, ψαλίδι? ο μαθητής μπορεί να χρησιμοποιήσει αυτά τα εργαλεία για να προσπαθήσει να βλάψει κάποιον ή απλώς να τρομάξει κάποιον.

Αιτίες προβλημάτων:

- 1) Υπερβολικά υψηλές απαιτήσεις που επιβάλλονται στα παιδιά από τους γονείς τους. Μπορεί να οδηγήσει σε διακοπή της σχέσης μεταξύ γονέων και παιδιών. Ως αποτέλεσμα, ένα παιδί μπορεί να ενεργήσει επιθετικά για να δείξει την ανάγκη του για συναισθηματική επαφή. Το δεύτερο αποτέλεσμα μπορεί να είναι η ενοχή σε ένα παιδί και μπορεί να οδηγήσει σε επιθετικότητα προς τον εαυτό του.
- 2) Πολύ χαμηλές απαιτήσεις που επιβάλλονται στα παιδιά από τους γονείς τους. Ένα παιδί δεν έχει περιορισμούς μπορεί να έχει πολύ υψηλή αυτοαξιολόγηση. Όταν κάποιος (π.χ. δάσκαλος) εκτιμά τη δουλειά του ως χειρότερη από τη δουλειά ενός άλλου παιδιού, μπορεί να είναι επιθετικός απέναντι σε έναν δάσκαλο ή σε αυτό το παιδί.
- 3) Τα παιδιά μπορεί να είναι επιθετικά όταν μιμούνται τη συμπεριφορά των ενηλίκων (π.χ. γονέων). Όταν στο σπίτι τους χτυπούν, πιστεύουν ότι αυτός είναι ένας φυσιολογικός τρόπος επίλυσης συγκρούσεων. Όταν στο σπίτι κανείς δεν μιλάει για προβλήματα, όταν δεν γίνεται λόγος για συναισθήματα, ένα παιδί δεν μπορεί να μιλήσει σε έναν δάσκαλο για τα συναισθήματα, τις απογοητεύσεις, τις δυσκολίες του. Επικοινωνεί μέσω επιθετικής συμπεριφοράς.
- 4) Παρακολούθηση ταινιών και προγραμμάτων όπου η επιθετικότητα και η βία είναι οι πιο συνηθισμένες απαντήσεις.
- 5) Αίσθημα απογοήτευσης. Μπορεί να υπάρχουν πολλοί λόγοι για την απογοήτευση, όπως:
  - αποτυχία επίτευξης των καθορισμένων στόχων ·
  - δεν καταλαβαίνει τα προβλήματά του από τους άλλους.
  - αδυναμία αντιμετώπισης σχέσεων με συνομηλίκους.
  - αίσθημα αδικίας, μνησικακία, ταπείνωση ίτρ.
- 6) Συμπεριφορά συνομηλίκων που μπορεί να προκαλέσουν επιθετικότητα.

7) Η συμπεριφορά του δασκάλου, που προέρχεται, για παράδειγμα, από την έλλειψη συναισθηματικού ελέγχου, ακατάλληλη εφαρμογή του συστήματος τιμωριών και ανταμοιβών, έλλειψη συνεπειών, προσβολή του μαθητή.

Συνέπειες προβλημάτων:

1) Η επιθετικότητα οδηγεί σε επιθετικότητα. Όταν ένας μαθητής είναι επιθετικός μπορεί να προκαλέσει επιθετικότητα σε άλλους μαθητές. Μια τέτοια επιθετικότητα μπορεί να έχει διαφορετικές μορφές:

- επιθετικότητα προς ένα πράγμα (π.χ. ένα παιδί κλωτσάει μια καρέκλα),
- επιθετικότητα προς άλλο άτομο (π.χ. ένα παιδί επιτίθεται σε κάποιον άλλο - ένα άλλο παιδί, έναν δάσκαλο),
- επιθετικότητα προς τον εαυτό του (αυτοτραυματισμός).

2) Η επιθετικότητα μπορεί να προκαλέσει πολλές διαφορετικές αντιδράσεις στα παιδιά που είναι θύματα επιθετικότητας. Για παράδειγμα:

- υψηλό άγχος και αίσθημα ανασφάλειας,
- η έλλειψη αυτοπεποίθησης, χαμηλή αυτο-εκτίμηση,
- αποστροφή στο σχολείο,
- αποχή,
- δυσκολίες στη μάθηση,
- σωματικές ασθένειες: πόνος στο στομάχι, διαταραχή ύπνου,
- φόβοι, φοβίες,
- απόπειρες αυτοκτονίας.

3) Η επιθετικότητα μπορεί επίσης να οδηγήσει σε καταστροφή των σχέσεων των συνομηλίκων. Τα παιδιά δεν θέλουν να παίζουν και να μιλούν με έναν επιθετικό μαθητή. Μερικές φορές υπάρχουν περισσότεροι από ένας επιθετικοί μαθητές και δημιουργούν μια ομάδα που προσβάλλει και τρομάζει άλλα παιδιά. Μια τέτοια επιθετική ομάδα αισθάνεται ισχυρότερη από έναν μεμονωμένο επιθετικό μαθητή.

4) Η επιθετικότητα μπορεί επίσης να οδηγήσει σε απομόνωση ενός επιθετικού μαθητή. Τα παιδιά δεν θέλουν να έχουν σχέση μαζί του γιατί τον φοβούνται. Μπορούν επίσης να συμπεριφέρονται εχθρικά απέναντι σε αυτό το παιδί. Μπορεί να προκαλέσει ξανά επιθετικές ενέργειες επειδή το παιδί αισθάνεται μοναξιά και θέλει να κερδίσει μια θέση μέσα σε μια ομάδα συνομηλίκων.

5) Η επιθετικότητα προκαλεί αλλαγή στη συμπεριφορά ορισμένων εκπαιδευτικών απέναντι στο παιδί. Δεν τον συμπαθούν γιατί τους διακόπτει. Το αντιμετωπίζουν ως ένα

interloper και είναι πολύ αυστηροί απέναντί του. Μερικοί δάσκαλοι δεν προσπαθούν να κατανοήσουν τις αιτίες της συμπεριφοράς του και δεν προσπαθούν να συνεργαστούν μαζί του για να αλλάξουν την επιθετικότητά του.

6) Μια άλλη συνέπεια μπορεί να είναι μια κατάσταση όταν ένα επιθετικό παιδί ενταχθεί σε μια παθολογική ομάδα (όπως μια συμμορία) και μπορεί να ξεκινήσει μια διαδικασία αποθάρρυνσης.

Διορθωτικό σχέδιο δράσης

Lp.	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Αύξηση της αυτοεκτίμησης ενός μαθητή	Εξασκήστε θετικές ενισχύσεις: - συστηματικός έπαινος για ένα παιδί για μια καλή συμπεριφορά - μπορείτε να καθορίσετε ένα σύστημα ανταμοιβής για μια καλή συμπεριφορά (γλυκά, ετικέτα με κείμενο "Είμαι ευγενικός")
2	Δημιουργία χώρου όπου ένας μαθητής θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει την ενέργειά του με θετικό τρόπο	Δώστε επιπλέον εργασίες σε έναν μαθητή (όχι ως τιμωρία!), Ειδικά εργασίες που θα είναι ενδιαφέρουσες και ευχάριστες για έναν μαθητή.
3	Τελειοποίηση της προσωπικής συμπεριφοράς του δασκάλου που θα πρέπει να αποτελεί πρότυπο για τους μαθητές	Μιλήστε ήρεμα και σε ένα καλά ισορροπημένο τρόπο. Μην δείχνετε αποστροφή προς ένα παιδί αλλά καλοσύνη και ετοιμότητα να βοηθήσετε. Αντιδράστε σε επιθετικές συμπεριφορές χωρίς να εμφανίζετε αρνητικά συναισθήματα.
4	Εναισθητοποίηση ενός μαθητή για τον μηχανισμό επιθετικών συμπεριφορών και επεξεργασία συσκευών για την αντιμετώπιση της επιθετικότητας.	Συζητήστε με ένα παιδί για αιτίες επιθετικής συμπεριφοράς. Συζητήστε για κάθε δύσκολη κατάσταση που δείχνει πώς να αντιδράτε χωρίς επιθετικότητα. Προετοιμάστε ένα μάθημα σχετικά με την επιθετική συμπεριφορά (αιτίες, συνέπειες, τρόποι αντιμετώπισης της επιθετικότητας).

		<p>Μάθετε ένα παιδί ασκήσεις που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην ανακούφιση της συναισθηματικής έντασης (ασκήσεις αναπνοής, μέτρηση μέχρι το 10, αφήνοντας τρύπες σε ένα φύλλο χαρτί, σχεδίαση αρνητικών συναισθημάτων, μουσική χαλάρωσης κλπ.)</p> <p>Διαβάστε θεραπευτικά παραμύθια σε ένα παιδί (ή σε όλη την τάξη). Μιλήστε για προβλήματα στα παραμύθια.</p>
5	Δημιουργία σχέσης με μαθητή	<p>Πείτε σε έναν μαθητή ότι είναι σημαντικός για έναν δάσκαλο.</p> <p>Βεβαιωθείτε ότι ένας δάσκαλος θέλει να βοηθήσει, πάρτε την πρωτοβουλία να βοηθήσετε.</p> <p>Δημιουργήστε χώρο για μια συνομιλία με έναν μαθητή (κατάλληλο χρονικό διάστημα, απομονωμένο μέρος όπου κανείς δεν μπορούσε να ακούσει μια ομιλία). Ρωτήστε έναν μαθητή για τα προβλήματά του και τα πράγματα που δεν μπορεί να αντιμετωπίσει. Προτείνετε λύσεις. Ρωτήστε ένα παιδί πώς θα ένιωθε αν κάποιος ήταν επιθετικός απέναντί του - και τι πρέπει να κάνει τότε; Παρακινήστε έναν μαθητή να σκεφτεί αυτά τα προβλήματα.</p> <p>Μην δείχνετε ανωτερότητα ή περιφρόνηση. Δείξτε σεβασμό και ενδιαφέρον.</p> <p>Δείξτε κατανόηση των δυσκολιών ενός μαθητή στον έλεγχο της συμπεριφοράς του («Καταλαβαίνω ότι είναι δύσκολο να ξεπεραστεί η επιθετικότητα · μην τα παρατάς»).</p>
6	Οδηγεί στην απόκτηση γνώσης σχετικά με τους κανόνες και την τήρησή τους από έναν μαθητή	<p>Μαζί με έναν μαθητή συζητήστε τους κανόνες συμπεριφοράς και τις συνέπειες της παραβίασής τους (αφήστε έναν μαθητή να πει τη γνώμη του για τους κανόνες). Γράψτε τους κανόνες. Μπορείτε επίσης να υπογράψετε τα ονόματά σας σε μια τέτοια «συμφωνία».</p>

		<p>Να είστε συνεπείς στην εφαρμογή των καθορισμένων κανόνων. Μιλήστε πάντα για κακή συμπεριφορά - αλλά θυμηθείτε επίσης για τον έπαινο για μια καλή συμπεριφορά (οι θετικές ενισχύσεις είναι πιο αποτελεσματικές από τις αρνητικές ενισχύσεις).</p>
7	<p>Βοηθώντας έναν μαθητή να τηρήσει τα όρια</p>	<p>Περιγράψτε συμπεριφορές που παραβιάζουν τους σχολικούς κανόνες (π.χ. «Ακούω ότι χρησιμοποιείτε χυδαίες λέξεις», «Βλέπω ότι κλωτσάτε τον Τομ») χωρίς όμως να κάνετε παρατήρηση στον χαρακτήρα ενός μαθητή («είστε χυδαίοι»).</p> <p>Πείτε για τα συναισθήματά σας («με πονάει όταν χρησιμοποιείτε χυδαίες λέξεις», «Νιώθω άσχημα όταν βλέπω ότι συμπεριφέρεστε με αυτόν τον τρόπο»).</p> <p>Ανατρέξτε σε δεσμευτικούς κανόνες (π.χ. "υπάρχει ένας κανόνας ότι δεν πρέπει να προσβάλλουμε άλλους ανθρώπους", "κάναμε μια συμφωνία ότι ...").</p> <p>Μιλήστε για τις προσδοκίες σας (π.χ. "Περιμένω ότι θα πείτε στον φίλο σας ότι είστε θυμωμένος μαζί του αλλά χωρίς να τον προσβάλλετε", "Δεν συμφωνώ να χτυπάω. Περιμένω ότι θα λύσετε τις συγκρούσεις χωρίς να χρησιμοποιήσετε τις γροθιές σας").</p> <p>Πιστέψτε σε Μια καλή μαθητών θέληση και να τους δείξουμε ότι η ("Πιστεύω ότι μπορείτε να συμπεριφέρονται με ευγένεια", "ελπίζω την επόμενη φορά που θα είστε πιο προσεκτικοί").</p>
8	<p>Αύξηση της συμμετοχής των γονέων στην εργασία για τη συμπεριφορά ενός παιδιού</p>	<p>Διοργανώστε μια συνάντηση με τους γονείς σχετικά με την επιθετικότητα, τις αιτίες, τις συνέπειες, τους κατάλληλους και με κατάλληλους τρόπους αντιμετώπισης της επιθετικότητας των παιδιών.</p>

		<p>Ζητήστε από τους γονείς να κάνουν με ένα παιδί ασκήσεις που θα του μάθουν πώς να αποφορτίζει τη συναισθηματική ένταση.</p> <p>Εξηγήστε έναν θετικό ρόλο θετικών ενισχύσεων και ζητήστε από τους γονείς να τον χρησιμοποιούν όσο το δυνατόν συχνότερα.</p>
9	<p>Στοχεύοντας στη δημιουργία ενός φιλόξενου περιβάλλοντος συνομηλίκων όπου δεν θα υπάρχει επιθετικότητα</p>	<p>Μιλήστε με όλη την τάξη για επιθετικές συμπεριφορές και τρόπους αντιμετώπισής τους.</p> <p>Διδάξτε στους μαθητές ασκήσεις που θα τους βοηθήσουν να αποφορτίσουν τη συναισθηματική ένταση. Βοηθήστε επίσης τα παιδιά να εκπαιδευθούν τρόπους συμπεριφοράς σε περίπτωση που κάποιος είναι επιθετικός απέναντί τους (π.χ. παίζοντας ρόλους).</p>
10	<p>Βελτίωση της ποιότητας των προσδοκιών και των επικοινωνιών από έναν δάσκαλο</p>	<p>Μιλήστε σε ένα παιδί σε κατανοητή γλώσσα.</p> <p>Εκφράστε απλά και ξεκάθαρα τις προσδοκίες σας («Θέλω να ...», «Το περιμένω αυτό ...»).</p> <p>Οι δηλώσεις σας εκφράζουν με σεβασμό (OXI: Είστε απαίσιο! Δεν ντρέπεστε; », " Γράφετε μόνο ανοησίες. Ποιος θα το διαβάσει; ", ΝΑΙ:" Βλέπω ότι παραβιάσατε ξανά τους κανόνες. Πρέπει να μιλήσουμε για τις συνέπειες " , «Έχετε κάνει κάποια λάθη, ας προσπαθήσουμε να τα διορθώσουμε»).</p>

Βιβλιογραφία

Cherry K., *Τι είναι η παθητική-επιθετική συμπεριφορά;* ,

[w:] <https://www.verywellmind.com/what-is-passive-aggressive-behavior-2795481> (16.01.2021).

Liberska H., Matuszewska M., *Rodzinne uwarunkowania zachowań agresywnych u młodzieży* , „Wizerunki ról rodzinnych. Roczniki Socjologii Rodziny », XVIII, 2007, ss. 187-200.

Το άρθρο στο

διαδίκτυο : https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/4101/1/11_H_Liberska_M_Matuszewska_Rodzinne_uwarunkowania_zachowan_agresywnych_187-200.pdf (16.01.2021).

Łukaszek R., *Objawy i przyczyny zachowań agresywnych dziecka w młodszym wieku szkolnym*, [w:] <https://profesor.pl/publikacja,14095,Artykuly,-szkolnym> (16.01.2021).

Łysek J., *Zachowania agresywne uczniów*, „Nauczyciel i Szkoła“, nr 2 (9), 2000, ss. 67-72.

Το άρθρο στο -

line : [http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Nauczyciel_i_Szkola/Nauczyciel_i_Szkola-r2000-t2_\(9\)/Nauczyciel_i_Szkola-r2000-t2_\(9\)-s67-72/Nauczyciel_i_Szkola-r2000-t2_\(9\)-s67-72.pdf](http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Nauczyciel_i_Szkola/Nauczyciel_i_Szkola-r2000-t2_(9)/Nauczyciel_i_Szkola-r2000-t2_(9)-s67-72/Nauczyciel_i_Szkola-r2000-t2_(9)-s67-72.pdf) (16.01.2021).

Patyra A. *et al.*, *Wskazówki do pracy z dzieckiem przejawiającym zachowania agresywne*, [w:] <http://www.ppp.ostroleka.pl/wskazowki-do-pracy-z-dzieckiem-przejawiajacy-m-zachowania-agresywne/> (01.16.2021).

Stachowicz-Piotrowska M., *Agresja w szkole. Przyczyny - problemy - zapobieganie*, [w:] <https://dspace.ukw.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/1793/Monika%20Stachowicz%20Piotrowska%20Agresja%20w%20szkole%20probleczyny%20pdf?sequence=1&isAllowed=y> (16.01.2021).

2.1.2. Στάδια οικοδόμησης στρατηγικής για συνεργασία με μαθητή χωρίς διάθεση συνεργασίας - Klaudia Miśkiewicz, Maciej Dymacz

Μαθητές με διαταρακτική συμπεριφορά, αν και μπορούν να αποτελούν μια σχετικά μικρή ομάδα της τάξης, συνεπώς η κακή συμπεριφορά τους μπορεί να καταναλώσει πολύ μεγάλη προσοχή, χρόνο και ενέργεια από τον εκπαιδευτικό, γεγονός που επηρεάζει τη διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης στο σχολείο. Επιπλέον, κάθε αντίδραση στη συμπεριφορά ενός παιδιού επιβεβαιώνει το μοτίβο με το οποίο λειτουργεί το παιδί ή συνεπάγεται αλλαγές. Η έλλειψη κινήτρου για οποιαδήποτε ενέργεια από την πλευρά του μαθητή απαιτεί τη δημιουργία καταστάσεων σεβασμού και κατανόησης στις οποίες ο μαθητής, ωστόσο, βλέπει την ευκαιρία να αποδείξει τον εαυτό του. Ακόμα κι αν τα αποτελέσματα αυτών των ενεργειών δεν είναι άμεσα αντιληπτά, μπορούν να αποτελέσουν την αρχή μακροπρόθεσμων και σημαντικών αλλαγών.

Συμπτώματα προβλημάτων:

- Ένας μαθητής δεν θέλει να ακολουθήσει τις οδηγίες του δασκάλου. Αρνείται να κάνει εργασίες ή απλώς προσποιείται ότι τις κάνει.
- Όταν ένας μαθητής ζητηθεί από έναν δάσκαλο να κάνει κάτι (π.χ. να βοηθήσει έναν δάσκαλο να φέρει βιβλία κ.λπ.), αρνείται ή δείχνει την αποστροφή του στην εργασία.
- Ένας μαθητής δεν θέλει να κάνει εργασίες κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Δεν θέλει να διαβάσει το κείμενο, δεν θέλει να κάνει το κουίζ, δεν θέλει να γράψει σε ένα τετράδιο.
- Ένας μαθητής δεν ενδιαφέρεται να δημιουργήσει επικοινωνία με τον δάσκαλο. Δεν θέλει να απαντήσει σε ερωτήσεις, αρνείται μια πρόταση να μιλήσει για προβλήματα. Επίσης, δεν λέει για τον εαυτό του.
- Ένας μαθητής δείχνει την αποστροφή του στον δάσκαλο, δείχνει ότι δεν του αρέσει ο δάσκαλος.
- Ένας μαθητής παραλείπει τα μαθήματα. Μπορεί να σημαίνει ότι ένα παιδί δεν βλέπει την αξία της τάξης. Η παράλειψη μπορεί επίσης να είναι μια επίδραση άγχους που σχετίζεται με δύσκολες εργασίες, μια αίσθηση ότι παρεξηγείστε.
- Ένας μαθητής δείχνει μια απαξιωτική στάση προς το σχολείο, τη μάθηση και τους δασκάλους. Μπορεί να σχολιάσει τις εργασίες ως "ηλίθιες" ή "περιττές". Μπορεί επίσης να χλευάζει άλλους μαθητές που είναι επιμελείς και εργατικοί.

Αιτίες προβλημάτων:

Μπορεί να υπάρχουν πολλές αιτίες μιας τέτοιας κατάστασης. Υπάρχουν μερικά: Niechęć do szkoły . Jeśli rodzice nie traktują szkoły i uczenia się jako czegoś ważnego, dziecko przejmuję od nich to przekonanie.

- Πολύ υψηλές προσδοκίες που θέτει ο δάσκαλος.
- Προβλήματα στην προσωπική ζωή.
- Προβλήματα υγείας ή ανάπτυξης που ο εκπαιδευτικός δεν γνωρίζει.

- Η έλλειψη της υποκειμενικής επεξεργασίας από τους εκπαιδευτικούς, για παράδειγμα ως αποτέλεσμα της εργασίας του, μόνο ως υποχρέωση και την πεποίθηση ότι η επαγγελματική ρόλος του συνίσταται κυρίως στη διαβίβαση της γνώσης, και όχι στην επίλυση των προβλημάτων και των δυσκολιών των φοιτητών.
- Χαμηλή συμμετοχή των γονέων σε συνεργασία με το σχολείο. Οι γονείς δεν θέλουν να συμμετέχουν στη δημιουργία μιας καλής σχέσης μεταξύ του παιδιού και των εκπαιδευτικών. Δεν ενθαρρύνουν τον μαθητή να είναι ανοιχτός και πρόθυμος να συνεργαστεί.

Συνέπειες προβλημάτων:

- Ένας μαθητής δεν κάνει σωστά τις εργασίες. Κάνει πολλά λάθη στις ασκήσεις και τα έργα του δεν είναι αρκετά σταθερά.
- Ένας μαθητής δεν είναι προετοιμασμένος για μαθήματα. Δεν ετοιμάζει εργασία. Δεν γνωρίζει αρκετά για τα θέματα των προηγούμενων μαθημάτων,
- Τα ταλέντα και οι ικανότητες ενός μαθητή είναι κρυμμένα και δεν μπορεί να τα δει ο δάσκαλος (γιατί ένα παιδί δεν το δείχνει). Ένας μαθητής δεν μπορεί να μεγαλώσει και να αναπτύξει τις ικανότητές του.
- Μια τέτοια κατάσταση - όταν διαρκεί για μεγάλο χρονικό διάστημα και όταν δεν αφορά μόνο τη σχέση με έναν εκπαιδευτικό - μπορεί να οδηγήσει σε γενικά προβλήματα μάθησης και, στο μέλλον, μπορεί να επηρεάσει τη μελλοντική ζωή του μαθητή (καριέρα, επιλογή λυκείου, πανεπιστήμιο).
- Ένας μαθητής θα αντιμετωπίζει τους άλλους ανθρώπους (ειδικά τους ενήλικες) σαν εχθρούς. Θα έχει λανθασμένη πεποίθηση για τις σχέσεις με άλλους ανθρώπους. Δεν θα καταλάβει τι σημαίνει συνεργασία και ομαδική εργασία. Μπορεί να είναι ένα εμπόδιο που θα είναι πολύ επαχθές και άχρηστο στη μελλοντική ζωή (οικογενειακή ζωή, εργασία).

Διορθωτικό σχέδιο δράσης

Lp.	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Δημιουργία σχέσης με μαθητή	<p>Μιλήστε με έναν μαθητή ιδιωτικά - δείξτε του ότι ένας δάσκαλος νοιάζεται για αυτόν.</p> <p>Παρακινήστε έναν μαθητή να συμμετάσχει σε δράσεις συνεργασίας κατά τη διάρκεια ενός μαθήματος (δείξτε του ότι η γνώμη του θα ακουστεί και η δραστηριότητά του θα είναι χρήσιμη).</p>
2	Επεξεργασία του ανοίγματος και της αίσθησης αποδοχής σε έναν μαθητή	<p>Έχετε μια συνομιλία με έναν φοιτητή για τη σχέση δασκάλου-μαθητή. Δείξτε ότι κάθε μέλος μιας τάξης είναι σημαντικό και απαραίτητο, ότι το να κάνετε λάθη είναι φυσιολογικό, ότι ένας δάσκαλος πρέπει να βοηθά και να συμβουλεύει.</p> <p>Δημιουργήστε καταστάσεις όπου ένας μαθητής θα μπορούσε να εκφράσει ελεύθερα τη γνώμη του χωρίς να τονίζει ότι θα αξιολογηθεί.</p> <p>Οργανώστε επιπλέον μαθήματα όπου θα εκπαιδεύεται το άνοιγμα μεταξύ των παιδιών. Μπορεί να υπάρχουν μαθήματα σχετικά με τον τρόπο συζήτησης, τον τρόπο έκφρασης συναισθημάτων, αναγκών κ.λπ. (Ένας εκπαιδευτικός μπορεί να προετοιμάσει ένα τέτοιο μάθημα μόνος του ή να ζητήσει βοήθεια από έναν παιδαγωγό του σχολείου).</p> <p>Θυμηθείτε τη γλώσσα του σώματος - χρησιμοποιήστε ανοιχτή στάση που ενθαρρύνει τη συνεργασία.</p>
3	Βελτίωση της ποιότητας της επικοινωνίας των εκπαιδευτικών	<p>Δώστε σαφείς και κατανοητές δηλώσεις.</p> <p>Χρήση συστάσεις σε μια θετική μορφή («καθίσει σε μια καρέκλα»), αντί του αρνητικού</p>

		<p>(«δεν περπατούν γύρω από την κατηγορία»).</p> <p>Δίνει πάντα σαφείς και λεπτομερείς κανόνες - μπορείτε να τους γράψετε σε μια αφίσα και να κρεμάσετε σε μια τάξη όπου θα είναι ορατοί για τους μαθητές.</p> <p>Προετοιμάστε ένα επιπλέον μάθημα σχετικά με τους κανόνες που επικρατούν στο σχολείο, για την ανάγκη να τους ακολουθήσετε και για τον πολιτιστικό τρόπο σχολιασμού για τυχόν αλλαγές στους κανόνες.</p>
4	Αλλαγή της στάσης του μαθητή στο σχολείο και τη μάθηση	<p>Ρωτήστε έναν μαθητή πώς βλέπει ένα σχολείο, τι του αρέσει και τι όχι. Μαζί με έναν μαθητή δημιουργήστε ένα σχέδιο δράσης - τι να κάνετε για να κάνετε το σχολείο πιο φιλικό μαζί του. Επίσης εξηγήστε ότι δεν μπορούν να αλλάξουν όλα, μερικές από τις ενοχλήσεις που πρέπει να μάθουμε να αποδεχόμαστε.</p>
5	Αύξηση της συμμετοχής των γονέων στην παρακίνηση του παιδιού στη μάθηση	<p>Συζητήστε με τους γονείς και εξηγήστε τους ότι η στάση τους έχει τεράστιο αντίκτυπο στην αντίληψη του παιδιού για το σχολείο. Συζητήστε τρόπους βοήθειας και μεθόδους παρακίνησης ενός παιδιού στη μάθηση.</p>
6	Αλλαγή του κινήτρου ενός μαθητή στη μάθηση (δημιουργία εσωτερικού κινήτρου)	<p>Δώστε σε έναν μαθητή μικρές εργασίες που δεν θα ξεπεράσουν τις δυνατότητές του.</p> <p>Επαινεύστε έναν μαθητή για καλή δουλειά (θετικές ενισχύσεις).</p> <p>Μιλήστε σε έναν μαθητή για πράγματα που τον ενδιαφέρουν και για τα χόμπι του. Στη συνέχεια (αν είναι δυνατόν) προσαρμόστε τις μεθόδους διδασκαλίας στις προτιμήσεις του. Επιπλέον, δώστε εργασίες με μια μορφή που θα είναι αγροτική για έναν μαθητή.</p>

7	Αλλαγή σχέσης Εγώ-Αυτό σε σχέση Εγώ-Εσύ	<p>Δείξτε σε έναν μαθητή ότι τον βλέπει ένας δάσκαλος. Αντιμετωπίστε ένα παιδί ξεχωριστά.</p> <p>Ακούστε με ανυπομονησία ένα παιδί, αφήστε το να εκφράσει τις απόψεις του.</p> <p>Μην κοιτάτε από ψηλά έναν μαθητή αλλά δείξτε ότι ένας δάσκαλος καταλαβαίνει τα προβλήματα και τις δυσκολίες του.</p>
8	Διδάσκοντας σε μαθητές επικοινωνιακές συμπεριφορές	<p>Συζητήστε με τον μαθητή για τη συμπεριφορά του - κάντε τον να καταλάβει τη συμπεριφορά του και τις αιτίες της. Βοηθήστε το να μάθει πώς να αλλάζει λανθασμένη σε σωστή συμπεριφορά (π.χ. αντίσταση στο να αλλάξει μια εργασία, λέγοντας σε έναν δάσκαλο ότι ένας μαθητής δεν καταλαβαίνει τι να κάνει και πώς)</p> <p>Οργανώστε συναντήσεις μεταξύ μαθητή και σχολικού παιδαγωγού. Ενθαρρύνετε έναν μαθητή να μιλήσει για τα συναισθήματά του, πράγματα που τον ανησυχούν ή τον εκνευρίζουν και τι του δίνει ευτυχία.</p>
9	Βελτίωση της ποιότητας μεταφοράς του θέματος ενός μαθήματος	<p>Προετοιμάστε μαθήματα με διάφορες μορφές - για να τα κάνετε ελκυστικά για τους μαθητές (ενεργοποίηση διαφορετικών αισθήσεων. Αποφύγετε μόνο μία μορφή επικοινωνίας σε ένα μάθημα).</p>
10	Επεξεργασία συνέπειας για τη διαφύλαξη της συμμόρφωσης με τους κανόνες	<p>Δώστε προσοχή σε κάθε λανθασμένη συμπεριφορά. Απαίτηση από έναν μαθητή να ακολουθεί τους καθιερωμένους κανόνες (π.χ. ότι ένας μαθητής θα απαντήσει σε μερικές ερωτήσεις κατά τη διάρκεια ενός μαθήματος · εάν ένα παιδί δεν το κάνει για κάποιο χρονικό διάστημα, ένας δάσκαλος θα πρέπει να το ενθαρρύνει να πει κάτι · μετά από ένα μάθημα</p>

		υπενθυμίστε του ότι έχουν καθιερωθεί μαζί).
--	--	---

Βιβλιογραφία:

Faber A., Mazlish E. , *Jak mówić, żeby dzieci nas słuchały jak słuchać żeby dzieci do nas mówiły*, Poznań 2001.

Jak stworzyć warunki do efektywnej współpracy uczniowie - nauczyciel ?, παραπομπή από το «Teacher Today», τόμ. 3, 1. Artykuł
online: <https://www.ptd.edu.pl/3.%20warunki%20do%20efektywnej%20wspolpracy.pdf> (16.01.2021)

Karasowska A., *Uczeń z zaburzeniami zachowania. Budowanie strategii pracy w środowisku szkolnym* , [w:] αρχείο: /// C: /Users/Klaudia/Downloads/a_karasowska_uczen-z-zaburzeniami-zachowania_3.pdf (16.01.2021).

Każmierczak P., *Konflikty w szkole, część I.* , [w:] <https://edurada.pl/artykuly/konflikty-w-szkole-cz-c-1-uwagi-ogolne-konflikt-nauczyciel-ucze/> (16.01 .2021).

Łabocki M., *Teoria wychowania w zarysie* , Κρακοβία 2013.

Malinowski JA, *Zaburzenia relacji uczeń-nauczyciel zagrożeniem dla podmiotowości szkolnego procesu edukacyjnego* , [w:] *Edukacja jutra* , Denek K et. al. (κόκκινο.), Wrocław 2004, σελ. 347-352.

Άρθρο online:

https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/3108/JAM_2004_01_Zaburzenia.pdf?sequence=1 (16.01.2021).

Madry-Kupiec M, *Nauczyciel w procesie Komunikacji z uczniem* , [w:] http://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/1154/nauczyciel_w_procesie_komunikacji_madry_kupiec_malgorzata_000074.pdf?sequence=1 (01.16.2021).

Puchała E., *Szkoła jako wspólnota osób* , Warszawa 2009.

Siewiera-Pięciak M., *Jak uskrzydlić moje dziecko; Motywowanie dzieci i młodzieży wysiłku káνω intelektualnego* ,

[w:] https://www.poradnia3.krakow.pl/downloads/artykuly/43_jak_ukrzydlac_moje_dziecko.pdf

?fbclid=IwAR0qO_orX3d7qIFGB8hTwVN_BRuVj5i19NrgRx7bmWLOHLVkbqLoFzLcuA (dostep 01.16.2021).

2.1.3. Συνεργασία με χειριστικούς μαθητές - Klaudia Miśkiewicz, Maciej Dymacz

Η χειραγώγηση είναι μια σκόπιμη ενέργεια, σκοπός της οποίας είναι να αποκομίσει όφελος για ένα άτομο που χειραγωγεί. Αυτή η ενέργεια συνδέεται με την έλλειψη σεβασμού των δικαιωμάτων και των σκοπών των άλλων ανθρώπων. Μια τέτοια κοινωνική επιρροή δεν είναι ασήμαντη στις αποφάσεις άλλων ανθρώπων. Οι πρώτες πράξεις χειραγώγησης είναι συνήθως ασυνείδητες και εξαρτάται από τις αντιδράσεις των ενηλίκων εάν θα μπουν μόνιμα στο ρεπερτόριο συμπεριφοράς αργότερα στη ζωή τους. Η χειραγώγηση μπορεί να αφορά, μεταξύ άλλων, πληροφορίες ή γνώσεις, ενώ το αντικείμενο κατά του οποίου γίνονται ενέργειες δεν είναι πάντα ο τελικός σκοπός της χειραγώγησης.

Υπάρχουν πολλοί τύποι χειραγώγησης, και μεταξύ αυτών τα ακόλουθα είναι δημοφιλή στη σχολική ζωή: συναισθηματικός εκβιασμός, υστερία, διέγερση συμπάθειας, συγχαρητήρια ή υπερβολική υπακοή.

Συμπτώματα προβλημάτων:

- Ένας μαθητής προσποιείται ότι δεν μπορεί να κάνει τη συγκεκριμένη εργασία. Ο σκοπός μιας τέτοιας ενέργειας μπορεί να είναι να πείσει έναν δάσκαλο να κάνει το έργο αντί για ένα παιδί.
- Ένας μαθητής προσποιείται ότι δεν πιστεύει στον εαυτό του και στην αξία του. Για παράδειγμα, όταν ένας δάσκαλος του λέει για λάθη που έκανε ένα παιδί, μπορεί να αρχίσει να κλαίει και να δείχνει ότι μισεί τον εαυτό του. Ο σκοπός μιας τέτοιας δράσης είναι να αποκτήσει συμπόνια και οίκτο από έναν δάσκαλο και, για παράδειγμα, να αποκτήσει χαμηλότερες απαιτήσεις.
- Ένας μαθητής προσπαθεί να απομακρύνει τον δάσκαλο αλλάζοντας θέματα, βρίσκοντας άλλα προβλήματα, θέτοντας ερωτήσεις κ.λπ.
- Ένας μαθητής προσπαθεί να πείσει έναν δάσκαλο ότι κάποιος άλλος είναι υπεύθυνος για τη συμπεριφορά/τα λάθη/τα συναισθήματά του. Για παράδειγμα, ένας μαθητής δεν έκανε την εργασία και κατηγορεί τους γονείς του ότι του είπαν να κάνει κάποια δουλειά στο σπίτι και δεν είχε αρκετό χρόνο για να κάνει

την εργασία. Ή μπορεί να κατηγορήσει έναν δάσκαλο λέγοντας ότι δεν καταλαβαίνει τίποτε, διότι η δασκάλα δεν το εξηγήσω σε ένα καλό δρόμο. Ως συνέπεια μιας τέτοιας ενέργειας, ένας δάσκαλος μπορεί να αισθάνεται ένοχος και να μην θεωρήσει έναν μαθητή υπεύθυνο για την έλλειψη εργασιών στο σπίτι.

- Ένας μαθητής κάνει πολλά κομπλιμέντα σε έναν δάσκαλο. Μια τέτοια ενέργεια μπορεί να οδηγήσει έναν δάσκαλο να συμπαθήσει έναν μαθητή με υπερβολικό τρόπο και το αποτέλεσμα μπορεί να είναι χαμηλότερες απαιτήσεις για έναν μαθητή.
- Ένας μαθητής εκβιάζει έναν δάσκαλο ή άλλο μαθητή (π.χ. λέει ότι αν ένας δάσκαλος δεν τον βοηθήσει σε κάποια εργασία, δεν θα είναι υπάκουος).

Αιτίες προβλημάτων:

- Ένας μαθητής έχει λάθος μοντέλο συμπεριφοράς. Συνήθως το παίρνει από το σπίτι και τον οικογενειακό του κόσμο. Όταν οι γονείς χρησιμοποιούν χειραγώγηση για να αναγκάσουν ένα παιδί να κάνει κάτι ή όταν χρησιμοποιούν χειρισμούς ο ένας προς τον άλλον, ένα παιδί αντιγράφει τη συμπεριφορά του επειδή βλέπει την αποτελεσματικότητα μιας τέτοιας μεθόδου.
- Ένας μαθητής δεν έχει όρια που δίνουν οι γονείς του. Όταν οι γονείς δεν μπορούν να είναι διεκδικητικοί, ένα παιδί χρησιμοποιεί την αδυναμία του και αντιμετωπίζει τη χειραγώγηση ως μία από τις καλύτερες μεθόδους για να πάρει αυτό που θέλει. Δεν είναι λοιπόν έκπληξη το γεγονός ότι ένα παιδί προσπαθεί να χρησιμοποιήσει χειραγώγηση στο σχολείο, προς τους δασκάλους και τα άλλα παιδιά.
- Ένας μαθητής έχει πολύ αυστηρά όρια στο σπίτι και πολύ μικρή ελευθερία (μπορεί να ακούσει από τους γονείς: «κάνε αυτό που σου λέω»). Επιπλέον, δεν αισθάνεται αποδεκτός από τους γονείς του. Σε αυτή την περίπτωση, η χειραγώγηση είναι μια προσπάθεια να τραβήξει τα βλέμματα των γονιών πάνω του.
- Ένας μαθητής έχει μεγάλη ανάγκη για αίσθηση ελέγχου. Μπορεί να προκληθεί από ένα χαμηλό αίσθημα ασφάλειας - όταν ένα παιδί δεν αισθάνεται ασφαλές μπορεί να προσπαθήσει να χτίσει έναν κόσμο γύρω του που θα είναι πολύ προσεγμένος και

χωρίς περιθώρια για εκπλήξεις ή αυθορμητισμό. Η χειραγώγηση βοηθά στην οικοδόμηση ενός τέτοιου κόσμου και δίνει μια αίσθηση ελέγχου.

- Μια άλλη αιτία χειραγώγησης μπορεί να είναι η μείωση της ενσυναίσθησης και της ευαισθησίας στα προβλήματα και τους πόνους άλλων ανθρώπων. Μπορεί να προκύψει από την παρακολούθηση μοντέλων συμπεριφοράς που λαμβάνονται από ταινίες, παιχνίδια στον υπολογιστή ή κινούμενα σχέδια. Ένας εικονικός κόσμος δεν παρέχει στα παιδιά με κοινωνική εκπαίδευση σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο. Δεν μπορεί να μάθει στα παιδιά αυθεντικές σχέσεις με άλλους ανθρώπους. Επιπλέον, ένας εικονικός κόσμος βασίζεται συχνά σε αφηρημένα και αμφιλεγόμενα πράγματα, όπου τα όρια υπερβαίνουν. Ένας τέτοιος κόσμος έχει σχεδιαστεί επίσης για να τραβήξει την προσοχή των παιδιών, πράγμα που σημαίνει ότι δείχνει πολλή βία και ρεαλιστικές σκηνές καβγάδων και πυροβολισμών. Η μείωση της ενσυναίσθησης και της ευαισθησίας μπορεί να προκαλέσει τη συμπεριφορά των παιδιών που βασίζεται στη χειραγώγηση.
- Ένας μαθητής δεν διδάχθηκε πώς να ελέγχει τον εαυτό του, πώς να υπερβαίνει κάποιες επιθυμίες, οι οποίες είναι λανθασμένες. Για παράδειγμα, μια έντονη επιθυμία να είναι ο καλύτερος μαθητής στην τάξη και να είναι το πιο διάσημο άτομο στο σχολείο μπορεί να οδηγήσει έναν μαθητή να χρησιμοποιήσει χειραγώγηση για να επιτύχει αυτόν τον στόχο. Αν ένας μαθητής διδαχθεί όρια, ο ho θα ξεπεράσει αυτή τη λανθασμένη επιθυμία να είναι ο καλύτερος.

Συνέπειες προβλημάτων:

- Ένας μαθητής έχει λάθος εικόνα για τις ανθρώπινες σχέσεις. Πιστεύει ότι τέτοιες σχέσεις πρέπει να βασίζονται σε χειραγώγηση, επιβολή, εξαπάτηση αντί να βασίζονται στην ελευθερία, τη δικαιοσύνη, τη συνεργασία.
- Ένας μαθητής δεν θέλει να κάνει ό, τι περνάει από το χέρι του και να αναπτυχθεί γιατί μπορεί να δει ότι ένας ευκολότερος και πιο αποτελεσματικός τρόπος είναι να πιέσει κάποιον να κάνει το έργο αντί για αυτόν. Ένας μαθητής δεν πιστεύει σε μια πρόταση «per aspera ad astra» («μέσα από δυσκολίες στα αστέρια»).
- Ένας μαθητής δεν θα δεχτεί κανένα όριο και δεν θα σέβεται τους άλλους ανθρώπους και την ελευθερία τους. Δεν θα καταλάβει ότι κάθε άτομο έχει δικαίωμα να παίρνει τις δικές του αποφάσεις και να λέει «όχι». Μπορεί να τον οδηγήσει να αντιμετωπίζει τους ανθρώπους ως αντικείμενα που μπορούν απλά να τον βοηθήσουν να πετύχει τους στόχους του. Ένα άτομο που χρησιμοποιεί χειραγώγηση δεν πιστεύει ότι οι άλλοι άνθρωποι έχουν επίσης κάποιους στόχους - τους αντιμετωπίζει ακριβώς ως μέσα για τον σκοπό, ως

αντικείμενο που μπορεί να ελέγξει. Μια τέτοια στάση καθιστά επίσης έναν μαθητή εγωιστή και μεγάλο κεφάλι.

- Η χειραγώγηση στην παιδική ηλικία, όταν δεν περιορίζεται, μπορεί να έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην ενήλικη ζωή. Ένας μαθητής στην ενήλικη ζωή του θα χειραγωγήσει τους συγγενείς του (γυναίκα/ σύζυγο, παιδιά). Εξαιτίας αυτού, οι σχέσεις του θα είναι ανθυγιεινές. Μπορεί επίσης να οδηγήσει σε εξάπλωση ανεντιμότητας, σε έλλειψη ενός αίσθημα ευθύνης για το έργο και τις πράξεις κάποιου, σε έλλειψη επιμέλειας.
- Ο χειρισμός στη συμπεριφορά ενός μαθητή μπορεί να επηρεάσει τη σχέση μαθητή-δασκάλου. Οι εκπαιδευτικοί μπορεί να ενοχληθούν από τις προσπάθειες του μαθητή να χρησιμοποιήσει τη χειραγώγηση για την επίτευξη των στόχων του. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν απλά να μην συμπαθούν έναν μαθητή και δεν θέλουν να συνεργαστούν μαζί του. Μπορεί να οδηγήσει έναν μαθητή στην πεποίθηση ότι οι δάσκαλοι και όλοι οι ενήλικες είναι κακοί και ότι δεν θα τον βοηθήσουν. Και είναι μια επόμενη αιτία να χρησιμοποιήσετε χειραγώγηση για να λάβετε τη βοήθειά τους.
- Η χειραγώγηση μπορεί να μειώσει τις σχέσεις μεταξύ των μαθητών. Εάν ένας χειριστής μαθητής αντιμετωπίζει τα άλλα παιδιά ως αντικείμενα για την επίτευξη των στόχων του, μπορεί να χάσει την εμπιστοσύνη σε αυτόν. Μπορούν επίσης να αισθάνονται ότι χρησιμοποιούνται και δεν θέλουν να έχουν επαφή μαζί του. Μπορεί να οδηγήσει στην απογοήτευση ενός χειριστικού μαθητή και να είναι αιτία επιθετικότητας ή απομόνωσης.
- Λόγω της χειραγώγησης ενός μαθητή, άλλοι άνθρωποι μπορούν να χάσουν την εμπιστοσύνη του σε αυτόν. Επιπλέον, η χειραγώγηση χτίζει μια ψευδή εικόνα ενός παιδιού. Κρύβει την ανικανότητά του και τα προβλήματά του, ώστε ένας δάσκαλος να μην μπορεί να τα εντοπίσει και να βοηθήσει έναν μαθητή. Ένας δάσκαλος δεν μπορεί να βρει μια καλή λύση για τις αναπηρίες ενός μαθητή επειδή απλά δεν μπορεί να τις δει.
- Δυσκολίες στην επικοινωνία με ενήλικες και άλλα παιδιά. Αδυναμία ομιλίας για τα προβλήματα και τα συναισθήματα του παιδιού.

Διορθωτικό σχέδιο δράσης:

Lp.	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Η δημιουργία σχέσεων με βάση μια αίσθηση της κοινότητας και της συνυπευθυνότητας	Λάβετε ενέργειες που θα ενσωματώσουν την τάξη (συντονισμένο έργο, παιχνίδια ένταξης). Μιλήστε με έναν μαθητή, δείξτε του κατανόηση, πείτε του ότι είναι σημαντικός για έναν δάσκαλο.
2	Αύξηση της ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών και των μαθητών για το πρόβλημα χειραγώγησης	Γνωρίστε τις τεχνικές χειραγώγησης και τις μεθόδους αντιμετώπισής τους. Προετοιμάστε ένα μάθημα σχετικά με το πρόβλημα χειραγώγησης - εξηγήστε τις αιτίες, τα συμπτώματα και τους τρόπους αντιμετώπισής του. Συζητήστε με τους μαθητές για τις σχέσεις σε μια τάξη. Παρατηρήστε και διορθώστε την ανεπιθύμητη συμπεριφορά.
3	Επεξεργασία τρόπων αντιμετώπισης των συναισθημάτων από έναν μαθητή	Κάντε ένα φοιτητής γνωρίζει την πραγματικότητα ότι τα συναισθήματα είναι φυσικά και ότι είναι δυνατόν για να μάθουν πώς να τους ελέγχουν. Προτείνετε ασκήσεις που θα μάθουν πώς να αντιμετωπίζουν τα δύσκολα συναισθήματα. Μιλήστε σε ένα παιδί για τα προβλήματα και τα συναισθήματά του (π.χ. θυμός, απογοήτευση).
4	Μείωση της πεποίθησης ενός μαθητή ότι μια χειραγώγηση είναι αποτελεσματική	Θέστε όρια και να είστε συνεπείς στη διατήρησή τους - μην ενδώσετε στη χειραγώγηση των μαθητών. Εργαστείτε για την αυτοπεποίθηση ενός δασκάλου. Να είστε συνεπείς στη λήψη αποφάσεων και στη δήλωση εργασιών.

5	<p>Παροχή σε μαθητές καλών προτύπων συμπεριφοράς</p>	<p>Ποτέ μην χρησιμοποιείτε χειραγώγηση προς τους μαθητές.</p> <p>Δώστε παράδειγμα στους μαθητές πώς να επιλύουν συγκρούσεις δείχνοντας ηθικούς τρόπους για να πείσουν και να σεβαστούν την ελευθερία των μαθητών.</p>
6	<p>Αύξηση της ευαισθητοποίησης των γονέων για χειραγώγηση και εμπλοκή τους σε ένα έργο που αλλάζει τη συμπεριφορά του μαθητή</p>	<p>Εξηγήστε στους γονείς μηχανισμούς χειραγώγησης και τρόπους αντιμετώπισής του.</p> <p>Δείξτε στους γονείς ποια παραδείγματα χειρισμών παρατήρησαν οι εκπαιδευτικοί στη συμπεριφορά του παιδιού τους και συμβουλευτείτε μερικές μεθόδους αντιμετώπισής τους.</p> <p>Δώστε έμφαση στο πόσο σημαντική είναι στα παιδιά που μεγαλώνουν η διεκδίκηση και η μη χρήση χειραγώγησης από τους γονείς.</p>
7	<p>Βελτίωση των ικανοτήτων επικοινωνίας των μαθητών</p>	<p>Εξηγήστε στους μαθητές πόσο σημαντική και απαραίτητη είναι η κατάλληλη διαπροσωπική επικοινωνία.</p> <p>Χρησιμοποιήστε ασκήσεις που βελτιώνουν τις δεξιότητες επικοινωνίας των μαθητών.</p> <p>Εργαστείτε για τις ικανότητες επικοινωνίας του ίδιου του δασκάλου για να αποτελέσετε παράδειγμα για τους μαθητές.</p>
8	<p>Εκπαιδύοντας την κατάλληλη αυτοεκτίμηση ενός μαθητή</p>	<p>Δείξτε αποδοχή σε έναν μαθητή και δείτε τα πλεονεκτήματά του.</p> <p>Παρακαλούμε δώστε την προσοχή ενός μαθητή στα λάθη στη συμπεριφορά του και ενθαρρύνετε τον να εργαστεί για την αλλαγή ανεπιθύμητων συνηθειών.</p> <p>Δώστε έμφαση ότι η εργασία πάνω στον εαυτό μας είναι μια πολύ σημαντική εργασία για κάθε άτομο και ότι τα λάθη δεν σημαίνει ότι δεν έχει καμία αξία.</p>

		Δείξτε σε έναν μαθητή ότι ένας ειλικρινής εργαζόμενος στην αδυναμία του έχει μεγαλύτερη αξία από το να κερδίζει στόχους με κάθε κόστος.
9	Συνειδητοποίηση των πιο δημοφιλών λαθών που έγιναν από τους εκπαιδευτικούς στις σχέσεις με τους μαθητές και μια εργασία για την αλλαγή αυτών των λαθών	Διαβάστε βιβλιογραφία στον τομέα της παιδαγωγικής σχετικά με τη σχέση δασκάλου-μαθητή. Να είστε επικριτικοί απέναντι στο έργο του ίδιου του δασκάλου και αντικαταστήστε τις ανεπιθύμητες συμπεριφορές σε επιθυμητές.
10	Εργασία στο κίνητρο ενός μαθητή να αλλάξει την ανεπιθύμητη σε επιθυμητή συμπεριφορά	Χρησιμοποιήστε θετικές ενισχύσεις - επαινέστε έναν μαθητή για τις προσπάθειες να χρησιμοποιήσει άλλους τρόπους επίτευξης στόχων εκτός από χειραγώγηση.

Βιβλιογραφία:

Oleksa K., *Trudne zachowania uczniów. Jak radzić sobie z manipulacjami* ,
[w:] <https://www.zycieszkoly.com.pl/artukul/trudne-zachowania-uczniow-1> (16.01.2021).

Wichura AJ, *Manipulacja psychologiczna-definicja, przyklady, motywy* ,
[w:] <https://czlowiek.info/manipulacja-psychologiczna-definicja-przyklady-motywy/> (16.01.2021).

Harwas-Napierała B, *Etyczne aspekty manipulacji* ,
[w:] https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/8297/1/14_Barbara_Harwas-Napiera%C5%82a_Etyczne%20aspekty%20manipulacji_247-259.pdf (16.01.2021).

Guzik A. Huget P., *Specyfika komunikacji w procesie edukacyjnym - obszary zagrożeń manipulacyjnych* ,
[w:] https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/40815/guzik_huget_specyfika_komunikacji_wy = y (16.01.2021).

2.1.4. Στάδια οικοδόμησης μιας στρατηγικής για συνεργασία με έναν απομονωμένο μαθητή

- Klaudia Miśkiewicz, Maciej Dymacz

Κάθε άτομο έχει συγκεκριμένες κοινωνικές ανάγκες, οι οποίες, ωστόσο, μπορούν να καλυφθούν σε διαφορετικό βαθμό. Επομένως, δεν πρέπει κάθε παιδί στην τάξη του σχολείου να έχει την ανάγκη να χτίσει βαθιές σχέσεις με φίλους και να είναι μόνιμα στην ομάδα των συνομηλίκων του. Ωστόσο, όταν ο γύρω κόσμος σταματήσει να ενδιαφέρει έναν έφηβο εντελώς, όταν αποφεύγει την επαφή με άλλους και ακόμη και αρχίζει να απομακρύνεται από τη ζωή, αξίζει να προβεί σε ενέργειες χάρη στις οποίες θα είναι δυνατό να ανακαλυφθούν οι λόγοι για μια τέτοια συμπεριφορά και, σε αυτή τη βάση, να προτείνει τις καλύτερες λύσεις για το παιδί για να το προστατεύσει από τις αρνητικές συνέπειες της κοινωνικής αποξένωσης.

Συμπτώματα προβλημάτων:

- Ένας μαθητής περνά τον χρόνο του μόνος του, όχι με άλλους μαθητές. Ειδικά μπορεί να φανεί κατά τη διάρκεια του διαλείμματος.
- Ένας μαθητής δεν έχει φίλους. Δεν μιλάει για άλλους ανθρώπους μετά την επιστροφή του από το σχολείο, δεν συναντά φίλους.
- Σε έναν μαθητή δεν αρέσει η ομαδική εργασία κατά τη διάρκεια των μαθημάτων. Όταν αναγκάζεται να συνεργαστεί με κάποιον άλλο, απομονώνεται - δεν συμμετέχει ενεργά σε εργασίες, δεν μιλά.
- Ένας μαθητής δεν μπορεί να έρθει σε επαφή με άλλα άτομα.
- Ένας μαθητής λέει ότι άλλα παιδιά (ή δάσκαλοι) δεν τον συμπαθούν, ότι δεν τον καταλαβαίνουν, δεν θέλουν να του δώσουν την προσοχή ή να περάσουν το χρόνο τους μαζί του. Επικοινωνεί ότι νιώθει περίεργα μαζί τους, ότι δεν μπορεί να είναι ο εαυτός του, ότι δεν τον αντιμετωπίζουν σοβαρά κ.λπ.
- Ένας μαθητής είναι πεπεισμένος για το άχρηστο του και πιστεύει ότι κανείς δεν θα τον συμπαθήσει επειδή δεν είναι αρκετά καλός, αρκετά όμορφος, αρκετά αστείος, αρκετά έξυπνος κλπ. Είναι λυπημένος για αυτό αλλά πιστεύει ότι δεν μπορεί να κάνει τίποτα με μια τέτοια κατάσταση Το

- Ένας μαθητής αποφεύγει τους ανθρώπους, μπορεί να αποφύγει μόνο τους ενήλικες ή μόνο άλλα παιδιά, ή και τα δύο. Ποτέ δεν ξεκινά επαφή μόνος του.

Αιτίες προβλημάτων:

Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε ότι οι αιτίες των προβλημάτων μπορούν να συνδεθούν με μια συγκεκριμένη κατάσταση ή με την προσωπικότητα του μαθητή. Μερικοί άνθρωποι είναι ντροπαλοί και εσωστρεφείς και χρειάζονται λιγότερη επαφή με τους άλλους ανθρώπους. Αλλά μερικές φορές η προσωπικότητα ενός μαθητή δεν επηρεάζει τα προβλήματά του με την οικοδόμηση σχέσεων με τους ανθρώπους. Τότε τα αίτια πιθανώς συνδέονται με κάποιες συγκεκριμένες καταστάσεις.

- Ένας μαθητής δεν έχει δεξιότητες επικοινωνίας - κανείς δεν του έχει μάθει πώς να ξεκινά μια επαφή με ανθρώπους, πώς να υπερβαίνει τη συστολή και το άγχος. Ο λόγος μπορεί επίσης να είναι ακατάλληλες σχέσεις στην οικογένεια, για παράδειγμα, οι γονείς δεν έχουν σχέση με το παιδί τους, το βλέπουν από ψηλά γιατί δεν είναι ενήλικας αλλά «απλώς παιδί». Μπορεί να είναι η αιτία δυσκολιών στις επαφές με ενήλικες στο σχολείο (ένα παιδί πιστεύει ότι οι δάσκαλοι θα του συμπεριφέρονται επίσης χωρίς σεβασμό και ότι δεν θα προσπαθήσουν να καταλάβουν ή ακόμη και να ακούσουν τη γνώμη του).
- Μια άλλη αιτία απομόνωσης ενός μαθητή μπορεί να είναι η λανθασμένη συμπεριφορά των δασκάλων του (για παράδειγμα, δύο ή τρεις δάσκαλοι δεν σέβονται τους μαθητές ή τους περιφρονούν - και ένα παιδί μπορεί να πιστεύει ότι κάθε δάσκαλος συμπεριφέρεται με αυτόν τον τρόπο).
- Ένας μαθητής έχει μια δύσκολη οικογενειακή ή υλική κατάσταση. Για παράδειγμα, ντρέπεται για τη φτώχεια ή την εμφάνισή του (θα μπορούσε να ειρωνευτεί κάποιον λόγω ρούχων που φοράει κ.λπ.).
- Ένας μαθητής έχει πολύ χαμηλή ή πολύ υψηλή αίσθηση αυτοεκτίμησης.
- Ένας μαθητής έχει λάθος μοντέλα από την οικογένειά του, για παράδειγμα, διδάσκεται ότι οι άνθρωποι είναι πάντα κακοί και ότι δεν θέλουν να τον βοηθήσουν αλλά είναι εχθρικοί, κακόβουλοι και κακοπροαίρετοι. Μερικές φορές ένα παιδί απομονώνεται από άλλους ανθρώπους επειδή οι γονείς του αποφεύγουν τους ανθρώπους.
- Ένας φοιτητής ξοδεύει πάρα πολύ χρόνο σε έναν εικονικό κόσμο των παιχνιδιών για ηλεκτρονικούς υπολογιστές, τα κοινωνικά δίκτυα, κλπ τον οδηγεί σε αναπηρία κάνει

σχέσεις με τους ανθρώπους σε έναν πραγματικό κόσμο. Ένας μαθητής δεν ξέρει πώς να μιλήσει ειδικά με τους ενήλικες γιατί η σχέση μαζί τους απαιτεί να γνωρίζει τους κατάλληλους κανόνες συμπεριφοράς, την κατάλληλη γλώσσα κ.λπ.

- Μια άλλη αιτία απομόνωσης ενός μαθητή από τους ενήλικες μπορεί να είναι μια δύσκολη εμπειρία που σχετίζεται με ενήλικες, για παράδειγμα, ένα παιδί τραυματίστηκε ή χρησιμοποιήθηκε από κάποιον. Η αιτία μπορεί επίσης να είναι ότι ένα παιδί έχασε κάποιον που ήταν πολύ σημαντικό για ένα παιδί και φοβάται να ξεκινήσει σχέσεις επειδή φοβάται τον νέο πόνο.

Συνέπειες προβλημάτων:

- Σχολική αποτυχία. Όταν είναι πολύ ντροπαλός για να κάνει μια ερώτηση, να πει ότι δεν καταλαβαίνει κάτι ή απλώς να απαντήσει στην ερώτηση, χάνει την ευκαιρία να καταλάβει πράγματα.
- Έλλειψη επικοινωνιακών ικανοτήτων που είναι πολύ σημαντικές για τη λειτουργία στην κοινωνία. Ένας μαθητής δεν εξασκεί χρήσιμες δεξιότητες και δεν έχει διάθεση να κάνει επαφές με άλλα άτομα.
- Οι συνέπειες μιας απομόνωσης από την κοινωνία μπορεί να είναι διαταραχές προσωπικότητας όπως κατάθλιψη, διαταραχές άγχους κλπ.
- Μια πεποίθηση για την εχθρότητα των ανθρώπων. Οδηγεί σε βαθύτερη απομόνωση και χωρίς βούληση να δημιουργήσουμε σχέσεις και να αφήσουμε άλλους ανθρώπους να βοηθήσουν. Ένα τέτοιο άτομο μπορεί να σκεφτεί ότι μπορεί να βασιστεί μόνο στον εαυτό του.
- Ένας μαθητής τραβάει την προσοχή του δασκάλου επειδή ο δάσκαλος δεν βλέπει καμία ανεπιθύμητη συμπεριφορά. Οι απομονωμένοι μαθητές είναι συχνά ήρεμοι, ντροπαλοί και δεν ενοχλούν τα μαθήματα. Οι εκπαιδευτικοί λοιπόν δεν γνωρίζουν ότι μπορεί να έχουν προβλήματα ή να χρειαστούν βοήθεια επειδή δεν αναπτύσσονται σωστά.
- Μια άλλη συνέπεια της απομόνωσης του μαθητή μπορεί να είναι μια κατάσταση όταν ένας μαθητής διώκεται από άλλα παιδιά. Είναι επειδή είναι πολύ ντροπαλός για να σταθεί εναντίον τους ή να πει σε έναν δάσκαλο για το πρόβλημα. Τα ντροπαλά παιδιά είναι συχνά «αποδιοπομπαίοι τράγοι» σε μια τάξη.

- Ένας μαθητής που δεν θα ξεπεράσει τα προβλήματά του με την επικοινωνία και την απομόνωση θα γίνει πιθανώς ένας παθητικός ενήλικας: ένας παθητικός πολίτης της χώρας του και ένας παθητικός γονέας. Μπορεί επίσης να οδηγήσει σε παιδιά που μεγαλώνουν, τα οποία επίσης θα απομονωθούν.
- Ένας μαθητής πιθανότατα θα έχει μια αναληθή εικόνα για τον εαυτό του επειδή δεν θα έχει ανατροφοδότηση για τον χαρακτήρα και τη συμπεριφορά του από άλλους ανθρώπους. Όταν κάποιος δεν έχει σχέσεις, δεν μπορεί να ελέγξει εάν οι πράξεις και η συμπεριφορά του γίνονται αποδεκτές από τους άλλους, εάν έχει κάποιο ελάττωμα χαρακτήρα να αλλάξει κλπ. Μπορεί να οδηγήσει σε εσφαλμένη αυτοεκτίμηση: ένα άτομο μπορεί να έχει πολύ χαμηλό ή πολύ υψηλό εαυτό -εκτίμηση.
- Ένας μαθητής δεν θα έχει βαθιές σχέσεις με άλλους ανθρώπους. Οι σχέσεις είναι πολύ σημαντικές για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη ενός ατόμου. Η έλλειψη σχέσεων μπορεί να δημιουργήσει πολλά προβλήματα σύμφωνα με την επικοινωνία, την εσωτερική ανάπτυξη, την ηθική ανάπτυξη κ.λπ.

Διορθωτικό σχέδιο δράσης

Λρ.	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Επίτευξη ολοκλήρωσης μεταξύ μαθητή και τάξης	Συζητήστε με έναν μαθητή για τα αίτια της απομόνωσής του. Ενθαρρύνετε έναν μαθητή να έρθει σε επαφή με συνομηλίκους του. Οργανώστε παιχνίδια ένταξης, δουλεύοντας σε ομάδες - για να δώσετε την ευκαιρία σε έναν μαθητή να συνεργαστεί με άλλους.
2	Επίτευξη καλής σχέσης μεταξύ δασκάλου και μαθητή	Δείξτε το ενδιαφέρον του δασκάλου για έναν μαθητή. Συζητήστε με έναν μαθητή ξεχωριστά για τα προβλήματά του αλλά και για τα ενδιαφέροντά του. Ο στόχος είναι να γνωρίσει ένας μαθητής και να του δείξει ότι μια σχέση μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών δεν χρειάζεται να είναι μόνο τυπική.

3	Δημιουργία δεξιότητες επικοινωνίας σε ένα μαθητή	<p>Προετοιμάστε ένα μάθημα σχετικά με τις τεχνικές επικοινωνίας. Εκπαιδεύστε αυτές τις τεχνικές με μαθητές (μια καλή ιδέα είναι να παίζετε ρόλους).</p> <p>Ενθαρρύνετε έναν μαθητή να προσπαθήσει να επικοινωνήσει με άλλους. Δοξάστε τον για κάθε προσπάθεια.</p> <p>Ενθαρρύνετε άλλους μαθητές να έρθουν σε επαφή με έναν μαθητή που απομονώνει.</p>
4	Επίτευξη σωστής αυτοεκτίμησης σε έναν μαθητή	<p>Σε περίπτωση πολύ χαμηλής αυτοεκτίμησης χτίστε αυτοπεποίθηση σε έναν μαθητή. Για το σκοπό αυτό: χρησιμοποιήστε θετικές ενισχύσεις, επαινέστε έναν μαθητή ακόμη και για μικρές επιτυχίες.</p> <p>Σε περίπτωση υπερβολικής αυτοεκτίμησης δείξτε σε έναν μαθητή τα λάθη και τις αδυναμίες του και τους τρόπους για να τα διορθώσει.</p> <p>Εξηγήστε σε έναν μαθητή ότι κάθε άτομο έχει αδυναμίες και ότι χρειαζόμαστε πολλή δουλειά για να τα υπερβούμε.</p>
5	Ξεπερνώντας τη δυσπιστία ενός μαθητή	<p>Να είστε πάντα ευγενικοί με τους μαθητές και δείξτε την προθυμία να βοηθήσετε στις σχολικές και ιδιωτικές δυσκολίες.</p> <p>Ενθαρρύνετε άλλους μαθητές να δείξουν συμπάθεια, εγκαρδιότητα και προθυμία να βοηθήσουν έναν μαθητή που απομονώνει.</p> <p>Δείξτε τον κόσμο ως φιλικό, γεμάτο εκπλήξεις και τους ανθρώπους ως καλό και ευγενικό.</p>
6	Κοινωνική ενεργοποίηση ενός μαθητή	<p>Συμμετοχή ενός μαθητή στην οργάνωση σχολικών εκδηλώσεων και εκδρομών.</p> <p>Ενθαρρύνετε έναν μαθητή να λάβει μέρος σε διάφορα ομαδικά έργα, διαγωνισμούς, να συμμετάσχει στη σχολική ζωή (μαθητική επιτροπή, ερευνητικές ομάδες μαθητών, εθελοντική υπηρεσία).</p>

		Εκφράστε προσδοκίες σχετικά με τη δραστηριότητα ενός μαθητή κατά τη διάρκεια των μαθημάτων («Περιμένω ότι θα προσφέρετε εθελοντικά ερωτήσεις όταν τις γνωρίζετε», «Θέλω να συνεργαστείτε με άλλους μαθητές»).
7	Διαμόρφωση στάσης επιμονής	Ενημερώστε έναν μαθητή για ένα γεγονός ότι οι αποτυχίες αποτελούν μέρος της διαδικασίας ανάπτυξης. Εκφράστε τις προσδοκίες σας ("Μακάρι να μην τα παρατούσατε μετά την πρώτη αποτυχία αλλά θέλω να προσπαθήσετε ξανά") Επαινέστε έναν μαθητή όταν δείχνει επιμονή στην πραγματοποίηση εργασιών ή στην επαφή με άλλους ανθρώπους.

Βιβλιογραφία:

Dziwoń G., *Analiza przypadku ucznia-brak integracji z klasą*, [w:] <https://www.edukacja.edux.pl/p-12803-analiza-przypadku-ucznia-brak-integracji.php> (16.01.2021).

Erbel B., *Przyczyny bierności dzieci i jej przewycięzanie*, [w:] <https://www.profesor.pl/publikacja,12191,Artykuly,Przyczyny-biernosci-dzieci-i-jej-przewycieczanie> (16.01.2020)

Janowska M., *Odludek, czyli gdy dziecko izoluje się od innych*, [w:] <https://www.forumpediatryczne.pl/artykul/odludek-czyli-gdy-dziecko-izoluje-sie-od-innych/6456/2> (16.01.2021).

Płaczek I., *Dziecko nieśmiałe, bierne społecznie - objawy, przyczyny, przeciwdziałanie*, [w:] <https://szkolnictwo.pl/index.php?id=PU2604> (16.01.2021).

Prokop-Duchnowska M., *Co zrobić, by mały samotnik otworzył się na innych*, [w:] <https://www.familie.pl/artykul/Co-zrobic-by-maly-samotnik-otworzyl-sie-na-innych>, 6646,1.html (16.01.2021).

2.1.5. Στάδια οικοδόμησης μιας στρατηγικής για συνεργασία με έναν μαθητή που εστιάζει την προσοχή στον εαυτό του - Klaudia Miśkiewicz, Maciej Dymacz

Τόσο ο δάσκαλος όσο και ο μαθητής είναι αλληλεξαρτώμενοι και οι στάσεις που υιοθετούν ο ένας για τον άλλο συμβάλλουν στη δημιουργία του κλίματος της τάξης. Ωστόσο, η πολύ μεγαλύτερη ευθύνη του δασκάλου για την τύχη των προστατευόμενων του τον ωθεί να σκεφτεί βαθιά τα αίτια της ενοχλητικής συμπεριφοράς των μαθητών. Η αντίσταση, η δυσκολία στη διεξαγωγή μαθημάτων, ο κυνισμός, η πρόκληση, τα προσβλητικά σχόλια στην τάξη δεν πρέπει πάντα να σημαίνει αδιαφορία και ασέβεια. Μερικές φορές, στην περίπτωση παιδιών με διαταραγμένη συμπεριφορά, αυτά τα σήματα υποδεικνύουν ανεκπλήρωτες ανάγκες και κραυγή για βοήθεια.

Συμπτώματα προβλημάτων:

- Ένας μαθητής είναι δυνατά και θορυβώδης. Προσπαθεί να διακόψει έναν δάσκαλο κατά τη διάρκεια ενός μαθήματος. Παρεμβάλλει αστεία ή ειρωνικά σχόλια. Μπορεί επίσης να πει τη γνώμη του για μαθήματα, θέματα ή για δάσκαλο ή άλλα παιδιά.
- Ένας μαθητής αναζητά επαίνηση άλλων μαθητών κάνοντας αστεία πράγματα ή κάνοντας αστεία. Μπορεί επίσης να είναι αγενής απέναντι σε έναν δάσκαλο για να τραβήξει την προσοχή άλλων παιδιών.
- Ένας μαθητής προσπαθεί να είναι ενεργός όλη την ώρα, δεν αφήνει άλλους μαθητές να απαντήσουν σε ερωτήσεις ή να κάνουν κάποιες εργασίες. Το κάνει ακόμα κι αν δεν γνωρίζει την απάντηση ή δεν ξέρει πώς να κάνει την εργασία.
- Ένας μαθητής δεν σέβεται τους κανόνες, τους παραβιάζει σκόπιμα και χωρίς λόγο. Δεν ακούει τις εντολές ενός δασκάλου και δεν αισθάνεται ντροπή λόγω της λανθασμένης συμπεριφοράς του.
- Σε ακραίες περιπτώσεις, ένας μαθητής τραυματίζει τον εαυτό του ή άλλα άτομα, για παράδειγμα, τραυματίζει ορατά σημεία των χεριών του, χτυπά ή φορτώνει άλλα παιδιά. Ένας μαθητής μπορεί επίσης να καταστρέψει πράγματα ή σχολικό εξοπλισμό άλλων ανθρώπων.

- Ένας μαθητής έρχεται αργά στο σχολείο ή παίζει χαλαρός.
- Ένας μαθητής προσποιείται ότι δεν μπορεί να κάνει εργασίες ή ασκήσεις για να πάρει τη βοήθεια και την προσοχή ενός δασκάλου. Μπορεί επίσης να προσποιείται την ανικανότητα να κάνει βασικά πράγματα γιατί τότε τραβάει την προσοχή κάποιου.
- Ένας μαθητής δραπετεύει από το σπίτι, δεν είναι υπάκουος στους γονείς του, έρχεται σπίτι αργά.
- Ένας μαθητής χρησιμοποιεί χυδαιότητες.

Αιτίες προβλημάτων:

- Η έλλειψη εγγύτητας στην οικογένεια ενός μαθητή. Ένας μαθητής δεν αισθάνεται ότι οι γονείς τον αγαπούν και ότι είναι σημαντικός για αυτούς. Εξαιτίας αυτού, αρχίζει να τραβάει την προσοχή τους. Πρώτον, το κάνει επικοινωνώντας τις ανάγκες του («μαμά, παίξε μαζί μου»), αλλά όταν οι γονείς δεν αντιδρούν για τέτοιες ανάγκες, ένα παιδί αρχίζει να τραβάει την προσοχή του με διαφορετικό τρόπο, για παράδειγμα, αρχίζει να κλαίει ή να φωνάζει, μπορεί να είστε ανυπάκουοι, θορυβώδεις κ.λπ.
- Όταν η προσοχή των άλλων ανθρώπων είναι ανεπαρκής, ένα παιδί μπορεί να νιώσει περιττό και να προσπαθήσει να δείξει την παρουσία του σε μια ομάδα. Για παράδειγμα, όταν άλλα παιδιά δεν θέλουν να παίξουν μαζί του, μπορεί να αρχίσει να τα διακόπτει ή ακόμα και να τα προσβάλλει.
- Μια άλλη αιτία είναι η αναπηρία ενός δασκάλου να δείξει το ενδιαφέρον του για κάθε παιδί σε μια τάξη. Μερικές φορές οι εκπαιδευτικοί μιλούν μόνο με φιλόδοξους και ικανούς μαθητές ή με μαθητές που είναι ανυπάκουοι και θορυβώδεις. Σε κακή συμπεριφορά, ένα παιδί μπορεί να δει την ευκαιρία να τραβήξει την προσοχή ενός δασκάλου πάνω του.
- Αιτία των προσπαθειών ενός μαθητή να εστιάσει την προσοχή στον εαυτό του μπορεί να είναι η απογοήτευση που μπορεί να έχει διάφορους λόγους. Για παράδειγμα, ένας μαθητής έχει σχολική αποτυχία και ακόμα κι αν μάθει σκληρά, δεν μπορεί να έχει ικανοποιητικά αποτελέσματα. Η αιτία της απογοήτευσης μπορεί

επίσης να είναι αόρατη ή να αγνοηθεί από έναν δάσκαλο ή άλλα παιδιά. Είναι μια πηγή με πολλά αρνητικά συναισθήματα που μπορεί να οδηγήσει σε μεταβολή της μιας συμπεριφοράς του μαθητή.

- Μια προσπάθεια να την προσοχή κάποιου εστίαση για ένα μαθητή μπορεί να προκύψουν από την ανάγκη της αποδοχής και επιβεβαίωσης της μιας αξίας μαθητή. Όταν ένας μαθητής είναι αβέβαιος για την αξία του, προσπαθεί να εξετάσει πώς τον βλέπουν οι άλλοι άνθρωποι. Αλλά οδηγεί σε έναν φαύλο κύκλο: ένας μαθητής θέλει να τραβήξει την προσοχή κάποιου για να επιβεβαιώσει την αξία του, αλλά τραβώντας την προσοχή παίρνει μια αρνητική ανατροφοδότηση (ένας δάσκαλος τον επιπλήττει) αυτό που οδηγεί σε μια πεποίθηση για την έλλειψη αξίας και αυτό οδηγεί ξανά στο να τραβήξει προσοχή των ανθρώπων στον εαυτό του.
- Μια άλλη αιτία μιας προσπάθειας να επιστήσει την προσοχή των ανθρώπων από έναν μαθητή είναι κάποια αρνητικά συναισθήματα όπως η ανάγκη εκδίκησης ή ζήλιας.

Συνέπειες προβλημάτων:

- Η έλλειψη εγγύτητας στην οικογένεια ενός μαθητή. Ένας μαθητής δεν αισθάνεται ότι οι γονείς τον αγαπούν και ότι είναι σημαντικός για αυτούς. Εξαιτίας αυτού, αρχίζει να τραβάει την προσοχή τους. Πρώτον, το κάνει επικοινωνώντας τις ανάγκες του («μαμά, παίξε μαζί μου»), αλλά όταν οι γονείς δεν αντιδρούν για τέτοιες ανάγκες, ένα παιδί αρχίζει να τραβάει την προσοχή του με διαφορετικό τρόπο, για παράδειγμα, αρχίζει να κλαίει ή να φωνάζει, μπορεί να είστε ανυπάκουοι, θορυβώδεις κ.λπ.
- Όταν η προσοχή των άλλων ανθρώπων είναι ανεπαρκής, ένα παιδί μπορεί να νιώσει περιττό και να προσπαθήσει να δείξει την παρουσία του σε μια ομάδα. Για παράδειγμα, όταν άλλα παιδιά δεν θέλουν να παίξουν μαζί του, μπορεί να αρχίσει να τα διακόπτει ή ακόμα και να τα προσβάλλει.
- Μια άλλη αιτία είναι η αναπηρία ενός δασκάλου να δείξει το ενδιαφέρον του για κάθε παιδί σε μια τάξη. Μερικές φορές οι εκπαιδευτικοί μιλούν μόνο με φιλόδοξους και ικανούς μαθητές ή με μαθητές που είναι ανυπάκουοι και

θορυβώδεις. Σε κακή συμπεριφορά, ένα παιδί μπορεί να δει την ευκαιρία να τραβήξει την προσοχή ενός δασκάλου πάνω του.

- Αιτία των προσπαθειών ενός μαθητή να εστιάσει την προσοχή στον εαυτό του μπορεί να είναι η απογοήτευση που μπορεί να έχει διάφορους λόγους. Για παράδειγμα, ένας μαθητής έχει σχολική αποτυχία και ακόμα κι αν μάθει σκληρά, δεν μπορεί να έχει ικανοποιητικά αποτελέσματα. Η αιτία της απογοήτευσης μπορεί επίσης να είναι αόρατη ή να αγνοηθεί από έναν δάσκαλο ή άλλα παιδιά. Είναι μια πηγή με πολλά αρνητικά συναισθήματα που μπορεί να οδηγήσει σε μεταβολή της μιας συμπεριφοράς του μαθητή.
- Μια προσπάθεια να την προσοχή κάποιου εστίαση για ένα μαθητή μπορεί να προκύψουν από την ανάγκη της αποδοχής και επιβεβαίωσης της μιας αξίας μαθητή. Όταν ένας μαθητής είναι αβέβαιος για την αξία του, προσπαθεί να εξετάσει πώς τον βλέπουν οι άλλοι άνθρωποι. Αλλά οδηγεί σε έναν φαύλο κύκλο: ένας μαθητής θέλει να τραβήξει την προσοχή κάποιου για να επιβεβαιώσει την αξία του, αλλά τραβώντας την προσοχή παίρνει μια αρνητική ανατροφοδότηση (ένας δάσκαλος τον επιπλήττει) αυτό που οδηγεί σε μια πεποίθηση για την έλλειψη αξίας και αυτό οδηγεί ξανά στο να τραβήξει προσοχή των ανθρώπων στον εαυτό του.
- Μια άλλη αιτία μιας προσπάθειας να επιστήσει την προσοχή των ανθρώπων από έναν μαθητή είναι κάποια αρνητικά συναισθήματα όπως η ανάγκη εκδίκησης ή ζήλιας.

Διορθωτικό σχέδιο δράσης

Lp.	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Ενημέρωση ενός μαθητή για τις αιτίες και τις συνέπειες της συμπεριφοράς του	Συζητήστε με έναν μαθητή για τη συμπεριφορά του. Ρωτήστε μαζί για τους λόγους της συμπεριφοράς του και ενημερώστε τον για τις πιθανές συνέπειες της συμπεριφοράς του. Προτείνετε σε ένα μαθητή εναλλακτικές συμπεριφορές σε μια συγκεκριμένη κατάσταση

		(π.χ. όταν θα χρειαστεί βοήθεια, θα σηκώσει το χέρι και θα πει ότι χρειάζεται βοήθεια).
2	Εργασία έξω ικανότητες επικοινωνίας σε ένα μαθητή	<p>Προετοιμάστε ένα μάθημα σχετικά με την επικοινωνία και τους κανόνες της.</p> <p>Εκπαιδεύστε τις σωστές επικοινωνιακές συμπεριφορές με τους μαθητές με παιχνίδια, παίζοντας ρόλους κ.λπ.</p>
3	Χτίζοντας την αυτοδυναμία ενός μαθητή	<p>Δώστε σε έναν μαθητή μικρές εργασίες τις οποίες θα είναι σε θέση να ολοκληρώσει.</p> <p>Επιβραβεύστε έναν μαθητή για την ολοκλήρωση της εργασίας χωρίς βοήθεια.</p> <p>Αρνηθείτε να κάνετε την εργασία για έναν μαθητή. Αντί για αυτό, συμβουλευτείτε έναν μαθητή πώς να βρει μια κατάλληλη μέθοδο για να κάνει την εργασία χωρίς βοήθεια.</p> <p>Πείστε έναν μαθητή ότι θα καταφέρει ο ίδιος να κάνει την εργασία.</p> <p>Δείξτε το ενδιαφέρον του δασκάλου σε έναν μαθητή όχι μόνο όταν ένας μαθητής είναι αγενής.</p>
4	Ενίσχυση της αυτοεκτίμησης ενός μαθητή	<p>Επαινέστε έναν μαθητή για την ολοκλήρωση μιας εργασίας και ακόμη και τη μικρή πρόοδο.</p> <p>Δείξτε το ενδιαφέρον του δασκάλου σε έναν μαθητή όχι μόνο όταν ένας μαθητής είναι αγενής.</p> <p>Δώστε μια εργασία σε έναν μαθητή να τον αφήσει να αισθανθεί ότι χρειάζεται (π.χ. να φέρει άτλαντα από τη βιβλιοθήκη, να σβήσει τον πίνακα).</p>
5	Βελτίωση της σχέσης μεταξύ μαθητή και δασκάλου	<p>Δείξτε καλοσύνη και υπομονή σε έναν μαθητή. Μην δείχνετε ενόχληση. Μην αγνοείτε έναν μαθητή.</p> <p>Μιλήστε με έναν μαθητή, ενδιαφερθείτε για τη ζωή του (π.χ. ρωτήστε για τα ενδιαφέροντά του, για τους τρόπους να περάσει τον ελεύθερο χρόνο του).</p>

		<p>Δημιουργήστε ένα χώρο για να μιλήσετε για δύσκολα θέματα - δώστε σε έναν μαθητή τη δυνατότητα να εκφράσει αυτό που του αρέσει, αυτό που τον πονάει, αυτό που χρειάζεται.</p>
6	<p>Δημιουργία συνεργασίας και συνεργασίας μεταξύ των μαθητών</p>	<p>Χρησιμοποιήστε παιχνίδια ενσωμάτωσης. Δώστε εργασίες που απαιτούν συνεργασία μεταξύ των μαθητών.</p> <p>Οργανώστε ταξίδια και περάστε χρόνο μαζί. Ενθαρρύνετε τους μαθητές να δημιουργήσουν σχέσεις μετά το σχολείο.</p> <p>Αναθέστε έναν μαθητή σε ομάδες όπου οι μαθητές δεν θα ενισχύσουν τις αρνητικές συμπεριφορές του.</p>
7	<p>Η οικοδόμηση σε μια ευαισθητοποίηση των σπουδαστών των κανόνων και των αρχών υποχρεωτικό σε κοινωνική ζωή</p>	<p>Θέστε κανόνες με σαφήνεια και να είστε συνεπείς στην εφαρμογή τους (π.χ. πείτε σε έναν μαθητή ότι ένας δάσκαλος δεν θα αντιδράσει όταν ένας μαθητής προσπαθήσει να εστιάσει την προσοχή του στον εαυτό του ακατάλληλα - σε περίπτωση παραβίασης του κανόνα από ένα παιδί, ο δάσκαλος παραμένει ο κανόνας και το κάνει μην αντιδράτε όταν ένας μαθητής εξακολουθεί να προσπαθεί να εξαναγκάσει την προσοχή, αλλά αντιδράτε όταν ένας μαθητής προσπαθεί να συμπεριφερθεί σωστά).</p> <p>Ενημερώστε έναν μαθητή για τις προσδοκίες του (π.χ. "Περιμένω ότι δεν θα διακόψετε όταν κάποιος μιλάει", "Θέλω να περιμένετε υπομονετικά μέχρι να σας πλησιάσω").</p>
8	<p>Ενημέρωση ενός μαθητή για ένα γεγονός ότι είναι μέρος μιας κοινότητας όπου κάθε άτομο είναι απαραίτητο και κάθε άτομο έχει τα δικά του καθήκοντα</p>	<p>Ζητήστε από έναν μαθητή να κάνει διάφορες εργασίες. Δώστε εργασίες και σε άλλους μαθητές. Σε διάφορες περιπτώσεις επαναλάβετε ότι μια κοινότητα αποτελείται από άτομα με διάφορα ταλέντα και ότι όλοι είναι απαραίτητοι, αλλά δεν κάνουν όλοι τα ίδια καθήκοντα.</p>

9	Αναπτύσσοντας τον αλτρουισμό και βλέποντας τις ανάγκες των άλλων ανθρώπων σε έναν μαθητή	<p>Ενθαρρύνετε έναν μαθητή να συμμετάσχει σε εθελοντική υπηρεσία.</p> <p>Τονίστε πόσο σημαντική και πολύτιμη είναι η ανιδιοτελής βοήθεια και διδάξτε στα παιδιά ανιδιοτελή συμπεριφορά με το δικό σας παράδειγμα και προτείνοντας κατάλληλες ενέργειες.</p> <p>Ζητήστε από έναν μαθητή να βοηθήσει άλλους μαθητές να κάνουν την εργασία τους ή να επιλύσουν προβλήματα.</p>
10	Συμμετοχή των γονέων στην εργασία για τη σωστή αυτοεκτίμηση στο παιδί τους	<p>Ενημερώστε τους γονείς για τις αιτίες και τις αρνητικές συνέπειες της συμπεριφοράς, σκοπός των οποίων είναι να εστιάσουν την προσοχή στον εαυτό του από ένα παιδί.</p> <p>Προτείνετε πώς μπορούν να αντιδράσουν όταν ένα παιδί προσπαθεί να το αναγκάσει να εστιάσει την προσοχή του σε εκείνον.</p> <p>Τονίστε πόσο σημαντικό είναι να δείχνουν το ενδιαφέρον τους για το παιδί τους όχι μόνο όταν προσπαθεί να το εξαναγκάσει.</p> <p>Ζητήστε από τους γονείς να μην αντικαταστήσουν το παιδί τους στην εκτέλεση καθηκόντων αλλά να ενθαρρύνουν ένα παιδί να είναι αυτοδύναμο.</p> <p>Προτείνετε στους γονείς να ενθαρρύνουν ένα παιδί να δημιουργήσει σχέσεις με άλλα παιδιά όπου θα μπορούσε να μάθει συνεργασία.</p>

Βιβλιογραφία:

Bakuła A., *Cele złego zachowania, procedury korygujące* , [w:] <http://brok.edu.pl/wp-content/uploads/sites/4/2013/09/16.Cele-z-ego-zachowania-procedury-korygujce.pdf> (16.01.2021).

Faber A., Mazlish E., *Jak mówić, żeby dzieci nas słuchały jak słuchać żeby dzieci do nas mówiły*, Poznań 2001.

Puchała E., *Szkola jako wspólnota osób*, Warszawa 2009.

Ścibisz E., *Problemy z nietypowymi zachowaniami uczniów*,
[w:] <https://szkolnictwo.pl/index.php?id=PU6416> (16.01.2021).

2.2. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΣΥΝΟΜΗΛΙΚΟΥΣ

MARIUSZ GAJEWSKI

Η δημιουργία σχέσεων που βασίζονται στην αμοιβαία κατανόηση, την ανοχή στις διαφορές των άλλων, καθώς και το αίσθημα ευθύνης για τη συμπεριφορά τους είναι ένας σημαντικός παράγοντας για την αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής εργασίας με παιδιά και νέους. Όλες οι προστατευτικές και θεραπευτικές επιδράσεις στους μαθητές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ψυχολογικές και συναισθηματικές τους ανάγκες. Οι διαταραχές συμπεριφοράς συνήθως προκύπτουν από διάφορα ελλείμματα προσωπικότητας και ιδιοσυγκρασίας των ανηλίκων. Οικογενειακοί και κοινωνικοί παράγοντες έχουν επίσης τεράστιο αντίκτυπο στην εμφάνιση διαταραχών σε παιδιά και εφήβους. Επομένως, όλες οι εκπαιδευτικές αλληλεπιδράσεις θα πρέπει να επικεντρώνονται στην ενίσχυση των πόρων των ανηλίκων στην ψυχική, συναισθηματική και σχεσιακή διάσταση. Ένας κοινωνικός δεσμός, ο οποίος είναι ένα σημαντικό στοιχείο που ενισχύει τη σωστή ανάπτυξη, δίνει στους μαθητές την αίσθηση της αποδοχής και η αίσθηση ασφάλειας και ανήκειν ενισχύει τη θετική συμπεριφορά. Οι παράγοντες που υποστηρίζουν τις σωστές σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων είναι: η αποδοχή, το άνοιγμα, η αυθεντικότητα, ο αμοιβαίος σεβασμός, η κατανόηση των δυσκολιών και των περιορισμών, η αντίληψη των προσπαθειών και των δυνάμεων, ο θετικός χρόνος σε μια ομάδα συνομηλίκων, καθώς και η σωστή ικανότητα να ορίζονται όρια, κανόνες, απαιτήσεις και προσδοκίες. Η ικανότητα να επικοινωνείτε, να ακούτε ο ένας τον άλλον, να αλληλεπιδράτε και να είστε ανοιχτοί στις ανάγκες των συνομηλίκων είναι σημαντική. Η ικανότητα να προσδιορίζετε τις δικές σας συναισθηματικές καταστάσεις είναι η βάση για τις σωστές σχέσεις με συνομηλίκους στο σχολικό περιβάλλον. Η γνώση των δικών του αναγκών και η ικανότητα αναγνώρισης και ανταπόκρισης στις ανάγκες των συνομηλίκων είναι άλλες σημαντικές δεξιότητες των παιδιών και των νέων. Τέλος, κατανόηση σύνθετων συναισθημάτων (συχνά αρνητικά), εποικοδομητική

μείωση της έντασης, έλεγχος και αλλαγή επιθετικής συμπεριφοράς, διαχείριση συγκρούσεων και διαμόρφωση ευθύνης,

Ο κύριος στόχος της ενότητας είναι να παρέχει γνώσεις σχετικά με τις εκδηλώσεις και τις συνθήκες των διαταραχών των μαθητών και των θετών παιδιών σε σχέσεις με συνομηλίκους. Η έλλειψη επαρκών ικανοτήτων στον τομέα της διαπροσωπικής επικοινωνίας και των κοινωνικών πόρων των μαθητών θεωρείται ότι είναι η κύρια αιτία των προβλημάτων των συνομηλίκων. Τα αναπτυξιακά ελλείμματα και η ανεπαρκής κοινωνικοποίηση ενισχύουν και δημιουργούν εκπαιδευτικά προβλήματα παιδιών και νέων. Επιπλέον, η αδυναμία αναγνώρισης των συναισθηματικών καταστάσεων και των διαθέσεων των άλλων και των άλλων εντείνει τις δυσκολίες στις σχέσεις με τους συνομηλίκους του. Τα πολιτιστικά εμπόδια μπορούν να ενισχύσουν και να εμβαθύνουν τις διαταραχές συμπεριφοράς και τις συγκρούσεις μεταξύ των μαθητών.

Συγκεκριμένα θέματα:

Διαταραχές στις σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων: εκδηλώσεις και αιτίες

Διαταραχές της λεκτικής επικοινωνίας (π.χ. καβγάδες, βωμολοχίες, ψέματα) σε σχέσεις με συνομηλίκους
Διαταραχές της μη λεκτικής επικοινωνίας (π.χ. πρόκληση) σε σχέσεις με συνομηλίκους

Ικανότητα επίλυσης προσωπικών και κοινωνικών προβλημάτων

Ικανότητες στην αναζήτηση βοήθειας και υποστήριξης μεταξύ συνομηλίκων

Η ικανότητα χρήσης της βοήθειας και της υποστήριξης των συνομηλίκων

Δεξιότητες προσδιορισμού των αναγκών και των προσδοκιών των συνομηλίκων

Η ικανότητα να αναγνωρίζετε και να ονομάζετε τα συναισθήματά σας και τους συνομηλίκους σας

Πολιτιστική ρύθμιση των διαταραχών στη νεανική συμπεριφορά

Στόχοι:

- προσδιορίστε τις πιο συχνές εκδηλώσεις διαταραγμένων σχέσεων των μαθητών μεταξύ τους.
- προσδιορίστε τις πιο κοινές αιτίες των δυσκολιών των μαθητών στις σχέσεις με συνομηλίκους ·
- να προβλέψει τις συνέπειες της ανεπαρκούς δράσης σε μια κατάσταση διαταραγμένης συμπεριφοράς των μαθητών ·

- επιλέγουν κατάλληλες στρατηγικές για την ανταπόκριση και την αντιμετώπιση δύσκολων καταστάσεων συνομηλίκων ·
- βοηθούν τους μαθητές να αναγνωρίσουν και να ονομάσουν τις διαθέσεις και τις συναισθηματικές τους καταστάσεις.
- βοηθούν τους μαθητές να εντοπίσουν και να ονομάσουν τις δικές τους ανάγκες και προσδοκίες για τους συνομηλίκους τους.
- να ευαισθητοποιήσουν τους μαθητές για τις πολιτισμικές διαφορές στις σχέσεις τους με τους συνομηλίκους τους και τον αντίκτυπό της στην πιθανότητα διαταραχών επικοινωνίας.

Καθοδηγητικές έννοιες:

- Το αίσθημα ασφάλειας των μαθητών αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη σωστή ανάπτυξη και διεξαγωγή της διαδικασίας διδασκαλίας και ανατροφής.
- Οι σχέσεις που βασίζονται σε μια αίσθηση του δεσμού και της συνυπευθυνότητας ενίσχυση των θετικών αμοιβαία αναφορές των φοιτητών και να περιοριστούν οι εκδηλώσεις διαταραχές συμπεριφοράς.
- Η υποστήριξη ενός θετικού ταξικού κλίματος συμβάλλει στην κάλυψη των αναγκών της τάξης, του ανήκειν, της κοινωνικής αποδοχής και της αυτοπραγμάτωσης, γεγονός που μειώνει περαιτέρω την εκδήλωση διαταραχών συμπεριφοράς.
- Η υποστήριξη μαθητών και μαθητών στην έκφραση των συναισθηματικών τους καταστάσεων με αποδεκτό τρόπο ενισχύει τις προσωπικές και κοινωνικές τους ικανότητες.
- Ο θετικός προσδιορισμός της θετικής συμπεριφοράς των φοιτητών και των μαθητών τους ενισχύει και τους παγιάνει.
- Η οικοδόμηση σχέσεων που βασίζονται στην αποδοχή, την αυθεντικότητα, το άνοιγμα και τη δέσμευση βοηθά στη διόρθωση της κακής συμπεριφοράς των μαθητών απέναντι στους συνομηλίκους του.
- Οι δεξιότητες στη σωστή λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία αποτελούν βασική προϋπόθεση για τη σωστή διεξαγωγή των σχέσεων μεταξύ των μαθητών.
- Η ικανότητα καθορισμού ορίων, κανόνων, απαιτήσεων και κανόνων συμπεριφοράς, καθώς και η σωστή εφαρμογή τους, βοηθά στη μείωση των διαταραχών στη συμπεριφορά των μαθητών και των αναδοχικών παιδιών.
- Η διατύπωση ασαφών ή αντιφατικών μηνυμάτων διαταράσσει τη σχέση μεταξύ φοιτητών και μαθητών.

Κατευθυντήριες Ερωτήσεις:

- Ποιες είναι οι πιο συχνές εκδηλώσεις διαταραχής στις σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων;
- Ποια είναι τα πιο συνηθισμένα σφάλματα επικοινωνίας (λεκτικά και μη) μεταξύ των μαθητών;
- Πόσο συχνά οι μαθητές ανταποκρίνονται σε ανάρμοστη συμπεριφορά των συνομηλίκων τους;
- Ποια είναι η ευαισθητοποίηση των φοιτητών / μαθητών στον εντοπισμό, την ονομασία και την έκφραση των δικών τους συναισθηματικών καταστάσεων, αναγκών και προσδοκιών;
- Πώς μιλάτε με συνομήλικους που χρειάζονται βοήθεια και υποστήριξη;
- Πώς να αναγνωρίσετε επιθετικές σκέψεις και συμπεριφορές και πώς να τις ελέγξετε;
- Πώς να διαμορφώσετε στάσεις ευθύνης για τη δική σας συμπεριφορά σε σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων;

Παραδείγματα συνεργασίας με μαθητή που:

- είναι παρορμητικό (στρατηγική 2.2.1)
- κάνει mobbing (στρατηγική 2.2.2)
- επιδεικνύει αντικοινωνική συμπεριφορά (στρατηγική 2.2.3)
- δεν δέχεται πολιτισμικές και ιδεολογικές διαφορές (στρατηγική 2.2.4)

2.2.1. Στάδια οικοδόμησης στρατηγικής για εργασία με μαθητές με παρορμητική συμπεριφορά

- Luís Guarita, Maria Gama, Neuza Simões

Η παρορμητική συμπεριφορά των μαθητών μπορεί να είναι ένα μεγάλο πρόβλημα για κάθε δάσκαλο. Αποσπά την προσοχή ολόκληρης της τάξης, διαταράσσει τις διαλέξεις και μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο στη μαθησιακή διαδικασία. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι σε θέση να κατανοήσουν τη φύση της παρορμητικότητας στα παιδιά προκειμένου να διαχειριστούν σωστά τις καταστάσεις της τάξης.

Η ιδέα της παρορμητικότητας δεν είναι συναινετική μεταξύ της επιστημονικής κοινότητας, αλλά είναι κοινώς αποδεκτό ότι είναι μια πολυδιάστατη κατασκευή, που ορίζεται ως «προδιάθεση για γρήγορες και απρογραμμάτιστες ενέργειες σε εξωτερικά και εσωτερικά ερεθίσματα, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι αρνητικές συνέπειες για παρορμητικά άτομα ή/και για άλλους ».

Συμπτώματα προβλημάτων:

Στην επιστημονική βιβλιογραφία, η παρορμητικότητα έχει συσχετιστεί με προβλήματα συμπεριφοράς όπως: επιθετικότητα, κακές συμπεριφορές, δυσκολίες στις σχέσεις με συνομηλίκους, εξωτερικές συμπεριφορές, μελλοντική αντικοινωνική συμπεριφορά ή ως θεμελιώδες χαρακτηριστικό της διαταραχής ΔΕΠΥ.

Η παρορμητικότητα δεν εμφανίζεται με τον ίδιο τρόπο σε κάθε παιδί. Και οι συμπεριφορές μπορούν να αλλάξουν καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν. Όταν τα παιδιά είναι παρορμητικά, μπορεί:

- κάνουν ανόητα ή ακατάλληλα πράγματα για να τραβήξετε την προσοχή
- δυσκολεύεστε να ακολουθείτε τους κανόνες με συνέπεια
- να είστε επιθετικοί απέναντι σε άλλα παιδιά (το χτύπημα, το κλωτσιά ή το δάγκωμα είναι συνηθισμένο σε μικρά παιδιά)
- δυσκολεύονται να περιμένουν τη σειρά τους στα παιχνίδια και τη συνομιλία
- πιάστε πράγματα από ανθρώπους ή πιέστε στη γραμμή
- υπερβολική αντίδραση σε απογοήτευση, απογοήτευση, λάθη και κριτική
- θέλω να έχω την τελευταία λέξη και την πρώτη στροφή
- δεν καταλαβαίνουν πώς τα λόγια ή η συμπεριφορά τους επηρεάζουν άλλους ανθρώπους
- δεν καταλαβαίνουν τις συνέπειες των πράξεών τους
- αναλάβετε περισσότερα ρίσκα με τις γνωριμίες και το σεξ, την οδήγηση και το αλκοόλ ή τα ναρκωτικά

Αιτίες προβλημάτων

Υπάρχουν διάφοροι λόγοι για παρορμητική συμπεριφορά:

- θετική ή αρνητική επείγουσα ανάγκη να επιτευχθεί ή να αποφευχθεί κάτι,
- αναζητήστε ευχάριστες αισθήσεις και χαμηλή επίγνωση των ενεργειών,
- αντιπροσωπεύεται από έλλειψη προγραμματισμού ή επιμονής.

Συνέπειες προβλημάτων

- Οι παρορμητικοί άνθρωποι βρίσκονται εύκολα σε επικίνδυνες καταστάσεις, έχουν συνεχώς επεισόδια επιθετικότητας, σκηνές βίας που εμπλέκονται, λεκτική ή σωματική, αμελή κοινωνική συμπεριφορά και, σε ορισμένες περιπτώσεις, κατάχρηση των πιο διαφορετικών ουσιών.
- Δεδομένου ότι δεν μπορούν να σκεφτούν μακροπρόθεσμα, καταλήγουν να θέτουν σε κίνδυνο τη δική τους ζωή, αφού δεν έχουν την ικανότητα να ελέγχουν τα συναισθήματά τους και καταλήγουν να ξεσπούν με όλους γύρω τους πολύ εύκολα.
- Τα πιο παρορμητικά άτομα συνήθως καταφεύγουν σε εθιστική συμπεριφορά, ως ενίσχυση της άμυνας απέναντι σε δυσάρεστα συναισθήματα που βιώνονται ως αφόρητα (θυμός, θλίψη, ενοχές κ.λπ.). Τα πιο παρορμητικά άτομα, όταν έρχονται αντιμέτωπα με ένα συγκεκριμένο ερέθισμα, αναγκάζονται από τους άλλους να ενεργήσουν ανεξέλεγκτα, πράγμα που αναφέρεται στον ακαταμάχητο χαρακτήρα που ασκεί η παρορμητικότητα πάνω τους. Πρόκειται για άτομα που ενεργούν στιγμιαία σε ένα τρόπο που δεν συνάδει με τη συνήθη συμπεριφορά τους, τις ενέργειές τους είναι απρόβλεπτες. Τα άτομα με υψηλότερα επίπεδα παρορμητικότητας είναι ανυπόμονα, στο βαθμό που αυτό που φιλοδοξούν να αποκτήσουν αμέσως. Ο τρόπος ζωής τους χαρακτηρίζεται από την ανακολουθία τους να διατηρούν τις ίδιες δραστηριότητες για μεγάλο χρονικό διάστημα, δυσκολεύονται να συγκεντρωθούν πλήρως σε μια εργασία.

Αυτές οι συμπεριφορές μπορεί να οδηγήσουν σε αναστολή ή αποβολή από το σχολείο, προβλήματα προσαρμογής στην εργασία, νομικά προβλήματα, σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, απρογραμματίστες εγκυμοσύνες και σωματικούς τραυματισμούς που προκύπτουν από ατυχήματα ή καυγάδες.

Διορθωτικό σχέδιο δράσης

Λρ.	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Βοήθεια διδάξει το μαθητή ότι τα πρόσωπα που αναλαμβάνουν εκ περιτροπής και δρουν σε μια σκόπιμη τρόπο είναι πιο επιτυχής από ό, τι εκείνοι που ενεργούν παρορμητικά.	Χρησιμοποιήστε θετική ενίσχυση με βάση το χρονικό διάστημα που ο μαθητής μπορεί να είναι επιτυχής στον έλεγχο της παρορμητικής συμπεριφοράς του. Καθώς ο μαθητής επιδεικνύει υψηλότερα επίπεδα επιτυχίας, αυξήστε σταδιακά το χρονικό διάστημα που απαιτείται για ενίσχυση.
2	Όταν ο μαθητής επιδεικνύει παρορμητική συμπεριφορά, προσπαθήστε να χρησιμοποιήσετε ένα προκαθορισμένο σήμα	Χρησιμοποιήστε ένα σήμα χειρός ή λεκτικό σύνθημα, για να υπενθυμίσετε στο μαθητή να επιβραδύνει και να σκεφτεί τις συνέπειες που μπορεί να προκύψουν από την αναμενόμενη παρορμητική συμπεριφορά.
3	Παρακολουθήστε προσεκτικά τη συμπεριφορά και επεμβαίνετε νωρίς όταν εμφανίζεται ένα πρόβλημα.	Αυτό θα αποτρέψει την ανάπτυξη ενός σοβαρότερου προβλήματος. Η στενή παρακολούθηση είναι ιδιαίτερα σημαντική σε καταστάσεις που τείνουν να πυροδοτούν παρορμητική συμπεριφορά (π.χ. παιδική χαρά, έλλειψη δομής κ.λπ.).
4	Κατά τη διόρθωση του μαθητή, εστιάστε στη συγκεκριμένη παρορμητική συμπεριφορά και όχι στον παγκόσμιο εαυτό.	π.χ., επικοινωνήστε «αυτό που κάνατε ήταν λάθος» και όχι «είστε κακός άνθρωπος».

5	Τονίστε τον αντίκτυπο της παρορμητικής συμπεριφοράς στους άλλους.	<p>Συζητήστε με τον μαθητή για τις συνέπειες της συμπεριφοράς του στην υπόλοιπη τάξη.</p> <p>Προσδιορίστε τις διαφορές στη δημιουργία θετικού και αρνητικού κλίματος στην τάξη υπό την επίδραση της συμπεριφοράς των μεμονωμένων μελών της ομάδας.</p>
6	Για να καλλιεργήσετε ένα αίσθημα επιτυχίας ή επίτευξης, αναθέστε διάφορες πρόσθετες ευθύνες στον μαθητή.	<p>Μάθετε για τα δυνατά και αδύνατα σημεία του μαθητή και αναθέστε του εργασίες που θα μπορέσει να ολοκληρώσει με επιτυχία.</p> <p>Εφαρμόστε την αρχή των μικρών βημάτων, έτσι ώστε κάθε επόμενο στάδιο να ολοκληρώνεται και να επιβραβεύεται.</p>
7	Παρέχετε βοήθεια στον μαθητή όταν ξεκινάει μια νέα εργασία, σε μια προσπάθεια να μειώσει την παρορμητικότητα.	Δώστε σαφείς εξηγήσεις και οδηγίες, ώστε ο μαθητής να ενημερωθεί για το τι ακριβώς αναμένεται. Αξιολογούν καθήκοντα που ανατίθενται στον μαθητή να προσδιορίσει εάν είναι πάρα πολύ δύσκολο και αν το μήκος του χρόνου για να ολοκληρώσει κάθε έργο είναι κατάλληλο.
8	Δομή δραστηριοτήτων που θα βοηθήσουν στην αποτροπή της υπερδιέγερσης του μαθητή.	<p>Προεπισκόπηση με το μαθητή τι αναμένεται σε μια ακαδημαϊκή ή κοινωνική δραστηριότητα.</p> <p>Δημιουργήστε ένα σχέδιο δράσης και μια μέθοδο εφαρμογής μαζί με τον μαθητή.</p>
9	Δώστε στον μαθητή κριτήρια λήψης αποφάσεων.	Για παράδειγμα,

		<p>α) να λάβει υπόψη τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να επηρεαστούν άλλα άτομα · β) εξετάζει πιθανές συνέπειες · γ) λαμβάνει υπόψη διαφορετικούς τρόπους δράσης · δ) αξιολογεί διεξοδικά τη συγκεκριμένη κατάσταση · ε) αποφασίζει ποια είναι η καλύτερη πορεία δράσης για τον κάθε μαθητή. Μοντελοποιήστε αυτά τα βήματα μόνοι σας στην τάξη.</p>
10	<p>Δώστε οπτικές υπενθυμίσεις για το πώς να αποφύγετε την παρορμητική συμπεριφορά.</p>	<p>Για παράδειγμα, δημοσιεύστε μια κάρτα ευρητηρίου στο γραφείο του μαθητή που γράφει STOP THINK ACT.</p>
11	<p>Εάν χρειαστεί, αναπτύξτε ένα συμβόλαιο με τον μαθητή στο οποίο καθορίζετε τι είδους συμπεριφορά αναμένεται και τι μπορεί να περιμένει ο μαθητής με τον τρόπο ενίσχυσης εάν τηρηθεί η σύμβαση.</p>	<p>Συνεργαστείτε με τον μαθητή για να καθορίσετε τις προσδοκίες του άλλου και να σκεφτείτε τι είδους δυσκολίες μπορεί να προκύψουν.</p> <p>Προσφέρετε στους μαθητές συγκεκριμένες δραστηριότητες υποστήριξης και υποδείξτε άτομα στα οποία θα μπορεί να απευθυνθεί εκτός από εσάς.</p>
12	<p>Επισημάνετε ομότιμα μοντέλα ελέγχου παρορμητικότητας.</p>	<p>Καθίστε τον μαθητή κοντά σε τέτοια μοντέλα.</p>
13	<p>Βεβαιωθείτε ότι οι ανησυχίες σας κοινοποιούνται αποτελεσματικά στους γονείς.</p>	<p>Αυτό θα σας επιτρέψει να μοιραστείτε πληροφορίες σχετικά με την πρόοδο του μαθητή και θα επιτρέψει στους γονείς να ενισχύσουν τις θετικές συμπεριφορές του μαθητή στο σπίτι</p>

Βιβλιογραφία

Webster, CD, & Jackson, MA (επιμ.). (1997). *Παρορμητικότητα: Θεωρία, αξιολόγηση και θεραπεία*. The Guilford Press.

Silva, F. (2012). *IMPULSIVIDADE, ORIENTAÇÃO TEMPORAL, E SUA RELAÇÃO COM O DESVIO NA ADOLESCÊNCIA*. Λισαβόνα: ISPA.

www.addhelpline.org/parent_coach_column1.htm: Βοηθώντας το παρορμητικό παιδί

www.applesforhealth.com/impulsecchild1.html: Τι να κάνετε με ένα παρορμητικό παιδί

<https://busyteacher.org/14858-how-to-deal-with-impulsive-behavior-classroom.html>

<https://www.understood.org/en/learning-thinking-differences/child-learning-disactions/hyperactivity-impulsivity/understanding-your-childs-trouble-with-impulsivity>

2.2.2. Στάδια δημιουργίας στρατηγικής για εργασία με μαθητές με συμπεριφορές εκφοβισμού - Luís Guarita, Maria Gama, Neuza Simões

Σύμφωνα με ορισμένους συγγραφείς, ο εκφοβισμός χαρακτηρίζεται από τα ακόλουθα κριτήρια:

ένα) η σκοπιμότητα της συμπεριφοράς, δηλαδή ο κύριος στόχος είναι να προκαλέσει στενοχώρια και να αποκτήσει τον έλεγχο του ατόμου.

σι) η διαδικασία παράγεται επανειλημμένα με την πάροδο του χρόνου, δηλαδή, δεν συμβαίνει περιστασιακά, αλλά είναι χρόνια και τακτική.

ντο) και, τέλος, υπάρχει μια ανισορροπία ισχύος στην πρακτική του εκφοβισμού, αφού οι παραβάτες βλέπουν τα θύματά τους ως έναν εύκολο στόχο.

Συμπτώματα προβλημάτων

Ένα παιδί ή νέος που έχει δεχθεί εκφοβισμό μπορεί να έχει τα ακόλουθα σχετικά συμπτώματα/προβληματικά:

- χαμηλή αυτοεκτίμηση
- θλίψη και κλάμα χωρίς προφανή λόγο
- αποκόλληση από φίλους

- έλλειψη ενδιαφέροντος για το σχολείο
- χαμηλότερους βαθμούς
- διαταραχές ύπνου/διατροφής
- γενικευμένος φόβος
- συχνές ασθένειες
- κατεστραμμένα ρούχα και αντικείμενα
- ευερεθιστότητα και επιθετικότητα

Αιτίες προβλημάτων

Σύμφωνα με ορισμένους ερευνητές, ο εντοπισμός των αιτιών του εκφοβισμού είναι μια πολύπλοκη δουλειά. Δεν υπάρχει λίστα αιτιών που μπορούν να εφαρμοστούν σε μια έρευνα, επειδή κάθε περίπτωση είναι μοναδική και οι αιτίες της θα είναι συγκεκριμένες. Επιπλέον, θα ήταν λάθος να αποδοθεί μόνο μία αιτία σε μια κατάσταση εκφοβισμού, επειδή διάφοροι παράγοντες μπορεί να είχαν επιρροή στην υπόθεση.

Οι ψυχολογικοί παράγοντες φαίνεται να είναι σχετικοί. Τα θύματα και οι δράστες δείχνουν χαμηλή αυτοεκτίμηση και κακή επίδραση στις διαπροσωπικές σχέσεις με συνομήλικους. Τα θύματα συνήθως δεν έχουν φίλους, έχουν εύθραυστη φυσική εμφάνιση σε σχέση με τους συνομηλικούς τους και συνήθως προστατεύονται από τους γονείς τους. Σε γενικές γραμμές, οι γονείς των επιτιθέμενων και θυμάτων δεν γνωρίζουν την κατάσταση, καθιστώντας την ακόμη πιο διαφορούμενη.

Η σχολική βία που σχετίζεται με οργανωμένες ομάδες ή συμμορίες φαίνεται να σχετίζεται με οικονομικούς, κοινωνικούς και εθνοτικούς παράγοντες, όπως διαλυμένες οικογένειες, ρατσισμό, φτώχεια και άλλους τύπους συστηματικών διακρίσεων.

Συνέπειες προβλημάτων

Όπως και τα αίτια, οι συνέπειες του εκφοβισμού μπορεί να ποικίλουν και να εξαρτώνται από την συγκεκριμένη περίπτωση. Συνήθως, ο φόβος του θύματος να μιλήσει την οδηγεί σε προβλήματα όπως κατάθλιψη και χαμηλή αυτοεκτίμηση. Αυτά τα αποτελέσματα δεν είναι πάντα ορατά, κυρίως επειδή δεν εκδηλώνονται σωματικά. Σε άλλες περιπτώσεις, το ίδιο το θύμα προσπαθεί να κρύψει τις επιπτώσεις τους από φόβο, καλύπτοντας ακόμη και τα πιο ορατά, όπως τραυματισμούς.

Γενικά, αυτή η αρνητική δράση, σκόπιμη και συνεχής, προκαλεί αρνητικές επιπτώσεις στα θύματα όπως: κατάθλιψη, άγχος, χαμηλή αυτοεκτίμηση, δυσκολίες στην αλληλεπίδραση στο σχολικό περιβάλλον και δυσκολίες στην κανονική μαθησιακή ανάπτυξη.

Διορθωτικό σχέδιο δράσης

Lp.	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Συζήτηση για τον εκφοβισμό	Ενημερώστε τους μαθητές σας πώς επηρεάζονται οι άνθρωποι από τον εκφοβισμό. Εργαστείτε για να ενσταλάξετε την ενσυναίσθηση και τη συναισθηματική νοημοσύνη. Επίσης, βεβαιωθείτε ότι οι μαθητές σας γνωρίζουν τις συνέπειες για τον εκφοβισμό άλλων στο σχολείο. Θα πρέπει να καταλάβουν ότι ο εκφοβισμός δεν είναι ανεκτός και θα αντιμετωπιστεί. Μπορεί ακόμη και να συμπληρώσει τις πολιτικές εκφοβισμού του σχολείου σας με πρόσθετες οδηγίες στην τάξη σας που εστιάζουν στον σεβασμό και την καλοσύνη.
2	Να είστε ορατοί όλη την ημέρα	Βεβαιωθείτε ότι οι μαθητές σας σας βλέπουν οπουδήποτε μπορεί να συμβεί εκφοβισμός όπως τα μπάνια, οι διάδρομοι, ακόμη και στο μεσημεριανό. Μπορεί επίσης να θέλετε να κάνετε τον εαυτό σας ορατό κοντά στα λεωφορεία το απόγευμα και

		κατά τη διάρκεια των διακοπών, αν μπορείτε.
3	Γνωρίστε τους δείκτες εκφοβισμού	Βεβαιωθείτε ότι είστε σε θέση να αναγνωρίσετε τους πιο συνηθισμένους τύπους εκφοβισμού καθώς και δείκτες διαδικτυακού εκφοβισμού.
4	Διδάξτε τους μαθητές να είναι αποτελεσματικοί παρευρισκόμενοι	Προσπαθήστε να ενδυναμώσετε τους παρευρισκόμενους στην τάξη σας. Ενθαρρύνετέ τα να αντισταθούν στη συμπεριφορά εκφοβισμού ή να την αναφέρουν σε εσάς ή σε άλλο ενήλικα.
5	Βασιστείτε σε άλλους μαθητές για να σας ενημερώσουν όταν συμβαίνει εκφοβισμός	Τα θύματα εκφοβισμού συχνά φοβούνται ή ντρέπονται να εμφανιστούν. Ως αποτέλεσμα, μπορεί να χρειαστεί να βασιστείτε σε άλλους μαθητές για να σας ενημερώσουν όταν συμβαίνει ο εκφοβισμός. Προσδιορίστε τους αρχηγούς της τάξης σας νωρίς το σχολικό έτος και επικοινωνήστε μαζί τους.
6	Διατηρήστε ανοιχτή επικοινωνία με τους μαθητές	Προσπαθήστε να δημιουργήσετε μια σχέση με όλους τους μαθητές σας. Γνωρίστε τους ως άτομα. Χαιρετήστε κάθε μαθητή κάθε μέρα και ρωτήστε πώς πηγαίνουν τα πράγματα. Προσέξτε για ενδείξεις ότι μπορεί να αντιμετωπίζουν εκφοβισμό.
7	Αυξήστε την ευαισθητοποίηση για τον εκφοβισμό μεταξύ των γονέων	Εμπλέξτε τους γονείς στα προγράμματα πρόληψης του εκφοβισμού. Αυξήστε την ευαισθητοποίηση μέσω συναντήσεων, συνεδρίων, ενημερωτικών δελτίων και κοινωνικών μέσων. Ενθαρρύνετε τους

		γονείς να υποστηρίζουν τους σχολικούς κανόνες και τις στρατηγικές παρέμβασης στον εκφοβισμό.
8	Αποτρέψτε τις Κλικ στην τάξη σας	Αντιστοιχίστε τους μαθητές σε ομάδες όταν έχουν ομαδικό έργο. Όταν επιτρέπετε στα παιδιά να επιλέξουν τις δικές τους ομάδες, αυτό ανοίγει την πόρτα σε ευκαιρίες εκφοβισμού. Επιτρέπει επίσης την ενίσχυση των κλικών και δημιουργεί μια ευκαιρία στα παιδιά να εξοστρακίσουν άλλους μαθητές.
9	Γίνετε συνήγορος για την καταπολέμηση του εκφοβισμού	Βεβαιωθείτε ότι το σχολείο σας έχει αποτελεσματικούς στόχους και πολιτικές κατά του εκφοβισμού. Μιλήστε με άλλα μέλη του προσωπικού για την ανάπτυξη μιας κουλτούρας που θα κρατάει υπόλογους τους μαθητές που εκφοβίζουν και δεν κατηγορεί το θύμα.
10	Δημιουργήστε μια αίσθηση κοινότητας	Η έρευνα δείχνει ότι η καλλιέργεια της αίσθησης κοινότητας στην τάξη μπορεί να μειώσει τον αριθμό των περιστατικών εκφοβισμού, να βελτιώσει το σχολικό κλίμα και να διευκολύνει τη θεραπεία για όποιον έχει επηρεαστεί από τον εκφοβισμό.
11	Απαντήστε γρήγορα σε κάθε περιστατικό εκφοβισμού	Όταν εντοπίζετε τον εκφοβισμό, αντιμετωπίστε το αμέσως. Αποφύγετε την ομαλοποίηση του εκφοβισμού με δηλώσεις όπως "τα παιδιά θα είναι παιδιά". Εάν ελαχιστοποιήσετε τον εκφοβισμό, στέλνετε ένα μήνυμα ότι ο

		εκφοβισμός είναι εντάξει. Όταν το κάνετε αυτό, τα παιδιά είναι λιγότερο πιθανό να αισθάνονται ασφαλή στο σχολείο και ο εκφοβισμός πιθανότατα θα κλιμακωθεί.
12	Μιλήστε με το θύμα ιδιωτικά	Δημιουργήστε ένα περιβάλλον όπου οι μαθητές σας νιώθουν ασφαλείς μιλώντας μαζί σας. Συμπάσχετε με το πώς αισθάνονται και δώστε ιδέες για την υπέρβαση του εκφοβισμού. Αναλάβετε τη δέσμευση να βοηθήσετε το θύμα να λύσει το πρόβλημα.
13	Μίλα με τον νταή ξεχωριστά	Όταν συναντιέστε με μαθητές που εκφοβίζουν τους άλλους, μην τους επιτρέψετε να κατηγορήσουν το θύμα. Αντ' αυτού, ενθαρρύνετε τα να κατέχουν τη συμπεριφορά τους. Αντιμετωπίστε τη συμπεριφορά εκφοβισμού και εφαρμόστε την κατάλληλη πειθαρχία.
14	Αναπτύξτε κατάλληλες παρεμβάσεις	Τόσο το θύμα όσο και ο εκφοβιστής χρειάζονται παρέμβαση και υποστήριξη. Για παράδειγμα, το θύμα μπορεί να χρειαστεί να μιλήσει με έναν σύμβουλο καθοδήγησης για να ανακτήσει την αυτοεκτίμηση. Ο εκφοβιστής μπορεί επίσης να ωφεληθεί από το να μιλήσει με τον σύμβουλο καθοδήγησης για να μάθει καλύτερους τρόπους επικοινωνίας.
15	Κρατήστε προσεκτικά την κατάσταση	Η παρακολούθηση τόσο του εκφοβιστή όσο και του θύματος είναι ένα σημαντικό βήμα για να

		βεβαιωθείτε ότι ο εκφοβισμός τελειώνει. Παρακολουθήστε πώς αλληλεπιδρούν στην τάξη σας.
16	Κάντε check in και με το θύμα και με τον νταή	Ρωτήστε πώς πηγαίνουν τα πράγματα και αν αντιμετωπίζουν προβλήματα. Δώστε στο θύμα εργαλεία για την αντιμετώπιση μελλοντικών περιστατικών εκφοβισμού και για την ανάκτηση της αυτοπεποίθησης. Ενθαρρύνετε τον εκφοβιστή να κάνει καλές επιλογές.
17	Δημιουργήστε την τάξη σας ως ασφαλές μέρος	Όταν έχετε έναν εκφοβιστή στην τάξη σας, αυτό επηρεάζει ολόκληρη την τάξη, όχι μόνο το θύμα. Για πολλούς μαθητές, η τάξη μπορεί να αισθάνεται ξαφνικά σαν ένα μη ασφαλές μέρος - ακόμα κι αν δεν έγινε ποτέ στόχος του νταή. Όχι μόνο βιώνουν φόβο και συναισθηματική δυσφορία, αλλά μπορεί επίσης να έχουν πρόβλημα συγκέντρωσης. Για το λόγο αυτό, πρέπει να επανατοποθετήσετε την τάξη σας ως ασφαλές μέρος. Αυτό μπορεί να σημαίνει επιστροφή σε αυτό που κάνατε τις πρώτες μέρες του σχολείου όταν μιλήσατε για τη σημασία του σεβασμού και της καλοσύνης.

Βιβλιογραφία

LIMA, M. Et al. (2011). ESTRATÉGIAS DE INTERVENÇÃO CONTRA A PRÁTICA DO BULLYING NAS ESCOLAS. Laboratório de Psicologia do Esporte e do Exercício-CEFID/UEDESC.

Olweus, D. (1993). *Εκφοβισμός στο σχολείο: Τι γνωρίζουμε και τι μπορούμε να κάνουμε*. Cambridge, MA: Blackwell Publishers, Inc.

Sullivan, K. (2000). *Το εγχειρίδιο κατά του εκφοβισμού*. Oxford University Press.

Υπουργείο Παιδείας των ΗΠΑ (1998). Πρόληψη του εκφοβισμού: Εγχειρίδιο για σχολεία και κοινότητες. Ουάσιγκτον, DC: συγγραφέας.

Εκφοβισμός: Ένα σημαντικό εμπόδιο στη μάθηση των μαθητών: <http://smhp.psych.ucla.edu/news.htm>

Συχνός εκφοβισμός, που συνδέεται με κακή ψυχοκοινωνική προσαρμογή: <http://www.findarticles.com>.

Αντιμετώπιση του προβλήματος

του Νεανικού Εκφοβισμού: <http://www.docstoc.com/docs/412443/Addressing-the-Problem-of-Juvenile-Bullying>

Ασφαλείς Κοινότητες ~ Ασφαλή Σχολεία

Πρόληψη εκφοβισμού: Συστάσεις για τα σχολεία: <http://www.colorado.edu/cspv/safeschools/>

BULLYING: <http://www.voicesforchildren.org>.

<https://www.verywellfamily.com/ways-prevent-bullying-in-classroom-460756>

<https://www.tolerance.org/professional-development/bullying-guidelines-for-teachers>

<https://www.verywellfamily.com/ways-prevent-bullying-in-classroom-460756>

2.2.3. Στάδια δημιουργίας στρατηγικής για εργασία με μαθητές με αντικοινωνικές συμπεριφορές - Luís Guarita, Maria Gama, Neuza Simões

Η αντικοινωνική συμπεριφορά έχει οριστεί ως ένα είδος συμπεριφοράς που στρέφεται εναντίον άλλων ανθρώπων, της ιδιοκτησίας τους ή παραβιάζει τους κοινωνικούς κανόνες. Αυτός ο τύπος συμπεριφοράς λαμβάνει διάφορες μορφές (με διαφορετική σοβαρότητα) όπως ψέματα, επικίνδυνες σεξουαλικές πρακτικές, παραβίαση κανόνων, παράνομη χρήση ουσιών και διαταρακτική συμπεριφορά όπως κλοπή, καταστροφή, απάτη, επιθετικότητα (σωματική ή λεκτική) και βανδαλισμός. Αυτό το εύρος συμπεριφοράς το καθιστά ένα πρόβλημα του οποίου η σοβαρότητα και η συχνότητα είναι θέμα ανησυχίας.

Από τις λίγες μελέτες που υπάρχουν και αυτήν τη διεύθυνση το θέμα αυτό, αναγνωρίζεται ότι αυτό το είδος της συμπεριφοράς είναι πολύ σπάνια στην παιδική ηλικία, αλλά και να αυξήσει δραστικά την πορεία της εφηβείας και μόνο φθορά και πάλι στην είσοδο προς την ενηλικίωση.

Συνήθως διατηρείται κατά την εφηβεία και την ενηλικίωση σε άτομα που εμφάνισαν προβλήματα συμπεριφοράς στην παιδική ηλικία.

Συμπτώματα προβλημάτων

- Αδυναμία προσαρμογής στα νομικά καθιερωμένα κοινωνικά πρότυπα.
- Χρήση επαναλαμβανόμενων ψευδών, ψευδώνυμων ονομάτων ή εξαπάτηση για προσωπικό όφελος.
- Παρορμητικότητα ή αποτυχία να κάνουμε σχέδια για το μέλλον.
- Ευερεθιστότητα και επιθετικότητα, μέσω διαφόρων τσακωμών ή σωματικής επιθετικότητας.
- Αδιαφορία για την ασφάλειά τους καθώς και των άλλων.
- Ανευθυνότητα, μη εκπλήρωση, σε διάφορες χρονικές στιγμές, των εργασιακών και οικονομικών ευθυνών τους.
- Απουσία μεταμέλειας για τον πόνο, κακομεταχείριση ή ληστεία άλλων.

Οι αντικοινωνικές συμπεριφορές στην εφηβεία χαρακτηρίζονται από:

- Επιθετικές Πράξεις
- Κλοπές
- Βανδαλισμός
- Αποδράσεις
- Χρήση ναρκωτικών
- Αδιαφορία για τους άλλους
- Χειρισμός
- Ανάγκη άμεσης προσωπικής ικανοποίησης
- Παρορμητικότητα
- Αγνοήστε την ασφάλειά σας και των άλλων
- Απουσία συναισθημάτων ενοχής

Άλλες συμπεριφορές που γενικά αντανακλούν την αδιαφορία και την παραβίαση των κοινωνικά καθιερωμένων κανόνων.

Αιτίες προβλημάτων

Οι κύριες αιτίες αντικοινωνικής συμπεριφοράς περιλαμβάνουν:

- μιμούμενοι ενήλικες,
- λειτουργεί σε δυσλειτουργικές ομάδες συνομηλίκων,
- αρνητικές σχέσεις γονιού-παιδιού,
- λειτουργεί σε ένα περιβάλλον βίαιη σχολεία,
- χαμηλή ικανότητα αυτοέλεγχου,
- εκπαιδευτικές αποτυχίες,

- υπερβολική κριτική προς τον μαθητή,
- δεν υπάρχουν σαφή όρια σύμφωνα με τους κοινωνικούς κανόνες και κανόνες,
- υπερβολική ανοχή στην αντικοινωνική συμπεριφορά,
- βία, συγκρούσεις.

Συνέπειες προβλημάτων

Οι αντικοινωνικές συμπεριφορές που εμφανίζονται στην παιδική ηλικία είναι πρωτότυπα παραβατικής συμπεριφοράς που μπορεί να συμβούν αργότερα. Η παραβατικότητα αντιπροσωπεύει τότε μια επιδείνωση ενός αντικοινωνικού προτύπου που ξεκινά στην παιδική ηλικία και συνήθως επιμένει κατά την εφηβεία και την ενήλικη ζωή.

Υπάρχουν αμέτρητες μελέτες που αναφέρονται στις κοινωνικές συνέπειες που σχετίζονται με αυτές τις συμπεριφορές και τις σχετίζονται με εγκληματικότητα, ψυχιατρικές διαταραχές, χρήση ναρκωτικών, εργασιακή ανασφάλεια, πορνεία, σεξουαλική ασωτία και συλλήψεις. Εκτιμάται ότι μεταξύ 70% και 80% των παιδιών με αντικοινωνική συμπεριφορά θα έχουν διάφορους τύπους δυσκολιών ως ενήλικες: ψυχιατρικά προβλήματα, εργασιακή ανασφάλεια, πολλαπλούς γάμους, κατάχρηση ουσιών και συλλήψεις.

Αυτές οι συμπεριφορές, φυσικά, προκαλούν σοβαρές διαταραχές στις σχέσεις των συνομηλίκων. Αυτοί οι νέοι δεν είναι διαθέσιμοι για φιλοκοινωνικές συμπεριφορές που συνεπάγονται επαφή με άλλους.

Διορθωτικό σχέδιο δράσης

Lp.	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Ανάπτυξη κανόνων στην τάξη	Καλά καθορισμένοι κανόνες στην τάξη μπορούν να αποτρέψουν πολλές δυσκολίες στη συμπεριφορά. Όταν οι μαθητές συμμετέχουν στην ανάπτυξη των κανόνων, είναι πιο πιθανό να τους τηρούν και να κατανοούν γιατί έχουν τεθεί σε εφαρμογή.
2	Διδασκαλία κανόνων στην τάξη	Η δημιουργία των κανόνων είναι μόνο η αρχή. Μόλις συμφωνηθεί, οι κανόνες πρέπει να διδαχθούν στους μαθητές και να δημοσιευτούν στην τάξη σε έντυπη και οπτική μορφή. Οι κανόνες θα πρέπει να εξηγηθούν χρησιμοποιώντας σαφή, περιεκτική γλώσσα.
3	Θετική πειθαρχία στην τάξη	Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον στην τάξη όπου οι θετικές αλληλεπιδράσεις είναι ο κανόνας και οι τιμωρητικές συνέπειες ελαχιστοποιούνται. Οι έρευνες δείχνουν ότι τα καταναγκαστικά ή τιμωρικά περιβάλλοντα προωθούν στην πραγματικότητα αντικοινωνική συμπεριφορά.

4	Διδασκαλία ρουτίνας στην τάξη	Οι τάξεις με δομημένες ρουτίνες και σαφείς διαδικασίες συνιστώνται σε μαθητές με αντικοινωνική συμπεριφορά. Οι δάσκαλοι θα πρέπει να θεσπίσουν ρουτίνες για τους μαθητές και να θέτουν προσδοκίες σχετικά με τις διαδικασίες της τάξης (π.χ. να ασχοληθούν με την εργασία, αφίξεις, αναχωρήσεις, να ολοκληρώσουν εργασίες, να παραμείνουν απασχολημένοι μετά την ολοκλήρωση της εργασίας και να περάσουν από τη μία εργασία ή το αντικείμενο στην επόμενη).
5	Συναντήσεις στην τάξη	Οι συναντήσεις στην τάξη είναι ένας χρήσιμος τρόπος για να προωθήσετε μια θετική ατμόσφαιρα στην τάξη. Ενθαρρύνουν την αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ του δασκάλου και των μαθητών και παρέχουν μια καλή ευκαιρία στον εκπαιδευτικό να υπενθυμίσει στους μαθητές τις ατομικές διαφορές και να εμπλέξει ειδικούς μαθητές σε όλες τις δραστηριότητες της τάξης. Οι συναντήσεις θα πρέπει να πραγματοποιηθεί σε μια τακτική βάση. Ο δάσκαλος και οι μαθητές πρέπει να συνεργαστούν για να καθορίσουν τους βασικούς κανόνες για τις συναντήσεις.
6	Επικοινωνία Σπίτι-Σχολείο	Η διατήρηση στενής επαφής μεταξύ σχολείου και σπιτιού μπορεί να αποτρέψει παρεξηγήσεις. Ένας από τους τρόπους είναι να

		<p>χρησιμοποιήσετε ένα "βιβλίο επικοινωνίας" για να ελέγξετε τα γεγονότα της ημέρας και να μοιραστείτε πληροφορίες. Το βιβλίο πρέπει να σχεδιαστεί προσεκτικά για να διασφαλιστεί ότι είναι εύκολο στη χρήση και κατανόηση.</p>
7	Διδασκαλία κοινωνικών δεξιοτήτων	<p>Ο στόχος της διδασκαλίας κοινωνικών δεξιοτήτων είναι να διδάξει κοινωνικά αποδεκτές συμπεριφορές που θα βοηθήσουν τους μαθητές να γίνουν αποδεκτοί από τους συνομηλίκους και τους δασκάλους τους στην τάξη και να προσφέρουν δεξιότητες δια βίου.</p>
8	Διδασκαλία κοινωνικών ιστοριών	<p>Οι κοινωνικές ιστορίες χρησιμοποιούνται για να βοηθήσουν τους μαθητές με αναπηρίες να αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες. Οι κοινωνικές ιστορίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να διδάξουν νέες κοινωνικές δεξιότητες, ρουτίνες, συμπεριφορές και μεταβάσεις. Κοινωνικές ιστορίες υποβάλει τις κατάλληλες κοινωνικές συμπεριφορές στη μορφή μιας ιστορίας. Οι ιστορίες έχουν σχεδιαστεί για να περιλαμβάνουν τις απαντήσεις σε ερωτήσεις σχετικά με την κατάλληλη δράση σε κοινωνικές καταστάσεις (συνήθως ποιος, τι, πότε, πού και γιατί). Ορισμένες κοινωνικές ιστορίες περιλαμβάνουν οπτικά για να βοηθήσουν τους μαθητές να</p>

		κατανοήσουν τις κοινωνικές καταστάσεις.
9	Επίλυση περιστατικών συμπεριφοράς	Ελέγξτε το περιστατικό το συντομότερο δυνατό Ακούστε ενεργά Χρησιμοποιήστε μη απειλητικές ερωτήσεις Προσπαθήστε να μην κατηγορείτε Δείξτε προσωπικό ενδιαφέρον για τον μαθητή

Βιβλιογραφία

Benavente, R. (2001). Perturbação de comportamento na infância: Diagnóstico, etiologia, tratamento e propostas de investigação futura. *Análise Psicológica* v.19 n.2. Lisboa.

Cabrera FJP, Herrera ARC, Rubalcava SJA and Martínez KIM (2017) Patterns Behavior of Antisocial Teenagers Interacting with Parents and Peers: A Longitudinal Study. *Εμπρός. Psychol.* 8: 757. doi: 10.3389/fpsyg.2017.00757.

Gequelin, J. et al. (2007). Escola e comportamento antikoινωνική. *Ciências & Cognição*. Τόμος 11. Ρίο ντε Τζανέιρο.

Lane, KL, & Wehby, J. (2002). Αντιμετώπιση της antikoινωνικής συμπεριφοράς στα σχολεία: Κάλεσμα για δράση. *Academic Exchange Quarterly*, 6, 4-9.

Mayer, R. (1995). Αποτροπή antikoινωνικής συμπεριφοράς στα σχολεία. Άρθρο στο *Journal of Applied Behavior Analysis*. DOI: 10.1901/jaba.1995.28-467.

Reinke, W., Herman, K. (2002). Δημιουργία σχολικού περιβάλλοντος που αποτρέπει τις antikoινωνικές συμπεριφορές στη νεολαία. *Psychυχολογία στα σχολεία*, том. 39 (5). Δημοσιεύτηκε διαδικτυακά στο Wiley InterScience (www.interscience.wiley.com). DOI: 10.1002/pits.10048.

Sprague J., Sugai G., Walker H. (1998) antikoινωνική συμπεριφορά στα σχολεία. Στο: Watson TS, Gresham FM (eds) *Handbook of Child Behavior Therapy*. Ζητήματα Κλινικής Παιδοψυχολογίας. Springer, Βοστώνη, Μασαχουσέτη. https://doi.org/10.1007/978-1-4615-5323-6_23.

NIAAA: Αντικοινωνική συμπεριφορά στην παιδική ηλικία και διαταραχές χρήσης αλκοόλ στην εφηβεία: <https://pubs.niaaa.nih.gov/publications/arh26-2/109-115.htm>

LD Online: Αποτροπή αντικοινωνικής συμπεριφοράς σε άτομα με ειδικές ανάγκες και σε κίνδυνο: <https://www.ldonline.org/article/5973?theme=print>

Κέντρο αποτελεσματικής συνεργασίας και πρακτικής: Πρόληψη αντικοινωνικής συμπεριφοράς: <https://cecp.air.org/resources/schfail/prevent.asp>

University of Wisconsin-Eau Claire: αντικοινωνική συμπεριφορά-Γενικοί στόχοι και μέθοδοι θεραπειάς: <https://people.uwec.edu/rasarla/research/antisocial/index.htm>

2.2.4. Στάδια οικοδόμησης μιας στρατηγικής για εργασία με μαθητές με δυσκολία να δεχτούν τη διαφορετικότητα (πολιτισμικές και ιδεολογικές διαφορές) - Luís Guarita, Maria Gama, Neuza Simões

Μία από τις μεγάλες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σήμερα τα σχολεία και οι εκπαιδευτικοί είναι η δημιουργία ενός πραγματικού οράματος της παιδαγωγικής πρακτικής σε σχέση με την πολιτισμική ποικιλομορφία, θεωρώντας την ως μέσο μετατροπής της τάξης σε ένα ουσιαστικό μαθησιακό περιβάλλον για τους μαθητές. Αυτή δεν είναι μια απλή διαδικασία. για το αντίθετο, θα απαιτήσει το σχολείο για να πάρει μια θέση της αλλαγής, να δημιουργήσει εκ νέου από το σχεδιασμό του προγράμματος σπουδών, την εφαρμογή νέων στρατηγικών, που εργάζονται για ένα νέο πρόγραμμα σπουδών, την προετοιμασία τους επαγγελματίες της εκπαίδευσης, καθώς, συνεργασία με τους γονείς και την κοινότητα, συμπεριλαμβανομένων των σχεδίων που αποσκοπούν στην αυτή της πολιτιστικής ποικιλομορφία στο πολιτικό παιδαγωγικό του έργο, μέσω της συμμετοχικής δράσης όλων όσων ασχολούνται άμεσα ή έμμεσα με το σχολείο. Ένας από τους ρόλους του σχολείου σε αυτόν τον τομέα θα ήταν να εκπαιδεύσει ευσυνείδητους και επικριτικούς πολίτες, ικανούς να κρίνουν τι είναι καλύτερο για αυτούς και για την κοινωνία. και το κυριότερο, με σεβασμό στις ιδιαιτερότητες των άλλων, δηλαδή σε έναν πολίτη που ασκεί πλήρη ιθαγένεια. Ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες για να αποτιμηθούν και να αναδειχθούν αυτοί οι πολιτισμοί είναι ότι όλοι οι παράγοντες που δρουν μέσα στο σχολείο είναι ενταγμένοι και ασχολούνται με τη βελτίωση αυτού του προβλήματος, καταπολεμώντας επίσης τον ρατσισμό, τη θρησκευτική μισαλλοδοξία, τη σεξουαλική μισαλλοδοξία και σπάζοντας διάφορα άλλα πρότυπα που επιβάλλονται από ΚΟΙΝΗ ΛΟΓΙΚΗ.

Υπάρχουν πολλές αλλαγές, αλλά είναι απαραίτητες, γιατί κάθε άτομο έχει δικαίωμα σε μια ποιοτική εκπαίδευση που σέβεται τις ιδιαιτερότητές του / της, χωρίς τη δυσφορία που προκαλεί η εισαγωγή του σε ένα περιβάλλον που, κατ 'αρχήν, ευνοεί ένα συγκεκριμένο κοινό, επειδή το σχολείο ανήκει σε όλους και για όλους. Ανεξάρτητα από τις διαφορές του καθενός, είναι ένα πεδίο ανταλλαγής μεταξύ των μαθητών, το οποίο πρέπει να διαμορφωθεί για την καλύτερη

εξυπηρέτησή τους, παρέχοντας υποστήριξη έτσι ώστε να μην υφίστανται διακρίσεις και να εκτεθούν, με αποτέλεσμα να γίνονται αποδεκτοί και σεβαστοί από όλους.

Συμπτώματα προβλημάτων:

Στην κοινωνία, και επομένως και στην καθημερινή ζωή του σχολείου, υπάρχουν διάφορες εκδηλώσεις προκατάληψης, διακρίσεων, βίας (σωματική, συμβολική, mobbing), ομοφοβία, θρησκευτική μισαλλοδοξία, στερεότυπα φύλου και αποκλεισμός διαφορετικών ανθρώπων. Οι περισσότερες από αυτές τις εκδηλώσεις στο σχολικό περιβάλλον μεταφέρονται από την ομάδα συνομηλίκων και αποκαλύπτονται μέσω:

- αντικοινωνική συμπεριφορά,
- αποφυγή,
- σωματική και ψυχολογική επιθετικότητα (εκφοβισμός στις πιο ποικίλες μορφές του) προς τους νέους που θεωρούνται «διαφορετικοί».

Αιτίες προβλημάτων

Οι πολιτισμικές διαφορές μπορεί να βρίσκονται στη ρίζα ορισμένων προβλημάτων στις σχέσεις ομάδων συνομηλίκων. Μερικές φορές, μερικοί νέοι άνθρωποι αποκαλύπτουν την προκατάληψη, τον καρπό της άγνοιας, ενάντια στη διαφορετικότητα και τη διαφορετικότητα. Αυτή η προκατάληψη αποκαλύπτεται μερικές φορές μέσω ακατάλληλης συμπεριφοράς, όπως:

- Διαφορετικές εκδηλώσεις προκατάληψης,
- Διάκριση,
- Διάφορες μορφές βίας - σωματική, συμβολική, εκφοβισμός,
- Ομοφοβία,
- Θρησκευτική μισαλλοδοξία,
- Ρατσισμός,
- Στερεότυπα φύλου,
- Αποκλεισμός ατόμων με αναπηρία, μεταξύ άλλων.

Συνέπειες προβλημάτων

Οι συνέπειες τέτοιων προκατειλημμένων συμπεριφορών οδηγούν τα θύματα σε διακρίσεις, διαχωρισμό, ταπείνωση, σωματική και ψυχολογική επίθεση. Αυτό, φυσικά, αυξάνει τη συχνότητα αρνητικών αντιδράσεων εκ μέρους των θυμάτων, όπως:

- Ευερέθιστο
- Φοβία στο πρόσωπο του επιτιθέμενου
- Νευρική κατάσταση
- Αίσθημα απώλειας δύναμης
- Χαμηλή αυτοεκτίμηση
- Συναισθηματική αστάθεια
- Συνεχείς κρίσεις που κλαίνε
- Η μνήμη αλλάζει
- Μυχική εξάντληση
- Αλλαγές στην καθημερινότητα
- Κατάθλιψη
- Διαταραχή ύπνου

Αυτές οι μορφές διάκρισης μπορούν να προκαλέσουν ψυχολογικό τραύμα που μπορεί να εμφανιστεί έντονα σε ένα μόνο γεγονός ή χρόνιο, ως αποτέλεσμα της επανειλημμένης έκθεσης σε καταστάσεις στρες. Τα παιδιά που εκτίθενται σε οξύ ή χρόνιο τραύμα μπορεί να εμφανίσουν μεταβολές της διάθεσης, παρορμητικότητα, συναισθηματική ευερεθιστότητα, θυμό, επιθετικότητα, άγχος, κατάθλιψη και διάσπαση. Τα πρώτα τραύματα, ιδιαίτερα στα χέρια της αυτές φορτίου, μπορεί να σηματοδοτήσει την αντίληψη του παιδιού της αυτοεκτίμησης, την εμπιστοσύνη σε άλλους, την αντίληψη του κόσμου που οδηγεί σε μείωση προσδοκίες και τα όνειρα που σχετίζονται με το τους μέλλον.

Μεταξύ των πιο καταστροφικών συνεπειών του τραύματος της πρώιμης παιδικής ηλικίας είναι ο περιορισμός στην ικανότητα εμπιστοσύνης, χαλάρωσης και διερεύνησης των δικών του συναισθημάτων, ιδεών ή ενδιαφερόντων. Τα νεαρά θύματα τραύματος μπορεί να πιστεύουν ότι υπάρχει κάτι εγγενώς λάθος μαζί τους, ότι είναι ένοχοι, μίσος, αβοήθητοι, ανάξιοι προστασίας και αγάπης, και τέτοια συναισθήματα οδηγούν σε χαμηλή αυτοεκτίμηση, καθιστώντας τα ευάλωτα.

Το σοβαρό τραύμα στην πρώιμη παιδική ηλικία επηρεάζει όλους τους τομείς ανάπτυξης: γνωστικούς, κοινωνικούς, συναισθηματικούς, σωματικούς, ψυχολογικούς και ηθικούς. Τα κακοποιημένα παιδιά μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά την ακαδημαϊκή τους ανάπτυξη, με

μειωμένες γνωστικές ικανότητες. Μπορεί επίσης να προκαλέσει κατανάλωση ή κατάχρηση χημικών ουσιών, να δημιουργήσει προβλήματα υγείας, όπως κατάθλιψη, άγχος, επιθετικότητα, διατροφικές διαταραχές, συμπεριφορά και σωματοποίηση.

Το παιδικό τραύμα έχει επίσης αρνητικό αντίκτυπο στην εφηβεία και μπορεί να οδηγήσει σε εγκατάλειψη σχολείου, κατάχρηση ουσιών, πρόωμη σεξουαλική δραστηριότητα, αυξημένες μεταδόσεις ΣΜΝ, εγκυμοσύνη και πρόωρη γονική μέριμνα. Στη φάση των ενηλίκων, το παιδικό τραύμα μπορεί να συμβάλει στην εμφάνιση κατάθλιψης και προβλημάτων υγείας λόγω αδύναμου ανοσοποιητικού συστήματος.

Διορθωτικό σχέδιο δράσης

Lp.	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Πολιτιστικά ανταποκρινόμενη διδασκαλία	<p>Αναγνωρίζουν και σέβονται τη διαφορετική πολιτιστική κληρονομιά. Παρέχετε ακριβές, ιστορικό πλαίσιο</p> <p>Διδάξτε τους μαθητές να κατανοήσουν και να εκτιμήσουν τις δικές τους και άλλες πολιτιστικές κληρονομίες</p> <p>Αναγνωρίστε τις δυνάμεις και τις συνεισφορές ατόμων από ιστορικά υποεκπροσωπούμενες ομάδες</p> <p>Ενεργοποιήστε τις προηγούμενες γνώσεις των μαθητών και συνδέστε ό, τι γνωρίζουν με αυτό που μαθαίνουν.</p> <p>Χρησιμοποιήστε μια μεγάλη ποικιλία εκπαιδευτικών τεχνικών (π.χ. ασκήσεις παιχνιδιού ρόλων, αφήγηση ιστοριών) που ευθυγραμμίζονται με τον τρόπο με τον οποίο διδάσκεται ο μαθητής στη δική του κουλτούρα</p> <p>Διευρύνετε το παραδοσιακό πρόγραμμα σπουδών για να διασφαλίσετε ότι ενσωματώνονται διαφορετικές προοπτικές ενσωματώνοντας πολυπολιτισμικές γνώσεις, πόρους και υλικά σε όλα τα θέματα</p> <p>Μοντέλο συμπεριφοράς χωρίς αποκλεισμούς</p> <p>Διασφαλίστε τη διαφορετικότητα στο πρόγραμμα σπουδών.</p>
2	Διαμόρφωση ευαισθησίας και ενσυναίσθησης	<p>Οργάνωση συναντήσεων με ψυχολόγο, άτομα διαφορετικής κουλτούρας, θρησκείας, φύλου. διοργάνωση εργαστηρίων για διαπολιτισμικά θέματα.</p> <p>Αλλαγή της άποψης δείχνοντας την καθημερινότητα, τις επιτυχίες και τις</p>

		<p>αποτυχίες (βασισμένες σε εμπειρίες, ταινίες, βιογραφίες) ανθρώπων με διαφορετική κουλτούρα.</p> <p>Εμπλοκή των μαθητών σε πρακτικές δραστηριότητες με και για διαφορετικά πολιτισμικά άτομα.</p>
--	--	---

Βιβλιογραφία

- Candau, V. (2012). Diferenças culturais, interculturalidade e educationação em direitos humanos. *Educação & Sociedade*. Τόμος 33, °118. Βραζιλία
- Ramalho, L. (2015). Diversidade Cultural na Escola. *Rev. Diversidade e Educação* , v.3, n.6, p. 29-36, Ιούλιος/Δεζ. 2015
- Romero, P. (2017). Πολυπολιτισμικότητα: Διαφορετική πολιτιστική και εσκόλα. Universidade Fernando Pessoa Faculdade de Ciências Humanas e Sociais Mestrado em Ciência da Educação. Πόρτο.
- Σούσα, Α. (2015). Μια ποικιλόμορφη πολιτιστική μορφή, καθώς δεν επηρεάζει τη διαδικασία της έκδοσης: Η συνολική ολοκλήρωση μιας ποικιλίας για την εκπαίδευση των σχέσεων που σχετίζονται με την εκτέλεση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων για την εκτέλεση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων της Εκπαιδευτικής Εκπαίδευσης. Escola Superior de Educação de Santarém. Σανταρέμ.
- Συμβουλές για τα σχολεία όταν διδάσκουν πολιτιστική ποικιλομορφία. www.education.vic.gov.au/studentlearning/programs/multicultural

2.3 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ

AGNIESZKA DOMAGALA-KRECIUCH

Η συνεργασία με άλλους ανθρώπους συνεπάγεται την ανάληψη ευθύνης για την ανάπτυξη και την ασφάλειά τους. Στο προγραμματισμένο και σκόπιμο εκπαιδευτικό έργο, ένας μαθητής / φοιτητής εμφανίζεται με μια ορισμένη εμπειρία, με κάποια γνώση του κόσμου και μια συγκεκριμένη στάση απέναντι στους άλλους, γεγονός που καθιστά συχνά τη διαδικασία δημιουργίας μιας ομάδας τάξης

εξαιρετικά δύσκολο έργο. Κατά την ανάληψη των δραστηριοτήτων του, ο παιδαγωγός είναι υποχρεωμένος να αναλογιστεί τις επιπτώσεις των βημάτων που έχουν ληφθεί, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τυχόν εμπόδια και εμποδία σε αυτήν τη δράση. Ξεπερνώντας το σχολικό όριο, το παιδί γίνεται μαθητής και μέλος της τάξης, η κοινωνική του λειτουργία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη σχέση με άλλους μαθητές και δασκάλους της τάξης. Για ένα νεαρό άτομο, μια σχολική τάξη είναι ένα είδος καθρέφτη στον οποίο μπορεί κανείς να κοιτάξει γύρω του, δημιουργώντας μια εικόνα του εαυτού του και των άλλων. Οι σχέσεις μεταξύ των μαθητών επηρεάζονται από ομαδικές διαδικασίες, αλλά επηρεάζουν κάθε μαθητή. Το πιο σημαντικό είναι το γεγονός ότι ένας μαθητής που εκδηλώνει ήδη διαταραγμένη συμπεριφορά δεν γνωρίζει τη διαδικασία που λαμβάνει χώρα σε αυτήν και δεν είναι σε θέση να τον ελέγξει. Η διαταραγμένη συμπεριφορά είναι μια μορφή επανάληψης του αρχικού τραύματος, στο οποίο το παιδί παίζει ρόλο και σε διάφορους ρόλους διώχνει επίσης ανθρώπους από το άμεσο περιβάλλον του (δάσκαλοι, μαθητές), εκδηλώνοντας δύσκολα συναισθήματα απέναντί τους και έρχονται σε σύγκρουση μαζί τους. Ένα τέτοιο παιδί γίνεται αντιληπτό αρνητικά από μια ομάδα που προσπαθεί να το αντιμετωπίσει με κάποιο τρόπο. Η συνέπεια μιας τέτοιας συμπεριφοράς είναι μια προσπάθεια τιμωρίας ή αποκλεισμού ενός παιδιού από την ομάδα, κάτι που αποτελεί σαφές σήμα για να αμφισβητηθεί το ότι ανήκει στην ομάδα, δηλαδή το περιβάλλον με το οποίο μπορεί μερικές φορές να έχει τους μοναδικούς σημαντικούς δεσμούς. Η γνώση των διαδικασιών της ομάδας και η επικοινωνιακή παρέμβαση του εκπαιδευτικού / δασκάλου / παιδαγωγού στις διαδικασίες που συμβαίνουν στην ομάδα στην οποία βρίσκονται οι διαταραγμένοι μαθητές εμποδίζει την εμφάνιση και την ανάπτυξη δυσλειτουργικών συμπεριφορών (ανάληψη αρνητικών ρόλων στην ομάδα, στιγματισμός, σπάσιμο κανόνων και ομάδας κανόνες κλπ.)

Ο κύριος σκοπός αυτής της ενότητας είναι να παρέχει γνώσεις σχετικά με τους καθοριστικούς παράγοντες των διαταραχών στη σχέση των μαθητών με την ομάδα. Η έλλειψη γνώσης σχετικά με τη δημιουργία μιας ομάδας τάξης γίνεται το πρώτο βήμα για τη δημιουργία διαταραχών μεταξύ της ομάδας και του ατόμου. Λάθη στη διάγνωση και τη δημιουργία μιας εκπαιδευτικής κατάστασης, έλλειψη ικανότητας αναγνώρισης των ρόλων μεμονωμένων μελών της ομάδας, άγνοια εναλλακτικών τρόπων επίλυσης καταστάσεων σύγκρουσης, συγκατάθεση για στιγματισμό και έλλειψη κανόνων και κανόνων της ομάδας, ενώ αγνοείται η σημασία της οι συνέπειες μιας τέτοιας συμπεριφοράς, είναι ενέργειες που βαθιάίνουν την αταξία του ατόμου σε σχέση με μια ομάδα.

Θέματα:

Διαταραχές στη λειτουργία της ομάδας: εκδηλώσεις και αιτίες

Η ικανότητα δημιουργίας μιας ομάδας τάξης

Γνώση των ρόλων της ομάδας και των συμπεριφορών που προκύπτουν

Δυνατότητα εργασίας σε μια ομάδα

Ικανότητα καθορισμού κανόνων και κανόνων ομάδας

Ικανότητα επιβολής κανόνων και κανόνων ομάδας

Γνώση τεχνικών αντιμετώπισης καταστάσεων σύγκρουσης

Ανάπτυξη των δεξιοτήτων των μαθητών για αυτοπαρουσίαση και ομιλία πριν από την ομάδα

Μαθησιακά αποτελέσματα:

- Δημιουργήστε το σωστό κλίμα στην τάξη.
- καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μαθητών και των ίδιων ·
- Ονομάστε και επικοινωνήστε τις ανάγκες και τις προσδοκίες των μαθητών και προς τους μαθητές.
- Εφαρμόστε στρατηγικές για την αντιμετώπιση δύσκολων συναισθημάτων στην ομάδα.
- Εντοπίστε καταστάσεις σύγκρουσης στην ομάδα και χρησιμοποιήστε κατάλληλες μεθόδους για να τις επιλύσετε, αποφεύγοντας πιθανά λάθη.
- Διδάξτε ομαδική συνεργασία.
- Γνωρίζουν τις ιδιαιτερότητες της δημιουργίας και της λειτουργίας της ομάδας.
- Αποτροπή αποκλεισμού και στιγματισμού των μαθητών.
- Υποστήριξη των μαθητών στη διαδικασία της αυτοπαρουσίασης.

Καθοδηγητικές έννοιες:

- Η σωστή σχολική και τάξη ατμόσφαιρα ευνοεί τη διαμόρφωση των σωστών σχέσεων με συνομηλίκους.
- Η γνώση των δικών του δικαιωμάτων και υποχρεώσεων είναι ένα σημαντικό στοιχείο της ομαδικής εργασίας.
- Η ικανότητα έκφρασης των αναγκών και των προσδοκιών έχει θετική επίδραση στις αμοιβαίες σχέσεις στην ομάδα.
- Η γνώση των διαδικασιών ομάδας και των φάσεων ομαδοποίησης βοηθά στην κατανόηση κρίσεων και δυσκολιών που μπορεί να προκύψουν.
- Η γνώση σχετικά με βασικές στρατηγικές αντιμετώπισης δύσκολων συναισθημάτων (θυμός, οργή, θυμός, φόβος) εξαλείφει συμπεριφορές που διαταράσσουν τις σωστές σχέσεις
- Η γνώση εναλλακτικών τρόπων επίλυσης συγκρούσεων ελαχιστοποιεί τον κίνδυνο αμφισβητούμενων καταστάσεων.

- Η επίγνωση των εκπαιδευτικών σχετικά με τις πιθανότητες των λαθών τους στην κατάσταση επίλυσης συγκρούσεων μεταξύ των μαθητών (αξιολόγηση, γενίκευση, υποβάθμιση, "διεξαγωγή έρευνας") συμβάλλει στην εξάλειψή τους
- Η διδασκαλία αποτελεσματικών μορφών συνεργασίας σε μια ομάδα και με μια ομάδα ρυθμίζει τις αμοιβαίες σχέσεις στην τάξη.
- Η διδασκαλία των μαθητών για την αυτοπαρουσίαση μειώνει το άγχος τους και αυξάνει την αυτοεκτίμηση.

Κατευθυντήριες ερωτήσεις:

- Ποιες είναι οι διαταραχές στη λειτουργία των μαθητών στην ομάδα;
- Ποιοι ομαδικοί ρόλοι εμφανίζονται στην ομάδα; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά τους;
- Ποιο είναι το εύρος των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών, των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτικών στον εντοπισμό διαταραχών στις ομαδικές σχέσεις;
- Ποια είναι η γνώση των εκπαιδευτικών για την ομαδική σύγκρουση και τους μηχανισμούς της;
- Ποιες μέθοδοι επίλυσης καταστάσεων σύγκρουσης γνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί;
- Ποιες ικανότητες είναι απαραίτητες στο έργο ενός δασκάλου ή παιδαγωγού για τη διατήρηση σωστών σχέσεων στην ομάδα;
- Πώς να χτίσετε σωστά ομόλογα στην ομάδα;
- Ποιες στρατηγικές πρέπει να χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί για την προσέγγιση ατόμων με διαφορετικούς ομαδικούς ρόλους;
- Πώς να διδάξετε την ομαδική συνεργασία;
- Πώς να επιβληθούν οι συνέπειες για τη συμπεριφορά κατά των ομάδων;
- Πώς να αντισταθμίσετε την εμπειρία της απόρριψης και του αποκλεισμού ενός μαθητή από την ομάδα;
- Πώς να βοηθήσετε τον μαθητή να προσαρμοστεί στην ομάδα;
- Πώς να αναπτύξετε δεξιότητες αυτοπαρουσίας μεταξύ των μαθητών;

Παραδείγματα που εργάζονται με έναν ομάδα και σε μία ομάδα:

- λειτουργίες και τύποι ομάδων (στρατηγική 2.3.1)
- Ομαδικές Ικανότητες (στρατηγική 2.3.2)
- βασικά προβλήματα στη λειτουργία της ομάδας (στρατηγική 2.3.3)
- προσέγγιση των συγκρούσεων (στρατηγική 2.3.4)
- τρόπους επίλυσης του προβλήματος (στρατηγική 2.3.5)

2. 3. 1. Ορισμός ομάδας, Λειτουργίες, Τύποι ομάδων - Sorin Ionițescu, Raluca Andreea Ioniță, Ioana Evelina Tabarcea, Delia Chervase, Răzvan Dima Caracota

Η εκπαίδευση του μαθητή μέσα στη σχολική ομάδα γίνεται μέσω διαπροσωπικών σχέσεων που αναπτύσσονται μέσα στην ομάδα μαθητών. Αυτές οι σχέσεις μεταξύ των φοιτητών συμβάλει στη δημιουργία ενός κλίματος στην τάξη και βαθύτερη γνώση μεταξύ τους, η οποία μπορεί να είναι θετική, ευνοεί τη μάθηση, ή το αντίθετο μια τεταμένη ένα, αναστολέας της ατομική πρόοδο.

Όλο και περισσότερο, η οργάνωση και η καθοδήγηση μιας ομάδας μαθητών έχει γίνει μια εξαιρετικά επίπονη και πολύπλοκη δραστηριότητα που περιλαμβάνει πληθώρα ατομικών πόρων, προσπαθειών και δράσεων από τον εκπαιδευτικό.

Συμπτώματα προβλημάτων:

Μια σύγκρουση που συμβαίνει στην ομάδα των μαθητών έχει τα ακόλουθα συμπτώματα:

- **Δυσφορία** , μια διαισθητική αίσθηση ότι κάτι δεν πάει καλά, ακόμα κι αν ο μαθητής δεν μπορεί να πει κάτι συγκεκριμένο. Είναι μια εποχή που ο δάσκαλος μπορεί να βρει έναν τρόπο να αποτρέψει τις συγκρούσεις.
- **Το περιστατικό**, περιλαμβάνει μικρά έργα, για παράδειγμα, την ανταλλαγή παρατηρήσεων μεταξύ των μελών της ομάδας που είναι λυπημένοι ή ερεθιστικά, αλλά δεν επιμένουν και ξεχασμένη σε ένα σύντομο χρονικό διάστημα.
- **Παρανόηση** , μπορεί να δημιουργηθεί από κακή επικοινωνία μεταξύ των μελών της ομάδας. Όταν εξάγονται λανθασμένα συμπεράσματα, σημαίνει ότι έχουν γίνει προκαταλήψεις, ψέματα, επιθετικότητα.
- **Ένταση** , δημιουργείται όταν ένα μέλος της ομάδας αντιλαμβάνεται τη δράση. Οι αρνητικές στάσεις και οι σταθερές ιδέες που υπάρχουν και από τις δύο πλευρές γίνονται μόνιμη πηγή φόβου.
- **Η κρίση**, είναι η πιο προφανής εκδήλωση της σύγκρουσης. Είναι η στιγμή που η σχέση μεταξύ των μελών της ομάδας διακόπτεται και εμφανίζονται διάφορες εκδηλώσεις λεκτικής και σωματικής βίας.

Αιτίες προβλημάτων:

Οι κύριες πηγές σύγκρουσης μπορεί να είναι:

- ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ;
- διαφορετικές τιμές?
- διαφορετικές αντιλήψεις?
- διαφορετικά ενδιαφέροντα?
- περιορισμένες πηγές;
- ψυχολογικές ανάγκες

Οι συγκρούσεις μεταξύ των μαθητών καθορίζονται από:

- η ανταγωνιστική ατμόσφαιρα: οι μαθητές έχουν συνηθίσει να εργάζονται ατομικά, τους λείπει η ικανότητα να εργάζονται σε μια ομάδα, να εμπιστεύονται τους άλλους, εάν δεν επιτύχουν το θρίαμβο έναντι των άλλων, χάνουν την αυτοεκτίμησή τους.
- ατμόσφαιρα μισαλλοδοξίας: έλλειψη υποστήριξης μεταξύ συναδέλφων, δυσαρέσκεια για τις ικανότητες και τα επιτεύγματα των άλλων, δυσπιστία, έλλειψη φιλίας, μοναξιά και απομόνωση.
- κακή επικοινωνία: οι μαθητές δεν ξέρουν πώς να ακούν και να επικοινωνούν, να εκφράζουν τις ανάγκες και τις επιθυμίες τους, δεν καταλαβαίνουν ή παρεξηγούν τις προθέσεις, τα συναισθήματα, τις ανάγκες και τις ενέργειες των άλλων.
- ακατάλληλη έκφραση των συναισθημάτων: οι μαθητές δεν ξέρουν πώς να εκφράσουν την οργή και τη δυσαρέσκειά τους σε ένα μη-επιθετικό τρόπο, να καταστείλει τα συναισθήματά τους?
- έλλειψη δεξιοτήτων επίλυσης συγκρούσεων: χρησιμοποιούνται βίαιοι τρόποι παρά δημιουργικοί τρόποι.
- κατάχρηση εξουσίας από τον δάσκαλο: ο δάσκαλος χρησιμοποιεί μη ευέλικτους κανόνες, επιδεινώνει την εξουσία, στη σφαίρα του φόβου και της παρεξήγησης.

Οι συγκρούσεις μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών βασίζονται σε πολλαπλές αιτίες, όπως:

- αποτυχία επίλυσης παλαιότερων προβλημάτων, στο πλαίσιο των οποίων συσσωρεύονται νέες εντάσεις ·
- διέγερση, άνιση εκτίμηση που ασκείται στη δραστηριότητα ·

- υπερφόρτωση με αδιαφοροποίητες εργασίες, συσχετισμένες με λανθασμένη αξιολόγηση.
- υποκειμενική αξιολόγηση της γνώσης και της συναισθηματικής συμπεριφοράς.
- δίνοντας μεγαλύτερη σημασία στην πληροφόρηση και λιγότερη κατάρτιση ·
- αδυναμία αξιολόγησης των ανησυχιών των μαθητών για ανεξάρτητη μελέτη, διεκδίκηση δημιουργικότητας, ολοκλήρωση της γνώσης μέσω εξωσχολικών δραστηριοτήτων.
- μειωμένη διαφοροποίηση των μεθόδων ενεργού συμμετοχής και αποτελεσματική συμμετοχή των μαθητών στη δραστηριότητα διδασκαλίας-μάθησης ·
- ανεπαρκής εφαρμογή διαφόρων μορφών και συνταγών επικοινωνίας με όλους τους μαθητές ·
- υποκειμενικός ισχυρισμός της απαίτησης ·
- μη αποδοχή αντίθετων ή τροποποιημένων απόψεων που εκφράστηκαν από μαθητές ·
- προσφυγή στην αρχή για την επίλυση προβλημάτων που προκύπτουν ·
- παθητικότητα ή αναβολή επίλυσης προβλημάτων ·
- μη προσαρμογή στην εξέλιξη της ανάπτυξης των μαθητών, στις ιδιαιτερότητες της ηλικίας.
- κενά στη διαμόρφωση δεξιοτήτων αμοιβαίας γνώσης, ομαδικής εργασίας, συνεργασίας, αμοιβαίας αποδοχής ·
- μη εκπαίδευση των φοιτητών στη διαχείριση της δραστηριότητας - στην οργάνωση, στη λήψη τρέχουσας απόφασης, στο συντονισμό, στην αξιολόγηση.
- οι μαθητές δεν γνωρίζουν τις συνέπειες της μη συμμετοχής σε δραστηριότητες.
- μη χρήση σχέσεων επικοινωνίας εκτός μαθημάτων, σε εξωσχολικές δραστηριότητες για επικοινωνία, γνώση, διέγερση, επίλυση προβλημάτων.
- αναλύσεις, λανθασμένες, υποκειμενικές αξιολογήσεις της συμπεριφοράς των μαθητών ·
- επιτρεπτικό ύφος ή, αντίθετα, αυταρχικό, άκαμπτο.

Συνέπειες προβλημάτων:

Συνήθως, οι συγκρούσεις στο εκπαιδευτικό περιβάλλον δεν εμφανίζονται ξαφνικά, καταγράφουν μια εξέλιξη στο χρόνο, η οποία σηματοδοτεί μια σταδιακή συσσώρευση εντάσεων. Όσον αφορά

τις συνέπειες των συγκρούσεων στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ θετικών και αρνητικών συνεπειών, λειτουργικών και δυσλειτουργικών συνεπειών.

Υπάρχουν πολλές αρνητικές συνέπειες, μεταξύ των οποίων:

- παράγουν αρνητικά συναισθήματα και συναισθήματα: θυμό, άγχος, φόβο, βάσανα και επιθετικότητα.
- δυσαρέσκεια, θλίψη, άγχος. μοναξιά;
- συναισθηματική και γνωστική σύγχυση.
- ψυχικές και οργανικές ασθένειες ·
- μπορεί να καταστρέψει τη συνοχή και την ταυτότητα της ομάδας.
- χάσιμο χρόνου?
- μειώνει τη συμμετοχή στη δραστηριότητα ·
- μειώνει το αίσθημα αυτοπεποίθησης ·
- πολώνει τις θέσεις και οδηγεί στο σχηματισμό συνασπισμών.
- εμπεριέχει ηθικά διλήμματα.
- δυσκολίες στη λήψη αποφάσεων ·
- έλλειψη ελευθερίας κλπ.

Η σύγκρουση στο εκπαιδευτικό περιβάλλον δεν συνεπάγεται απαραίτητα αρνητικές πτυχές: ένταση, διαμάχη. Έχει επίσης μια σειρά θετικών συνεπειών :

- αυξάνει το κίνητρο για αλλαγή, καταπολεμά τη στασιμότητα ·
- βελτιώνει τον εντοπισμό προβλημάτων και λύσεων ·
- αυξάνει τη συνοχή μιας ομάδας μετά την κοινή επίλυση συγκρούσεων.
- αυξάνει την ικανότητα προσαρμογής στην πραγματικότητα.
- προσφέρει μια ευκαιρία για γνώση και προσωπική ανάπτυξη.
- αναπτύσσει τη δημιουργικότητα.
- ενισχύει την αυτοπεποίθηση και την αυτοεκτίμηση.
- αυξάνει την ποιότητα των αποφάσεων ·
- απλοποιεί τη δραστηριότητα ·
- ενθαρρύνει την αμοιβαία γνώση κ.λπ.

Ενώ οι λειτουργικές συγκρούσεις παρακινούν και δημιουργούν ιδέες, ευνοούν τη δημιουργικότητα και την αλλαγή, οι δυσλειτουργικές συγκρούσεις οδηγούν σε σπατάλη ενέργειας, χρόνου, δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί με ακρίβεια. Οι συνέπειες των δυσλειτουργικών συγκρούσεων στο εκπαιδευτικό περιβάλλον αποτελούνται από: εχθρότητα,

δυσaréσκεια, φόβο, δυσaréσκεια, απογοήτευση, απουσίες, άγχος, κακές επιδόσεις και συχνά εγκατάλειψη σχολείου.

Οι συγκρούσεις στο εκπαιδευτικό περιβάλλον είναι αναπόφευκτες, οπότε είναι λάθος να τις αποφεύγουμε. Δεν πρέπει να αγνοηθούν γιατί θα προσελκύσουν κρυμμένα παράπονα, απογοητεύσεις που θα εμφανιστούν αργά ή γρήγορα. Η έλλειψη σύγκρουσης είναι ύποπτη, ένα σχολείο, τάξη στο οποίο κανείς δεν εκφράζει ικανοποίηση ή δυσaréσκεια είναι καταδικασμένο σε αποτυχία που προκαλείται από την έλλειψη συμμετοχής των μαθητών, την αδιαφορία, την αποδοχή της μετριότητας, την έλλειψη φιλοδοξιών. Η σύγκρουση ενισχύει τις σχέσεις μεταξύ ομάδων και παρακινεί την ομάδα / τάξη να υιοθετήσει εποικοδομητικές λύσεις που σώζουν τη συνοχή της ομάδας απέναντι σε εξωτερικές απειλές. Επισημαίνοντας τους λόγους απογοήτευσης, δυσaréσκειας ή έλλειψης επικοινωνίας, προωθείται η αυτογνωσία της ομάδας/τάξης και αναζητούνται λύσεις για να προσαρμοστούν στις γενικές αξίες της ομάδας.

Σε ατομικό επίπεδο, η σύγκρουση διεγείρει την αυτογνωσία και την ικανότητα κατανόησης και αποδοχής των κινήτρων των άλλων, αναπτύσσοντας το πνεύμα της ανεκτικότητας.

Η σύγκρουση διεγείρει επίσης την προσωπική εξέλιξη. Οι εκπαιδευτικοί ή οι διευθυντές σχολείων γνωρίζουν καλύτερα την δευτερεύουσα ομάδα / τάξη και τα θέματα που αποτέλεσαν τη βάση της σύγκρουσης.

Διορθωτικό σχέδιο δράσης

Λρ.	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Εφαρμόστε την τεχνική διαπραγμάτευσης	Με αυτόν τον τρόπο θα φέρει τα μέρη που εμπλέκονται σε μια σύγκρουση για να συζητήσουν και να προσπαθήσουν να καταλήξουν σε λύση αποδεκτή και από τα δύο μέρη, χωρίς την παρέμβαση ενός τρίτου μέρους. Με αυτήν την τεχνική ξεκινάτε μια αλληλεπίδραση μεταξύ ομάδων, μεταξύ των μελών της ομάδας με αρχικά διαφορετικά ενδιαφέροντα και στόχους, η οποία στοχεύει

		στην επίτευξη συμφωνίας και τη λήψη κοινής απόφασης μέσω άμεσης αντιπαράθεσης.
2	Εφαρμόστε τη μέθοδο Διαμεσολάβησης	Φέρτε ένα ουδέτερο άτομο στη σύγκρουση, το οποίο ενθαρρύνει τα μέρη να συζητήσουν και να επιτύχουν λύση στη σύγκρουση μέσα στην ομάδα.
3	Χρησιμοποιήστε τη μέθοδο Διαιτησίας	<p>Ακούστε προσεκτικά και τα δύο μέρη ξεχωριστά ή ταυτόχρονα και μην κρύβετε οτιδήποτε έχει ειπωθεί.</p> <p>Πείστε τους αντιπάλους να ακούσουν ο ένας τον άλλον.</p> <p>Επισημάνετε τη στιγμή που έγινε η παρεξήγηση χωρίς να κατηγορήσετε κάποιον.</p> <p>Κάντε ερωτήσεις για να μάθετε τους λόγους που προκάλεσαν τη σύγκρουση.</p> <p>Ζητήστε από τους αντιπάλους να προτείνουν αποδεκτές λύσεις για τα μέρη.</p> <p>Αποφασίστε εάν οι προτεινόμενες λύσεις είναι αποδεκτές και από τα δύο μέρη.</p> <p>Επιλέξτε τη λύση που μειώνει τη σύγκρουση.</p> <p>Πρέπει να ακολουθήσετε την εφαρμογή της λύσης και πρέπει να παρέμβετε εάν δεν δώσει αποτελέσματα.</p>

Βιβλιογραφία

Stoica-Constantin, Ana, 2004, Η διαπροσωπική σύγκρουση, εκδοτικός οίκος Polirom, Iași

Ulrich, Cătălina, 2000, Διαχείριση τάξης μαθητών - μάθηση μέσω συνεργασίας, Εκδ. Corint, Βουκουρέστι.

<http://www.umfcv.ro/ccop-despre-conflicte-in-general> (16.01.2021).

<https://www.scribd.com/doc/134004668/Modalitati-de-Rezolvare-a-Conflictelor> (16.01.2021).

2.3.2. Δεξιότητες ομαδικής εργασίας - Sorin Ionîtescu, Raluca Andreea Ioniță, Ioana Evelina Tabarcea, Delia Chervase, Răzvan Dima Caracota

Το σύγχρονο σχολείο έχει υιοθετήσει μεθόδους εργασίας που ενθαρρύνουν τις κοινωνικές και παραγωγικές συμπεριφορές, εστιασμένες στην αποτελεσματικότητα και τη συνεργασία. Μία από τις συνεχείς ανησυχίες των εκπαιδευτικών, ανεξάρτητα από την ειδικότητα ή την εμπειρία τους, είναι η διαχείριση της μαθητικής ομάδας. Περιλαμβάνει μια σειρά συμπεριφορών οργάνωσης ομάδας, που ξεκίνησε ο εκπαιδευτικός, προκειμένου να δημιουργηθεί και να αναφερθεί ένα κλίμα που του επιτρέπει να επιτύχει τον εκπαιδευτικό στόχο και να διευκολύνει τη μαθησιακή δραστηριότητα των μαθητών. Η έλλειψη ηγετικών δεξιοτήτων, χάρη στις οποίες η ομάδα ανταποκρίνεται επαρκώς στις δικές της ανάγκες και προσδοκίες, μπορεί να προκαλέσει περιττές συγκρούσεις και να εμποδίσει την αμοιβαία επικοινωνία.

Συμπτώματα προβλημάτων:

Συχνά μπορεί να προκύψουν συγκρούσεις σε ομάδες μαθητών. Μεταξύ των παραγόντων που προκαλούν αυτές τις συγκρούσεις είναι επίσης:

- Δυσλειτουργικές συναντήσεις μέσα στην ομάδα.
- Έντονες σχέσεις με τα μέλη της ομάδας.
- Υπερβολικές αντιδράσεις εντός της ομάδας.
- Αντιτιθέμενες ομάδες που σχηματίζονται μέσα στην τάξη των μαθητών ή της ομάδας.
- Επαναλαμβανόμενα πρότυπα διαφωνίας.
- Αδυναμία προόδου και επιβράδυνση της παραγωγικότητας.
- Απώλεια εμπιστοσύνης?
- Ασυνήθιστο επίπεδο αίσθησης πίεσης λόγω των περιστάσεων.
- Αποφύγετε να συνεργαστείτε με μερικούς ή όλους τους συμπαίκτες σας.
- Συγκρουόμενη συμπεριφορά?
- Αντιμετώπιση;
- Αίσθημα μη ευπρόσδεκτης.
- Κλιμάκωση της σύγκρουσης - λεκτική βία, σωματική ή ηθική βία.
- Θυμός;
- Σύγχυση;
- Ανησυχία;
- Έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ των μελών της ομάδας.

- ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ.

Αιτίες προβλημάτων

Η έλλειψη εμπιστοσύνης χαρακτηρίζεται από το φόβο ότι θα επιτρέψει στα μέλη της ομάδας να είναι ευάλωτα σε άλλους, πράγμα που εμποδίζει την οικοδόμηση εμπιστοσύνης στην ομάδα.

Ο φόβος της σύγκρουσης - από την επιθυμία να διατηρηθεί η τεχνητή αρμονία - τα μέλη της ομάδας μπορούν να καταστείλουν την εμφάνιση παραγωγικών συγκρούσεων.

Η έλλειψη δέσμευσης μπορεί να προκληθεί από έλλειψη σαφήνειας ή εμπιστοσύνης και εμποδίζει τα μέλη της ομάδας να λαμβάνουν αποφάσεις που μπορούν να λάβουν περαιτέρω.

Η αποφυγή της ευθύνης βασίζεται στην τάση να αποφεύγεται η διαπροσωπική δυσφορία που προκαλείται από την ευθύνη ενός άλλου συμπαίκτη για τη συμπεριφορά και την απόδοση ενός ή περισσότερων μελών της ομάδας.

Έλλειψη προσοχής στους κοινούς στόχους επειδή επιδιώκονται μεμονωμένοι στόχοι. Η προσοχή στην προσωπική κατάσταση μπορεί να εμποδίσει τα μέλη της ομάδας να επικεντρωθούν στην επίτευξη συλλογικής επιτυχίας.

Συνέπειες προβλημάτων

Ο αντίκτυπος μιας σύγκρουσης μέσα σε μια ομάδα / τα μεμονωμένα μέλη της ομάδας μπορεί να είναι καταστροφικός και μπορεί να εκφραστεί στις ακόλουθες αρνητικές συνέπειες:

- αυξημένη απαισιοδοξία και περιφρόνηση μεταξύ των μελών της ομάδας.
- προκαλώντας νέες, πιο καταστροφικές συγκρούσεις μέσα στην ομάδα.
- μείωση του επιπέδου οργάνωσης της ομάδας, μείωση της πειθαρχίας και, κατά συνέπεια, μείωση της απόδοσης της ομάδας ·
- απογοήτευση στις ατομικές δεξιότητες και ικανότητες ·
- συναισθήματα αμφιβολίας για τον εαυτό σας.
- απώλεια του κύριου κινήτρου ·

- καταστροφή των υφιστάμενων προσανατολισμών αξίας και προτύπων συμπεριφοράς ·
- απώλεια πίστης σε μεμονωμένα ιδανικά, που οδηγεί σε αποκλίνουσα συμπεριφορά και, σε ακραία περίπτωση, εγκατάλειψη της ομάδας.
- αρνητική αξιολόγηση των άλλων μελών της ομάδας ·
- το αίσθημα απογοήτευσης μέσα στην ομάδα ή τα μέλη της ομάδας ·

Οι συγκρούσεις μέσα σε μια ομάδα μπορεί επίσης να είναι θετικές. Μεταξύ των θετικών επιπτώσεων μιας σύγκρουσης είναι:

- Η σύγκρουση αυξάνει το επίπεδο ευελιξίας - η σύγκρουση παροτρύνει τα μέλη της ομάδας να βγουν από τη ζώνη άνεσής τους και να είναι πιο ευέλικτα, σιωπηρά πιο προσαρμοστικά.
- Η σύγκρουση αυξάνει τις δεξιότητες επικοινωνίας - η σύγκρουση βοηθά τα μέλη της ομάδας να επικοινωνούν τις ιδέες πιο καθαρά και κατανοητά.
- Η σύγκρουση συμβάλλει στην καινοτομία - όσο πιο διαφορετικά είναι τα μέλη της ομάδας που συμμετέχουν, τόσο μεγαλύτερες είναι οι πιθανότητες σύγκρουσης, αλλά ταυτόχρονα αυτή η διαφορετικότητα είναι επίσης πηγή καινοτομίας.
- Οι συγκρούσεις αυξάνουν το επίπεδο ενσυναίσθησης - τα μέλη της ομάδας είναι πιο προσεκτικά στις ανάγκες της ομάδας. μαθαίνουν να ακούν ενεργά.
- Η σύγκρουση μαθαίνει τον έλεγχο και τον επαγγελματισμό - τα μέλη της ομάδας που μαθαίνουν να αντιμετωπίζουν σωστά τη σύγκρουση έχουν περισσότερο έλεγχο στα συναισθήματά τους, ώστε να μπορούν να αφήσουν περισσότερο χώρο για λόγους. Όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο ορθολογισμού εις βάρος της απόφασης που βασίζεται στο συναίσθημα, τόσο υψηλότερο είναι το επίπεδο του επαγγελματισμού.

Οι περισσότεροι άνθρωποι συσχετίζουν τη σύγκρουση με ένα αρνητικό ζήτημα, αλλά μια αλλαγή προοπτικής σε αυτό μπορεί να αποφέρει μετρήσιμα οφέλη σε μια μαθητική ομάδα. Είναι ευθύνη των εκπαιδευτικών να γνωρίζουν τα οφέλη των συγκρούσεων και να τα μετριάσουν ανάλογα, και κάθε δάσκαλος έχει την ομάδα που του αξίζει. Είναι ευθύνη τους να διατηρήσουν μια ανοιχτή προοπτική, ακόμη και για τη σύγκρουση.

Διορθωτικό σχέδιο δράσης

Lp.	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Διευκρινίστε το ρόλο και το σκοπό της ομάδας.	<p>Πρέπει να παρέχετε ένα ανοιχτό περιβάλλον για τα μέλη της ομάδας, όπου:</p> <ul style="list-style-type: none"> - μπορούν να επικοινωνούν ανοιχτά και να διαπραγματεύονται. - όπου τα μέλη της ομάδας αρχίζουν να αποδέχονται το ένα το άλλο. - αρχίζουν να θεσπίζονται κανόνες. - αναπτύσσεται η συνοχή της ομάδας. - Οι συζητήσεις μπορούν να γίνουν ανοιχτά, διαφανώς, χωρίς επιθέσεις στα μέλη της ομάδας. - Όλοι γνωρίζουν το ρόλο τους στην ομάδα και τις συνέπειες των αποτελεσμάτων της εργασίας τους. - τα μέλη της ομάδας βιώνουν τα συναισθήματα και τα συναισθήματα: ανήκειν, ασφάλειας και σταθερότητας, αποδοχής, ενέργειας, προσοχής στη διαδικασία.
2	Σεβαστείτε τα όρια!	Εργαστείτε συνεχώς για να γνωρίσετε την μαθητική σας ομάδα, μάθετε όσο το δυνατόν περισσότερα για τις αδυναμίες και τα δυνατά σημεία κάθε μέλους και σεβαστείτε τα όριά τους!
3	Συνεργάζονται.	Βοηθήστε με συνεργασία, όχι με αναγκαστική τόνωση της ομάδας για να μοιραστεί καθήκοντα και ρόλους, έτσι ώστε κάθε μέλος να επικεντρώνεται σε αυτό που ξέρει / μπορεί να κάνει καλύτερα.

	Γίνε καλός ηγέτης!	<p>Εργαστείτε για να είστε ο καλύτερος ηγέτης της ομάδας και διδάξτε στους μαθητές πώς να είναι καλοί ηγέτες των ομάδων τους, να αναγνωρίζουν εάν ένα άλλο άτομο είναι πιο ικανό με πραγματικές ιδιότητες για να πραγματοποιήσει μια επιτυχημένη συνάντηση, να διεξάγει επιχειρηματολογικούς διαλόγους, να βρει κοινό έδαφος ή να βάλει την ομάδα σε το καλύτερο σχήμα και παραγωγικότητα.</p> <p>Διδάξτε στους μαθητές ότι ένας καλός γνώστης μιας ομάδας είναι ένα άτομο που αναθέτει ευθύνες σε κάθε μέλος για να τους δώσει την ευκαιρία να ενεργήσουν με σιγουριά και να ξεκινήσουν με το δικό σας μοντέλο.</p>
--	--------------------	--

Βιβλιογραφία

Gheorghiu, A., (2006), Υποστήριξη μαθημάτων "Ομαδική εργασία"

Katzenbach Jon R, Douglas K. Smith, (1993), «The Wisdom of Teams: Creating the High Performance Organization», Νέα Υόρκη, Harper Business,

Zoltán Bogáthy, Ildikó Erdei, Corina Ilin, Στήριξη και ανάπτυξη ομάδας υποστήριξης μαθημάτων, asporaδρυμα Diaspora, Coleborn Consulting

<https://proform.snsh.ro/baza-de-date-online-cu-resurse-educationale-pentru-sustinerea-educatiei-incluzive-de-calitate/managementul-conflictelor> (16.01.2021).

<http://www.umfcv.ro/ccop-refacerea-relatiilor-dupa-conflict> (16.01.2021).

2.3.3. Προσδιορισμός των προβλημάτων στη λειτουργία της ομάδας - Sorin Ionițescu, Raluca Andreea Ioniță, Ioana Evelina Tabarcea, Delia Chervase, Răzvan Dima Caracota

Οι καθημερινές δραστηριότητες, που αναπτύσσονται στο σπίτι, στο σχολείο ή στην εργασία, συνεπάγονται τη συμμετοχή και τη λειτουργία σε ομάδες για την επίτευξη ενός συγκεκριμένου στόχου. Οι άνθρωποι έχουν διαφορετικά επίπεδα εκπαίδευσης, τις δικές τους εμπειρίες, προοπτικές, τρόπους αντιμετώπισης των προκλήσεων, αγώνων και ευκαιριών, οι οποίες επηρεάζουν τις σχέσεις μεταξύ ατόμων και ομάδων που λειτουργούν επίσης.

Το κλίμα της ομάδας και η συνοχή της ομάδας είναι βασικές πτυχές όταν μιλάμε για τη λειτουργία της ομάδας. Το κλίμα της ομάδας αναφέρεται συνήθως στη «γενική συναισθηματική ατμόσφαιρα της ομάδας» (McClendon & Burlingame, 2011, σελ. 165). Μια καλή κλιματική ομάδα χαρακτηρίζεται από υποστηρικτική προσέγγιση, προσανατολισμό στο πρόβλημα, αυθορμητισμό, ενσυναίσθηση, ισότητα, προσωρινότητα.

Από την άλλη πλευρά, η ομαδική συνοχή είναι εξαιρετικά σημαντική για μια καλή σχέση μεταξύ ατόμων. Σε μια συνεκτική ομάδα οι άνθρωποι αλληλεπιδρούν περισσότερο μεταξύ τους με ένα θετικό τρόπο, είναι πιο άνετα εκφράζουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, είναι πιο φιλικό και συνεργασίας με το άλλο από ό, τι είναι μέλη σε μη συνεκτική ομάδες και μιλούν θετικά για την ομάδα τους και τα μέλη της. Το Επίσης, τα μέλη επιτυγχάνουν υψηλό επίπεδο ικανοποίησης και πιστεύουν ότι τόσο οι προσωπικοί όσο και οι ομαδικοί τους στόχοι επιτυγχάνονται καλύτερα.

Συμπτώματα προβλημάτων:

Μια ομάδα κακής λειτουργίας χαρακτηρίζεται από:

- αρνητικό και αγχωτικό κλίμα
- έλλειψη συνοχής
- κακή επικοινωνία μεταξύ των μελών
- χαμηλό επίπεδο εμπιστοσύνης και αμοιβαίας υποστήριξης
- οι διαπροσωπικές συγκρούσεις εμφανίζονται συχνότερα από ό, τι σε μια ομάδα με θετική στάση

Μπορεί να παρατηρηθεί ότι, σε μια ομάδα που δεν λειτουργεί καλά επικρατεί ένα αμυντικό κλίμα, όπου η αξιολόγηση και ο έλεγχος είναι υψηλά, επίσης το επίπεδο ουδετερότητας, ανωτερότητας και βεβαιότητας.

Ένα δύσκολο έργο για τους ηγέτες της ομάδας είναι η δημιουργία ομάδων που μπορούν να ξεπεράσουν τις διαφορές που εμφανίζονται μεταξύ των μελών και να διατηρήσουν και να

βελτιώσουν το επίπεδο αποδοτικότητας δημιουργώντας ένα θετικό κλίμα ομάδας και ένα τέλειο περιβάλλον τόσο για προσωπική όσο και για επαγγελματική ανάπτυξη.

Αιτίες προβλημάτων:

Η καλή λειτουργία της ομάδας και οι υψηλές επιδόσεις συνδέονται στενά με σκοπούς και αξίες, ενδυνάμωση, σχέσεις και επικοινωνία, ευελιξία, αναγνώριση και εκτίμηση και ηθικό. Κάθε φορά που μία από αυτές τις πτυχές επηρεάζεται από μια αρνητική προσέγγιση, το κλίμα και η συνοχή της ομάδας επηρεάζονται και η αποτελεσματικότητα της ομάδας μειώνεται.

Οι πιο συχνές αιτίες που επηρεάζουν την ομάδα είναι:

- Φτώχη επικοινωνία
- Προσωπικά θέματα
- Ανισομερή συμβολή
- Έλλειψη εστίασης
- Λείπουν προθεσμίες
- Συγκρούσεις
- Εκφοβισμός
- Έλλειψη εμπιστοσύνης
- Μη κοινοποίηση πληροφοριών
- Έλλειψη διαφάνειας
- Χωρίς μακροπρόθεσμη σκέψη
- Όχι προς την ίδια κατεύθυνση
- Πάρα πολλά μέλη/Groupthink

Συνέπειες προβλημάτων:

Όταν η ομάδα αντιμετωπίζει μία ή περισσότερες προκλήσεις που δεν λύνονται εγκαίρως, μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο στη δυναμική της ομάδας και επίσης να μειωθεί το επίπεδο αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας. Η παραγωγικότητα είναι χαμηλότερη από ό, τι σε μια ομάδα που επιλύει συνεχώς τα προβλήματά της και έχει άτομα με τις ίδιες ή στενές συμπεριφορές και προοπτικές. Λιγότερη αποδοτικότητα οδηγεί σε καθυστερήσεις στην απόδοση των αποτελεσμάτων, λείπουν προθεσμίες και μειώνεται το επίπεδο ικανοποίησης των πελατών.

Το αρνητικό κλίμα της ομάδας είναι μια άλλη συνέπεια των προβλημάτων στη λειτουργία της ομάδας. Εάν ένα ή περισσότερα μέλη της ομάδας αισθάνονται λιγότερο πολύτιμα ή σημαντικά, δεν θα συμμετάσχει με όλες τις ικανότητες και τις δυνατότητές του για την επίτευξη του στόχου

της ομάδας και θα δημιουργήσει τεταμένες καταστάσεις μέσα στην ομάδα. Επίσης, εάν η επικοινωνία και η ανταλλαγή ιδεών δεν προωθούνται από τον ηγέτη της ομάδας μέσα στην ομάδα, στις περισσότερες περιπτώσεις εμφανίζονται συγκρούσεις ή καλές ιδέες άλλων μελών.

Ο εκφοβισμός και οι συγκρούσεις μπορούν να επηρεάσουν έντονα το κλίμα της ομάδας. Εάν ένα ή περισσότερα μέλη βιώσουν τέτοιου είδους καταστάσεις στη δουλειά, αρχίζουν να αισθάνονται συντετριμμένοι, εξαντλημένοι και μόλις μπορούν να επιτύχουν τον στόχο τους και συμμετέχουν ενεργά στην επίτευξη των στόχων της ομάδας. Είναι πιο ευάλωτοι και λιγότερο εμπλεκόμενοι σε ομαδικές εργασίες. Το αρνητικό κλίμα της ομάδας εμποδίζει την προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη των ατόμων στην ομάδα. Η ομάδα δεν θα μπορεί να είναι πιο παραγωγική και τα μέλη δεν θα αναπτύξουν τις δεξιότητές τους, τη δημιουργικότητά τους και την ικανότητά τους να επιλύουν προκλήσεις και να επιτυγχάνουν στόχους.

Τα άτομα που δεν αισθάνονται ότι ανήκουν στην ομάδα ή δεν μοιράζονται τις ίδιες αξίες και προοπτικές, θα ασχολούνται λιγότερο με τις δραστηριότητες της ομάδας, θα ανταποκρίνονται λιγότερο στις ανάγκες και τα επιτεύγματα της ομάδας και δεν θα είναι πολύ ενεργά ή δημιουργικά προκειμένου να συμμετάσχουν ενεργά στην παραγωγικότητα και την ανάπτυξη του ομίλου.

Η χαμηλή απόδοση της ομάδας συνδέεται με τις συγκρούσεις ή τα προβλήματα που κάθε άτομο μπορεί να αντιμετωπίσει στην ομάδα του. Εάν οι διενέξεις δεν επιλυθούν και η επικοινωνία και το θετικό κλίμα μιας εργασίας δεν προωθηθούν από τον επικεφαλής της ομάδας, η ομάδα μπορεί να υποστεί ένα μειωμένο επίπεδο ικανοποίησης και αποδοτικότητας.

Ενημερώνοντας τα μέλη της ομάδας ότι καθένα από αυτά είναι σημαντικό και ότι έχει ένα συγκεκριμένο ρόλο στην ομάδα και συγκεκριμένες εργασίες θα μειώσουν τον αριθμό των περιστατικών στις ομάδες και θα ενισχύσουν τη συνοχή.

Διορθωτικό σχέδιο δράσης

Λρ.	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Αύξηση της πολιτιστικής οργάνωσης	Δείξτε στα μέλη της ομάδας σας ότι είναι σημαντικά και είστε δεσμευμένοι να τους βοηθήσετε να βελτιώσουν. Με αυτόν τον τρόπο, δημιουργείτε μια κουλτούρα που πραγματικά ενθαρρύνει τους υπαλλήλους σας να αναπτυχθούν και να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους.

2	Αυξήστε την αφοσίωση	Επικοινωνήστε και μοιραστείτε τις αξίες και τους στόχους της ομάδας συνεχώς.
3	Δημιουργήστε ένα θετικό κλίμα ομάδας	Δημιουργήστε ένα θετικό εργασιακό περιβάλλον εξασφαλίζοντας ότι όλοι εκτιμούνται και μπορούν να εκφράσουν τις ιδέες και τη δημιουργικότητά τους.
4	Δημιουργία ομάδων	Ενημερώστε τα μέλη της ομάδας σας τι αναμένεται από αυτούς και ποιος είναι ο ρόλος τους στην ομάδα.
5	Διαχειριστείτε διαφορές και συγκρούσεις	Προσπαθήστε να επικοινωνήσετε με τα μέλη της ομάδας και να λύσετε τα προβλήματα όταν φαίνονται αμερόληπτα.

Βιβλιογραφία:

Gianluca Lo Coco, Giorgio A. Tasca, Paul L. Hewitt, Samuel F. Mikail, Dennis M. Kivlighan, Jr., Ρήξεις και επισκευές συμμαχίας ομαδικής θεραπείας. Μια ανείπωτη ιστορία στην έρευνα ψυχοθεραπείας, Έρευνα στην Ψυχοθεραπεία: ορυχοπαθολογία, διαδικασία και αποτέλεσμα: Τόμος. 22 No 1 (2019)

Keri Frantell, Positive and Negative and Negative Emotion, Gr e Emotion, Group Climate, and Ethnocultural Empathy in Intergroup Dialogue, University of Tennessee - Knoxville, 2016.

Johnson, Jennifer, Burlingame, Gary, Olsen, Joseph, Davies, D., Gleave, Robert, Group Climate, Cohesion, Alliance, and Empathy in Group Psychotherapy: Multilevel Structural Equation Models: Journal of Counseling Psychology, vol. 52, DOI 10.1037/0022-0167.52.3.310

<https://monday.com/blog/teamwork/efficiency-and-effectiveness/> (16.01.2021).

2.3.4. Ανακαλύπτοντας τους πιθανούς τρόπους επίλυσης της σύγκρουσης - Sorin Ionițescu, Raluca Andreea Ioniță, Ioana Evelina Tabarcea, Delia Chervase, Răzvan Dima Caracota

Οι συγκρούσεις εμφανίζονται συχνά σε ομάδες, ειδικά αν το μέγεθος της ομάδας είναι μεγάλο και μπορεί να προκύψουν και να επηρεάσουν έντονα τόσο τη δυναμική της ομάδας όσο και το κλίμα. Η προσέγγιση στην επίλυση της σύγκρουσης είναι μια σημαντική πρόκληση για τον ηγέτη

της ομάδας και μπορεί να καθορίσει την παραγωγικότητα και την αποδοτικότητα της ομάδας βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Η ομάδα σύγκρουσης είναι ένα διαπροσωπικό πρόβλημα που εμφανίζεται μεταξύ δύο ή περισσότερων μελών μιας ομάδας και επηρεάζει τα αποτελέσματα της ομαδικής εργασίας, μια ομάδα ή μια ομάδα μπορεί να αντιμετωπίσει έναν ή περισσότερους τύπους συγκρούσεων ταυτόχρονα, ανάλογα με την πηγή των διαφορών. Στη συγκεκριμένη βιβλιογραφία, επισημαίνονται διάφοροι τύποι συγκρούσεων:

Λρ.	Ομάδα	Τύπος	Περιγραφή
1	Με λειτουργικό χαρακτηριστικό, η ομάδα εξακολουθεί να επιτυγχάνει τους στόχους της	Λειτουργικές συγκρούσεις	δεν επηρεάζουν σημαντικά την απόδοση της ομάδας
2	Από την προέλευση της σύγκρουσης	Δυσλειτουργικές συγκρούσεις	Οι στόχοι της ομάδας δεν μπορούν να επιτευχθούν επειδή οι παρεξηγήσεις είναι πολύ βαθιές μεταξύ των μελών της ομάδας
		Οι αξίες των μελών της ομάδας	Προκύπτει όταν εμφανίζεται μια διαφωνία μεταξύ των προσωπικών και των ομαδικών αξιών
		Στόχοι έναντι προσδοκιών	Εμφανιστείτε όταν οι στόχοι και οι προσδοκίες δεν είναι οι ίδιοι
		Ρόλοι και ευθύνες	Όταν οι ευθύνες δεν κατανέμονται στα κατάλληλα πρόσωπα ή είναι ασαφείς
3	Με Συμπεριφορά	Έλλειψη πόρων	Εμφανίζονται όταν οι πόροι της ομάδας είναι περιορισμένοι και αυξάνουν το επίπεδο ευθύνης και άγχους
		Συγκρούσεις εποικοδομητικών ομάδων	Μπορεί να τελειώσει με την ανταλλαγή ιδεών και λύσεων στα προβλήματα

Συμπτώματα προβλημάτων:

Ο εντοπισμός μιας πραγματικής σύγκρουσης μεταξύ των μελών της ομάδας είναι πολύ σημαντικός και επίσης μια πρόκληση για τον ηγέτη της ομάδας, ο οποίος είναι απαραίτητος να παρατηρήσει και να αναλάβει δράση όταν προκύψουν τα προβλήματα. Μια σύγκρουση μπορεί να θεωρηθεί ως δυνητική και επιβλαβής απειλή εάν επαναληφθεί ή δεν λυθεί εγκαίρως. Τα πρώτα σημάδια των συγκρούσεων είναι:

- Μείωση της παραγωγικότητας
- Χαμηλή ποιότητα των αποτελεσμάτων
- Κατά συνήθεια απουσία
- Προβλήματα επικοινωνίας
- Άγχος και άγχος
- Απώλεια εμπιστοσύνης σε άλλα μέλη ή στις αξίες της ομάδας

Οι ομαδικές συγκρούσεις μπορούν να φέρουν τόσο θετικές όσο και αρνητικές πτυχές. Εξαρτάται μόνο από τον τρόπο διαχείρισης των συγκρούσεων από τον αρχηγό της ομάδας.

Αιτίες προβλημάτων:

Οι πιο συχνές αιτίες των συγκρούσεων στις ομάδες είναι

- Ανασφάλεια, ζήλια, φθόνος, διαφορετικοί τύποι προσωπικοτήτων που συγκρούονται ή ανταγωνίζονται για πόρους, όπως πληροφορίες, χρήματα, εφόδια ή πρόσβαση στην τεχνολογία
- Οι παρεξηγήσεις, η έλλειψη εμπιστοσύνης και συνεργασίας μπορούν να καθορίσουν βλάβες και αρνητικά εργασιακά περιβάλλοντα. Τα άτομα δεν μοιράζονται πληροφορίες ή ιδέες, εργάζονται μόνοι τους και το τελικό αποτέλεσμα δεν θα μπορούσε να είναι αυτό που αναμένεται.
- Το άτομο άκουσε αυτό που ήθελε να ακούσει. Η ακοή και η ακρόαση είναι δύο διαφορετικά πράγματα. Όταν ακούτε κάνετε μια επιλογή και αποφασίζετε τι σημαίνει για εσάς αυτό που ακούσατε
- Η πίεση προκαλεί άγχος και άγχος στα άτομα

- Η δύναμη χρειάζεται. Όσοι δεν έχουν καμία δύναμη, θέλουν δύναμη, ενώ αυτοί που έχουν όλη τη δύναμη την θέλουν περισσότερο. Και οι δύο κατηγορίες ανταγωνίζονται και προσπαθούν να επιτύχουν τις ανάγκες και τις επιθυμίες τους.
- Υπάρχουν δύο τύποι καταστάσεων: όταν οι προσωπικοί στόχοι και οι στόχοι της ομάδας δεν είναι οι ίδιοι και τα άτομα δεν αγωνίζονται να συμμετάσχουν στην ευεξία της ομάδας και η δεύτερη, όταν τα άτομα δεν έχουν το θάρρος να εκφράσουν τις προσδοκίες και τους στόχους τους γιατί φοβούνται.

Επίσης, σε αυτό μπορούμε να επισημάνουμε άλλες αιτίες όπως:

- κακή διαχείριση
- άδικη μεταχείριση
- ασαφείς ρόλοι εργασίας
- ανεπαρκής εκπαίδευση
- κακό εργασιακό περιβάλλον
- έλλειψη ίσων ευκαιριών
- εκφοβισμός και παρενόχληση
- σημαντικές αλλαγές σε προϊόντα, οργανόγραμμα, εκτιμήσεις ή συστήματα αμοιβών

Συνέπειες προβλημάτων:

Σε κάθε τύπο ομάδας ή της ομάδας, οι συγκρούσεις εμφανίζονται πάντα από τις διαφωνίες που οφείλονται σε διαφορές σημεία του άποψη, ιδεολογία ή αθέμιτος ανταγωνισμός που μπορεί να δώσει είτε θετικές είτε αρνητικές συνέπειες.

Σε πολλές περιπτώσεις, οι συγκρούσεις θεωρούνται από αρνητική σκοπιά, αλλά μπορούν επίσης να έχουν οφέλη, ενισχύοντας τη σύνδεση μεταξύ των μελών της ομάδας και ενθαρρύνοντας την αλλαγή.

Θετικές επιπτώσεις των συγκρούσεων

- **Δημιουργεί Αλλαγή** - εφαρμόστε νέες πολιτικές που ταιριάζουν καλύτερα με τη νέα δυναμική της ομάδας

- **Στόχος Σύμφωνος** - αναθεώρηση των στόχων και των στόχων της επιχείρησης για να βοηθήσει στην κάλυψη των αναγκών των αντιμαχόμενων μερών και όλα τα μέρη να προχωρήσουν προς την ίδια κατεύθυνση
- **Καινοτομία** - οι εργαζόμενοι συνήθως αισθάνονται ότι πρέπει να αναπτύξουν νέες στρατηγικές και τρόπους διεξαγωγής επιχειρήσεων
- **Ομάδα Ενότητα & Συνεργασία** - συζητήστε και διαπραγματευτείτε τα συμφέροντά τους μέσα στην ομάδα και ενθαρρύνετε την εργασία προς τον κοινό στόχο της ομάδας
- **Προσδιορίστε νέα μέλη** - τα μέλη που δεν ασχολούνται τόσο με τη δραστηριότητα της ομάδας μπορούν να εμπνευστούν να συμμετέχουν περισσότερο

Αρνητικές επιπτώσεις των συγκρούσεων

- **Μείωση της παραγωγικότητας** - τα μέλη εστιάζουν περισσότερο στον τρόπο αντιμετώπισης των συγκρούσεων και λιγότερο στις εργασίες και τους στόχους
- **Επιπτώσεις στον κύκλο εργασιών των εργαζομένων** - τα μέλη απογοητεύονται όλο και περισσότερο και μπορούν να αποφασίσουν να τερματίσουν τη συμμετοχή τους
- **Κλιμάκωση συγκρούσεων και βία** - όταν οι συγκρούσεις δεν επιλύονται εγκαίρως, ενδέχεται να προκύψουν έντονες καταστάσεις μεταξύ των μελών του οργανισμού
- **Απώλεια εσόδων** - ένα τοξικό εργασιακό περιβάλλον επηρεάζει την ικανοποίηση των εργαζομένων, η οποία με τη σειρά της μπορεί να αυξήσει τα ποσοστά εναλλαγής προσωπικού
- **Κακή επικοινωνία και παρεξηγήσεις** - τα μέλη μαλώνουν αντί να συνεργάζονται και να επικοινωνούν σωστά
- **Απουσία σε άλλα πράγματα**
- **Έλλειψη ενδιαφερόντων για εργασία**
- **Εργατικές δυσαρέσκειες**
- **Οι εργασιακές στενοχώριες**
- **Αποξενώσεις ή αποξενώσεις από άλλους**
- **Απογοητεύσεις.**

Διορθωτικό σχέδιο δράσης

Lp.	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Ενθαρρύνετε τη συνεργασία	Επικεντρωθείτε σε όσα συμφωνούν τα μέλη και ενθαρρύνετέ τα να επικοινωνούν περισσότερο και να λύνουν τα προβλήματά τους.
2	Επαναλάβετε τη θέση των μελών	Είναι απαραίτητο να τους πείτε ποιες είναι οι προσδοκίες σας από αυτούς και τι πρέπει να επιτύχουν.
3	Προσεγγίστε μια διάθεση «συμφωνώ να διαφωνώ»	Πείτε ιστορίες επιτυχιών και αποτυχιών στον τρόπο λειτουργίας των μελών της ομάδας, συμπεριλαμβανομένου του πώς τα μέλη ξεπέρασαν τις διαφορές τους και κατέληξαν σε συμφωνία.
4	Κατάσταση κράτησης	Αντιμετωπίστε τη σύγκρουση αμέσως και εξασκηθείτε στην ενεργή ακρόαση.

Βιβλιογραφία:

Adams, J. (2007). Θετικά αποτελέσματα ικανοποίησης στο χώρο εργασίας και αρνητικά αποτελέσματα απόσυρσης. *Διαχείριση ατόμων σε οργανισμούς*, 153-174. doi: 10.1007/978-0-230-20773-8_10

Hussein, H., Al-Mamary, Y. (2019). Συγκρούσεις: Οι τύποι τους και οι αρνητικές και θετικές επιπτώσεις τους στους οργανισμούς. *ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ & ΕΡΕΥΝΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ*, 8 (8).

<https://smallbusiness.chron.com/positive-negative-consequences-conflict-organizations-10254.html> (16.01.2021).

2.3.5. Επιλέγοντας έναν τρόπο επίλυσης του προβλήματος - Sorin Ionițescu, Raluca Andreea Ioniță, Ioana Evelina Tabarcea, Delia Chervase, Răzvan Dima Caracota

Η συμμετοχή στην τάξη είναι μια σημαντική πτυχή της μάθησης των μαθητών. Όταν οι μαθητές μιλούν στην τάξη, μαθαίνουν να εκφράζουν τις ιδέες τους σε ένα τρόπο που οι άλλοι μπορούν να καταλάβουν. Όταν θέτουν ερωτήσεις, μαθαίνουν πώς να λαμβάνουν πληροφορίες για να βελτιώσουν τη δική τους κατανόηση ενός θέματος.

Η συμμετοχή στην τάξη είναι επίσης ένα πολύτιμο εργαλείο μάθησης για τους εκπαιδευτικούς. Μέσα από τις ερωτήσεις των μαθητών, μαθαίνετε αυτό που δεν καταλαβαίνουν και μπορείτε να προσαρμόσετε ανάλογα τις οδηγίες σας.

Ακριβώς όπως η ομιλία μπροστά σε μια ομάδα δεν έρχεται εύκολα σε πολλούς ενήλικες, ωστόσο, η ομιλία στην τάξη είναι ένας αγώνας για πολλούς μαθητές. Ότι ο αγώνας θα μπορούσε να εκδηλωθεί στην τάξη σε μια ποικιλία από τρόπους - όχι εθελοντικά να απαντήσει σε ερωτήσεις, που δεν ζητούν βοήθεια, δεν μιλάει σε δραστηριότητες μικρών ομάδων, ακόμα και να μην μιλάμε σε τάξη σε όλα.

Ως δάσκαλος, θα έχετε μεγαλύτερη επιτυχία ωθώντας έναν μαθητή να μιλήσει αν μπορείτε να καταλάβετε γιατί είναι απρόθυμος να συμμετάσχει. Όποιος κι αν είναι ο λόγος της επιφυλακτικότητάς του, ο ρόλος σας δεν είναι να τον αναγκάσετε να μιλήσει. Κάνοντάς το αυτό, πιθανότατα θα τον κάνει να μαλακώσει παρά να ανοιχτεί. Ο ρόλος σας είναι να παρέχετε ένα υποστηρικτικό, ενθαρρυντικό κλίμα που το βοηθά να αισθάνεται πιο άνετα, με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και λιγότερο φόβο να μιλήσει και να τον ενθαρρύνει να λύσει αναδυόμενες προβληματικές καταστάσεις. Η ύπαρξη κοινωνικών ομάδων χωρίς προβληματικές και συγκρουσιακές καταστάσεις είναι αδύνατη, επομένως οι πιο απαραίτητες είναι οι δεξιότητες για την αντιμετώπιση δύσκολων καταστάσεων.

Συμπτώματα προβλημάτων:

Το σχολείο είναι ένας χώρος όπου συναντώνται άνθρωποι διαφορετικών ηλικιών, διαφορετικών πνευματικών ικανοτήτων, ενδιαφερόντων, κοινωνικής ωριμότητας και εμπειριών ζωής. Σε μια τόσο διαφορετική ομάδα, είναι δύσκολο να επιτευχθεί μόνιμη συγκατάθεση και έλλειψη συγκρούσεων, γεγονός που αναμφίβολα παρέχει θετικές συνέπειες όσον αφορά τη διαμόρφωση των δεξιοτήτων ζωής. Τα άτομα που δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν δύσκολες καταστάσεις εκτίθενται συχνότερα σε:

- μοναξιά,

- εξοστρακισμός,
- σχολική φοβία,
- αποτυχίες σχολείων,
- σκασιαρχείο,
- χαμηλή αυτο-αποτελεσματικότητα,
- αποφεύγοντας δύσκολες καταστάσεις,
- έμαθε ανικανότητα.

Αιτίες προβλημάτων:

Κατά την αναζήτηση των λόγων για την έλλειψη δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων, αξίζει να δοθεί προσοχή σε παράγοντες στους οποίους ο μαθητής μπορεί να επηρεάσει άμεσα ή έμμεσα. Τα πιο σημαντικά περιλαμβάνουν:

- έλλειψη υπομονής,
- φόβος γελοιοποίησης,
- φόβος αποτυχίας,
- χαμηλό κίνητρο για δράση,
- άγνοια για τις δικές του ανάγκες.

Ωστόσο, η επίλυση προβλημάτων είναι μια εμπειρία που απαιτεί υποστήριξη ενηλίκων. Εάν ο μαθητής έχει δυσκολίες να παρατηρήσει μια προβληματική κατάσταση και να την κατανοήσει, με τον εντοπισμό του προβλήματος, θα είναι δύσκολο για αυτόν να κάνει οποιαδήποτε βήματα για να ξεκινήσει την επίλυση της δύσκολης κατάστασης. Οι τρόποι με τους οποίους μπορούν να ληφθούν εποικοδομητικά και ενδυναμωτικά μέτρα είναι επίσης σημαντικοί. Σε περίπτωση αρνητικών οικογενειακών και περιβαλλοντικών προτύπων, το σχολείο γίνεται ο χώρος που είναι υπεύθυνος για τον εξοπλισμό του μαθητή με τέτοιες δεξιότητες. Χωρίς τη βοήθεια του σχολείου, ιδιαίτερα δύσκολη μαθητές δεν θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τις αναδυόμενες προβλήματα σε έναν θετικό τρόπο.

Συνέπειες προβλημάτων

Η συνέπεια της έλλειψης εποικοδομητικών δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων μπορεί να είναι:

- Ακατάλληλη αντίδραση σε άλλο άτομο,
- επίτευξη των στόχων χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις των άλλων,
- μη λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές απόψεις ,

- αδυναμία σεβασμού των δικαιωμάτων των άλλων,
- αδυναμία να φροντίσει τις δικές του ανάγκες αποσύροντας σε κρίσιμες στιγμές,
- αποφεύγοντας δύσκολες καταστάσεις,
- αντιδρώντας με θυμό και επιθετικότητα,
- διαταραγμένη επικοινωνία.

Διορθωτικό σχέδιο δράσης

Λρ.	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Παίξτε ρόλους με μαθητές κοινωνικές καταστάσεις	Ρωτήστε τους μαθητές πώς θα μπορούσε να χειριστεί την κατάσταση στο ένα σεβασμό. Με αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές μπορούν να ακούσουν τι μπορούν να πουν και να κάνουν οι συμμαθητές τους και επίσης να έχουν την ευκαιρία να δοκιμάσουν τις δικές τους απαντήσεις.
2	Διδάξτε το λεξιλόγιο της καλοσύνης	Διευκολύνετε τους μαθητές να μιλούν ευγενικά μεταξύ τους δίνοντάς τους τις λέξεις και τις φράσεις που χρειάζονται. Στον πίνακα ανακοινώσεων, δημοσιεύστε μια λίστα φράσεων "Όροι Σεβασμού", φράσεις που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να εκφράσουν την ευγένεια και τη φροντίδα. Η λίστα μπορεί να περιλαμβάνει φράσεις όπως "παρακαλώ". "σας ευχαριστώ;" "Με συγχωρείς;" "Μου αρέσει ο τρόπος που ..." "Θέλεις να παίξεις μαζί μας ;;" "Κάνετε πολύ καλή δουλειά." και ούτω καθεξής. Ενθαρρύνετε τους μαθητές να προτείνουν επιπλέον φράσεις.
3	Πιάστε τους μαθητές να είναι ευγενικοί	Αναγνωρίστε τους μαθητές όταν βλέπεις τους που ενεργούν σε ένα είδος ή χρήσιμο τρόπο. Περιγράψτε τη συγκεκριμένη

		συμπεριφορά που παρατηρήσατε. Κάντε μια ιδιαίτερη προσπάθεια για να βρείτε κάτι θετικό για να πείτε για τους μαθητές που είναι επιρρεπείς σε κακή συμπεριφορά.
4	Κάντε υπομονή όταν περιμένετε απάντηση	Ο μαθητής μπορεί να χρειαστεί περισσότερο χρόνο από το κανονικό για να οργανώσει τις ιδέες του και να διατυπώσει μια απάντηση. Ως αποτέλεσμα, μπορεί να αργήσει να απαντήσει σε μια ερώτηση. Αν ναι, δώστε του επιπλέον χρόνο περιμένοντας μια απάντηση λίγο περισσότερο από ό, τι συνήθως. Εάν άλλοι μαθητές φωνάζουν να απαντήσουν, ζητήστε τους επίσης την υπομονή τους.
5	Παρακολούθηση συμμετοχής στην τάξη	Η παρακολούθηση θα σας βοηθήσει να προσδιορίσετε ποιος είναι και ποιος δεν συμμετέχει και θα μάθετε εάν ένας συγκεκριμένος μαθητής βελτιώνεται. Ένας απλός τρόπος για να παρακολουθείτε τη συμμετοχή των μαθητών είναι να κρατάτε ένα διάγραμμα καθισμάτων στο γραφείο σας και να τοποθετείτε σημάδια ελέγχου δίπλα στα ονόματα εκείνων των μαθητών που συμβάλλουν .
6	Δώστε ευκαιρίες στον μαθητή να εξασκήσει τις επικοινωνιακές του δεξιότητες αφιερώνοντας χρόνο για να του μιλήσει ιδιωτικά	Η ιδέα είναι να βοηθήσει τον μαθητή να αισθανθεί πιο άνετα να μιλάει με ένα άτομο, έτσι, με τον καιρό, θα αισθάνεται πιο σίγουρος μιλώντας μπροστά σε μια ομάδα. Βρείτε λίγα λεπτά κάθε τόσο για να μιλήσετε μαζί του για τις αγαπημένες του δραστηριότητες και ενδιαφέροντα. Ομιλήστε μαζί του όταν κάνει ένα έργο τέχνης ή μια εργασία γραφής. Κάντε ερωτήσεις, ώστε να μπορεί να εξηγήσει τι κάνει,

		αλλά να είστε σίγουροι ότι οι ερωτήσεις δεν είναι απειλητικές.
7	Δώστε στον μαθητή ευθύνες που απαιτούν επικοινωνία	Mightσως χρειαστεί να σπρώξετε τον μαθητή για να αναλάβει αυτές τις ευθύνες, αλλά μη διστάσετε να πιέσετε λίγο αν είστε σίγουροι ότι μπορεί να τις κάνει με επιτυχία. Για παράδειγμα, μπορεί να τον ενθαρρύνετε να είναι ένας αγγελιοφόρος τάξης, ένας βοηθός δασκάλου, ένας δάσκαλος συνομηλίκων ή ο ηγέτης μιας μικρής ομάδας που εργάζεται σε ένα θέμα με το οποίο είναι εξοικειωμένος. Φροντίστε να επαινέσετε την απόδοσή του ακόμα κι αν δυσκολεύεται να κάνει το έργο.
8	Παρατηρήστε το φοιτητή για την απόδειξη της ένα πρόβλημα λόγου ή γλώσσας	Ένας μαθητής μπορεί να είναι απρόθυμος να μιλήσει στην τάξη επειδή έχει ελαττωματική ομιλία ή δυσκολεύεται να εκφράσει τις σκέψεις του. Τα προβλήματα άρθρωσης είναι συνήθως εμφανή στους εκπαιδευτικούς, ωστόσο, οι δυσκολίες στη χρήση της γλώσσας μπορεί να είναι πιο δύσκολο να εντοπιστούν. Αν παρατηρήσεις σας προτείνουμε ένα πρόβλημα επικοινωνίας, να φέρει ότι με την προσοχή των εξειδικευμένων Λόγου και Ομιλίας του σχολείου σας, ο οποίος μπορεί να θέλει να κάνει μια αξιολόγηση.

Βιβλιογραφία:

Gick, ML, & Holyoak, KJ Αναλογική επίλυση προβλημάτων. Γνωστική Ψυχολογία, 12. 306-355.

Beyer, B. Βελτίωση δεξιοτήτων σκέψης-πρακτικές προσεγγίσεις. Phi Delta Kappan, 65, 556-560.

https://www.educationworld.com/a_curr/archives/shore.shtml (16.01.2021).

2.4. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ

AGNIESZKA DOMAGALA-KRECIACH

Αυτός ο τύπος διαταραχής είναι δύσκολο να διαγνωστεί επειδή εκδηλώνεται σε σχέσεις με συνομήλικους, ενήλικες ή εργασίες. Απαιτεί πολύ προσεκτική παρατήρηση του παιδιού για να δει αυτό που δεν είναι πάντα αισθητό με την πρώτη ματιά. Η κυριαρχία της αυτορρύθμισης, η δεξιότητα που απαιτείται για τη σωστή συμπεριφορά, στην περίπτωση που ένας μαθητής εκδηλώνει ακατάλληλη συμπεριφορά απαιτεί πρόσθετη υποστήριξη, διευκολύνσεις, οδηγίες, επειδή ένα παιδί που καταλαβαίνει καλύτερα τη συμπεριφορά του και των άλλων μπορεί να προβλέψει τις επιπτώσεις των δικών τους ενεργειών. Οι μαθητές με διαταραγμένη συμπεριφορά έχουν πρόβλημα με την ανάληψη ευθύνης για τη συμπεριφορά τους και με την κατάλληλη αξιολόγησή της. Σε στιγμές άγχους ή δύσκολων συναισθημάτων, βιώνουν γνωστικές διαταραχές (μνήμη, μάθηση, προσοχή) και οι εκπαιδευτικές τους πιθανότητες μειώνονται αυτόματα. Αυτό εγείρει πολλές δύσκολες καταστάσεις που μπορούν να γίνουν πηγή τραυματισμού τόσο για τους μαθητές όσο και για τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. Το έντονο άγχος που εμφανίζεται σε τέτοιες στιγμές μπορεί να ενισχύσει περαιτέρω την ανεπιθύμητη συμπεριφορά των μαθητών. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζετε τα συναισθήματα και τους τρόπους ανταπόκρισής σας.

Αυτή η ενότητα περιλαμβάνει γνώσεις σχετικά με την αναγνώριση των βασικών συμπτωμάτων της ακατάλληλης αυτοαντίληψης. Εδώ συζητούνται ζητήματα που σχετίζονται με την ικανότητα του δασκάλου να βλέπει και να ονομάζει τα συναισθήματα των δικών του καθοδηγητών, κάτι που καθορίζει τον τρόπο αντίδρασης κατάλληλα σε δύσκολες καταστάσεις. Δόθηκε προσοχή στο ζήτημα των πεποιθήσεων ως σημαντικός παράγοντας που διαμορφώνει την προσέγγιση των προβλημάτων. Οι γνώσεις και οι δεξιότητες στον τομέα των συμπτωμάτων και των μηχανισμών δημιουργίας ενός φαύλου κύκλου στην αντίληψη του παιδιού για τον εαυτό του καθιστά τον εκπαιδευτικό πιο συνειδητό άτομο και τον προστατεύει από την είσοδο σε ρόλους που δεν θέλει να παίξει.

Θέματα:

Η ικανότητα αναγνώρισης των συμπτωμάτων και των επιπτώσεων των διαταραχών στην αυτοαντίληψη

Η επίγνωση των πραγματικών αναγκών του παιδιού στα μηνύματα που εκφράζει το ίδιο

Σωστή ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων

Η ικανότητα σύγκρισης επαρκούς αξιολόγησης του εαυτού σας

Γνώση των αναγκών των αναγκών και των συναισθημάτων

Εργαστείτε με «λάθος» πεποιθήσεις/πεποιθήσεις

Ικανότητα συνεργασίας με μαθητή με διαταραχές στην αντίληψη των ανθρώπων

Μαθησιακά αποτελέσματα:

- διαβάστε τα μηνύματα του μαθητή σας
- ξεκινήστε μια συνομιλία με έναν μαθητή με μειωμένη αυτοαντίληψη
- διάγνωση του επιπέδου της αυτοαποδοχής του μαθητή
- ενισχύουν την αυτοεκτίμηση του μαθητή
- προτείνετε υποκατάστατη / εναλλακτική συμπεριφορά στο μαθητή
- υποστηρίζουν τον μαθητή να δημιουργήσει τη δική του εικόνα για τον εαυτό του
- προσδιορίστε και ονομάστε τα δικά σας και μαθητικά συναισθήματα
- αντιμετώπιση των συναισθημάτων του ίδιου και των μαθητών
- εργασία με τις "παρανοήσεις" των μαθητών

Καθοδηγητικές έννοιες:

- Ενισχύστε την αυτοεκτίμηση του μαθητή
- Προτείνετε υποκατάστατη / εναλλακτική συμπεριφορά στον μαθητή
- Υποστηρίξτε τον μαθητή να δημιουργήσει τη δική του εικόνα για τον εαυτό του
- Προσδιορίστε και ονομάστε τα δικά σας και μαθητικά συναισθήματα
- Αντιμετωπίστε τα δικά σας και τα συναισθήματα των μαθητών
- Εργαστείτε με τις «παρανοήσεις» των μαθητών.

Κατευθυντήριες ερωτήσεις:

- Πώς αναγνωρίζετε τα μηνύματα των μαθητών;
- Πώς πρέπει ένας δάσκαλος να ξεκινήσει την αλληλεπίδραση με έναν δύσκολο μαθητή και να αντιδράσει στη συμπεριφορά του;
- Πώς μπορούν οι εκπαιδευτικοί να αναγνωρίσουν την αυτο-αποδοχή των μαθητών;
- Μπορούν οι εκπαιδευτικοί να προσαρμόσουν τη δραστηριότητα κατά τη διάρκεια του μαθήματος στη συγκεκριμένη συναισθηματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο μαθητής;
- Πώς να διδάξετε στους μαθητές πώς να χειρίζονται δύσκολες καταστάσεις;
- Τι γνώσεις έχουν οι εκπαιδευτικοί σχετικά με τη χρήση υποκατάστατης συμπεριφοράς;
- Πώς να ενισχύσετε την αυτοεκτίμηση και να οικοδομήσετε ένα σύστημα αξιών;
- Τι γνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί για τις καταστροφικές μορφές αντιμετώπισης σε δύσκολες καταστάσεις;
- Πώς να διδάξετε την ευθύνη για τη συμπεριφορά σας;

- Μπορούν οι εκπαιδευτικοί να συνεργαστούν με τις εσφαλμένες αντιλήψεις των μαθητών για τον εαυτό τους;
- Πώς αντιμετωπίζουν οι δάσκαλοι τα δικά τους συναισθήματα;

Παραδείγματα συνεργασίας με μαθητές:

- με καταθλιπτικό σύμπτωμα (στρατηγική 2.4.1)
- με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό (στρατηγική 2.4.2)
- που προκαλεί (στρατηγική 2.4.3)
- επιδεικνύοντας αυτοκαταστροφική συμπεριφορά (στρατηγική 2.4.4)
- ποιος είναι ντροπαλός (στρατηγική 2.4.5)

2.4.1. Στάδια δημιουργίας στρατηγικής για εργασία με μαθητές με σύνδρομο κατάθλιψης - Bożena Majerek, Iwona Marczyńska

Το καταθλιπτικό σύνδρομο είναι μια μακροπρόθεσμη, επιβλαβής και σοβαρή κατάσταση που χαρακτηρίζεται από υπερβολική καταθλιπτική διάθεση και άλλα ψυχικά, συμπεριφορικά και σωματικά συμπτώματα. Η κλινική κατάθλιψη πάσχει από:

- 1% των παιδιών προσχολικής ηλικίας άνω των 2 και 3 ετών,
- 2% στην ομάδα των παιδιών 6-12 ετών,
- σύμφωνα με ορισμένες μελέτες, έως και 20% στην ομάδα νέων.

Η κατάθλιψη της παιδικής ηλικίας και της εφηβείας είναι ακόμα λιγότερο γνωστή από την κατάθλιψη των ενηλίκων. Στην εφηβεία, τα διπλάσια κορίτσια από τα αγόρια υποφέρουν από κατάθλιψη. Οι αγχώδεις διαταραχές συνδέονται συχνότερα με καταθλιπτικά κορίτσια, ενώ οι διαταραχές συμπεριφοράς είναι συχνότερες στα αγόρια. Ταυτόχρονα, θυμηθείτε ότι ένα ήσυχο, ντροπαλό παιδί, που δείχνει λυπημένο ή καταθλιπτικό, καθώς και ένα ευερέθιστο παιδί, που έχει προβλήματα ανατροφής, μπορεί να υποφέρει από κατάθλιψη. Αξίζει να θυμηθούμε ότι ο δάσκαλος δεν διαγιγνώσκει καταθλιπτικές διαταραχές, αλλά μπορεί να είναι το πρώτο άτομο που παρατήρησε ενοχλητικά συμπτώματα.

Συμπτώματα του συνδρόμου κατάθλιψης

Όπως και στους ενήλικες, τα σημάδια κατάθλιψης σε παιδιά και εφήβους είναι:

- θλίψη,
- περιορισμό ή εγκατάλειψη ενδιαφερόντων και δραστηριοτήτων που προηγουμένως έδιναν ευχαρίστηση (αναιμία),
- αλλαγές στο εύρος της ψυχοκινητικής δραστηριότητας (επιβράδυνση ή διέγερση),
- αίσθημα έλλειψης ελπίδας, νοήματος στη ζωή και ανικανότητας,
- υπερβολικό αίσθημα ενοχής,
- μείωση της ενέργειας και υπερβολική κόπωση,
- διαταραχή ελλειμματικής προσοχής,
- αύξηση ή μείωση της όρεξης,
- αλλαγή στον τρόπο ύπνου (έντονη δυσκολία να κοιμηθείτε ή να ξυπνήσετε νωρίς),
- επαναλαμβανόμενες σκέψεις θανάτου ή αυτοκτονίας

Θα πρέπει επίσης να υποδεικνύει ορισμένες συμπεριφορές ενός μαθητή στο σχολείο, οι οποίες μπορεί να υποδηλώνουν την εμφάνιση κατάθλιψης είναι:

- συχνότερη καθυστέρηση, αυξημένη απουσία, παράλειψη ιδιαίτερα του πρώτου μαθήματος, αποφυγή μαθημάτων στα οποία προγραμματίζονται δοκιμές, απόσυρση από την ενεργό συμμετοχή στα μαθήματα, συχνά έλλειψη προετοιμασίας για το μάθημα,
- δυσκολία στο κάθισμα ακίνητο, ανήσυχο περιστροφή, άγχος χειραγώγησης, π.χ. τράβηγμα ή στρίψιμο τρίχας, τσούξιμο στο δέρμα, ρούχα ή άλλα αντικείμενα, που συχνά έρχεται σε αντίθεση με τη γενική ψυχοκινητική επιβράδυνση και τον μονότονο συχνά πολύ ήσυχο και κολυμβητικό τρόπο ομιλίας.
- ξαφνικά ξεσπάσματα θυμού, συχνά παράπονα και παράπονα ή ευερεθιστότητα δύσκολο να εξηγηθούν,
- αυξημένη δακρύρροια,
- ορατά συμπτώματα έντασης, άγχους,
- άρνηση εργασίας, αντικοινωνική συμπεριφορά,
- παράπονα για πόνο σε διάφορα μέρη του σώματος (π.χ. κεφάλι, χέρια, τα πόδια, στην κοιλιά, παρά την έλλειψη μιας σωματικής αιτίας).

Στην περίπτωση των καταθλιπτικών μαθητών, μπορούμε επίσης να δούμε εσφαλμένες γνωστικές εκτιμήσεις, οι οποίες συνίστανται σε:

- υπερβολική γενίκευση, δηλαδή πρόβλεψη μόνο αρνητικών συνεπειών καταστάσεων,
- καταστροφικές συνέπειες αρνητικών καταστάσεων,
- εξατομίκευση, που συνίσταται στην αδικαιολόγητη αποδοχή της προσωπικής ευθύνης για τις αρνητικές συνέπειες των καταστάσεων,
- επιλεκτικό μυαλό, δηλαδή επιλεκτικό να συγκεντρωθεί μόνο στις αρνητικές πτυχές της κατάστασης,
- υπερβολή μικρών αποτυχιών και ελαχιστοποίηση θετικών, σημαντικών καταστάσεων).

Αιτίες συνδρόμου κατάθλιψης

Κατά την εφηβεία, ο αριθμός των καταθλιπτικών διαταραχών αυξάνεται σημαντικά. Αυτό πιθανώς σχετίζεται με την επίδραση ορμονικών παραγόντων, αλλά και με το σχολικό άγχος, την πίεση προσαρμογής στις απαιτήσεις της γρίπης και την κοινωνική πίεση για την επιτυχία. Η αιτία της κλινικής κατάθλιψης δεν είναι συνήθως ένας ή ένας μόνο λόγος, αλλά ένας συνδυασμός δυσμενών εξωτερικών και εσωτερικών παραγόντων. Μεταξύ των εσωτερικών παραγόντων θα πρέπει πρώτα να αναφερθεί η βιοχημεία του εγκεφάλου και οι γενετικοί παράγοντες. Η ανάπτυξη της κατάθλιψης στους μαθητές παίζει σημαντικό ρόλο δυσμενές περιβάλλον για τις οικογένειες, για παράδειγμα:

- κατάχρηση αλκοόλ ή άλλων ψυχοδραστικών ουσιών από μέλη της οικογένειας,
- ενδοοικογενειακή βία, καταστάσεις ψυχικής, σωματικής ή σεξουαλικής κακοποίησης,
- χρόνια ασθένεια ενός από τους γονείς ή άλλου μέλους της οικογένειας ή του ίδιου του παιδιού,
- θάνατος ενός αγαπημένου προσώπου,
- διαζύγιο γονέων ή παρατεταμένη σύγκρουση,
- αμέλεια και έλλειψη ενδιαφέροντος,
- υπερβολικός έλεγχος από τους γονείς,
- επιβάρυνση του παιδιού με υπερβολική ευθύνη που υπερβαίνει τις δυνατότητές του,
- δύσκολη οικονομική κατάσταση,
- κοινωνική απομόνωση της οικογένειας.

Οι δυσμενείς σχολικοί παράγοντες που μπορούν να επιδεινώσουν τις καταθλιπτικές διαταραχές περιλαμβάνουν κυρίως:

- υπερβολικές απαιτήσεις που θέτουν οι εκπαιδευτικοί,
- κακό κοινωνικό κλίμα στο σχολείο ή στην τάξη,
- ομότιμη βία,
- βία που εφαρμόζεται από τους εκπαιδευτικούς,
- σχολικές αποτυχίες (π.χ. αποτυχημένες εξετάσεις).

Στη βιβλιογραφία για το θέμα υπάρχουν πολλές θεωρίες και επιστημονικές έννοιες που εξηγούν την ουσία των καταθλιπτικών διαταραχών. Αυτά περιλαμβάνουν:

1. **Γνωστική μοντέλο της κατάθλιψης (A Beck)**, με την οποία θεωρήθηκε ότι τα άτομα με καταθλιπτικές καταστάσεις αποκαλύπτουν συγκεκριμένες διαταραχές στον τομέα της αυτογνωσίας στη μορφή ενός αρνητικού selfimage και τις δικές τους εμπειρίες («Είμαι άχρηστος»), πριν ασθένεια εγωιστική εικόνα του κόσμου ("Ο κόσμος είναι ανέντιμος τόπος"), αρνητική αντίληψη για το μέλλον ("πάντα θα αποτύχω").
2. Η έννοια της μαθημένης αδυναμίας (M. Seligman), σύμφωνα με την οποία τα καταθλιπτικά άτομα χαρακτηρίζονται από «αβοηθησία» κατά την επιλογή των καταλληλότερων απαντήσεων και την αδυναμία αποφυγής τιμωρίας. Αυτοί οι άνθρωποι είναι πεπεισμένοι ότι η τιμωρία και η ανταμοιβή είναι ανεξάρτητες από την επιλογή τους. Το βασικό πρόβλημα είναι η αδυναμία εκμάθησης των συνεπειών της συμπεριφοράς κάποιου και της συμπεριφοράς των άλλων.
3. Οι συμπεριφορικές έννοιες υποθέτουν τη σχέση της κατάθλιψης με τα χαμηλά επίπεδα «ενισχύσεων» που λαμβάνουν οι άνθρωποι από το περιβάλλον. Τα αίτια της κατάθλιψης μπορεί να είναι κολλημένα τόσο στη μονάδα (ευαισθησία σε αρνητικά ερεθίσματα) είτε στο περιβάλλον της (ανεπάρκεια "θετικές βελτιώσεις").

Συνέπειες του συνδρόμου κατάθλιψης

Συνέπειες των συνδρόμων κατάθλιψης:

Η συνέπεια των καταθλιπτικών διαταραχών μεταξύ των μαθητών είναι:

- επιδείνωση της κοινωνικής προσαρμογής,
- δυσκολίες στη σχολική μάθηση,
- αυξημένος κίνδυνος κατάθλιψης στο μέλλον,
- αυτοκτονικές σκέψεις και αυξημένος κίνδυνος αυτοκτονίας.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί σε καταστάσεις στις οποίες ο μαθητής:

- εκφράζουν σκέψεις για την έλλειψη νοήματος στη ζωή,
- αποκαλύπτει το ενδιαφέρον για τον θάνατο και τον θάνατο,
- αντανακλά τον θάνατο,
- ισχυρίζεται ότι θα ήθελε να κοιμηθεί και να μην ξυπνήσει και πάλι ή πεθαίνουν σε ένα αυτοκινητιστικό ατύχημα,
- αναζητούν πληροφορίες σχετικά με τις τοξικές επιδράσεις φαρμάκων ή δηλητηρίων.

Ακόμη και αν υπάρχει μια μικρή πιθανότητα αυτοκτονίας, σε αυτές τις περιπτώσεις μπορεί να υπάρχει σοβαρός κίνδυνος ο μαθητής να επιχειρήσει αυτοκτονία. Σε αυτή την κατάσταση, ο δάσκαλος δεν μπορεί να κρατήσει τους φόβους του για τον εαυτό του. Στη συνέχεια, είναι απαραίτητο να επικοινωνήσετε αμέσως με τους γονείς και έναν ειδικό (ψυχολόγο, ψυχίατρο).

Διορθωτικό σχέδιο δράσης με μαθητή με σύνδρομο κατάθλιψης

Λρ	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Επικοινωνήστε με τον μαθητή	1. Προσκαλέστε τον μαθητή σε μια συνάντηση σε ένα ήσυχο μέρος και χρόνο. 2. Ξεκινήστε τη συζήτηση λέγοντας στον μαθητή τον άμεσο λόγο της συνομιλίας ("Έχετε νιώσει θλίψη / εκνευρισμό εδώ και αρκετό καιρό. Κάθεστε

		<p>μόνοι σας σε ένα διάλειμμα. Θα ήθελα να σας μιλήσω γι 'αυτό")</p> <p>3. Ρωτήστε για τα τρέχοντα προβλήματα για να μάθετε ποια συναισθήματα βιώνει ο μαθητής και ενθαρρύνετε τα να μιλήσουν για αυτά ("Τι ακριβώς συνέβη;" "Συμβαίνει κάτι που δεν σας επιτρέπει να λειτουργείτε σωστά και θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε;").</p> <p>4. Μάθετε τι σημασία έχουν για τον μαθητή ορισμένες καταστάσεις και πώς τις βιώνει ο μαθητής ("Τι σήμαινε αυτό για εσάς;")</p> <p>5. Να ενδιαφέρεστε για τον μαθητή κάθε μέρα, ανεξάρτητα από τη διάθεσή του, και όχι μόνο όταν βλέπετε ενοχλητικά συμπτώματα.</p> <p>6. Ακούστε, δείξτε κατανόηση και ενδιαφέρον και την πρόθεση να βοηθήσετε ("Μπορώ να σας βοηθήσω να λύσετε το πρόβλημα;").</p>
2	Παρακινήστε τον μαθητή να επικοινωνήσει με έναν ειδικό (ψυχολόγο ή ψυχίατρο).	Πείτε τους ότι η συνάντηση και η συζήτηση με ένα αμερόληπτο άτομο θα τον βοηθήσει να κατανοήσει τα δικά του συναισθήματα και συναισθήματα, να οργανώσει τις εμπειρίες του σε ένα ασφαλές περιβάλλον.
3	Προγραμματίστε τρόπους για να ξεπεράσετε τα σχολικά προβλήματα μαζί με τον μαθητή.	"Μπορώ να σας βοηθήσω κάπως με αυτό το υλικό;"
4	Πείτε στους γονείς για τα προβλήματα του παιδιού σας στο σχολείο.	<p>1. Προσκαλέστε τους γονείς να μιλήσουν σε ένα ήσυχο μέρος και χρόνο.</p> <p>2. Πείτε στον γονέα τις αλλαγές που παρατηρούνται στη συμπεριφορά του παιδιού του στο σχολείο (θα πρέπει να αναφέρετε όσο το δυνατόν περισσότερα γεγονότα, π.χ. "Βλέπω συχνά τη Νταϊάνα να</p>

		κάθεται μόνη της στο διάδρομο, κουλουριασμένη, να δαγκώνει τα νύχια της στο αίμα ... ")
5	Πείστε τους γονείς να χρησιμοποιήσουν επαγγελματική βοήθεια.	<p>1. Εκφράστε την ανησυχία σας («ανησυχώ πολύ για το παιδί σας και θα ήθελα να βοηθήσω»).</p> <p>2. Αξίζει να αναφερθεί ο μεγάλος κίνδυνος αυτοκτονίας στους εφήβους. 3. Εξηγήστε τις δυνατότητες αναζήτησης συμβουλών από ειδικούς. 4. Δώστε συγκεκριμένες διευθύνσεις, πρωινούς αριθμούς τηλεφώνου όπου η οικογένεια θα λάβει βοήθεια.</p>

Βιβλιογραφία:

Monika Turno, Dziecko z depresją w szkole i przedszkolu. Πληροφορίες για παιδαγωγικούς και χειριστές, Βαρσοβία, ORE, 2010.

Bee H. (2004), Psychologia rozwoju człowieka, Zysk i S-ka, Poznań.

Hallstrom C., McClure N., Depresja. Odpowiedzi na pytania, Elsevier Urban & Partner, Wrocław 2007. Hammen C. (2006), Depresja, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.

Kendall PC (2004), Zaburzenia okresu dzieciństwa i teencencji, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk. www.forumprzeciwd depresji.pl www.liniawsparcia.pl
www.swiatproblemow.pl/wsparcie-uczniaw-z-objawami-depresyjnymi
www.psychoterapiapt.pl/uploads/PT2008n2s15Kolodziejek.pdf

2.4.2. Στάδια οικοδόμησης μιας στρατηγικής για συνεργασία με μαθητή άλλου σεξουαλικού προσανατολισμού - Bożena Majerek, Iwona Marczyńska

Η ψυχοσεξουαλική ταυτότητα είναι ένα εξαιρετικά σημαντικό συστατικό του ανθρώπινου «εγώ» γύρω από το οποίο οι άνθρωποι χτίζουν την εικόνα του εαυτού τους. Η γνώση για τον σχηματισμό του είναι χρήσιμη για τη συνεργασία με μαθητές και νέους, ειδικά ότι κάθε δάσκαλος συναντά μαθητές ομοφυλόφιλους ή αμφιφυλόφιλους στην τάξη του.

Στην παιδική ηλικία παρακολουθούμε εκδηλώσεις σεξουαλικότητας. Ωστόσο, η ανάπτυξη της σεξουαλικής ανάγκης λαμβάνει χώρα κατά την εφηβεία και λαμβάνει χώρα με βάση

τη σεξουαλική ωρίμανση. Κατά την εφηβεία, η ανάπτυξη αυτής της ανάγκης σχετίζεται με γενική διέγερση και σεξουαλική ένταση, η οποία αρχικά δεν κατευθύνεται και στη συνέχεια αρχίζει σταδιακά να κατευθύνεται σε συγκεκριμένα άτομα.

Ενώ ο σχηματισμός ψυχοσεξουαλικής ταυτότητας στους ετεροφυλόφιλους συνήθως διεξάγεται χωρίς μεγάλα προβλήματα, οι ομοφυλόφιλοι αντιμετωπίζουν συχνά σε αυτή την εποχή βαθιών ψυχολογικών δυσκολιών που συνδέονται με το άγχος, την έλλειψη αποδοχής του περιβάλλοντος και την αποδοχή του εαυτού τους.

Συμπτώματα προβλημάτων:

Τα συμπτώματα των προβλημάτων που σχετίζονται με τον διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό εξαρτώνται κυρίως από την ηλικία και το περιβάλλον στο οποίο λειτουργεί το άτομο. Σύμφωνα με το μοντέλο διαμόρφωσης της ομοφυλοφιλικής ταυτότητας, θα πρέπει να διακριθούν τέσσερα στάδια ανάπτυξης:

1. **Εναισθητοποίηση** (περίπου 12 ετών) - ένα άτομο συνειδητοποιεί ορισμένες αποκλίσεις μεταξύ της πολιτισμικής ετερομορφικότητας (π.χ. η κοινή υπόθεση στην κοινωνία ότι οι άνθρωποι είναι ετεροφυλόφιλοι) και των δικών τους αναπτυσσόμενων αναγκών και συναισθημάτων. Ως αποτέλεσμα της εντύπωσης ότι είναι "διαφορετικός" ή "διαφορετικός", ένας νέος βιώνει ένα αίσθημα αποξένωσης, μια μείωση της αυτοεκτίμησης, μπορεί να αποσυρθεί από τις κοινωνικές και αθλητικές δραστηριότητες. Σε αυτό το στάδιο, η λεγόμενη εσωτερικευμένη ομοφοβία (ανάπτυξη προκατάληψης απέναντι στους ομοφυλόφιλους με ταυτόχρονη παρουσία της δικής του, απαράδεκτης και κατασταλαμμένης ομοφυλοφιλίας).
2. **Μπερδεμένη ταυτοποίηση** (περίπου 17-18 ετών) - σε αυτό το στάδιο είναι δυνατό να αισθανθείτε έντονο άγχος όταν επιτρέπετε στη σκέψη ότι είστε ομοφυλόφιλος ή αμφιφυλόφιλος. Η εικόνα του εαυτού μπορεί να είναι διαταραγμένη και ασυνάρτητη. Η σύγχυση ταυτοποίησης μπορεί να εκδηλωθεί στην άρνηση του ομοφυλοφιλικού ή αμφιφυλόφιλου προσανατολισμού, στην ανάληψη ετεροφυλόφιλων συμπεριφορών (απόπειρα εισόδου σε πολιτισμικό κανόνα), αποφυγή ομοφυλοφιλικής δραστηριότητας και συσχετισμών. Μερικές φορές παρατηρείται υπερβολική εκδήλωση του αντίθετου φύλου (αυτό είναι

το λεγόμενο φαινόμενο αντιστροφής του ρόλου του φύλου) που προκύπτει από την ταυτότητα φύλου που δεν έχει ακόμη διαμορφωθεί πλήρως. Σε αυτό το στάδιο, υπό ευνοϊκές συνθήκες, η ταυτότητα και ο ψυχοσεξουαλικός προσανατολισμός είναι επίσης (ή ξεκινούν).

3. **Αποδοχή ταυτότητας** (περίπου 21-23 ετών για γυναίκες και 19-21 ετών για άνδρες)- ένα άτομο αυτοπροσδιορίζεται ως ομοφυλόφιλο ή αμφιφυλόφιλο. Τις περισσότερες φορές, βοηθά στην επαφή με άλλα άτομα του ίδιου ψυχοσεξουαλικού προσανατολισμού. Ωστόσο, αυτό δεν συνδέεται πάντα με την αποδοχή αυτής της ταυτότητας (π.χ. λόγω εσωτερικής ομοφοβίας) - τότε το άτομο μπορεί να αποφύγει την ομοφυλοφιλική δραστηριότητα και να προσπαθήσει να λειτουργήσει επίσημα ως ετεροφυλόφιλος (επίσης στις οικογενειακές σχέσεις).

4. **Συμμετοχή** (περίπου 22-23 ετών για τις γυναίκες και 21-24 για τους άνδρες)- το στάδιο της ενσωμάτωσης της ομοφυλοφιλίας ή της αμφιφυλοφιλίας, της συναισθηματικότητας και της σφαίρας των αξιών, το άνοιγμα στις σχέσεις με τους εταίρους του samesex και τις ανοιχτές πληροφορίες σχετικά με την ομοφυλοφιλία σας αμφιφυλοφιλία, π.χ. στενή οικογένεια ή φίλοι. Η διαδικασία κατά την οποία οι άνθρωποι συνειδητοποιούν τον δικό τους ψυχοσεξουαλικό προσανατολισμό ονομάζεται έξοδος και συνίσταται στην ενημέρωση του περιβάλλοντος για τον ψυχοσεξουαλικό προσανατολισμό τους).

Αιτίες διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού:

Μεταξύ των λόγων για διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό, οι πιο συνηθισμένοι είναι:

• Ψυχολογικά αίτια

Η ταυτότητα φύλου διαμορφώνεται ως απάντηση στους ρόλους που αναλαμβάνουν τα παιδιά στις σχέσεις με το περιβάλλον. Επηρεάζεται τόσο από τα ίδια τα παιδιά, την ιδιοσυγκρασία τους, όσο και από τους γονείς με τις πεποιθήσεις και τις στάσεις τους.

Η φύση της σχέσης μητέρας - παιδιού τα πρώτα χρόνια της ζωής θεωρείται σημαντική για τη διαμόρφωση της ταυτότητας φύλου. Η μητέρα, υποτιμώντας το φύλο του παιδιού, έχει αντίκτυπο στη στάση της απέναντι στη δική της σεξουαλικότητα, αλλά δεν είναι γνωστές οι ακριβείς και αιτιολογικές σχέσεις.

• Βιολογικά αίτια

Ο ανδρισμός και η θηλυκοποίηση που συμβαίνει κατά την ανάπτυξη του ανθρώπινου εμβρύου εξαρτάται αυστηρά από ορμόνες (αρσενικό και θηλυκό). Οι αντίστοιχες ορμόνες παράγονται ως αποτέλεσμα της ενεργοποίησης ορισμένων γονιδίων. Χωρίς τη δραστηριότητα των ανδρικών γονιδίων από το χρωμόσωμα Y, το έμβρυο δεν θα έχει όρχεις, δεν θα παράγει αρκετές ανδρικές ορμόνες και θα αναπτυχθεί ως θηλυκό έμβρυο, δηλαδή θα αναπτυχθούν γυναικεία γεννητικά όργανα. Η ίδια αρχή ισχύει και για τον εγκέφαλο. Ορισμένες περιοχές του εγκεφάλου, όπως ο υποθάλαμος, ανταποκρίνονται σε ανδρικές και γυναικείες ορμόνες κατά την εμβρυϊκή ανάπτυξη. Ωστόσο, δεν υπάρχουν ακριβή δεδομένα για τον αντίκτυπο αυτών των αλληλεπιδράσεων στην επακόλουθη σεξουαλική συμπεριφορά.

Συνέπειες της ομοφοβικής συμπεριφοράς:

Οι συνέπειες των αναδυόμενων δυσκολιών και προβλημάτων μεταξύ ατόμων με διαφορετικό ψυχοσεξουαλικό προσανατολισμό επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό όλες τις ομάδες που υφίστανται διακρίσεις και προκύπτουν κατά κύριο λόγο από την εσωτερικευση του Gordon Allport παραθέτει τις ακόλουθες πιθανές συνέπειες του στιγματισμού:

- Εμμοιικό άγχος, δηλαδή συνεχής επαγρύπνηση και αίσθηση κινδύνου, φόβος προσβολής ή ταπείνωσης σε κοινωνικές καταστάσεις, με εξαιρετική ευαισθησία και καχυποψία σε επαφή με άτομα που ανήκουν στην πλειοψηφική ομάδα, αίσθημα βλάβης ή αδικίας.
- Η άρνηση του ανήκειν σε έναν διωκόμενο πληθυσμό, βασίζεται κυρίως στην απόρριψη υποψίας από τον εαυτό του για την εθνικότητα των απαιτήσεων *stigmatyzowanej* (π.χ.. Η ιστορία και το γέλιο με προσβλητικά αστεία για τον δικό τους πληθυσμό, κουνώντας αρνητικά στερεότυπα, άμεση άρνηση του ανήκειν σε μια ομάδα με κίνδυνο αποκλεισμού). Ωστόσο, μια τέτοια συμπεριφορά οδηγεί σε μεγάλο αίσθημα ενοχής.
- Η απόσυρση και η παθητικότητα, πάνω απ' όλα, αναφέρεται στις προσπάθειες καταστολής των πραγματικών αναγκών και συναισθημάτων και στην αναγνώριση «της

θέσης του στη γραμμή». Αυτός ο τρόπος επιβίωσης, όμως, συνδέεται με μια αίσθηση αποτυχίας.

- Κοροϊδεύουν και αυτο-ειρωνεία συνίσταται κυρίως στην παρουσίαση δική σας ομάδα σε ένα γελοιογραφικό τρόπο. Το να κοροϊδεύετε τον εαυτό σας μπορεί να είναι ένας τρόπος για να κερδίσετε ήπια έγκριση από μια προνομιακή ομάδα. Από την άλλη πλευρά, το να παίζεις συμπεριφορά με υπερβολικό τρόπο σου επιτρέπει να δαμάσεις ή να ανατρέψεις τα στερεότυπα, στο φινάλε που οδηγεί στη γελοιοποίηση.
- Η ενίσχυση των ενδοομιλικών δεσμών είναι κυρίως δήλωση βλάβης και είναι πιο ανεκτή όταν είναι δυνατόν να μοιραστείτε τα συναισθήματά σας με άλλα άτομα που έχουν παρόμοια συναισθήματα. Η ίδια κοινότητα δίνει στα άτομα που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες την ευκαιρία να ζήσουν πλήρως μαζί, να αποκτήσουν αποδοχή και ένα αίσθημα ασφάλειας, που συχνά λείπει στον περιβάλλοντα κόσμο.
- Η πονηριά και η πονηριά, ή η μικρή κακία προς τους ανθρώπους της πλειοψηφικής ομάδας, είναι μερικές φορές μια αντίδραση στο στιγματισμό και προκύπτει από την επιθυμία να ανταποδώσουμε για διωγμό.
  - Ο προσδιορισμός της κυρίαρχης ομάδας, το μίσος για τον εαυτό και τη δική του ομάδα λαμβάνουν χώρα όταν ένα άτομο που ανήκει σε μια περιθωριοποιημένη ομάδα βλέπει τον δικό του πληθυσμό από την οπτική της προνομιακής ομάδας. Σε τέτοιες καταστάσεις, για παράδειγμα, μπορεί να λειτουργήσει εις βάρος της δικής του ομάδας, από την οποία σίγουρα ξεχωρίζει.
  - Η επιθετικότητα εναντίον της ίδιας της ομάδας συνίσταται στη χρήση διακρίσεων εντός της ομάδας και είναι συχνά ένας τρόπος να απελευθερωθεί κάποιος από το αίσθημα ευθύνης για το μίσος εκ μέρους της κυρίαρχης ομάδας. Αυτός ο μηχανισμός συνίσταται στη διαίρεση της δικής της ομάδας σε «καλούς» και «κακούς» εκπροσώπους της. Τα «καλά» συνήθως περιλαμβάνουν τον εαυτό τους, ενώ τα «κακά» είναι υπεύθυνα για τις προκαταλήψεις που επικρατούν στην κοινωνία και για τα δικά τους δεινά.
  - Η προκατάληψη εναντίον ξένων ομάδων είναι το αποτέλεσμα της μεταχείρισης μελών άλλων στιγματισμένων ομάδων με τον ίδιο τρόπο που αντιμετωπίζετε από μια κυρίαρχη ομάδα. Η προκατάληψη εναντίον άλλων ομάδων είναι συνήθως αποτέλεσμα κοινωνικής εκπαίδευσης.
  - Η αμοιβαία κατανόηση είναι ένα φαινόμενο αντίθετο με τις προκαταλήψεις εναντίον ξένων ομάδων. Μερικές φορές, λόγω προσωπικής εμπειρίας καταπίεσης, άτομα που ανήκουν στον στιγματισμένο πληθυσμό μπορούν να συμπάσχουν και να υποστηρίξουν άτομα που ανήκουν σε άλλες τέτοιες ομάδες.

- Η αντίσταση ή η επιθετικότητα συνήθως φέρνουν άδικες επιθέσεις και μπορεί να λάβουν διάφορες μορφές, π.χ. οργανωμένες κοινωνικές δραστηριότητες, εκπαιδευτικά ή πολιτικά πρόσωπα που ενεργούν για την πρόληψη των διακρίσεων σε μια συγκεκριμένη ομάδα.
- Η αυξημένη προσπάθεια συνίσταται στο διπλασιασμό των προσπαθειών στην επιδίωξη της επιτυχίας στον επιλεγμένο τομέα, χάρη στον οποίο τα μειονεκτικά άτομα μπορούν να αποδείξουν τη δική τους αξία και τον κόσμο.
- Εφαρμόζοντας εξωτερικά χαρακτηριστικά, η υψηλή θέση του κοινωνικού ως τρόπος αντιστάθμισης της χαμηλής αυτοεκτίμησής του.
- Ο νευρωτισμός είναι κάθε είδους συναισθηματική και ψυχολογική δυσκολία των στιγματισμένων ανθρώπων, που προκύπτουν από την έλλειψη αποδοχής του εαυτού τους ή της κοινωνίας. Μπορούν να οδηγήσουν σε αισθήματα μίσους προς τον εαυτό, κατάχρηση ψυχοδραστικών ουσιών που ανακουφίζουν την ψυχική ταλαιπωρία ή να υποστούν συναισθηματικές δυσκολίες. Μπορεί επίσης να αποδυναμώσει ψυχικά τη χρόνια εμπειρία άγχους, τη ζωή σε συνεχή ένταση, το αίσθημα απειλής ή απόρριψης από το περιβάλλον.
- Αυτοεκπληρούμενη προφητεία ως αποτελέσματα συμπεριφοράς που μπορούν να εδραιωθούν στην προσωπικότητα. Είναι ένα φαινόμενο που συμβαίνει στις διαπροσωπικές σχέσεις, στο οποίο κάποιος αντιλαμβάνεται ψευδώς μια κατάσταση και στη συνέχεια συμπεριφέρεται με τέτοιο τρόπο ώστε η συμπεριφορά του να προκαλεί επιβεβαίωση της «αλήθειας» αυτής της αρχικά ψευδούς άποψης για την κατάσταση.

Για όσους ασχολούνται με την καταπολέμηση των διακρίσεων, η γνώση των μηχανισμών που περιγράφονται παραπάνω είναι υποχρεωτική γνώση, βάσει των οποίων μπορούν και πρέπει να σχεδιαστούν αποτελεσματικές στρατηγικές κατά των διακρίσεων.

Η ανάγκη για τέτοια μέτρα επισημαίνεται ιδιαίτερα στο σχολείο, όπου τα ομοφοβικά είναι σε διάφορα σχήματα και μεγέθη (π.χ. διακριτική γλώσσα, λεκτική κακοποίηση, προσβολές, π.χ. "fag", "puff" και "les", εκφοβισμός, παρενόχληση, ακόμη και σωματική επίθεση) Το Οι μαθητές των οποίων τα δάκρυα βιώνουν τακτικά αυτό το διωγμό εκτίθενται σε:

- δυσκολίες στη σχολική μάθηση
- σκασιαρχείο
- άγχος και κατάθλιψη

- αυτοτραυματισμός και μεγαλύτερη τάση για απόπειρα αυτοκτονίας από ό, τι μεταξύ ετεροφυλόφιλων εφήβων
- διαμόρφωση ομοφοβικών προκαταλήψεων και αδιαφορίας για τη βλάβη των άλλων (όταν η βίαιη διάκριση συμπεριφέρεται αποδεκτή από το προσωπικό του σχολείου)
- μείωση της αυτοεκτίμησης
- αποχώρηση από τις κοινωνικές επαφές
- εθισμός
- επικίνδυνη συμπεριφορά
- διαταραχές συμπεριφοράς
- διαταραχές διατροφής ή ύπνου.

Η ανάληψη δράσης σε αυτές τις καταστάσεις θα βοηθήσει στη δημιουργία ενός ασφαλούς χώρου για όλους τους μαθητές.

Σχέδιο δράσης με άτομα διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού

Lp	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Πάρτε παιδαγωγική παρέμβαση, η οποία πρέπει να αποσκοπεί στο να σταματήσει η ακατάλληλη συμπεριφορά σε μια δεδομένη στιγμή προς ένα μαθητή του ένα διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Λάβετε άμεση απάντηση π.χ. "Αυτή είναι μια απαράδεκτη γλώσσα σε αυτήν την τάξη" (φτιάξτε σίγουρα όλοι μπορούν να ακούσουν). 2. Ονομάστε την κατάσταση με σαφήνεια: "Άκουσα ότι χρησιμοποιείτε τη λέξη fag. Αυτή είναι μια προσβλητική λέξη και θεωρείται προσβολή. Αυτή είναι ρητορική μίσους. Αυτή η γλώσσα είναι απαράδεκτη!" 3. Αποκαλύψτε τα δικά σας συναισθήματα, π.χ.: «Είμαι σοκαρισμένος, συγκινημένος? θυμωμένος που κάτι σαν αυτό συνέβη στο σχολείο μας ».

		<p>4. Σαφώς αντιτίθενται στη συμπεριφορά, π.χ. "Διαφωνώ έντονα με αυτήν τη συμπεριφορά. Δεν κάνουμε διακρίσεις σε βάρος άλλων σε αυτό το σχολείο."</p> <p>5. Ζητήστε κίνητρο / προοπτική από το άλλο μέρος για να προκαλέσετε τουλάχιστον έναν σύντομο προβληματισμό, π.χ.: "Τι θέλατε να επιτύχετε;"</p> <p>6. Εξηγήστε στους μαθητές γιατί η συμπεριφορά τους είναι ακατανόητη.</p> <p>7. Εκφράστε την προσδοκία σας ότι η συμπεριφορά σας θα σταματήσει, π.χ. «Ελπίζω να είστε με σεβασμό, χωρίς προσβλητικά ή ομοφοβικά λόγια ».</p> <p>8. Εξασφαλίστε την ευθύνη. "Πιστεύω ότι τώρα καταλαβαίνετε το λάθος που κάνατε. Εάν αυτή η συμπεριφορά επαναληφθεί ξανά, τότε θα αναλάβετε τις κανονιστικές συνέπειες."</p> <p>Θα πρέπει επίσης να θυμόμαστε, και να μην ρίχνουμε την ευθύνη για τους νέους ανθρώπους "συμφώνησαν".</p>
2	Επικοινωνήστε με έναν μαθητή που έχει υποστεί ξενοφοβικές επιθέσεις	<p>1. Προσκαλέστε τον μαθητή σε μια συνάντηση σε μια ήσυχη τόπο και χρόνο. Θυμάμαι! Η πρώτη συνομιλία δεν χρειάζεται να λύσει το πρόβλημα.</p> <p>2. Ξεκινήστε τη συζήτηση δείχνοντας στον μαθητή τον άμεσο λόγο της συνομιλίας - ξεκινήστε περιγράφοντας αυτό που θέλετε παρατηρούν, π.χ. «είμαι όλο και περισσότερο</p>

		<p>παρατηρώντας συχνά ότι μένετε μακριά από συμμαθητές, που συμπεριφέρονται ακατάλληλα προς εσάς, σας προκαλούν στο διάδρομο, «έχω ακούσει αυτές τις ομοφοβικές προσβολές που δεν έπρεπε να συμβούν.</p> <p>3. Ελέγξτε τι σημασία έχουν ορισμένα γεγονότα έχουν για τον μαθητή και πώς ο μαθητής τα βιώνει, π.χ. "Τι σήμαινε αυτό για εσάς;"</p>
<p>Όταν ο μαθητής αποκαλύπτει τον εαυτό του ή "βγαίνει":</p> <p>Σε αυτό το σημείο, οι νέοι συχνά αισθάνονται ιδιαίτερα ευάλωτοι, οπότε χρειάζονται κατανόηση και υποστήριξη. Δώστε προσοχή στην επιλογή των λέξεων και ακούστε προσεκτικά τον τρόπο που οι νέοι μιλούν για τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό για να ανταποκριθούν κατάλληλα</p>		
3	<p>Προσπαθήστε να μετριάσετε τα διαφορετικά συναισθήματα που συνοδεύουν την εξομολόγηση του άλλου ατόμου.</p>	<p>1. Δείξτε ενσυναίσθηση ακόμη και όταν γίνετε αντικείμενο επίθεσης, για παράδειγμα: "Και τι μπορείτε να κάνετε για 'αυτό;", "Όλα συμβαίνουν και δεν με βοηθήσατε".</p> <p>2. Δείξτε κατανόηση και ενδιαφέρον και πρόθεση να βοηθήσετε, π.χ.: "Καταλαβαίνω ότι είστε θυμωμένοι. Στην πραγματικότητα, κάποιος πρέπει να κάνει κάτι νωρίτερα, αλλά δεν το έκανε και τώρα θέλω να το διορθώσω", "Φαντάζομαι ότι πρέπει να είναι πραγματικά δύσκολο", "Έχεις το δικαίωμα να νιώθεις έτσι", "Φαντάζομαι ότι δεν ήταν εύκολο για μένα να μου το πεις. Είμαι πολύ χαρούμενος</p>

		<p>και σας ευχαριστώ που δείξατε τέτοια εμπιστοσύνη σε μένα. "</p> <p>3. Ελέγξτε ξανά τι σημασία έχουν τα γεγονότα για τον μαθητή και πώς τα βιώνει ο μαθητής, π.χ.: "Τι φοβάστε περισσότερο;"</p> <p>4. Αφήστε τους μαθητές να ορίσουν τους φόβους και τους φόβους τους. Μην προσπαθήσετε να ερμηνεύσετε τη συναισθηματική τους κατάσταση.</p>
4	<p>Δείξτε αποδοχή για μαθητή με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό.</p>	<p>1. Κάντε ξεκάθαρη τη διάθεσή σας να βοηθήσετε, αλλά αφήστε τον μαθητή να αποφασίσει πώς θα μοιάζει αυτή η βοήθεια: "Πιστεύετε ότι η βοήθειά μου θα σας φανεί χρήσιμη;"</p> <p>2. Μοιραστείτε τις γνώσεις - είναι σημαντικό για τον μαθητή να γνωρίζει ότι ένα άτομο δεν επηρεάζει τον προσανατολισμό του και ότι κάθε προσανατολισμός του φύλου είναι εξίσου σωστός.</p> <p>3. Ονομάστε φαινόμενα όπως: στερεότυπα ή ομοφοβία, π.χ.: "Αυτό που βιώνετε ονομάζεται διάκριση και είναι απαράδεκτο."</p> <p>4. Παραδεχτείτε το εάν δεν έχετε επαρκείς γνώσεις - "Οι γνώσεις μου σε αυτό το θέμα δεν είναι πλήρεις, αλλά θα βρω πληροφορίες ή θα σας βοηθήσω στην εύρεσή τους".</p>
<p>Η συνομιλία μπορεί να είναι το πρώτο βήμα, αλλά εξαρτάται εντελώς από τον νέο να αποφασίσει πότε και πώς θα προχωρήσει. Δεν ξέρετε ποια λύση θα είναι η καλύτερη για εσάς, επειδή δεν έχετε ιδέα για τις ανάγκες τους ή τον μοναδικό τρόπο βίωσής τους στην πραγματικότητα. Μεταφέροντας την πρωτοβουλία στον μαθητή, δείχνετε σεβασμό και</p>		

<p>ενθαρρύνεστε να λάβετε τις δικές του αποφάσεις. Θυμάμαι! Μην κάνεις τίποτα πίσω της.</p>		
5	<p>Προγραμματίστε διαφορετικούς τρόπους οργάνωσης υποστήριξης με τον μαθητή.</p>	<p>1. Προσπαθήστε να συλλέξετε όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση και την ευημερία αυτού του ατόμου στο σχολείο σε μια ομάδα συνομηλίκων.</p> <p>2. Ρωτήστε σαφώς και απλά ποια βοήθεια περιμένει ο μαθητής από εσάς, π.χ. "Τι νομίζετε ότι μπορούμε να κάνουμε γι 'αυτό;", "Τι χρειάζεστε τώρα;".</p>
<p>Είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι οι μαθητές έχουν δικαίωμα στην ιδιωτικότητα και ότι οι εκπαιδευτικοί όχι μόνο δεν χρειάζεται να ενημερώσουν κανέναν (συμπεριλαμβανομένων των γονέων) για τον σεξουαλικό προσανατολισμό των μαθητών, αλλά πρέπει να σέβονται την ιδιωτικότητά τους.</p>		
<p>Ωστόσο, θα πρέπει να παρακολουθείτε την κατάσταση αυτού του ατόμου ανά πάσα στιγμή και να αντιδράτε εάν είναι απαραίτητο.</p>		

Βιβλιογραφία:

- Allport G. W (1958), *Η φύση της προκατάληψης*, Anchor Books, Garden City, [w:] M. Pawłęga (2016) (red.) *Szkoła bez homofilii - podręcznik trenerski*, Warszawa: Stowarzyszenie Lambda.
- Andrusiewicz A. (2014), *Bezpieczna szkoła. Poradnik równościowy dla nauczycieli i nauczycielek*, Κρακοβία: Fundacja na Rzecz Różnorodności Polistrefa.
- Bojarska K. (2009), *Psychologiczne i społeczne uwarunkowania stereotypów, uprzedzeń and dyskryminacji*, [w:] *Jak zorganizować wydarzenie antydyskryminacyjne?*, Warszawa: Stowarzyszenie Lambda - Warszawa, σελ. 5-28,
www.przeciwdzialajdyskryminacji.pl/podrecznik_przeciwdzialajdyskryminacji.pdf
 (11.05.2020).
- Bojarska-Nowaczyk K. (2005), *Psychospołeczne korelaty homofobii*, Gdańsk: Uniwersytet Gdański.

Długołęcka A. (2005), *Kształtowanie się tożsamości homoseksualnej*, [w:] K. Slany, B. Kowalska, M. Śmietana (red.), *Homoseksualizm - perspektywa interdyscyplinarna*, Kraków: Zakłomos Wydawniczy

Pawlęga M. (2016) red.) ,*Szkoła bez homofobii - podręcznik trenerski*, http://www.mowanienawisci.info/wp-content/uploads/2016/12/szkola_bez_homofobii_podrecznik.pdf (12)

Świerszcz J. (2016) (κόκκινο.), *Lekcja Równości. Materiały dla nauczycieli and nauczycielek: Jak rozmawiać or orientacji seksualnej w szkole and wspierać młodzież* , <https://kph.org.pl/wp-content/uploads/2016/02/lekcja-materialy-wydf-20w.pd2-www.pd2-www.pd2-www.p2>)

2.4.3. Στάδια δημιουργίας στρατηγικής για συνεργασία με προκλητικούς μαθητές - Bożena Majerek, Iwona Marczyńska

Η προκλητική συμπεριφορά των μαθητών είναι ένα από τα πιο κοινά προβλήματα των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτικών που εμφανίζονται στη σχολική καθημερινότητα.

Η πρόκληση ορίζεται ως η σκόπιμη ενέργεια ενός τρίτου μέρους για να προκαλέσει μια αντίδραση του θύματος της πρόκλησης, συνήθως επιβλαβής για αυτήν και συχνά για άτομα που σχετίζονται με αυτήν, όπως λήψη απαντήσεων, πληροφοριών, πρόκληση ισχυρών συναισθημάτων, ανεξέλεγκτη συμπεριφορά, θραύση νόμος. Στην ψυχολογία, από την άλλη πλευρά, ο εντοπισμός ορίζεται ως η σκόπιμη επιβολή συγκεκριμένων συμπεριφορών, αντιδράσεων ή ενεργειών, συχνά επιθετικών και ξαφνικών, ενεργώντας στην ψυχή, όχι απαραίτητα σύμφωνα με τις αρχές και την ιδεολογία που έχει επιλέξει το άτομο.

Συχνά θεωρείται ότι είναι πολύ απλοϊκές υποθέσεις, πιστεύοντας ότι μια πρόκληση και μια πράξη πλήρως σκόπιμης, προγραμματισμένης, συνοδευόμενης από πρόβλεψη των συνεπειών. Θα πρέπει, ωστόσο, να αποδεχτεί ότι, ειδικά στην περίπτωση της προκλητικής συμπεριφοράς των παιδιών και των εφήβων, οι περισσότερες φορές δεν είναι σκόπιμες και τυχαίες.

Τύποι προκλητικών συμπεριφορών μαθητών:

Υπάρχουν πολλά συμπτώματα προκλητικής συμπεριφοράς των μαθητών. Τις περισσότερες φορές σχετίζονται με τη μη συμμόρφωση με τους κανόνες και τους κανόνες του σχολείου, δηλαδή εκρήξεις θυμού, ρίψη αντικειμένων, άλματα σε πάγκους, καταστροφή περιουσίας κάποιου,

λεκτική και σωματική επιθετικότητα σε ενήλικες και συνομηλίκους, αυτοεπιθετικότητα, χρήση χυδαιότητας, άρνηση να ακολουθήσει τις οδηγίες και να εργαστεί τάξη, εμποδίζοντας άλλους μαθητές να εργαστούν κ.λπ.

Μπορούμε να διακρίνουμε τρεις τύπους πρόκλησης:

1. **Οι προκλήσεις και η πρωτοβουλία** είναι ένα έργο από αυτό που αποφασίστηκε και σχεδιάστηκε εκ των προτέρων ως ένας τρόπος για να παρατηρήσετε την έκπληξη κάποιου, τοποθετώντας ένα τετελεσμένο έργο, αναγκάζοντας κάτι (π.χ. Στην τιμολόγηση από αυτό, ν, και από αυτό αρχίζει να γελά δυνατά κατά τη διάρκεια των μαθημάτων).
2. **Η αντιδραστική πρόκληση** είναι μια συμπεριφορά που προκαλεί την κατάσταση, και κυρίως τη συμπεριφορά κάποιου άλλου. Μπορεί να είναι μια αυθόρμητη αντίδραση (π.χ. αντανάκλαστική ή αμυντική) στην παρουσία κάποιου άλλου, σε ισχυρά ερεθίσματα (π.χ. αίσθημα κινδύνου, απροθυμία) ή καλά μελετημένη, που προηγείται προβληματισμού, επιλογής και σχεδίου απάντησης στο αναμενόμενο ή αντιληπτές και κατανοητές ενέργειες, δηλώσεις (π.χ. απόπειρα αντίρρησης, υπέρβασης, αποτροπής κάτι)
3. **Προκλητική ανάδραση** μερικές φορές είναι αυτοσχέδια, πολλαπλή πρόκληση ως απάντηση σε προκλήσεις αντιπάλων. Διαφέρουν από τις αντιδραστικές προκλήσεις στο ότι συνήθως δεν είναι η έκφραση και το αποτέλεσμα του να εκπλαγείς από τη δράση κάποιου άλλου (...) και αυτό συμβαίνει επειδή αποτελούν μέρος ενός πολυμερούς και πολυφασικού παιχνιδιού μεταξύ πολλών οντοτήτων.

Αιτίες προκλητικών συμπεριφορών μαθητών:

Υπάρχουν δύο κύριες ομάδες λόγων για προκλητική συμπεριφορά:

➤ **Εσωτερικές αιτίες**, δηλαδή εγγενείς στον μαθητή:

- κακή φυσική ή ψυχολογική διάθεση μια δεδομένη ημέρα, η οποία εκδηλώνεται με άγχος και ευερεθιστότητα,
- κάπως ζητώντας βοήθεια,
- χρειάζεται προσοχή και υποστήριξη από ενήλικες εκτός οικογένειας,
- έλλειψη επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων

- αδυναμία αντιμετώπισης προβλημάτων
- αποκτώντας καταστροφικές στρατηγικές για την αντιμετώπιση δύσκολων καταστάσεων
- αίσθηση ότι υποτιμάται στην οικογένεια, το σχολείο, την ομάδα της τάξης,
- βελτίωση της θέσης σε μια ομάδα ομότιμων,
- προσπαθώντας να διατηρήσει την ηγεσία στην ομάδα, την τάξη κ.λπ.
- επιθυμία εκδίκησης και ταπείνωσης των άλλων
- ικανοποίηση από τη γελοιοποίηση των άλλων,
- ψυχικές διαταραχές
- ακατάλληλους τρόπους απελευθέρωσης εντάσεων, συναισθημάτων και φόβων.

➤ **Εξωτερικές αιτίες**, δηλαδή εγγενείς σε ένα οικογενειακό, σχολικό και συνομηλικό περιβάλλον:

- τη λειτουργία του φοιτητή σε μια κατάσταση μόνιμης συναισθηματικής υπερφόρτωσης (π.χ. διάλυση)
- γονικός γάμος, ασθένεια στην οικογένεια, απώλεια εργασίας από τους γονείς)
- οι προσδοκίες των γονέων είναι ανεπαρκείς στις δυνατότητες του παιδιού,
- προθυμία να έχουν την προσοχή των "απόντων" και των "καταπονημένων" γονέων,
- αμυντική αντίδραση στις αρνητικές εμπειρίες του μαθητή με δασκάλους ή συνομηλικούς,
- ασαφείς κανόνες αξιολόγησης, αδικία, οργανωτικό χάος,
- εχθρικές σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών ή σε μια ομάδα συνομηλικών
- προθυμία να επιστήσει την προσοχή σε ένα πολύ σημαντικό, αν και παραμελημένο, κοινωνικό πρόβλημα
- βαρετός (μονότονος) τρόπος διδασκαλίας του δασκάλου.

Συνέπειες προκλητικών συμπεριφορών μαθητών:

Η συνέπεια της αντίδρασης των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτικών στην προκλητική συμπεριφορά των μαθητών μπορεί να είναι:

1. **Η κατάργηση της λανθασμένης συμπεριφοράς** συμβαίνει με τη χρήση κατάλληλων εκπαιδευτικών τεχνικών.
2. **Σε μόνιμες μη φυσιολογικές συμπεριφορές, οι** ικανοποιήσεις που λαμβάνονται μέσω της πρόκλησης παγιώνουν παρόμοια συμπεριφορά και ενθαρρύνουν άλλους μαθητές να την αντιγράψουν. Αντί να διευρύνουν το φάσμα των κοινωνικών δεξιοτήτων που επιτρέπουν την εποικοδομητική επίλυση προβλημάτων και την κάλυψη αναγκών, οι μαθητές επαναλαμβάνουν ένα αρνητικό μοντέλο συμπεριφοράς.
3. **Κλιμάκωση προβλημάτων που** οδηγούν σε μακροχρόνιες συγκρούσεις. Τέτοιες συνέπειες συμβαίνουν συχνότερα όταν ο δάσκαλος δεν αντιδρά και ενημερώνει τους μαθητές ότι είναι ένα αδύναμο και συνεσταλμένο άτομο που αδυνατεί να ανταπεξέλθει. Η δασκάλα ορίζει τον εαυτό της ως πιθανό θύμα. Η κλιμάκωση των προβλημάτων συμβαίνει επίσης όταν η αντίδραση του δασκάλου είναι πολύ εχθρική, επειδή προκαλεί την επιθυμία για αντίποινα στους μαθητές, η οποία μπορεί να προκαλέσει μια σοβαρή σύγκρουση, η οποία μειώνει την εξουσία του δασκάλου στα μάτια των μαθητών και των γονέων, καθώς και την αξιολόγηση της επαγγελματικής του επάρκειας μεταξύ συναδέλφων και του διευθυντή. Ο δάσκαλος αντιδρά επιθετικά υπό την επίδραση του θυμού, δίνει ένα σήμα ότι χτυπήθηκε με ακρίβεια και αυτό οδηγεί σε επανειλημμένες απόπειρες γελοιοποίησης και ταπείνωσης. Θα πρέπει επίσης να θυμόμαστε ότι η εφευρετικότητα των παιδιών στο να πειράζει τους μη δημοφιλείς ανθρώπους είναι τεράστια.

Ένας δάσκαλος που είναι πάντα εκπαιδευτικός πρέπει να ανταποκρίνεται στην ανώμαλη, δυσλειτουργική συμπεριφορά του μαθητή. Ωστόσο, η απάντησή του δεν μπορεί να είναι τυχαία ή υπαγορεύονται από την τρέχουσα συναισθήματα, αλλά θα πρέπει να σκεφτεί και σκόπιμη, δίνοντας μια υψηλή εγγύηση για μια θετική αλλαγή στη συμπεριφορά του ανηλίκου.

Διορθωτικό σχέδιο δράσης με προκλητικές συμπεριφορές μαθητών

Lp	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Πάρτε παιδαγωγική παρέμβαση (πιθανώς μια εποικοδομητική αντιπαράθεση), η οποία θα πρέπει να αποσκοπεί στο να σταματήσει η ακατάλληλη	Λάβετε άμεση απάντηση. Η διαπροσωπική αντιπαράθεση αποτελείται από 3 βήματα: Βήμα πρώτο: "ΒΛΕΠΩ ... ΑΚΟΥΩ ..." - αυτή είναι μια σύντομη περιγραφή της συμπεριφοράς του μαθητή κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Παράδειγμα: "Τομ,

	<p>συμπεριφορά του μαθητή προς το παρόν απέναντί σας.</p>	<p>βλέπω ότι δεν θέλεις να μας διαβάσεις την εργασία σου."</p> <p>Βήμα δεύτερο: "ΝΙΩΘΩ ... ΓΙΑΤΙ ..." - επαναλαμβάνουμε το προηγούμενο μήνυμα και ονομάζουμε τα συναισθήματα που μας συνοδεύουν. Χρησιμοποιούμε το μήνυμα "εγώ" σύμφωνα με το μοτίβο I ... όταν εσείς ... επειδή ..., δηλαδή ακολουθούμε την αρχή της δημιουργικής ανατροφοδότησης στο άλλο άτομο.</p> <p>Βήμα τρίτο: "ΣΚΕΦΤΟΜΑΙ ΤΙ ΚΑΝΕΤΕ;" - ερμηνευτική αντιπαράθεση, δηλαδή η πιο πιθανή ερμηνεία της συμπεριφοράς ενός μαθητή.</p> <p>Θυμάμαι! δεν αντιμετωπίζουμε έναν άνθρωπο που δεν είναι έτοιμος για αυτό, δηλαδή είναι ανήσυχος, περισπασμένος, υπερδιεγερμένος.</p> <p>Σε περίπτωση παρέμβασης, είναι απαραίτητο να μειώσουμε τη σωματική επαφή (πλησιάζουμε στον πάγκο του μαθητή ή στο σημείο που στέκεται ή κάθεται) και να τον φωνάζουμε με το όνομά του, ώστε να μην υπάρχει αμφιβολία ότι απευθυνόμαστε σε αυτόν τον μαθητή.</p> <p>Μια τέτοια στρατηγική θα είναι αποτελεσματική μόνο εάν ο δάσκαλος έχει επίγνωση των δικών του συναισθημάτων και των κινήτρων για την ανάληψη δράσης.</p>
2	<p>Οργανώστε μια ατομική συνομιλία με τον μαθητή</p>	<p>1. Προσκαλέστε τον μαθητή σε μια συνάντηση σε ένα ήσυχο μέρος και χρόνο.</p> <p>Θυμάμαι! Η πρώτη συνομιλία δεν χρειάζεται να λύσει το πρόβλημα.</p>

		<p>2. Κατά την προετοιμασία για να συναντήσετε τον μαθητή, κάντε μια λίστα με τα θετικά χαρακτηριστικά του, αναφερόμενος σε πραγματικές καταστάσεις.</p> <p>3. Η συνέντευξη με τον μαθητή ξεκινά από θετικές πληροφορίες για τον μαθητή για να μειώσει την αίσθηση του άγχους.</p> <p>4. Ρωτήστε για τα τρέχοντα προβλήματα για να μάθετε τι συναισθήματα βιώνει ο μαθητής και ενθαρρύνετέ τον να μιλήσει για αυτά.</p> <p>Ελέγξτε τι σημασία έχουν ορισμένες καταστάσεις για τον μαθητή και πώς τις βιώνει ο μαθητής.</p> <p>Εκφράστε την προσδοκία ότι η συμπεριφορά θα σταματήσει, π.χ. "Πείτε μου: πώς να αποτρέψουμε παρόμοιες καταστάσεις να συμβούν στο μέλλον;".</p> <p>Εάν η συνομιλία δεν φέρει ικανοποιητικά αποτελέσματα, κλείστε ραντεβού με τον μαθητή και τον γονέα του για την επόμενη συνάντηση.</p>
3	<p>Στην παρουσία ενός μαθητή, ενημερώνει τους γονείς σχετικά με προκλητική συμπεριφορά</p>	<p>Προσκαλέστε τους γονείς σε μια συνομιλία σε ένα ήσυχο μέρος και χρόνο.</p> <p>Ξεκινήστε τη συνομιλία με τον γονέα με θετικές πληροφορίες για το παιδί, αυτό θα βοηθήσει τον γονέα να μειώσει το αίσθημα του φόβου και του κινδύνου.</p> <p>Ενημερώστε τον γονέα σας για τυχόν αλλαγές στη συμπεριφορά του παιδιού του στο χώρο του σχολείου. Θυμηθείτε να αναφέρετε όσο το δυνατόν περισσότερα γεγονότα.</p>

		Μαζί με τον γονέα και τον μαθητή, σχεδιάστε τρόπους για να ξεπεράσετε τα σχολικά προβλήματα.
4	Πείστε τους γονείς και τους μαθητές να χρησιμοποιήσουν επαγγελματική βοήθεια.	Εκφράστε την ανησυχία σας, π.χ. "Ανησυχώ πολύ για το παιδί σας και θα ήθελα να βοηθήσω". Οι συνέπειες της προκλητικής συμπεριφοράς πρέπει να ξεχαστούν. Παρουσιάστε ευκαιρίες για συμβουλές από ειδικούς. Δώστε συγκεκριμένες διευθύνσεις και τηλέφωνα της κλινικής όπου η οικογένεια θα λάβει βοήθεια.
5	Γράψτε τη σύμβαση	Ο σκοπός της σύμβασης είναι να αποκτήσει την ικανότητα του μαθητή να ελέγχει τη συμπεριφορά του. Η σύμβαση πρέπει να περιλαμβάνει περιγραφή της αναμενόμενης συμπεριφοράς του μαθητή, καθώς και των δραστηριοτήτων του δασκάλου και των γονέων.
6	Εισαγάγετε τις πιθανές συνέπειες και κυρώστε το email	Σας ενημερώνουμε για τις συνέπειες και τις πιθανές κυρώσεις εάν ο μαθητής παραβιάσει τους όρους που ορίζονται στη σύμβαση.
7	Ακολουθήστε τις εξαγγελθείσες κυρώσεις	Εάν ο μαθητής δεν αλλάξει τη συμπεριφορά του και αγνοήσει τους όρους που ορίζονται στη σύμβαση, τότε οι δραστηριότητες που καλύπτονται από τη σύμβαση θα πρέπει να υλοποιούνται με συνέπεια.

5. Βιβλιογραφία:

Góralczyk E. (2011), Επικοινωνιακή αντιπαράθεση. Ουσία, βασικές αρχές και δεξιότητες που απαιτούνται, εκπαιδευτικό υλικό ORE, [https://www.ore.edu.pl/2011/06/jak-sobie-radzi-z-prowokacyjne-zachowaniamiuczniow-metoda-konstruktywnej-konfrontacji-czytelnia/\[20/05/2020\]](https://www.ore.edu.pl/2011/06/jak-sobie-radzi-z-prowokacyjne-zachowaniamiuczniow-metoda-konstruktywnej-konfrontacji-czytelnia/[20/05/2020])

Garstka T., αγενής συμπεριφορά ή πρόκληση; Ο αντίκτυπος της σωστής διάγνωσης στην επιλογή απόκρισης, <https://epedagogika.pl/profilaktyka-i-wychowanie/niegrzeczne-zachowanie-czy-prowokacja-wplywwlasciwego-rozpoznania-na-dobor-reakcji-1832.html> [02.06.2020]

Karwat M. (2007), The theory of provocation, Warsaw: PWN Publishing House.

Szymańska J., Εισαγωγή στο πρόγραμμα "Πώς να αντιμετωπίσετε τη δύσκολη και προκλητική συμπεριφορά των μαθητών", εκπαιδευτικό υλικό ORE, <https://www.ore.edu.pl/2011/06/jak-sobie-radzi-z-provocativebehaviors-uczniow-Method-Constructive-Confrontation-Reading-Room/> [20.05.2020]

Szymańska J., Art of Constructive Confrontation, εκπαιδευτικό υλικό ORE, <https://www.ore.edu.pl/2011/06/jak-sobie-radzi-z-prowokacyjne-zachowaniami-uczniow-metodakonstruktywnej-konfrontacji-czytelnia/> [20.05.2020]

2.4.4. Στάδια δημιουργίας στρατηγικής για εργασία με μαθητές με αυτοτραυματική συμπεριφορά - Bożena Majerek, Iwona Marczyńska

Ο αυτοτραυματισμός (αυτοτραυματισμός, αυτοτραυματισμός, αυτοτραυματισμός) είναι δύσκολο να ταξινομηθεί με σαφήνεια. Αρχικά, κατανοήθηκαν ως σκόπιμη, απειλητική για τη ζωή και κοινωνικά απαράδεκτη βλάβη ή παραμόρφωση του σώματος. Μαζί με την εξάπλωση του φαινομένου της τέχνης του σώματος στη δυτική κουλτούρα, συμπεριλαμβανομένου του επαγγελματικού τατουάζ, του τρυπήματος, του σκαρίσματος, της καύσης μοτιβών στο δέρμα και άλλων τροποποιήσεων του σώματος, τυπικές των φυλετικών πολιτισμών, η έννοια του κανόνα στον τομέα της παρεμβολής στο σώμα και ο ακρωτηριασμός του.

Ο αυτοτραυματισμός λαμβάνει συνήθως τη μορφή ενός μηχανισμού άμυνας σε μια ψυχολογικά δύσκολη κατάσταση. Η ουσία τους είναι να σταματήσουν τον συναισθηματικό πόνο. Ο φυσικός πόνος που μας προκαλεί στρέφει την προσοχή από την ψυχική ταλαιπωρία στον σωματικό πόνο. Ως εκ τούτου, του αποδίδεται ο ρόλος ενός συγκεκριμένου προστατευτικού παράγοντα πριν επιχειρήσει να αυτοκτονήσει. Συνεπώς, ο αυτοτραυματισμός εκτελεί τις ακόλουθες λειτουργίες:

1. Λειτουργίες που σχετίζονται με την αντιμετώπιση και την επιβίωση:

- ρύθμιση έντασης και άγχους
- αντιμετώπιση θυμού

2. Λειτουργίες που σχετίζονται με την αίσθηση της πραγματικότητας:

- αυξημένη αίσθηση αυτονομίας και ελέγχου
- αυξάνοντας την αίσθηση της επαφής με την πραγματικότητα

3. Χαρακτηριστικά που σχετίζονται με την αντιμετώπιση τραυματικών εμπειριών:

- εκ νέου βιώνει την τραυματισμού σε ένα συμβολικό τρόπο
- υπενθυμίζοντας στους άλλους τραυματισμούς του παρελθόντος

4. Χαρακτηριστικά που σχετίζονται με την αυτοτιμωρία:

- αυτοτιμωρία, ειδικά για μη εγκεκριμένες σεξουαλικές παρορμήσεις
- τιμωρώντας άλλους, συμπεριλαμβανομένου του διώκτη
- καθαρισμός

5. Χαρακτηριστικά που αφορούν σχέσεις με άλλα άτομα:

- επικοινωνία
- τιμωρώντας τους άλλους
- επηρεάζοντας τη συμπεριφορά των άλλων

Υπάρχουν δύο τύποι αυτοτραυματισμού:

- **επεισοδιακές**, οι οποίες αποτελούν έκφραση περιοδικά βιωμένων δυσκολιών ή απάντηση στην κρίση
- **χρόνιων**, οι οποίοι είναι διευθετημένοι τρόπος αντιμετώπισης των μακροπρόθεσμων χρόνων.

Ο αυτοτραυματισμός αφορά κυρίως εφήβους και νέους ενήλικες (περίπου 13-42%) και ο επιπολασμός τους μειώνεται με την ηλικία (περίπου 4-6% ενήλικες). Τα συμπτώματα εμφανίζονται συνήθως μεταξύ 12 και 14 ετών. Οι συμπεριφορές αναλαμβάνονται με πρωτοβουλία ενός εφήβου ή υπό την επίδραση περιβαλλοντικών επιπτώσεων και η μέση διάρκεια τους είναι περίπου 2 χρόνια.

Συμπτώματα αυτοτραυματισμού:

Στις κατηγορίες DSM-5, έχουν προταθεί τα ακόλουθα διαγνωστικά κριτήρια για μη αυτοκτονικές τάσεις NSSI (Μη αυτοκτονικός αυτοτραυματισμός):

Α. Ατομικός σκόπιμος αυτοτραυματισμός, βλάβη στην επιφάνεια του σώματος κατά το τελευταίο έτος, για 5 ή περισσότερες ημέρες, που μπορεί να προκαλέσει αιμορραγία, μώλωπες ή πόνο (π.χ. κοπή, καύση, διάτρηση, χτύπημα, υπερβολική τριβή), με την προσδοκία ότι η ζημιά θα οδηγήσει μόνο σε μικρό ή μέτριο τραυματισμό (δηλαδή χωρίς αυτοκτονικές προθέσεις). Β. Ένα άτομο επιδίδεται σε αυτό-επιθετική συμπεριφορά για έναν ή περισσότερους λόγους: (1) για να ανακουφίσει τα αρνητικά συναισθήματα ή τις γνωστικές καταστάσεις, (2) να επιλύσει διαπροσωπικά προβλήματα, (3) να προκαλέσει μια θετική συναισθηματική κατάσταση.

Γ. Ο σκόπιμος αυτοτραυματισμός σχετίζεται με τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες καταστάσεις: (1) εμφάνιση διαπροσωπικών δυσκολιών ή αρνητικών συναισθημάτων ή σκέψεων, όπως κατάθλιψη, άγχος, ένταση, θυμός, γενικευμένο άγχος ή αυτοκριτική αμέσως πριν πράξη αυτοτραυματισμού. (2) την εμφάνιση δυσχερούς ελέγχου της ενασχόλησης με τη σκόπιμη συμπεριφορά πριν από την εμπλοκή σε αυτοτραυματισμό, (3) συχνή σκέψη για αυτοτραυματισμό, ακόμη και όταν δεν εκτελείται.

Δ. Η συμπεριφορά δεν υπόκειται σε κοινωνικές κυρώσεις (π.χ. τρύπημα, τατουάζ, θρησκευτικό ή πολιτιστικό τελετουργικό) και δεν περιορίζεται στο ξύσιμο κρούστας ή στο δάγκωμα των νυχιών.

Ε. Η συμπεριφορά και οι συνέπειές της προκαλούν κλινικά σημαντικά επίπεδα άγχους ή επηρεάζουν αρνητικά τη λειτουργία των διαπροσωπικών, ακαδημαϊκών ή στους διάφορους σχετικούς τομείς.

ΣΤ. Η συμπεριφορά δεν εμφανίζεται μόνο κατά τη διάρκεια ψυχωσικών επεισοδίων, παραλήρημα, υπό την επήρεια μέθης με ουσίες ή κατά την απόσυρσή τους.

Ανάλογα με τις μορφές αυτοτραυματισμού μπορούμε να επισημάνουμε:

- **ψυχαναγκαστικός αυτοτραυματισμός**, ο οποίος συνεπάγεται επαναλαμβανόμενη, ακόμη και καθημερινή, επανάληψη αυτοκαταστροφικής δραστηριότητας με τον ίδιο τρόπο. Μπορούν να έχουν τελετουργική μορφή (π.χ. τρίχα που τραβάει από μια συγκεκριμένη θέση στο κεφάλι, συμπίεση του δέρματος) ή αυτοματοποιημένα (π.χ. μαδάρισμα και ξύσιμο αλλαγών δέρματος)
- **αυτοτραυματικό και παρορμητικό**, που συνεπάγεται το κόψιμο του δέρματος με αιχμηρά εργαλεία ή το κάψιμο, το χτύπημα, το ξύσιμο, το δάγκωμα, το τρύπημα του σώματος, συνήθως υπό την επίδραση μιας δύσκολης ώθησης που σχετίζεται με

υψηλή τάση. Οι ώμοι, οι πήχεις και οι μηροί τραυματίζονται συχνότερα, λιγότερο συχνά η κοιλιά στο στήθος.

Συγκεκριμένα προειδοποιητικά σήματα συμπεριφοράς:

- γρατζουνιές, κοψίματα, μώλωπες άγνωστης προέλευσης
- κηλίδες αίματος στα ρούχα
- συχνές επικαλύψεις
- φορώντας ρούχα με μακριά μανίκια, πόδια παντελονιού, που μπορούν να κρύψουν τις πληγές, ανεπαρκή καιρικά φαινόμενα
- αποφυγή δραστηριότητας κατά την οποία μπορεί να εκτεθούν πληγές, ουλές
- μεταφορά αιχμηρών εργαλείων (λεπίδες, μαχαίρια, καρφίτσες ασφαλείας, καρφίτσες)
- περνώντας πολύ καιρό στην τουαλέτα ή σε άλλα κλειστά μέρη.

Αιτίες αυτοτραυματικής συμπεριφοράς:

Αιτίες στο περιβάλλον:

- τραύμα από την παιδική ηλικία
- σωματική βία
- σεξουαλική βία
- έλλειψη προσοχής των γονέων
- τοξικό στύλ στις σχέσεις
- χωρισμός, απώλεια

Οι λόγοι που ενυπάρχουν στη μονάδα:

- συναισθηματική ρύθμιση ή έλεγχος
- αυτοεκτίμηση
- σχέση με το σώμα κάποιου
- διαχωριστικές κλίσεις
- γνωστικά σχήματα
- εμφάνιση μη φυσιολογικής δομής προσωπικότητας
- παρουσία ψυχικών διαταραχών

Συνέπειες της αυτοτραυματικής συμπεριφοράς:

- εθισμός (οι ενδορφίνες προκαλούν ευφορία)
- πληγές, ουλές
- λοιμώξεις
- θρομβοφλεβίτιδα
- αυτοκτονικές σκέψεις
- καταστροφικός τρόπος αντιμετώπισης
- προβλήματα προβλήματα στην κοινωνική και επαγγελματική λειτουργία (π.χ. έλλειψη αποδοχής, απόρριψης και στιγματισμού από το περιβάλλον)
- έλλειψη ελέγχου στη ζωή σας

Διορθωτικό σχέδιο δράσης με μαθητή με αυτοτραυματική συμπεριφορά

Lp	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Αναλάβετε δράση για να βοηθήσετε τον μαθητή να παρέχει αποτελεσματική βοήθεια μειώνοντας ή αποτρέποντας μεγάλες δυσκολίες.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Πάρτε μια άμεση απάντηση, π.χ. θεραπεύστε την πληγή. 2. Ονομάστε την κατάσταση χωρίς αμφιβολία, για παράδειγμα: "Βλέπω ότι έχετε σημάδια μετά τον ακρωτηριασμό". 3. Αποκαλύψτε τα δικά σας συναισθήματα - μια αντίδραση που ενισχύει το μήνυμα (και, ίσως, επιτρέπει στον ερωτώμενο να εκτονώσει τα συναισθήματά του) για παράδειγμα: "Νομίζω ότι υποφέρετε για κάποιο λόγο. Θέλω να σας βοηθήσω".
2	Επικοινωνήστε με έναν μαθητή που είναι αυτοτραυματισμένος.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προσκαλέστε τον μαθητή σε μια συνάντηση σε ένα ήσυχο μέρος και χρόνο. Θυμάμαι! Η πρώτη συνομιλία δεν χρειάζεται να λύσει το πρόβλημα. 2. Ξεκινήστε τη συζήτηση λέγοντας στον μαθητή τον άμεσο λόγο για τον οποίο ξεκινά η συζήτηση και εκφράζοντας την

ανησυχία και τη διάθεσή σας να βοηθήσετε - ξεκινήστε περιγράφοντας αυτό που παρατηρείτε, π.χ. "Στο τελευταίο μάθημα, ο δάσκαλος παρατήρησε ότι έχετε φρέσκια ψώρα δίπλα σε μια παλαιότερη ουλή στον καρπό σας. Τον ανησύχησε. Ζήτησε να σας μιλήσει γι 'αυτό. Αν περνάτε δύσκολες στιγμές, αντιμετωπίζετε προβλήματα, είμαι εδώ για να σας βοηθήσω. Με νοιάζει πραγματικά αυτό. Θα συμφωνήσετε να μου πείτε από πού προήλθαν αυτές οι ουλές; »

3. Ελέγξτε τι σημασία έχει ένα δεδομένο γεγονός για τον μαθητή και πώς το βιώνει ο μαθητής, π.χ. "Τι σήμαινε για εσάς;", "Θέλω να ακούσω τι συνέβη σε εσάς;"

4. Προσπαθήστε να μάθετε πόσο διαρκεί το πρόβλημα, π.χ.: "Πότε το κάνατε για πρώτη φορά;"

5. Pre-διάγνωση τους λόγους για να προσφέρει την καλύτερη υποστήριξη, π.χ. «Πόσο συχνά μπορείτε να το κάνετε; Είναι οι λόγοι για αυτές τις συμπεριφορές παρόμοιες; Πες μου γι 'αυτό.»

6. Προσπαθήστε να μειώσετε τα συναισθήματα που συνοδεύουν την εξομολόγηση του άλλου ατόμου: - δείξτε ενσυναίσθηση και κατανόηση, π.χ. "Μπορείτε να αισθανθείτε έτσι". - μιλήστε για τη δική σας αποδοχή, ενσυναίσθηση, π.χ. : "Καταλαβαίνω ότι σας φέρνει ανακούφιση, αλλά δεν είναι υγιές."

		7. Στην αρχή της συζήτησης σχετικά με τις συνθήκες επαφής με τους γονείς, π.χ. ή μπαμπά; Με ποιον από τους γονείς τα πάτε καλύτερα; Ας εξετάσουμε μαζί τι λένε. Θέλετε να συμμετάσχετε στη συζήτηση; "
3	Στην παρουσία ενός παιδιού, να ενημερώσει τους γονείς για τα προβλήματά τους που παρατηρήθηκαν στο σχολείο	<p>Προσκαλέστε τους γονείς σε μια συνομιλία σε ένα ήσυχο μέρος και χρόνο.</p> <p>Ξεκινήστε τη συνομιλία με τον γονέα με θετικές πληροφορίες για τον μαθητή, αυτό θα βοηθήσει τον γονέα να μειώσει το αίσθημα του φόβου και του κινδύνου.</p> <p>Παρουσιάστε στον γονέα τις παρατηρούμενες αλλαγές στη συμπεριφορά του παιδιού του και περιγράψτε την κατάσταση στο σχολείο. Και για να είστε πειστικοί, αναφέρετε όσο το δυνατόν περισσότερα γεγονότα. Πείτε ότι είναι σύμπτωμα μιας δύσκολης συναισθηματικής κατάστασης.</p>
4	Πείστε τους γονείς και τους μαθητές να χρησιμοποιήσουν επαγγελματική βοήθεια.	<p>Εκφράστε το άγχος σας π.χ.: «Ανησυχώ πολύ για το παιδί σας και θα ήθελα να βοηθήσω».</p> <p>Αξιίζει να αναφερθεί ο υψηλός κίνδυνος αυτοκτονίας στους εφήβους. Εξηγήστε τον μηχανισμό.</p> <p>Εξηγήστε τις δυνατότητες αναζήτησης ειδικών συμβουλών.</p> <p>Εισαγάγετε συγκεκριμένες διευθύνσεις, ώρα τηλεφώνου, όπου η οικογένεια θα λάβει βοήθεια.</p>
5	Γράψτε ένα συμβόλαιο για "36 ώρες".	Ο σκοπός της σύμβασης είναι να υποστηρίξει τον μαθητή να απέχει από αυτοκαταστροφική συμπεριφορά και να αποκτήσει την ικανότητα να ελέγχει τη συμπεριφορά του.

Βιβλιογραφία:

Αμερικανική Ψυχιατρική Ένωση. Διαγνωστικό και στατιστικό εγχειρίδιο ψυχικών διαταραχών (5η έκδ.). Arlington, TX; 2013

Babiker G., Arnold L. (2002), Autoagresja - mowa zranionego ciała, Gdańsk: GWP.

Lenkiewicz K., Racicka E., Bryńska A. (2017), Samouszkodzenia - miejsce w klasyfikacjach zaburzeń psychicznych, czynniki ryzyka i mechanizmy kształtujące. Przegląd badań, Psychiatria Polska; 51 (2): 323–334. www.psychiatriapolska.pl/uploads/images/PP_2_2017/323Lenkiewicz_PsychiatrPol2017v51i2.pdf

Nitecka M., Papaj A., Samookaleczenia: -objawy -przyczyny -formy pomocy w szkole, <https://www.czestochowa.powiat.pl/poradnia/samouszkodzenia.pdf>

Wycisk, J., Ziółkowska, B. (2010), Młodzież przeciwko sobie. Zaburzenia odżywiania i samouszkodzenia - jak pomóc nastolatkom w szkole. Warszawa: Wydawnictwo Difin.

Żechowski C., Namysłowska I. (2008), Kulturowe i psychologiczne koncepcje samouszkodzeń, Psychiatria Polska, tom XLII, nr 5, p. 647–657

2.4.5. Στάδια οικοδόμησης μιας στρατηγικής για συνεργασία με ντροπαλή μαθητή - Bożena Majerek, Iwona Marczyńska

Η συστολή είναι μια τάση να νιώθουμε άγχος σε συνθήκες που χαρακτηρίζονται από την ετοιμότητα των άλλων. Στη ρίζα της ντροπαλότητας βρίσκεται ένα είδος αυτοεικόνας που προκαλεί την αντίληψη της αρνητικής απόκλισης μεταξύ της δικής, πραγματικής και αποδεκτής (φανταστικής) εκπλήρωσης των κοινωνικών προτύπων (καθήκοντα και απαιτήσεις). Η συστολή είναι ταυτόχρονα ένα ελαφρύ αίσθημα αμηχανίας, ένας παράλογος φόβος των ανθρώπων και ένα οξύ σύνδρομο νευρωτικών αντιδράσεων. Ανάλογα με την κατάσταση, μπορεί να πάρει διάφορες εντάσεις, π.χ. από μια μικρή αμηχανία, μέσω άγχους χωρίς προφανή λόγο, μέχρι πανικού και επιθυμίας άμεσης απόδρασης. Υπάρχουν τρεις τύποι ντροπαλότητας:

1. Στιγμαία βιωμένη ως κατάσταση σε ένα συγκεκριμένο είδος κοινωνικών καταστάσεων (εκφοβισμός).
2. Μεταβατικό που σχετίζεται με τη δυναμική της πνευματικής ανάπτυξης, ιδιαίτερα τη διαμόρφωση προσωπικότητας. Είναι πιο συχνή σε παιδιά και εφήβους και είναι μια εκδήλωση στιγμών κρίσης στη διαδικασία διαμόρφωσης προσωπικότητας.
3. Διατηρείται που χαρακτηρίζεται από ορισμένους ανθρώπους εφ' όρου ζωής ως αποτέλεσμα ενός συγκεκριμένου σχήματος της προσωπικότητάς τους.

Συμπτώματα ντροπαλότητας:

Η συστολή εκδηλώνεται με τη μορφή τριών βασικών συνιστωσών:

1. Αναστολή, η οποία θεωρείται ότι εμποδίζει τις συνήθεις μορφές ανταπόκρισης σε μια εκτίμηση της κατάστασης και κοινωνική έκθεση, συνοδευόμενη από φυσιολογικά συμπτώματα, άγχος, αίσθηση «ελαφριάς κεφαλής» και αμηχανία και δυσφορία.
2. Παθητικότητα, η οποία εκδηλώνεται στην αποχή από δράση, στην αποφυγή της ομαδικής δραστηριότητας, στην έλλειψη πρωτοβουλίας.
3. Η απόσυρση αναφέρεται στην εγκατάλειψη των διαπροσωπικών επαφών, η οποία συνοδεύεται από αίσθηση χαμηλότερης αξίας, προσδοκία αποτυχίας. Η συστολή είναι ένα σύνθετο σύνολο συμπτωμάτων που εκδηλώνεται στον τομέα:
  - συμπεριφοράς, που συνίστανται στην αναστολή της δραστηριότητας του ατόμου σε μια κατάσταση κοινωνικής έκθεσης
  - συναισθηματική δυσφορία, η οποία περιλαμβάνει τους ακόλουθους τομείς: φόβος αρνητικής αξιολόγησης από τους άλλους, αίσθημα αμηχανίας σε κοινωνικές καταστάσεις, εμπειρία άγχους που εμφανίζεται όταν οι ντροπαλοί φοβούνται να αξιολογηθούν, αίσθηση προσωπικής απειλής σε καταστάσεις κοινωνικής επαφής και φόβος επαφών με άλλους Άνθρωποι
  - αυτοπροσανατολισμός, οι οποίοι περιλαμβάνουν κυρίως μια τάση για ονειροπόληση, διαταραχή των διαδικασιών σκέψης, αίσθημα κατωτερότητας και έλλειψη αυτοπεποίθησης. Οι ντροπαλοί άνθρωποι συνοδεύονται συνεχώς από το φόβο του συμβιβασμού, της κριτικής, του χλευασμού, της αποτυχίας και της αγωνίας. Ένας ντροπαλός μαθητής χαρακτηρίζεται από υπερβολικό

αυτοέλεγχο, έλλειψη εμπιστοσύνης και αυτοπεποίθησης, φόβο απόρριψης και συνεχή πεποίθηση ότι αξιολογείται ή επικρίνεται.

Ο ντροπαλός μαθητής έχει δυσκολίες να εκφράσει δημόσια τη γνώμη του, ανησυχεί πολύ για τις αντιδράσεις του και έχει προβλήματα με την ομιλία. Ένας τέτοιος μαθητής χάνει συνεχώς πολλές ευκαιρίες επιτυχίας ή επιτυχημένης φιλίας. Ο υπερβολικός εκφοβισμός συχνά καταδικάζει τον μαθητή σε περιθωριοποίηση σε σχέση με τους πιο ομιλητικούς και γενναίους συναδέλφους του. Επιπλέον, οι προσπάθειές του συχνά παραβλέπονται και υποτιμούνται από τους δασκάλους και τους εκπαιδευτικούς.

Οι πιο συχνές εκδηλώσεις συστολή περιλαμβάνουν:

- δυσκολίες στην ομιλία, αναπνοή (αδύναμη φωνή λόγω έντασης στους φωνητικούς συνδέσμους, συχνά σιωπή όταν μιλούν οι άλλοι).
- γρήγορη κόπωση, αμήχανες κινήσεις (μπορεί να υπάρχει π.χ. δυσκαμψία που περιορίζει την ελευθερία κινήσεων ή ακόμα και ακινησία, ενώ άλλοι μαθητές εκτελούν ελεύθερα διάφορες εργασίες που τους έχουν ανατεθεί).
- σωματικά συμπτώματα: τρέμουλο στα δάχτυλα, ιδρωμένα χέρια, νευρικό σφίξιμο των χεριών, ωχρότητα ή ερυθρότητα.
- αβεβαιότητα, άγχος, αμηχανία στην αντιμετώπιση άλλων ανθρώπων, φόβος απόρριψης και νευρικότητα σε νέες καταστάσεις, δακρύρροια σε μικρότερα παιδιά ·
- έλλειψη εμπιστοσύνης στον εαυτό σας και στις ικανότητές σας και αρνητικές πεποιθήσεις για τον εαυτό σας.
- τάση ανησυχίας και αυτοκατηγορίες ·
- βραδύτερος ρυθμός εργασίας κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, μερικές φορές υπερβολική ακρίβεια και ακρίβεια κατά τη διάρκεια διαφόρων εφαρμογών (ο μαθητής μπορεί να ελέγξει την εργασία αρκετές φορές και να βεβαιωθεί ότι έχει ολοκληρώσει καλά την εργασία), έλλειψη πίστης στο γεγονός ότι η εργασία έχει γίνει καλά, συχνά αποτελέσματα σε αδυναμία να συμβαδίσει με επακόλουθες δραστηριότητες που εκτελούνται σε μαθήματα?
- κατά τη διάρκεια του μαθήματος, το παιδί δεν αναφέρει, όταν του ζητείται, απαντά μόνο όσο πρέπει, έχει πρόβλημα να ζητήσει βοήθεια, εξήγηση ή συμβουλή.
- μη εμφάνιση έντονων συναισθημάτων, η δυσκολία του μαθητή να επικοινωνήσει αυτό που αισθάνεται και σκέφτεται.

- απροθυμία να πείτε σε αυθόρμητες καταστάσεις τι συνέβη και τι βιώνει ο μαθητής ·
- παθητικότητα και έλλειψη πρωτοβουλίας στην υλοποίηση διαφόρων δραστηριοτήτων.
- απομόνωση ενώ άλλοι κάνουν φιλικές επαφές

Αιτίες ντροπαλότητας:

- υπερβολικές προσδοκίες γονέων, εκπαιδευτικών ή συνομηλίκων ·
- ανεπαρκής απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων, για παράδειγμα λόγω έλλειψης επαρκούς επαφής με συνομηλίκους ·
- δυσάρεστες αναμνήσεις που σχετίζονται με την απόρριψη, τον χλευασμό.
- σήματα και συναισθήματα που λαμβάνονται από τους γονείς στα πρώτα χρόνια της ζωής (μάθηση να είναι ντροπαλός).
- εφαρμογή περιορισμών, ακατάλληλο σύστημα ποινών και ανταμοιβών ·
- ασυνέπεια στις εκπαιδευτικές διαδικασίες σε σχέση με το παιδί ·
- αρνητικές εμπειρίες ή έλλειψη εμπειρίας στη δημόσια ομιλία ·
- εγγενείς στο σχολικό σύστημα: πολύ μεγάλα σχολεία, πολυάριθμες τάξεις, σχολικές αποτυχίες (τόσο στον τομέα της εκπαίδευσης όσο και στις σχέσεις με άλλους).

Συνέπειες του συνδρόμου κατάθλιψης:

Οι συνέπειες μπορεί να έχουν καταστρεπτική επίδραση στο άτομο, κυρίως επειδή η συστολή:

- δυσκολεύει να γνωρίσει νέα άτομα και να κάνει φίλους και λαμβάνει τη χαρά των θετικών εμπειριών που προκαλούνται από κοινωνικές επαφές.
- καθιστά δύσκολη την εκδήλωση διεκδικητικότητας, μεταξύ άλλων στον τομέα της δημόσιας υπεράσπισης των απόψεων και των δικαιωμάτων του ατόμου, καθώς και της έκφρασης απόψεων και της παρουσίασης των αξιών του · αποτρέπει την πλήρη παρουσίαση του εαυτού χωρίς να αποκαλύψει τα δυνατά σημεία.
- συμβάλλει στην αμηχανία και την υπερβολική εστίαση στις δικές σας αντιδράσεις.
- εμποδίζει την ακριβή σκέψη και την αποτελεσματική επικοινωνία με άλλους ανθρώπους.
- συμβαίνει συχνά με αρνητικές καταστάσεις όπως κατάθλιψη, άγχος ή μοναξιά.

Διορθωτικό σχέδιο δράσης με μαθητή με σύνδρομο κατάθλιψης

Lp	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
----	--	---

1	Επικοινωνήστε με έναν ντροπαλό μαθητή.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προσκαλέστε τον μαθητή σε μια συνάντηση σε ένα ήσυχο μέρος και χρόνο. 2. Ξεκινήστε τη συζήτηση λέγοντας στον μαθητή τον άμεσο λόγο της συνομιλίας - "Φαίνεστε λυπημένοι και περισπασμένοι. Κάθεστε μόνοι σας στα διαλείμματα. Θα ήθελα να σας μιλήσω γι 'αυτό ..." 3. Αξίζει να γνωρίζουμε πώς αντιλαμβάνεται ο μαθητής τον εαυτό του και πώς αισθάνεται στην τάξη και στο σχολείο. 4. Η συνομιλία με τον μαθητή πρέπει να είναι απεριόριστη. Μπορείτε να προσπαθήσετε να μιλήσετε για ποικίλα θέματα που αφορούν π.χ. καιρός, παρακολούθηση ταινιών ή ευεξία. Είναι σημαντικό να καταφέρετε να ενθαρρύνετε τον μαθητή στο διάλογο. Μην αποθαρρύνετε από τον μονόλογο που κάνετε στην αρχή. 5. Στη συζήτηση, είναι καλό να κάνετε τον μαθητή να συνειδητοποιήσει πόσο συχνή είναι η συστολή και πόσοι άνθρωποι κατάφεραν να την ξεπεράσουν. 6. Ενδιαφέρεστε για τον μαθητή κάθε μέρα, ανεξάρτητα από τη διάθεσή του, και όχι μόνο όταν βλέπετε ενοχλητικά συμπτώματα. 7. Ακούστε, δείξτε κατανόηση και ενδιαφέρον καθώς και την πρόθεση να βοηθήσετε, π.χ. «Μπορώ να σας βοηθήσω;
2	Παρακινήστε τον μαθητή να επικοινωνήσει με έναν ειδικό	<ol style="list-style-type: none"> 1. Πείτε στον μαθητή σας ότι η συνάντηση και η συνομιλία με ένα αμερόληπτο άτομο θα τον βοηθήσει να κατανοήσει τα δικά του συναισθήματα και συναισθήματα, να οργανώσει τις εμπειρίες του σε ένα ασφαλές περιβάλλον.

3	Μαζί με τον μαθητή, αναπτύξτε τις αρχές του προγράμματος "τόλμη" και συζητήστε την πρόοδό του	Οι καθορισμένες αρχές και στόχοι πρέπει να είναι ρεαλιστικοί για να επιτευχθούν και ταυτόχρονα να είναι μια πρόκληση, π.χ. να πούμε κάτι σε ολόκληρη την τάξη, να κάνουμε μια ερώτηση στον καθηγητή κ.λπ. Βοηθήστε τον μαθητή να αξιολογήσει την τολμηρή πρόοδό του / της
4	Ενημερώστε τους γονείς για τα προβλήματα του παιδιού τους	<p>1. Προσκαλέστε τους γονείς να μιλήσουν σε ένα ήσυχο μέρος και χρόνο.</p> <p>2. Πείτε στον γονέα για τα προβλήματα που παρατηρούνται στη συμπεριφορά του παιδιού του στο σχολείο (για να είστε πειστικοί πρέπει να αναφέρετε όσο το δυνατόν περισσότερα γεγονότα): "Ο Michael ετοιμάζει πολύ ενδιαφέρον δοκίμια. Ωστόσο, έχει σοβαρά προβλήματα με την παρουσίασή τους στο αίθουσα διδασκαλίας." ... "</p> <p>Θυμάμαι! Ο ρόλος του δασκάλου είναι να υποστηρίζει τους γονείς στις δραστηριότητές τους, παρέχοντάς τους γνώσεις για το παιδί τους, τις δυνάμεις του και βλέποντας τις μικρότερες σχολικές επιτυχίες.</p>
5	Πείστε τους γονείς να χρησιμοποιήσουν επαγγελματική βοήθεια	<p>1. Εκφράστε την ανησυχία σας, π.χ. "Ανησυχώ πολύ για το παιδί σας και θα ήθελα να βοηθήσω".</p> <p>2. Αναφέρετε τον υψηλό κίνδυνο καταθλιπτικών διαταραχών στους εφήβους.</p> <p>3. Εξηγήστε τις δυνατότητες αναζήτησης συμβουλών από ειδικούς.</p> <p>4. Δώστε συγκεκριμένες διευθύνσεις και τηλέφωνα της κλινικής όπου η οικογένεια θα λάβει βοήθεια.</p>

Βιβλιογραφία:

Baryłkiewicz EA (2018), "10 wskazówek jak pokonać nieśmiałość", <https://www.poradnikzdrowie.pl/psychology>

Głuszak A. (2012), Pokonać nieśmiałość, „Życie Szkoły“, αρ. 1, 25–28. Harwas-Napierała B. (1979), Nieśmiałość dziecka, Poznań, Wydawnictwo Naukowe UAM. Jagieła J. (2005), Trudny uczeń w szkole. Krótki przewodnik psychologiczny, Κρακοβία, Wydawnictwo RUBIKON.

Wrótniak J. (2019) Trudności ucznia nieśmiałego, Lubelski Rocznik Pedagogiczny, T. XXXVIII, z. 4

Zimbardo PG (2007), Nieśmiałość. Συνεργασία για πλάκα; Jak sobie z nią radzić ?, Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN.

2.5. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΕΡΓΑΣΙΑΣ KATARZYNA WOJTANOWICZ

Ο εντοπισμός προβλημάτων σε καταστάσεις εργασίας και η πρόληψη τέτοιων διαταραχών είναι ιδιαίτερα σημαντικός στην εφαρμογή της διαδικασίας κοινωνικοποίησης των νέων. Η μέθοδος εργασίας συνίσταται στην ανάθεση στους μαθητές συγκεκριμένων καθηκόντων, η εκτέλεση των οποίων οδηγεί πίσω σε εποικοδομητικές αλλαγές στη συμπεριφορά τους και εμπλουτισμό της γνώσης και της εμπειρίας σε ένα συγκεκριμένο πεδίο δραστηριότητας. Χάρη σε αυτή τη μέθοδο, αναπτύσσεται στους μαθητές αυτοπεποίθηση, ικανότητα προγραμματισμού δραστηριοτήτων, επίλυσης προβλημάτων, δημιουργική και αναλυτική σκέψη, υπευθυνότητα, συνεργασία και επιμονή .

Όταν χρησιμοποιείτε αυτήν την εκπαιδευτική μέθοδο, θυμηθείτε να διδάξετε στους μαθητές πώς να εντοπίζουν τις αιτίες των δικών τους αποτυχιών και πώς να τις ξεπερνούν. Είναι επίσης σημαντικό για τους νέους να μάθουν βασικές οργανωτικές ικανότητες. Η αποτελεσματική διαχείριση του χρόνου, δηλαδή η ικανότητα ανάλυσης και χρήσης του χρόνου, ο καθορισμός στόχων, ορθολογικός προγραμματισμός, λήψη αποφάσεων, εφαρμογή και οργάνωση δραστηριοτήτων καθώς και ο συστηματικός έλεγχος είναι παράγοντες που αυξάνουν την πιθανότητα επιτυχίας.

Η υποστήριξη των μαθητών στην επίτευξη των σχεδίων και των στόχων τους είναι ένας σημαντικός παράγοντας για την ανατροφή στην ενηλικίωση. Διαταραχές σε καταστάσεις εργασιών μπορεί να εμφανιστούν τόσο κατά την εφαρμογή τους όσο και πριν αναληφθούν. Μπορούν να λάβουν διάφορες μορφές: από την αποθάρρυνση έως την άρνηση εκτέλεσης μιας εργασίας. Η υπέρβαση της έλλειψης ή του ανεπαρκούς κινήτρου, η ταχεία αποθάρρυνση στην εκτέλεση του έργου και η οικοδόμηση κοινωνικών, διαπραγματευτικών και επικοινωνιακών ικανοτήτων αποτελούν προκλήσεις για την εκπαίδευση. Ένας σημαντικός παράγοντας στη διαταραχή στην εφαρμογή των καθηκόντων είναι το αχρησιμοποίητο δυναμικό και οι δυνατότητες των μαθητών, που μεταφράζεται σε έλλειψη ή ανεπαρκή επιτεύγματα και αποτελέσματα. Η αδυναμία δράσης είναι καταστροφική για μελλοντική δράση.

Οι διαταραχές στις σχέσεις εργασίας σχετίζονται όχι μόνο με την έλλειψη οργανωτικών και προγραμματιστικών δεξιοτήτων, αλλά συχνά μπορεί να προκύψουν από διάφορες αναπτυξιακές δυσλειτουργίες, όπως: ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, διαταραχή εκτελεστικής λειτουργίας, ΔΕΠΥ ή συναισθηματικές διαταραχές.

Θέματα:

Συμπτώματα διαταραχών στην ανάληψη και εφαρμογή καθηκόντων

Παράγοντες που διαταράσσουν την εκτέλεση των καθηκόντων που έχουν ανατεθεί

Οργανωτικές ικανότητες

Ικανότητα διαχείρισης χρόνου και εργασιών

Ικανότητα ανάθεσης εργασιών

Θετικό κίνητρο και ενίσχυση

Κοινωνικές, διαπραγματευτικές και επικοινωνιακές ικανότητες

Προσδιορισμός επιτυχιών και αποτυχιών

Ξεπερνώντας τις δυσκολίες και τις αποτυχίες

Μαθαίνοντας από τα λάθη

Μαθησιακά αποτελέσματα:

- Αναγνωρίστε προβλήματα κατά την ανάληψη και την υλοποίηση καθηκόντων
- Αναθέστε εργασίες • παρακινήστε τους μαθητές να εκτελέσουν αποτελεσματικά τα καθήκοντά τους
- Διδάξτε πώς να ξεπεράσετε τις δυσκολίες στην εκτέλεση εργασιών

- Διδάξτε διαχείριση χρόνου και εργασιών
- Επικοινωνήστε και διαπραγματευτείτε σε προβληματικές καταστάσεις
- Αναγνωρίστε τις επιτυχίες και τις αποτυχίες σας και των μαθητών σας
- Διδάξτε τον εαυτό σας και τους άλλους αναλύοντας τα λάθη

Καθοδηγητικές έννοιες:

- Τα εσωτερικά κίνητρα επηρεάζουν σημαντικά την εφαρμογή της εργασίας.
- Η έλλειψη υποστήριξης στην ανάληψη καθηκόντων ξεπερνά καταστροφικά τις δυσκολίες.
- Το χαμηλό επίπεδο επικοινωνιακών και διαπραγματευτικών δεξιοτήτων καθιστά δύσκολη την ολοκλήρωση και την ανάληψη καθηκόντων.
- Η αδυναμία εκτίμησης των επιπτώσεων σε μεμονωμένα στάδια εφαρμογής επηρεάζει την εφαρμογή τους.
- Η αδυναμία προσδιορισμού των αιτιών πιθανών αποτυχιών αυξάνει την πιθανότητα περαιτέρω αποτυχιών.
- Η αδυναμία διαχείρισης χρόνου και εργασιών δημιουργεί αποτυχίες και αποτυχίες.
- Το να μην μπορείς να μάθεις από τα λάθη προκαλεί διπλότυπο προβλημάτων και αποτυχιών.

Κατευθυντήριες ερωτήσεις:

- Ποιες είναι οι εκδηλώσεις της αταξίας στην ανάληψη καθηκόντων;
- Πώς να αναπτύξετε κίνητρα για την αποτελεσματική εφαρμογή των εργασιών;
- Πώς να αναθέσετε την εκτέλεση εργασιών;
- Πώς να αναπτύξετε τις επικοινωνιακές, διαπραγματευτικές και κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών;
- Πώς να διδάξετε στους μαθητές να διαχειρίζονται το χρόνο και τις εργασίες;
- Πώς να αναγνωρίσετε τις επιτυχίες και τις αποτυχίες των μαθητών;
- Πώς να αναγνωρίσετε τις δικές σας επιτυχίες και αποτυχίες;
- Πώς να ενισχύσετε τους μαθητές στα επόμενα στάδια της εργασίας;
- Πώς να διδάξετε στους μαθητές τα λάθη τους;

Παραδείγματα συνεργασίας με μαθητές:

- με μαθησιακές δυσκολίες (SLD) (στρατηγική 2.5.1)
- με Διαταραχές Εκτελεστικής Λειτουργίας (EFD) (στρατηγική 2.5.2)
- με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ) (στρατηγική 2.5.3)
- με εσωτερικές διαταραχές (στρατηγική 2.5.4)
- με Ιδεοψυχαναγκαστική Διαταραχή (OCD) (στρατηγική 2.5.5)

2.5.1. ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ (ΣΠΑ) - Zuzana Palková, Laura Kyžňanská

Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες επηρεάζουν παιδιά, εφήβους και ενήλικες. Η ουσία των προβλημάτων τους δεν έγκειται στην έλλειψη γενικής ευφυΐας, εκπλήσσουν συχνά με πρωτότυπες λύσεις, είναι επιτυχημένοι σε θέματα που τους ενδιαφέρουν πάνω απ' όλα. Οι μαθησιακές δυσκολίες είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια ετερογενή ομάδα δυσκολιών που εκδηλώνονται στην απόκτηση και χρήση λόγου, ανάγνωσης, γραφής, ακρόασης και μαθηματικών. Αυτές οι δυσκολίες είναι ατομικής φύσης και προκύπτουν από δυσλειτουργίες του κεντρικού νευρικού συστήματος. Με βάση τις γενικές εκδηλώσεις συγκεκριμένων μαθησιακών δυσκολιών, μπορούμε να ορίσουμε μια συγκεκριμένη διαταραχή ανάγνωσης - δυσλεξία, γραφή - δυσγραφία, ορθογραφία - δυσορθογραφία, καταμέτρηση - δυσκαλία, σχέδιο - δυσπίνξια, μουσική - δυσμουσία, ικανότητα εκτέλεσης πολύπλοκων πρακτικών εργασιών - δυσπραξία. Οι πιο συνηθισμένοι τύποι συγκεκριμένης μαθησιακής διαταραχής επηρεάζουν κυρίως τους τομείς των μαθηματικών, της ανάγνωσης και της γραφής (Heinemann, Bolanos & Griffin, 2017):

Η δυσλεξία είναι μια μαθησιακή δυσκολία που χαρακτηρίζονται από ελλείμματα στο να μάθουν να διαβάζουν ή να καταλαβαίνουν τις λέξεις, γράμματα, και άλλα σύμβολα της μιας μητρικής γλώσσας του μαθητή.

Η δυσγραφία είναι ένας τύπος μαθησιακής δυσκολίας που επηρεάζει την ικανότητα γραφής ενός ατόμου. Οι μαθητές που έχουν δυσγραφία μπορεί να αντιμετωπίσουν δυσκολίες που κυμαίνονται από την αδυναμία διατύπωσης σκέψεων σε κείμενο, δυσανάγνωστο χειρόγραφο, ασυνεπή συνδυασμό εκτύπωσης και περικοπής, κεφαλαία και πεζά και μη ισορροπημένο μέγεθος, σχήμα και κλίση γραμμάτων. Επιπλέον, ένα άτομο με δυσγραφία μπορεί να εμφανίσει δυσκολίες στην αντιγραφή λέξεων, μπορεί να δείξει κακό χωροταξικό σχεδιασμό ή να μην συμπληρώσει

γράμματα ή οικείες λέξεις. Η δυσγραφία μπορεί επίσης να επηρεάσει την ικανότητα ενός ατόμου να σκέφτεται και να γράφει ταυτόχρονα, σημειώνοντας παίρνοντας προκλήσεις.

Το Dyscalculia συνεπάγεται συχνές δυσκολίες με καθημερινές αριθμητικές εργασίες, όπως η αναφορά του χρόνου, η παρακολούθηση οδηγιών, η τήρηση και η δημιουργία χρονοδιαγραμμάτων και η αλληλουχία γεγονότων.

Η δυστορογραφία είναι μια διαταραχή που εκδηλώνεται με ορθογραφικά λάθη, με γνώση των ορθογραφικών κανόνων και κατάλληλο κίνητρο για σωστή γραφή.

Σημάδια/συμπτώματα μαθησιακών διαταραχών:

➤ Δυσλεξικές εκδηλώσεις:

- το πρόβλημα της απομνημόνευσης και απομνημόνευσης μεμονωμένων γραμμάτων,
- προβληματική διάκριση σχημάτων γραμμάτων, προβλήματα διάκρισης γραμμάτων παρόμοιου σχήματος,
- μειωμένη ικανότητα συνδυασμού της γραπτής και ηχητικής μορφής της φωνής,
- μη διάκριση ηχητικά παρόμοιων συμφώνων, προβλήματα με μαλακτικά σύμφωνα,
- φωνητική αντιστροφή - μη τήρηση της σωστής σειράς γραμμάτων στη συλλαβή/λέξη,
- προσθήκη γραμμάτων/ συλλαβών σε λέξεις · παράλειψη γραμμάτων/ συλλαβών σε λέξεις,
- μαντεύοντας το τέλος μιας λέξης σύμφωνα με την σωστά διαβασμένη αρχή,
- παρανόηση του περιεχομένου του διαβασμένου κειμένου,
- διπλή ανάγνωση - δηλαδή ανάγνωση, συλλαβές πρώτη σε ένα ψίθυρο για τον εαυτό σας, τότε δυνατά.

➤ Δυσγραφικές εκδηλώσεις:

- δυσανάγνωστη γραφή παρά τον επαρκή χρόνο και προσοχή στην εργασία,
- ακανόνιστο/διαφορετικό μέγεθος γραμματοσειράς, ποικιλία σχημάτων, μη συμμόρφωση με τη γραμμή κατά τη γραφή,
- άνιση κλίση των γραμμάτων, ανομοιομορφία των γραμμών, ακανόνιστη πυκνότητα μεταξύ λέξεων και γραμμάτων, ημιτελή λέξεις / γράμματα, παραλείποντας λέξεις σε ένα συνεχές κείμενο,
- ακανόνιστη τοποθέτηση γραπτού κειμένου στη σελίδα όσον αφορά τις γραμμές και τα περιθώρια,
- σπασμωδικό κράτημα, ειδική στάση κατά τη γραφή, προσεκτική παρακολούθηση του ίδιου του χεριού γραφής,

- σημαντικά αργός ρυθμός εργασίας · τις τεράστιες προσπάθειες που καταβάλλονται σε οποιαδήποτε γραπτή επικοινωνία,
- το περιεχόμενο που γράφτηκε με πίεση χρόνου σε οποιοδήποτε επίπεδο σχολικής εκπαίδευσης δεν αντιστοιχεί στις πραγματικές γλωσσικές γνώσεις και ικανότητες του μαθητή, μαθητή με δυσγραφία.

➤ **Δυσλειτουργικές εκδηλώσεις:**

- **Πρακτογνωστική δυσαριθμησία** - εξασθενημένη μαθηματική ικανότητα χειρισμού αντικειμένων, συγκεκριμένων ή σχεδιασμένων και εκχώρησής τους στο σύμβολο του αριθμού (παράλληλη εκχώρηση ενός αριθμού σε έναν αριθμό και αντίστροφα, προσθήκη, αφαίρεση, αντίστροφη μέτρηση σε έναν μετρητή ...). Η ικανότητα ταξινόμησης αντικειμένων κατά μέγεθος ή η αναγνώριση σχέσεων περισσότερο-λιγότερο-ίδιων μπορεί επίσης να επηρεαστεί.
- **Λεκτική δυσαριθμησία** - διαταραχή της ικανότητας λεκτικής ένδειξης λειτουργικών χαρακτήρων, κατανόηση της μαθηματικής ορολογίας με την έννοια του πολύ περισσότερο, πολύ λιγότερο ... Το άτομο δεν διαχειρίζεται τον λεκτικό προσδιορισμό μαθηματικών πράξεων, ποσών ή αριθμού στοιχείων. Μετά από προφορική προτροπή, το άτομο δεν είναι σε θέση να πει τον αριθμό των δακτύλων- εάν εμφανίζονται, υποδείξτε την τιμή του γραπτού αριθμού κ.λπ.
- **Leksical dyscalculia** -η τυπική αδυναμία ενός ατόμου να διαβάσει μαθηματικούς χαρακτήρες και τους συνδυασμούς τους, σύμβολα όπως ψηφία, πολυψήφιοι αριθμοί με μηδενικά (ειδικά στη μέση), αριθμοί που μοιάζουν με σχήμα κλπ. Είναι παρόμοιο με τη δυσλεξία στην ανάγνωση αριθμών.
- **Γραφική δυσαριθμησία** - εκδηλώνεται με μειωμένη ικανότητα γραφής αριθμητικών χαρακτήρων. Το άτομο δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τον σχετικό γραφικό χώρο, έχει προβλήματα στη γεωμετρία. Είναι παρόμοιο με τη δυσγραφία στα μαθηματικά.
- **Λειτουργική δυσαριθμησία** - το άτομο δεν μπορεί να εκτελέσει μαθηματικές πράξεις. Τα αντικαθιστά, αλλάζει πιο πολύπλοκα με πιο απλά.
- **Ιδεογνωστική δυσαριθμησία** - είναι μια διαταραχή στην κατανόηση των μαθηματικών εννοιών και των σχέσεων μεταξύ τους, στην κατανόηση των αριθμών ως έννοια. Ένα άτομο αδυνατεί να απομνημονεύσει παραδείγματα που, δεδομένης της ευφυΐας του και της σωματικής και ψυχικής του ηλικίας, θα πρέπει να τα χειρίζεται κυρίως χωρίς προβλήματα.

Αιτίες προβλημάτων:

Η αιτιολογία των μαθησιακών δυσκολιών είναι πολύπλοκη λόγω της ποικιλίας παραγόντων που ευθύνονται για τους σχηματισμούς τους. Δύο κύριες ομάδες αναφέρονται στις προσπάθειες κατηγοριοποίησης των σημαντικότερων αιτιών συγκεκριμένων μαθησιακών δυσκολιών:

- βιολογικά αίτια (οργανικά, γενετικά, ορμονικά),
- ψυχολογικούς λόγους που δίνουν έμφαση στις διαταραχές στη συναισθηματική σφαίρα με φόντο ένα δυσλειτουργικό κοινωνικό περιβάλλον.

Σύμφωνα με μια διαφορετική προσέγγιση, μια διαταραχή του ρυθμού και του ρυθμού ανάπτυξης γνωστικών, οπτικών, ακουστικών και κινητικών λειτουργιών είναι υπεύθυνη για τις ειδικές μαθησιακές δυσκολίες.

Συνέπειες:

Οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες συχνά αποδεικνύουν σημαντικά προβλήματα στις εκτελεστικές λειτουργίες που περιλαμβάνουν λειτουργίες μνήμης εργασίας (ενημέρωση), αναστολές παρορμήσεων (αναστολή) και αλλαγή νοητικού συνόλου ή εργασιών (μετατόπιση). Συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης, οργάνωσης, ιεράρχησης και συντονισμού πληροφοριών σε ταυτόχρονες νοητικές δραστηριότητες (Watson, 2016).

Εάν οι δυσκολίες δεν αναγνωριστούν, μπορεί να εμφανιστούν διαταραχές στη συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη. Οι μαθητές συχνά υποφέρουν από αίσθημα κατωτερότητας, παρεξήγηση και έχουν προβλήματα με τις κοινωνικές επαφές. Συχνά είναι ντροπαλοί, ανασφαλείς, ανήμποροι και φοβισμένοι. Η ανασφάλεια τους κάνει να αποφεύγουν καταστάσεις στις οποίες μπορούν να γελοιοποιηθούν.

Διορθωτικό σχέδιο

LP	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Παρέχετε τακτικά, ποιοτικά σχόλια	Συνεχής ανατροφοδότηση και ευκαιρίες για να χρησιμοποιήσετε τις στρατηγικές που διδάξατε στα μαθήματά σας.
2	Καθορίστε τις προσδοκίες	Καθορίστε με σαφήνεια τις προσδοκίες της τάξης για εργασία και συμπεριφορά, δημοσιεύστε τις και χρησιμοποιήστε τις ως βάση για όλες τις αλληλεπιδράσεις και τα έργα της τάξης. Το να κάνετε τις απαιτήσεις σας μέρος της ρουτίνας της τάξης ή της εργασίας στο

		σπίτι θα βοηθήσει τον μαθητή να ανταποκριθεί στις προσδοκίες.
3	Οργάνωση	Χρησιμοποιήστε γραφικούς οργανωτές για να βοηθήσετε τους μαθητές να κατανοήσουν τις σχέσεις μεταξύ ιδεών. Χρησιμοποιήστε διαγράμματα, γραφικά και εικόνες για να αυξήσετε αυτό που λένε με λέξεις.
4	Βεβαιωθείτε ότι οι άλλοι μαθητές δεν αισθάνονται μειονεκτικά	Εξηγήστε με ένα κατάλληλο τρόπο σε άλλους συμμαθητές μια διαφορετική προσέγγιση για την εκτίμηση του ενός ατόμου με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες.
5	Ατομική προσέγγιση και δώστε περισσότερο χρόνο	ΔΕΝ τα συγκρίνουμε με άλλα, τα αξιολογούμε ξεχωριστά, προσπαθούμε να κατανοήσουμε και να σεβαστούμε τα προβλήματά τους. Θα τους επιτρέψουμε να βιώσουν μια αίσθηση επιτυχίας, παρέχοντάς τους ευκαιρίες που αποκαλύπτουν τις δυνάμεις τους. Δώστε σε έναν μαθητή LD περισσότερο χρόνο σε μια εργασία, αλλά δώστε μια υποχρεωτική ημερομηνία λήξης (το "όποτε θέλετε να το παραδώσετε" δεν θα λειτουργήσει με μαθητές που έχουν πρόβλημα να οργανώσουν το χρόνο τους).
6	Κάντε υπομονή	Όταν ένας μαθητής κάνει μια ερώτηση που απαιτεί από εσάς να επαναλάβετε κάτι που ήδη είπατε ή ήταν ήδη στην ανάγνωση που αναθέσατε, επαναλάβετε τις πληροφορίες υπομονετικά
7	Προβλήματα ανάγνωσης	Δώστε καθοδηγούμενες σημειώσεις για κάθε κεφάλαιο. Οι σημειώσεις πρέπει να περιέχουν μια περίληψη των κύριων σημείων και βασικών όρων που παρατίθενται με διαδοχική σειρά. Εάν το υλικό φαίνεται ιδιαίτερα δύσκολο, ζητήστε από τον μαθητή να ξαναδιαβάσει, να διαβάσει δυνατά ή να επαναδιατυπώσει πληροφορίες. Ο μαθητής μπορεί να επωφεληθεί από τη χρήση επιστημών διαφορετικών χρωμάτων, για παράδειγμα: ένα για κύριες ιδέες, ένα για βασικές λεπτομέρειες και ένα άλλο για ορισμούς.
8	Προβλήματα γραφής	Βαθμολογήστε γραπτές εργασίες μόνο για ιδέες ή δώστε δύο βαθμούς: έναν για περιεχόμενο και έναν για τεχνικές δεξιότητες. Εάν ο μαθητής έχει πρόβλημα με την

		αλληλουχία, ζητήστε του να σας δείξει ένα περίγραμμα ιδεών/πληροφοριών με τη σειρά με την οποία σκοπεύει να τις παρουσιάσει. Βεβαιωθείτε ότι ο μαθητής καταλαβαίνει τι ζητείται σε μια γραπτή εργασία. Εξηγήστε λέξεις όπως σύγκριση και αντίθεση.
9	Προβλήματα δυσαριθμησίας	Κατά τη διάλεξη, χρησιμοποιήστε συγκεκριμένα παραδείγματα παρόμοια με τις εμπειρίες των μαθητών. Η μάθηση μπορεί επίσης να βελτιωθεί εάν εισαχθεί πρώτα μια έννοια και προστίθενται αριθμοί αργότερα. Ενθαρρύνετε τους μαθητές να χρησιμοποιούν χρωματική κωδικοποίηση για να απεικονίσουν καλύτερα ένα πρόβλημα. (Για παράδειγμα, κάντε τα αρνητικά πρόσημα, τους εκθέτες και τους αριθμούς να φέρουν διαφορετικό χρώμα. Δημιουργήστε στήλες αριθμών με διαφορετικά χρώματα.)
10	Να επιτρέπεται η αλλαγή των εργασιών	Προσπαθήστε να επιτρέπουν στους μαθητές με LD γραπτές και προφορικές ανατροφοδότηση σχετικά με αναθέσεις, αν ένας μαθητής έχει μια ακραία δυσκολία με συλλογική εργασία, τους επιτρέπουν να εργάζονται μόνοι, κ.λπ. Εάν είναι δυνατόν, προσπαθήστε να αλλάξετε την εργασία / εργασίες για τους τέτοιο τρόπο ώστε έχουν την ευκαιρία να το ολοκληρώσουν και να πετύχουν.

Βιβλιογραφία:

Harčárióvá, T. (2007). Základy pedagogiky jednotlivcov so špecifickými poruchami učenia. Στο: *Základy špeciálnej pedagogiky pre prácu so študentmi stredných a vysokých škôl*, p. 44-55. Μπρατισλάβα: MABAG. ISBN 978-80-89113-30-9.

Heinemann, KA, Bolanos, H., & Griffin, JS (2017). Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες: Απάντηση στην παρέμβαση. Στο CS Ryan (Επιμ.), *Μαθησιακές δυσκολίες: Μια διεθνής προοπτική* 99–114, InTech. doi: 10.5772/intechopen.70862

Kmeť, M. (2013). Deti s poruchami učenia. Σε: *Komplexný poradenský systém prevencie éna ovplyvňovania sociálnopatologických javov κατά školskom prostredí. Príloha časopisu psychológia a patopsychológia dieťaťa*,. 2, σελ. 20-28 .

Watson, SMR, Gable, RA, & Morin, LL (2016). Ο ρόλος των εκτελεστικών λειτουργιών στη διδασκαλία της τάξης των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες. *International Journal of School and Cognitive Psychology*, 3 (167), 1-5 . doi: 10.4172/2469-9837.1000167

2.5.2. Διαταραχές λειτουργικών λειτουργιών (EFD) - Zuzana Palková, Laura Kyžňanská

Οι εκτελεστικές λειτουργίες είναι δύσκολο να καθοριστούν με ακρίβεια επειδή πιστεύεται ότι περιλαμβάνουν πολλαπλές νοητικές λειτουργίες. Μέσω εκτελεστικών λειτουργιών (EF), που αρχίζουν να αναπτύσσονται στην παιδική ηλικία και περιλαμβάνουν μια σειρά από διαδικασίες διαχείρισης, όπως ο έλεγχος της προσοχής, η αναστολή, η λειτουργική μνήμη, η γνωστική ευελιξία και ο προγραμματισμός, τα άτομα ελέγχουν τη δική τους συμπεριφορά και εργασία για την επίτευξη των στόχων. Τα EF έχουν ρυθμιστικό και προσαρμοστικό ρόλο στην ανθρώπινη ζωή. Από νεαρή ηλικία, οι ατομικές μαθαίνει κατάλληλους τρόπους για να προσαρμοστούν, σε ένα οικογενειακό περιβάλλον, καθώς και το θεσμικό περιβάλλον, αυθόρμητα και σκόπιμα. Η εφηβεία είναι, από αυτή την άποψη, ένα από τα πιο σημαντικά αναπτυξιακά στάδια, επομένως, αυτή τη στιγμή οι εκτελεστικές λειτουργίες θα πρέπει να παρουσιάζουν το κατάλληλο στάδιο ανάπτυξης, δεδομένου ότι αυτό το στάδιο είναι γεμάτο με δύσκολες ποιοτικές και ποσοτικές αναπτυξιακές αλλαγές (φυσικές, κινητικές, γνωστικά, κοινωνικά, συναισθηματικά, ηθικά) (Gatjal & Juhásová, 2020; Polouse, 2012). Τα EF είναι απαραίτητα για συμπεριφορά κατευθυνόμενη προς στόχους και επίλυση προβλημάτων σε όλες τις πτυχές της ζωής, είτε ακαδημαϊκή (παίζει σημαντικό ρόλο στην ακαδημαϊκή επίδοση κατά τα σχολικά χρόνια), είτε επαγγελματική είτε κοινωνική. Η επιτυχία σε διαφορετικές πτυχές της ζωής εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την άθικτη ικανότητα EF. Τα EF ενεργοποιούνται σε καταστάσεις που απαιτούν επιλεκτική προσοχή, εκτεταμένη πνευματική προσπάθεια, επίλυση προβλημάτων υψηλότερης τάξης, αυξημένο έλεγχο της επεξεργασίας πληροφοριών και ανάγκη για συντονισμό πολλαπλών διαδικασιών ταυτόχρονα κατά τη διάρκεια ακαδημαϊκών εργασιών (Polouse, 2012). Οι επτά κύριοι τύποι αυτορρύθμισης που σχετίζονται με την εκτελεστική λειτουργία είναι οι εξής:

- Αυτογνωσία,
- Αυτοσυγκράτηση
- Εργαζόμενη μνήμη,
- Αυτοδιέγερση,
- Σχεδιασμός και επίλυση προβλημάτων.

Συμπτώματα προβλημάτων:

Έχουν Executive βλάβες έχουν αναφερθεί σε έναν αριθμό διαταραχών όπως η διαταραχή ελλειμματικής προσοχής και υπερκινητικότητας (ADHD), αυτισμό ή τραυματισμούς στο κεφάλι, μαθησιακές δυσκολίες, άγχος, κατάθλιψη, PTSD κλπ Executive δυσλειτουργία δεν είναι ενιαία διαταραχή, αλλά χαρακτηρίζεται από μια «ποικιλία παρουσιάσεις και ελλείμματα σε έναν ή περισσότερους τομείς εκτελεστικών λειτουργιών όπως κακός έλεγχος παρορμήσεων, δυσκολίες παρακολούθησης ή ρύθμισης της απόδοσης, προβλήματα προγραμματισμού και οργάνωσης, κακή συλλογιστική ικανότητα, δυσκολίες στη δημιουργία ή/και εφαρμογή στρατηγικών, επιμονή και διανοητική ανελαστικότητα και μειωμένη εργασιακή μνήμη »(Anderson, 2002, Στο: Polouse, 2012, σελ.15). Τα γενικά συμπτώματα των οποίων θα μπορούσαν να συνοψιστούν ως εξής (Bell, 2006 in Juhászová & Gatial, 2019):

- κινητικές διαταραχές,
- διαταραχές λόγου,
- αλλαγές στα συναισθήματα και τη συναισθηματικότητα,
- διαταραχές προσωπικότητας,
- απάθεια
- διαταραχές σκέψης,
- διαταραχές διάθεσης,
- διαταραχές προσοχής,
- διαταραχές μνήμης,
- εκδηλώσεις επιμονής,
- ηχολαρία,
- ηχοπραξία,
- προβλήματα με τη χρονική οργάνωση των δραστηριοτήτων, τον προγραμματισμό τους, την αδυναμία επίλυσης προβλημάτων, την αποδιοργάνωση των δραστηριοτήτων

Στην περίπτωση του δυσεξουσιαστικού συνδρόμου υπάρχουν προβλήματα με την κοινωνική συμπεριφορά του ατόμου και τον συναισθηματικό του έλεγχο, προβλήματα με τη χρονική οργάνωση των δραστηριοτήτων, την επιλογή και την προσαρμογή τους στους κανόνες, καθώς και διαταραχές μνήμης

Αιτίες προβλημάτων:

Οι ειδικοί δεν είναι σίγουροι γιατί ορισμένοι άνθρωποι έχουν εκτελεστική δυσλειτουργία. Τέτοιες δυσλειτουργίες μπορεί να είναι το αποτέλεσμα κληρονομικότητας ή τραύματος στον μετωπιαίο λοβό, ειδικά στο τμήμα που ονομάζεται προμετωπιαίος φλοιός. Η συναισθηματική σχέση των γονέων και το στυλ γονικού ελέγχου μπορεί επίσης να είναι υπεύθυνα για το επίπεδο ανάπτυξης των εκτελεστικών λειτουργιών.

Συνέπειες:

Οι εκτελεστικές λειτουργίες είναι απαραίτητες για τη ρύθμιση της στοχευμένης συμπεριφοράς και περιλαμβάνουν διαδικασίες όπως η λειτουργική μνήμη, η συγκέντρωση της προσοχής, η αναστολή, η εναλλαγή μεταξύ καθηκόντων και το κίνητρο για εκτέλεση. Τα ελλείμματά τους μπορεί να εμποδίσουν σημαντικά την ποιότητα ζωής. Για παράδειγμα, οι ελλείψεις στη συγκέντρωση της προσοχής μπορούν να εμποδίσουν την ακαδημαϊκή και εργασιακή απόδοση, ενώ η παρορμητικότητα μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένη ανάληψη κινδύνου και συναφείς συνέπειες (Juhászová & Gatjal, 2019). Οι κακές δεξιότητες EF θέτουν τα παιδιά σε κίνδυνο για αναποτελεσματικές αλληλεπιδράσεις με το περιβάλλον, οδηγώντας σε σημαντικές και διαρκείς γνωστικές και κοινωνικές δυσκολίες (Jacobson, Williford & Pianta, 2011).

Τα παιδιά με ελλείμματα εκτελεστικής λειτουργίας δυσκολεύονται:

- σχεδίαση,
- οργανωτικός,
- διαχείριση χώρου και χρόνου,
- λέγοντας ιστορίες,
- επικοινωνία λεπτομερειών με οργανωμένο, διαδοχικό τρόπο,
- απομνημόνευση και εξαγωγή πληροφοριών από τη μνήμη,
- ενεργοποίηση δραστηριοτήτων ή καθηκόντων,
- δημιουργώντας ιδέες ανεξάρτητα.

Ως αποτέλεσμα, τα παιδιά με ελλείμματα στις εκτελεστικές λειτουργίες μπορεί να αποτύχουν να αναπτύξουν επαρκώς τις ικανότητες να αλληλεπιδρούν παραγωγικά και αποτελεσματικά με το περιβάλλον. Τα παιδιά στο γυμνάσιο με λειτουργικά ελλείμματα χαρακτηρίζονται συχνά ως τεμπέλη, χωρίς κίνητρα και ανεύθυνα, αντί να αναγνωρίζονται με δυσκολίες στη νευροανάπτυξη (Denckla, 2007 στο Polouse, 2012).

Πολλοί από αυτούς τους μαθητές θεωρούνταν επιτυχημένοι στο δημοτικό σχολείο όπου η εστίαση είναι στην ανάπτυξη μεμονωμένων δεξιοτήτων, όπως ορθογραφικά ή μαθηματικά γεγονότα, αλλά στο γυμνάσιο και στο γυμνάσιο τείνουν να αγωνίζονται όταν απαιτείται να ενσωματώσουν διάφορες δεξιότητες όπως η ανάγνωση, σύννοψη και συγγραφή δοκιμίων (Meltzer & Krishnan, 2007). Οι σχολικές τους εργασίες αυξάνουν την πολυπλοκότητα και τα ωράρια γίνονται πιο απαιτητικά σε αυτό το σημείο και μπορεί να αρχίσουν να αποτυγχάνουν. Επιπλέον, μπορεί να δυσκολεύονται να ξεκινήσουν εργασία, να δώσουν προτεραιότητα, να επιλέξουν τους κατάλληλους στόχους, να αλλάξουν στρατηγικές και να παρακολουθήσουν τον εαυτό τους. Αυτές οι δυσκολίες επηρεάζουν τους τομείς της ανάγνωσης, της γραφής, των μαθηματικών καθώς και της οργάνωσης, της λήψης σημειώσεων, της λήψης δοκιμών και των δεξιοτήτων μελέτης (Polouse, 2012).

Διορθωτικό σχέδιο

	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Αφήστε χρόνο	Τα παιδιά με αργή ταχύτητα επεξεργασίας δεν είναι τεμπέλης, το μόνο που επεξεργάζονται σε ένα πιο αργό ρυθμό. Αυτό σημαίνει ότι χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να κατανοήσουν τα μαθήματα, να κάνουν κουίζ και να ολοκληρώσουν τη δουλειά τους εκτός σχολείου. Τα πάντα, από την ανάγνωση ενός βιβλίου μέχρι την παρακολούθηση των οδηγιών των γονιών τους, μπορεί να διαρκέσει περισσότερο. Γι' αυτό είναι σημαντικό να τους δοθεί τόσος χρόνος όσο χρειάζεται.
2	Επαναλάβετε οδηγίες και οδηγίες εργασίας	Διαβάστε δυνατά τις συναυλίες και ζητήστε από τα παιδιά να τις επαναλάβουν, για να βεβαιωθείτε ότι ο μαθητής το καταλαβαίνει. Εάν χρειαστούν, επαναλάβετε ξανά τις οδηγίες. Η σαφής επικοινωνία των προσδοκιών μας και η εξήγηση πώς ευθυγραμμίζονται με τις ικανότητες των μαθημάτων βοηθά τους μαθητές να δουν ένα σκοπό στη μάθησή τους.
3	Συζητήστε με τους μαθητές, ρωτήστε αν χρειάζονται βοήθεια	Ρωτήστε αν μπορείτε να τη βοηθήσετε να ξεκινήσει (αλλά μην κάνετε τη δουλειά γι' αυτούς!). Η ενσυναίσθηση τους διδάσκει ότι όλοι κάνουμε πράγματα που μπορεί να μην απολαμβάνουμε πάντα, αλλά η συνέπεια να μην τα κάνουμε μπορεί να είναι χειρότερη.

4	Ενθαρρύνετε την υπερμάθηση	Μάθετε υπερβολικά τις βασικές δεξιότητες-οι δεξιότητες που είναι αυτόματες απαιτούν ελάχιστη μνήμη εργασίας. Είναι επίσης καλό εάν τα παιδιά ανακαλύψουν αν θυμούνται καλύτερα με ακουστικά/λεκτικά, οπτικά ή κιναισθητικά στοιχεία (ή συνδυασμό), προσπαθήστε να τα βοηθήσετε να το μάθουν.
5	Αλλαγές περιβάλλοντος/τάξης	Το περιβάλλον της τάξης είναι πολύ σημαντικός παράγοντας για το πώς λειτουργούν οι μαθητές. Οι αστραπές, τα έπιπλα, οι ρυθμίσεις των καθισμάτων, το χρώμα, οι οπτικές θόνες θα πρέπει να ληφθούν προσεκτικά υπόψη για να αποφευχθούν περισπασμοί κατά τη διάρκεια της εργασίας των καθισμάτων.
6	Δώστε βαθμούς για τη γνώση και όχι την απόδοση	Ένα παιδί με χαμηλή ταχύτητα επεξεργασίας μπορεί να μην είναι σε θέση να ολοκληρώσει την ίδια εργασία με τους συνομηλίκους του. Για παράδειγμα, θα χρειαστεί περισσότερος χρόνος για να συνθέσει αντικείμενα ανοιχτής απάντησης και η ψυχική αντοχή μπορεί να δώσει τη θέση της στην απογοήτευση εάν αναμένεται να δημιουργήσει πολύπλοκες απαντήσεις. Γι 'αυτό είναι σημαντικό να τον αξιολογήσετε με βάση αυτά που έχει μάθει έναντι του πόσο μπορεί να κάνει.
8	Βοηθήστε με τον προγραμματισμό, την οργάνωση και την ιεράρχηση προτεραιοτήτων	Η εκμάθηση χρήσης και διατήρησης ενός καθημερινού προγράμματος, προγραμματιστή ή ημερολογίου είναι μια δεξιότητα από την οποία επωφελούνται ακόμη και οι ενήλικες, οπότε η ενσωμάτωση των σχεδιαστών εργασιών στο σπίτι στην καθημερινή πρακτική στην τάξη βοηθά όλους τους μαθητές. Σε έναν κόσμο που επικεντρώνεται όλο και περισσότερο στην τεχνολογία, η χρήση εφαρμογών μπορεί να είναι πιο ενδιαφέρουσα για τους μαθητές από έναν τυπικό σχεδιασμό χαρτιού. Επιπλέον, η παιχνιδιοποίηση της διαδικασίας με κάποιο τρόπο μπορεί να κάνει τη δημιουργία λίστας και την τήρηση ημερολογίου πιο ενδιαφέρουσα ή επιβραβευτική για τους μαθητές.
9	Αλλαγή εργασιών, παροχή περιλήψεων και περιλήψεων μαθημάτων	Η τροποποίηση της εργασίας μπορεί να περιλαμβάνει τη συντόμευση της εργασίας, τη διευκρίνιση των βημάτων, το κλείσιμο της εργασίας, τη δημιουργία ποικιλίας ή επιλογής και την παροχή ρουμπρικών βαθμολόγησης.

10	Μια ερώτηση εκείνη τη στιγμή	Όταν οι μαθητές συμπληρώνουν ένα φύλλο εργασίας ή παίρνουν μια εξέταση που παρουσιάζει πολλαπλές ερωτήσεις στην ίδια σελίδα, καλύψτε όλα εκτός από την ερώτηση που επεξεργάζεται. Το παιδί μπορεί να το κάνει με το χέρι του ή με ένα κενό χαρτί που μπορεί να μετακινηθεί κατά τη διάρκεια της εργασίας του. Αυτό θα διευκολύνει την εστίαση στις πληροφορίες που ζητούνται και την έναρξη μιας εργασίας που μπορεί να φαίνεται συντριπτική με την πρώτη ματιά.
----	------------------------------	--

Βιβλιογραφία:

Friedman, NP, Miyake, A., Young, SE, DeFries, JC, Corley, RP, & Hewitt, JK (2008). Οι ατομικές διαφορές στις εκτελεστικές λειτουργίες είναι σχεδόν εξ ολοκλήρου γενετικής προέλευσης. *Journal of Experimental Psychology: General*, 137 (2), 201– 225. doi: 10.1037/0096 3445.137.2.201

Gatjal, V., & Juhásová, A. (2020). Διαφυλοφιλικές διαφορές στις εκτελεστικές λειτουργίες στους εφήβους. *SAR Journal - Science and Research*, 3 (1), 31-36. doi: 10.18421/SAR31-05. Ανακτήθηκε [5.5.2020] από http://www.sarjournal.com/content/31/SARJournalMarch2020_31_36.pdf

Jacobson, LA, Williford, AP, & Pianta, RC (2011). Ο ρόλος της εκτελεστικής λειτουργίας στην ικανή προσαρμογή των παιδιών στο γυμνάσιο. *Παιδική νευροψυχολογία: ένα περιοδικό για τη φυσιολογική και ανώμαλη ανάπτυξη στην παιδική ηλικία και την εφηβεία*, 17 (3), 255– 280. doi: 10.1080/09297049.2010.535654.

Juhásová, A., & Gatjal, V. (2019). Exekutívne funkcie a rizikové správanie dospievajúcich (online), 130 s. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, Pedagogická fakulta. Ανακτήθηκε [5.5.2020] από http://www.kpsp.pf.ukf.sk/prilohy/exekutivne_funkcie_online.pdf

Meltzer, LJ, & Krishnan, K. (2007) Δυσκολίες στην εκτελεστική λειτουργία και μαθησιακές δυσκολίες. Στο L. Meltzer, L. Meltzer (Επιμ.), *Εκτελεστική λειτουργία στην εκπαίδευση: Από τη θεωρία στην πράξη* (σελ. 77-105). Νέα Υόρκη, Νέα Υόρκη ΗΠΑ: Guilford Press. Ανακτήθηκε [5.5.2020] από <http://www.miottawa.org/Health/CMH/pdf/brains/Attention%20and%20Exective%20Function/Exective%20Function%20Articles%20and%20Information/Exective%20Function%20in%20Education .pdf#page = 93>

Poulose, MS (2012). Πρόγραμμα αξιολόγησης μιας εκτελεστικής λειτουργίας παρέμβασης σε ένα περιβάλλον γυμνασίου. *Διατριβές PCOM Psychology, Paper 221*. Ανακτήθηκε [5.5.2020]

από

https://digitalcommons.pcom.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1221&context=psychology_dissertations

Watson, SMR, Gable, RA, & Morin, LL (2016). Ο ρόλος των εκτελεστικών λειτουργιών στη διδασκαλία της τάξης των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες. *International Journal of School and Cognitive Psychology*, 3 (167), 1-5. doi: 10.4172/2469-9837.1000167

2.5.3. Διαταραχή ελλειμματικής προσοχής και υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ) - Zuzana Palková, Laura Kyžňanská

Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής - Υπερκινητικότητα - Η ΔΕΠΥ και η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής Η ΔΕΠ είναι νευροαναπτυξιακές διαταραχές και αποτελούν τη συχνότερη διαταραχή ψυχικής ανάπτυξης στην παιδική ηλικία. Προς το παρόν θεωρούνται πολυλειτουργικές νευροαναπτυξιακές διαταραχές επειδή περιλαμβάνουν γενετικούς, βιολογικούς και ψυχοκοινωνικούς παράγοντες (Vojtová, 2013).

Η διαταραχή είναι χρόνια με σημαντικό αντίκτυπο στην ποιότητα ζωής ενός ατόμου, αποτρέπει τη χρήση πνευματικών ικανοτήτων, περιορίζει την επίτευξη πιθανής ακαδημαϊκής και κοινωνικής επιτυχίας και συχνά προκαλεί αρνητικές αντιδράσεις στο περιβάλλον.

Αυτά τα πρότυπα συμπεριφοράς εκδηλώνονται στις αίθουσες διδασκαλίας για παράδειγμα ως δυσκολία παρακολούθησης και παρακολούθησης οδηγιών, ολοκλήρωση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, ολοκλήρωση καθηκόντων, αδυναμία καθήμενου και ακρόασης και συμμόρφωση με τους κανόνες της τάξης (Herényiová, Szaboná et al., 2015). Χωρίς αποτελεσματική παρέμβαση και βοήθεια από γονείς καθώς και δασκάλους, αυτά τα πρότυπα συμπεριφοράς μπορούν να εμποδίσουν την εκπαιδευτική εμπειρία ενός μαθητή περιορίζοντας την απόκτηση νέων δεξιοτήτων και αποτρέποντας την ανάπτυξη δυσπροσαρμοστικής συμπεριφοράς απέναντι στις σχέσεις δασκάλου και συνομήλικων (Stahr, 2006). Επιπλέον, η μαθησιακή εμπειρία άλλων μαθητών στην τάξη συχνά παρεμποδίζεται εάν σε έναν μαθητή με ΔΕΠΥ δεν παρέχεται η απαραίτητη υποστήριξη παρέμβασης.

Συμβαίνει επίσης σε πολύ λίγες περιπτώσεις η διαταραχή να εξαφανίζεται με την πάροδο του χρόνου. Εμφανίζεται από την παιδική ηλικία με την έναρξη της σχολικής ηλικίας το αργότερο. Σύμφωνα με τα συστήματα ταξινόμησης (American Psychiatric Association, 2013), οι εκδηλώσεις της διαταραχής πρέπει να ήταν εμφανής από την ηλικία των 7, αλλά το κριτήριο

αυτό έχει αλλάξει και αυτή τη στιγμή δίνεται από την ηλικία 12, με διάρκεια κατά τουλάχιστον 6 μήνες. Για να διαγνωστεί ένας μαθητής με ΔΕΠΥ, τα συμπτώματα πρέπει να εμφανίζονται πριν από την ηλικία των 12 ετών και να εκτίθενται σε τουλάχιστον δύο χώρους. Πρέπει επίσης να έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στην ακαδημαϊκή απόδοση, την επαγγελματική επιτυχία ή την κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη (APA, 2013).

Συμπτώματα:

Τύποι ΔΕΠΥ και τα σημάδια του :

➤ Κυρίως απρόσεκτος τύπος

- Αδυναμία συγκέντρωσης για το απαραίτητο μεγάλο χρονικό διάστημα στις σχολικές εργασίες, στην επεξεργασία καθηκόντων, εργασιακών δραστηριοτήτων ή στο παιχνίδι.
- Σημαντικές δυσκολίες στην αντίληψη και την εστίαση στις λεπτομέρειες, την απόσπαση της προσοχής και το υπερβολικό λάθος στο σχολείο, τις εργασίες και τις δραστηριότητες αναψυχής που προκαλούνται από την απροσεξία.
- Σημαντικές δυσκολίες ακολουθώντας τις οδηγίες.
- Αδυναμία ομαλής ολοκλήρωσης των σχολικών ή των εργασιών.
- Σημαντικές δυσκολίες στην οργάνωση των δικών σας δραστηριοτήτων, στον προγραμματισμό εργασίας ή παιχνιδιών.
- Απόρριψη καθηκόντων και δραστηριοτήτων που απαιτούν συγκέντρωση ή αυξημένη πνευματική προσπάθεια (ακρόαση παραμυθιών, συγγραφή εργασιών).
- Συχνή απώλεια πραγμάτων που απαιτούνται για την ανάπτυξη καθηκόντων ή την εκτέλεση δραστηριοτήτων.
- Εύκολη εκτροπή της προσοχής - η συγκέντρωση συχνά αποσπάται υπερβολικά από εξωτερικές επιρροές.
- Συχνά ξεχνάμε να εκτελούμε καθημερινά καθήκοντα ρουτίνας.
- Η γρήγορη και ασυνεπής εργασία στις υποβληθείσες εργασίες είναι χαρακτηριστική.
- Το παιδί έχει προβλήματα με την αντίληψη οδηγιών, εργασιών ή άλλων σημαντικών πληροφοριών

➤ **Κυρίως υπερκινητικός/παρορμητικός τύπος.**

- Υπερβολική ψυχοκινητική ανησυχία - αδυναμία να καθίσει σε ένα μέρος με ηρεμία - τρέχει συνεχώς γύρω από την τάξη (κατά τη διάρκεια του μαθήματος) ή στο δωμάτιο, συνεχώς τρέμει σε μια καρέκλα, μόνιμο άσκοπο κλωτσιά, χτύπημα και ταλάντευση, επανειλημμένα παιχνίδια με αντικείμενα που δεν χρειάζεται εργασία και δραστηριότητες, συχνό ξύπνημα από την καρέκλα κ.λπ.
- Γρήγορες αλλαγές στο θέμα που μας ενδιαφέρει.
- Διαρκώς απαιτώντας προσοχή - το παιδί δεν είναι σε θέση να αφοσιωθεί σε εργασίες ή να παίξει μόνο του για μια κατάλληλη χρονική περίοδο.
- Υπερβολική λεκτική δραστηριότητα - συνεχής ομιλία, άλμα στην ομιλία, ερωτήσεις.
- Αδυναμία ακρόασης του πλήρους κειμένου μιας ερώτησης ή μιας εργασίας - ροχαλίζοντας απαντήσεις πριν ολοκληρώσετε μια ερώτηση. Συχνά δίνει αδιάφορες, παρορμητικές απαντήσεις.
- Συνεχώς πηδώντας στην ομιλία, διακόπτοντας τους άλλους.
- Δυσκολίες στον αυτοέλεγχο και τη ρύθμιση της δικής του συμπεριφοράς.
- Αδυναμία αναβολής της ικανοποίησης της ανάγκης κάποιου, έντονη απαίτηση για άμεση εκπλήρωσή της. Ατρόμητη, παρορμητική δράση, ανεξάρτητα από τις συνέπειες ή τους πιθανούς κινδύνους.
- Συναισθηματική αστάθεια, συχνές σημαντικές συναισθηματικές καταστροφές, ειδικά εκρήξεις θυμού και κλάματος. Σημαντικές δυσκολίες στη συμμόρφωση με οδηγίες, εντολές, σχολικούς κανόνες, μη σεβασμό των αρχών.

➤ **Συνδυασμένος τύπος.**

- Ο μαθητής μπορεί να εμφανίσει συμπτώματα που περιλαμβάνουν συμπεριφορές και από τις δύο παραπάνω κατηγορίες.

Αιτίες προβλήματος:

Η αιτία της ΔΕΠΥ είναι η δυσλειτουργία στο κεντρικό νευρικό σύστημα. Επιπλέον, έχει διαπιστωθεί ότι η ΔΕΠΥ μπορεί να κληρονομηθεί, πράγμα που σημαίνει ότι υπάρχει μεγάλη πιθανότητα εμφάνισής της σε ένα παιδί του οποίου το έχουν και οι γονείς. Επιπλέον, υπάρχουν διάφοροι παράγοντες που μπορούν να επιδεινώσουν τα συμπτώματα, όπως: ανωμαλίες κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, χαμηλό βάρος γέννησης, περιγεννητική υποξία, τραυματισμοί στο κεφάλι, δηλητηρίαση, περιβαλλοντική παραμέληση.

Συνέπειες:

Ο άμεσος αντίκτυπος των συμπτωμάτων ΔΕΠΥ είναι εμφανής. Δευτερεύοντα και ψυχολογικά εξηγήσιμα προβλήματα αναπτύσσονται σε παιδιά και εφήβους. Συχνά υπάρχει πιθανή αυτοεκτίμηση και κακή εικόνα για τον εαυτό του, καθώς και ατυχήματα και τραυματισμοί που οφείλονται σε απροσεξία και παρορμητικότητα είναι κοινά. Αυτά τα άτομα καπνίζουν, πίνουν αλκοόλ και χρησιμοποιούν διάφορες ψυχοτρόπες ουσίες πιο συχνά από τους άλλους συνομηλικούς τους. Σε μεταγενέστερες περιόδους, οι εκδηλώσεις ομαδικής επιθετικότητας και παραβατικότητας αυξάνονται. Χαρακτηριστικά είναι τα προβλήματα του σχολείου και των επιδόσεων - κακές επιδόσεις, προβλήματα διαχείρισης του δημοτικού σχολείου και εργασιακά προβλήματα. Τα παιδιά και οι έφηβοι με ΔΕΠΥ έχουν ελλείμματα κοινωνικοποίησης, συχνά προβλήματα στις σχέσεις με γονείς, αδέρφια και συνομηλικούς. Στην επόμενη παράγραφο παρουσιάζουμε πιθανές συνέπειες της ΔΕΠΥ (Tichá, 2007; Vojtová, 2013β):

- **Βλάβη στις γνωστικές λειτουργίες** - εξασθενημένη λειτουργική και λεκτική μνήμη, χωρική φαντασία, μειωμένη ικανότητα αντίληψης προοπτικής, επίλυση γεωμετρικών προβλημάτων κ.λπ.
- **Διαταραχή επιλεκτικής επιλογής** - αδυναμία επιλογής των βασικών από τις πληροφορίες.
- **Αποτυχία αλληλουχίας και εφαρμογή του σχεδίου** - αδυναμία διαίρεσης της εργασίας, προγραμματισμός σταδιακών βημάτων, εργασία προς το αποτέλεσμα.
- **Motor-αντιληπτικές διαταραχές** - αδεξιότητα, ανακριβείς κινήσεις, αδέξια με τα πόδια, την ανάπτυξη του κινητήρα θυμίζει ένα μικρότερο παιδί.
- **Λιγότερη ευχέρεια ομιλίας στις απαντήσεις** - τα παιδιά με ΔΕΠΥ μπορούν να μιλήσουν άπταιστα σε ένα θέμα της επιλογής τους. Εάν πρέπει να απαντήσουν γρήγορα σε μια ερώτηση, ο λόγος τους είναι λιγότερο ρευστός και συχνά ξεχνούν ποια ερώτηση έγινε.
- **Μειωμένη εκτίμηση του χρόνου** - η ικανότητα να γνωρίζετε ένα μεγαλύτερο τμήμα του χρονοδιαγράμματος είναι μειωμένη, ανακριβής εκτίμηση της διάρκειας και, συνεπώς, ο προγραμματισμός των δραστηριοτήτων.
- **Κίνδυνος τραυματισμών και ατυχημάτων** - Τα παιδιά με αυτή τη διάγνωση έχουν 2 έως 4 φορές περισσότερους τραυματισμούς, 3 φορές περισσότερες δηλητηριάσεις, περισσότερες νοσηλείες, καθώς και νοσηλείες για πολλαπλούς τραυματισμούς. Γονείς και δάσκαλοι συχνά υποβαθμίζουν τους τραυματισμούς.

- **Moodiness** - γρήγορες εναλλαγές της διάθεσης, απρόβλεπτη συναισθηματική αντίδραση, θυμώνει εύκολα, είναι αμέσως έτοιμος να ενεργήσει επιθετικά, επιρρεπής σε αρνητικές αντιδράσεις.
- **Λυσανεξία** - χρόνια επιθετικότητα προς ορισμένους ανθρώπους, εξαπάτηση, καταστροφική συμπεριφορά .
- **Αδυναμία υποταγής στην εξουσία και τους κανόνες** - μπορούμε επίσης να την ονομάσουμε αντίθεση, τα παιδιά θυμώνουν, εκνευρίζονται σκόπιμα, μαλώνουν με τους ενήλικες.
- **Λιγότερη αντίσταση στην αποτυχία, κριτική, προσβολή** - μια τάση να εξηγηθεί μια απλή επίπληξη ως απόλυτη αξιολόγηση (κάνω τα πάντα λάθος, δεν τα καταφέρνω ποτέ).
- **Χαμηλή αυτοεκτίμηση** - τα παιδιά έχουν προβλήματα να συνειδητοποιήσουν τη δική τους αξία, αισθάνονται ανασφάλεια μεταξύ πολλών ανθρώπων, έχουν δυσάρεστα συναισθήματα, βιώνουν αμηχανία.
- **Αποφυγή εργασιών** - λόγω προβλήματος συγκέντρωσης, η συγγραφή εργασιών είναι συχνά πρόβλημα, όσο περισσότερα παιδιά αναγκάζονται να ασχοληθούν με το σπίτι, τόσο μεγαλύτερη είναι η αντίσταση.
- **Γρήγορη, απερίσκεπτη δημιουργία και τερματισμός σχέσεων** - όπως και σε άλλες δραστηριότητες, μπορεί να υπάρχουν προβλήματα σε αυτόν τον τομέα με πολύ γρήγορη και απερίσκεπτη γνωριμία με άλλους, αλλά και ακατανόητο τερματισμό σχέσεων. Στην εφηβεία, αυτό μπορεί επίσης να αντικατοπτρίζεται σε ρομαντικές σχέσεις.

Σχέδιο διόρθωσης

	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Να μπορεί να αντιμετωπίσει συναισθηματικές αντιδράσεις	Είναι σημαντικό να μάθουμε να εκτιμούμε καταστάσεις που οδηγούν σε συναισθηματική συμπεριφορά και, αν είναι δυνατόν, να τις αποφεύγουμε. Είναι απαραίτητο να απομακρύνουμε την προσοχή του παιδιού από την κατάσταση που προκάλεσε το συναίσθημα και να το κατευθύνουμε σε άλλο. Εάν το συναίσθημα έχει ήδη συμβεί, καλό είναι να το αφήσετε να τρέξει και να φύγει, να μην

		παρέμβετε και να περιμένετε να ηρεμήσει ο μαθητής. Ο μαθητής ηρεμεί πιο γρήγορα αν δει ότι η συμπεριφορά του δεν έφερε το αναμενόμενο αποτέλεσμα και ο δάσκαλος παρέμεινε ήρεμος, χωρίς καμία αναδρομική επίδραση ή απειλές.
2	Αλλαγές περιβάλλοντος/τάξης	Το περιβάλλον της τάξης είναι πολύ σημαντικός παράγοντας για τη λειτουργία των μαθητών. Οι αστραπές, τα έπιπλα, οι ρυθμίσεις των καθισμάτων, το χρώμα, οι οπτικές οθόνες θα πρέπει να ληφθούν προσεκτικά υπόψη για τον αποκλεισμό των περισπασμών κατά τη διάρκεια της εργασίας καθισμάτων, όχι μόνο για παιδιά με ΔΕΠΥ αλλά και άλλους μαθητές.
3	Αλλαγή της διάταξης καθισμάτων του μαθητή στην τάξη	Ο χώρος πρέπει να βρίσκεται πιο μακριά από το παράθυρο, μπροστά από το δωμάτιο κοντά στον δάσκαλο, ο οποίος μπορεί να ελέγχει πιο συχνά τον μαθητή και να ελέγχει αν καταλαβαίνει τις οδηγίες του. Ο μαθητής πρέπει να κάθεται μόνος του ή δίπλα σε έναν ήρεμο, υπομονετικό συμμαθητή. Αλλά αν ο μαθητής είναι περισσότερο από μια υπερδραστήρια τύπου και λιγότερο απρόσεκτοι τύπου, καλύτερη τοποθέτηση είναι πίσω του στην τάξη, όπου αυτός / αυτή παρέχεται περισσότερες ευκαιρίες να κινηθεί χωρίς να αποσπά την προσοχή του / της συνομηλίκους τόσο πολύ.
4	Ατομική προσέγγιση	Είναι σημαντικό να μην τον εκθέσετε σε καταστάσεις στις οποίες δεν θα πετύχει. Μειώστε τον φόρτο εργασίας του μαθητή έτσι ώστε να ευθυγραμμιστεί με την ικανότητά του να διατηρεί την προσοχή. Αναθέστε εργασίες κατάλληλες για την ηλικία αλλά τροποποιημένες. Για παράδειγμα, πιο σύντομο, αλλά επεξεργασμένο ως προς το περιεχόμενο και τη σωστή μορφή. Σταδιακά αυξήστε τις απαιτήσεις μέχρι

		ο μαθητής να φτάσει στο επίπεδο των άλλων μαθητών.
5	Δώστε οδηγίες ξεκάθαρα, ήρεμα και αυστηρά απαιτούν την εκπλήρωσή τους.	Συνιστάται να ορίσετε ένα καθημερινό πρόγραμμα ρουτίνας και να το τροποποιήσετε όσο το δυνατόν λιγότερο κατά τη διάρκεια της εβδομάδας. Η εξοικείωση με το πρόγραμμα δραστηριοτήτων στην αρχή κάθε μαθήματος βοηθά επίσης. Διατηρήστε οπτική επαφή μαζί του όταν εξηγείτε εργασίες. Βεβαιωθείτε ότι ο μαθητής ακολουθεί την ερμηνεία του δασκάλου. Ζητήστε του να επαναλάβει ελεύθερα την ερώτηση ή την εργασία, βεβαιωθείτε ότι ο μαθητής έχει κατανοήσει πλήρως την εργασία, ή την ουσία της ή τη διατύπωση της ερώτησης. Συχνά απαιτείται πολλαπλή επανάληψη οδηγιών και παροχή επαναλαμβανόμενων οδηγιών, ο δάσκαλος πρέπει να παραμείνει ήρεμος. Διατηρήστε την προσοχή του μαθητή κατά τη διάρκεια της εξέτασης, για παράδειγμα απαιτώντας σύντομες απαντήσεις από τους μαθητές ο ένας μετά τον άλλο.
6	Βοήθεια στην οργάνωση της εργασίας	Αποδόμηση εργασιών- περιορίστε τον αριθμό εργασιών ανά σελίδα, επιτρέψτε επιπλέον χρόνο για την ολοκλήρωση εργασιών, παρέχετε διαλείμματα εργασίας, επιτρέψτε στον μαθητή να χρησιμοποιεί υπολογιστή για πληκτρολόγηση, μειώστε τη διάρκεια των γραπτών εργασιών για μαθητές με ΔΕΠΥ. Χωρίστε τη μεγαλύτερη εργασία σε πιο ξεχωριστές μονάδες, τις οποίες επιλύει σταδιακά. Χωρίστε τις πιο μακροπρόθεσμες εργασίες σε πολλές μικρότερες εργασίες με καθορισμένη

		<p>προθεσμία. Βεβαιωθείτε ότι έχει μόνο τα διδακτικά βοηθήματα που χρειάζεται επί του παρόντος στο γραφείο κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Βοηθήστε το να εξασκήσει τις ακόλουθες δεξιότητες: τακτοποίηση σχολικών ειδών και χώρου εκμάθησης, καταγραφή εργασιών, δημιουργία λιστών, ταξινόμηση δραστηριοτήτων ανάλογα με τη σημασία, προγραμματισμός βραχυπρόθεσμων στόχων, γνώση τι να πάρει και να φέρει από το σχολείο και το σπίτι κ.λπ.</p>
7	<p>Υποστηρίξτε τους μαθητές, δημιουργήστε στρατηγικές διαχείρισης συμπεριφοράς</p>	<p>Μαζί με τον μαθητή, αναπτύξτε μη εμφανή, μη λεκτικά μηνύματα, όπως οπτική επαφή, χειρονομίες ή άλλα σήματα που διδάσκουν τους μαθητές να αναγνωρίζουν τις συνθήκες που προκαλούν συγκεκριμένες συμπεριφορές. Μόλις αναπτυχθεί το σύστημα, οι μαθητές μπορούν να μάθουν να διαχειρίζονται τις συμπεριφορικές τους αντιδράσεις πριν εμφανιστούν. Για παράδειγμα, η δημιουργία ενός σήματος και ρουτίνας για το « διάλειμμα πέντε λεπτών» σε μια καθορισμένη τοποθεσία στην τάξη παρέχει την ευκαιρία στον μαθητή να αναγνωρίσει τότε γίνεται ανήσυχος ή απογοητευμένος και αποτρέπει την κλιμάκωση της συμπεριφοράς. Αυτό το σύστημα είναι πιο αποτελεσματικό εάν χρησιμοποιείται πριν κλιμακωθεί ή ενταθεί η συμπεριφορά. Η προφορική ανατροφοδότηση περιλαμβάνει τόσο επαίνους όσο και διορθωτικές δηλώσεις. Χρησιμοποιήστε απλές, αλλά συγκεκριμένες, φράσεις επαίνου που προσδιορίζουν σαφώς τις επιθυμητές συμπεριφορές. Για παράδειγμα, το «ευχαριστώ που σήκωσες το χέρι σου πριν απαντήσεις στην ερώτηση» ενημερώνει τον μαθητή για τη συγκεκριμένη συμπεριφορά και κατάσταση για την οποία επαινέθηκε. Ο γενικός έπαινος (π.χ. «καλή</p>

		δουλειά») έχει λιγότερο νόημα για τους μαθητές.
8	Δημιουργικές, διαδραστικές και ελκυστικές στρατηγικές διδασκαλίας.	Η εξήγηση του νέου προγράμματος σπουδών, η οποία απαιτεί περισσότερο χρόνο, θα πρέπει να χωριστεί σε πιο σχετικά πλήρη μέρη, αποφεύγοντας έναν μακρύτερο μονότονο μονόλογο. Για να προσελκύσει την προσοχή του μαθητή με την ενεργό συμμετοχή του στη διαδικασία της διδασκαλίας με την ανάθεση ορισμένων εργασιών, π.χ. μοιράζοντας τα εργαλεία, γράφοντας τις λέξεις-κλειδιά στο διοικητικό συμβούλιο, κλπ λεκτικές εξηγήσεις θα πρέπει να συμπληρωθεί με ενδεικτικές εικόνες και τη χρήση ενδεικτικό βοηθημάτων. Όταν ένα παιδί ασχολείται με μια εργασία, δεν συνηθίζει να δείχνει αρνητική συμπεριφορά. Προσπαθήστε να ενθαρρύνετε το παιδί να απολαμβάνει την απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων, βοηθήστε το να τις αποκτήσει και να το απολαύσει, δείξτε του ποιες δυνατότητες μπορεί να του ανοίξουν όταν μάθει κάτι.
9	Γνώση και κατανόηση της ΔΕΠΥ.	Η ενημέρωση για το τι συμβαίνει με μαθητές με ΔΕΠΥ είναι απαραίτητη. Η καλύτερη κατανόηση βοηθά τους εκπαιδευτικούς να διατηρήσουν την υπομονή, την ανοχή και την ικανότητά τους να αντιμετωπίζουν το παιδί και τις συμπεριφορές του με θετικό τρόπο. Συνήθως υπάρχει σχολικός ψυχολόγος ή σύμβουλος για βοήθεια, ή, για παράδειγμα στη Σλοβακία, υπάρχει Κέντρο παιδαγωγικής-ψυχολογικής συμβουλευτικής και πρόληψης. Παρέχουν εκπαίδευση και εκπαίδευση στους εκπαιδευτικούς για τη βελτίωση της εργασίας με παιδιά με παρόμοια προβλήματα.
10	Επικοινωνία με τους γονείς.	Οι οικογένειες είναι ανεκτίμητοι πόροι για τους εκπαιδευτικούς. Η επικοινωνία μεταξύ γονέων σχολείου/ δασκάλου και μαθητών είναι πολύ σημαντική. Οι βασικές αρχές της εκπαιδευτικής

	<p>προσέγγισης του εκπαιδευτικού ισχύουν καταρχήν για τον γονέα και αντίστροφα. Σύμφωνα με την επαγγελματική καθοδήγηση ενός δασκάλου, εκπαιδευτικού συμβούλου, ψυχολόγου και άλλων γονέων μπορούν να παρακολουθήσουν τη σχολική εργασία εφαρμόζοντας ορισμένες διαδικασίες στην ανατροφή και την προετοιμασία του παιδιού στο σπίτι. Όσο καλύτερη είναι η αλληλεπίδραση όλων των επαγγελματιών, των εκπαιδευτικών και των γονέων, τόσο πιο γρήγορα μπορούμε να περιμένουμε να ξεπεράσουμε ή να μετριάσουμε τις δυσκολίες στην ανατροφή ενός παιδιού.</p>
--	---

Βιβλιογραφία

American Psychiatric Association (2013). Διαγνωστικό και στατιστικό εγχειρίδιο ψυχικών διαταραχών (5η έκδ.). Arlington, VA: Αμερικανική Ψυχοιατρική Ένωση.

Κέντρα Ελέγχου και Πρόληψης Ασθενειών. (2015). Διαταραχή ελλειμματικής προσοχής και υπερκινητικότητας. Ανακτήθηκε από <http://www.cdc.gov/ncbddd/adhd/facts.html> [4.27.2020].

Centrum pedagogicko -psychologického poradenstva a prevencie, CPPPaP (nd). Κατάλογος Metodický: ΔΕΠ -Y Nové Mesto nad Váhom. Ανακτήθηκε από: https://www.cpppaprnmv.sk/files/metodicke-list20170324_103739.pdf [4.27.2020].

Herényioná, G., Sabová., L. a kol. (2015). ΔΕΠΥ κατά βιο-ψυχο-κοινωνικής κατάστασης. Nové Zámky: Psychoprof, 2015. ISBN 978-80-89322-22-0.

Merrill, BM, Morrow, AS, Altszuler, AR, Macphee, FL, Gnagy, EM & Pelham, WE (2017). Βελτίωση της απόδοσης του σπιτιού σε παιδιά με ΔΕΠΥ: Μια τυχαιοποιημένη κλινική

δοκιμή. Εφημερίδα συμβουλευτικής και κλινικής ψυχολογίας, 85 (2), 111–122. <https://doi.org/10.1037/ccp0000144>

Rief, SF (2016). Πώς να προσεγγίσετε και να διδάξετε παιδιά και εφήβους με ADD/ADHD. SA, Καλιφόρνια: John Wiley & Sons.

Stahr, B., Cushing, D., Lane, K., & Fox, J. (2006). Αποτελεσματικότητα μιας παρέμβασης που βασίζεται σε λειτουργίες στη μείωση της συμπεριφοράς εκτός εργασίας που παρουσιάζεται από έναν μαθητή με ΔΕΠΥ. Εφημερίδα Παρεμβάσεων Θετικής Συμπεριφοράς, 8 (4), 201–211. doi: 10.1177/10983007060080040301

Tichá E. (2007). Základy pedagogiky jedincov s poruchami správania. Στο: *Základy špeciálnej pedagogiky pre prácu so študentmi stredných a vysokých škôl*, 109-130s. Μπρατισλάβα: MABAG. ISBN 978-80-89113-30-9.

Vojtová, Z. (2013a). Deti s poruchami správania. Σε: *Komplexný poradenský systém prevencie éna ovplyvňovania sociálnopatologických javov κατά školskom prostredí. Príloha časopisu psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 2, σελ.29-41 .

Vojtová, Z. (2013β). *Pedagogické zručnosti pre prácu so žiakmi s ADHD v triede* . Μπρατισλάβα: Metodicko-pedagogické centrum. 64s Ανακτήθηκε από https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/specialno-pedagogicka-cinnost/preview-file/vojtova_poradenstvo-pre-deti-adhd-436.pdf [4.26.2020]

2.5.4. Διαταραχές εσωτερικοποίησης - Zuzana Palková, Laura Kyžňanská

Η προσοχή των εκπαιδευτικών και των σχολείων προσελκύεται κυρίως από την εξωτερική συμπεριφορά των μαθητών (ΔΕΠΥ, επιθετικότητα, έγκλημα κ.λπ.). Ωστόσο, είναι εξίσου σημαντικό να κατανοήσουν και να αναγνωρίσουν οι εκπαιδευτικοί επίσης εκείνους τους μαθητές που εμφανίζουν εσωτερική συμπεριφορά. Καθώς αυτή η κατηγορία διαταραχών θεωρείται «ανησυχητική» μόνο για όσους αντιμετωπίζουν δυσκολίες άμεσα, οι εκπαιδευτικοί σπάνια παρατηρούν τα προβλήματά τους, συνήθως θεωρώντας αυτούς τους μαθητές ντροπαλούς. Η γνώση του προβλήματος και των συνεπειών του μπορεί να βοηθήσει στην έγκαιρη επέμβαση. Πολλές συμπεριφορές εσωτερικοποίησης συνυπάρχουν με κάθε ορχήστρα, γεγονός που καθιστά δύσκολο τον εντοπισμό του κύριου προβλήματος του μαθητή. Έτσι, η αλληλεπίδραση μεταξύ αυτού και του δασκάλου παίζει σημαντικό ρόλο στην αντίληψη ενός

τέτοιου μαθητή και στην ανταπόκριση στη συμπεριφορά του. Ωστόσο, η έρευνα έχει δείξει ότι οι εκπαιδευτικοί τείνουν να ανταποκρίνονται στη διαταρακτική συμπεριφορά των μαθητών με τρόπο που να τη μεγεθύνει. Ως εκ τούτου, καθίσταται απαραίτητο όταν εργάζεστε με έναν τέτοιο μαθητή να τον ξαφνιάζετε με ευγενική προσοχή και φροντίδα, γιατί αυτό μπορεί να επηρεάσει θετικά τη λειτουργία του στην τάξη και τα σχολικά επιτεύγματα.

Συμπτώματα προβλημάτων:

Η έννοια της «εσωτερικοποιητικής συμπεριφοράς» αντικατοπτρίζει τη συναισθηματική ή ψυχολογική κατάσταση ενός παιδιού και τυπικά περιλαμβάνει καταθλιπτικές διαταραχές, διαταραχές άγχους, κοινωνικές αποδράσεις ή σωματικές καταγγελίες.

- **Η κατάθλιψη** είναι μια σοβαρή ιατρική κατάσταση στην οποία ένα άτομο αισθάνεται πολύ λυπημένος, χωρίς ελπίδα, και ασήμαντα και συχνά δεν είναι σε θέση να ζουν σε ένα κανονικό τρόπο. Τα παιδιά που έχουν κατάθλιψη μπορεί να προσποιούνται ότι είναι άρρωστα, να αρνούνται να πάνε σχολείο, να προσκολληθούν σε έναν γονέα κλπ. Τα μεγαλύτερα παιδιά μπορεί να γκρινιάζουν, να αντιμετωπίζουν προβλήματα στο σχολείο, να είναι αρνητικά, να συμπεριφέρονται γκρινιάρια και να αισθάνονται παρεξηγημένα, συχνά συμβαίνει και ακαδημαϊκή υπολειτουργία. Τα συμπτώματα της κατάθλιψης περιλαμβάνουν καταθλιπτική διάθεση, απώλεια ενδιαφέροντος για δραστηριότητες, διαταραχές ύπνου, κόπωση, συναισθήματα αναξιοτήτας ή/και υπερβολικής ενοχής, δυσκολίες συγκέντρωσης και λήψης αποφάσεων, ευερεθιστότητα, σωματικές καταγγελίες και σκέψεις θανάτου και θανάτου πέρα από τις προσδοκίες για αναπτυξιακά στάδια (Guealdner & Merrell, 2011). Η κατάθλιψη είναι μια ψυχιατρική διαταραχή της διάθεσης που χαρακτηρίζεται από υπερβολική θλίψη και απώλεια ενδιαφέροντος για συνήθως ευχάριστες δραστηριότητες. Η μέση ηλικία έναρξης για τους εφήβους είναι τα 14,9 έτη, αλλά ορισμένα παιδιά μπορεί να εμφανίσουν κατάθλιψη ήδη στην ηλικία των 3 ετών (Liu, Chen & Lewis, 2011)
- **Το άγχος** είναι ένα αίσθημα ανησυχίας, νευρικότητας ή ανησυχίας, τυπικά για ένα επικείμενο γεγονός ή κάτι με αβέβαιο αποτέλεσμα. Οι αγχώδεις διαταραχές επίσης συχνά συμβαίνουν με άλλες διαταραχές όπως κατάθλιψη, διατροφικές διαταραχές ή ΔΕΠΥ. Οι αγχώδεις διαταραχές προκύπτουν όταν το άγχος είναι συνεπές και επηρεάζει αρνητικά το σχολείο, τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, τις δραστηριότητες ή τη λειτουργία της οικογένειας και είναι ο πιο συνηθισμένος τύπος ψυχιατρικών διαταραχών στα παιδιά (Liu et al., 2011). Η δομή του άγχους είναι ευρεία, καθώς και τα σημεία και τα συμπτώματά του, αλλά τείνει να περιλαμβάνει υποκειμενικά συναισθήματα δυσφορίας, φόβου ή τρόμου, εμφανείς συμπεριφορές όπως αποφυγή ερεθισμάτων ή απόσυρση και

φυσιολογικές αντιδράσεις όπως εφίδρωση, ναυτία και γενική διέγερση Όπως η κατάθλιψη, το άγχος μπορεί να υπάρχει σε μια συνέχεια σοβαρότητας (Gueldner & Merrell, 2011)

- **Η κοινωνική απόσυρση** ορίζεται ως απομονωμένος ή απομονωμένος από τους άλλους. Η κοινωνική απόσυρση είναι φόβος ή απόσυρση από άτομα ή κοινωνικές καταστάσεις. Η συστολή γίνεται πρόβλημα όταν παρεμβαίνει στις σχέσεις με άλλους, σε κοινωνικές καταστάσεις, ακαδημαϊκά επιτεύγματα ή άλλες πτυχές της ζωής. Η κοινωνική απόσυρση μπορεί να συμβεί σε μαθητές που έχουν επίσης κατάθλιψη ή άγχος. Τα παιδιά που απομακρύνονται από κοινωνικές καταστάσεις το κάνουν συχνά για να αποφύγουν να είναι με άλλα παιδιά, λόγω προηγούμενων αρνητικών εμπειριών, γνωστικών στρεβλώσεων σχετικά με την κατανόηση και τις προηγούμενες εμπειρίες τους με κοινωνικές αλληλεπιδράσεις ή από πρότυπα αμήχανων κοινωνικών αλληλεπιδράσεων, συχνά λόγω κενών στις κοινωνικές δεξιότητες.
- **Οι σωματικές/σωματικές καταγγελίες** είναι η τάση να βιώνετε και να επικοινωνείτε σωματικά συμπτώματα που δεν αναφέρονται στα παθολογικά ευρήματα, να τα αποδίδουν σε σωματικές ασθένειες και να αναζητάτε ιατρική βοήθεια. Οι μαθητές με σωματικές ενοχλήσεις συχνά μιλούν για πονοκεφάλους, πόνους στο στομάχι, κλπ σε μια καθημερινή βάση. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η κοινωνική απόσυρση και τα σωματικά προβλήματα γενικά δεν διαγιγνώσκονται ως ξεχωριστή διαταραχή, αλλά συχνά παρουσιάζονται με συμπτώματα άγχους και κατάθλιψης.

Αιτίες προβλημάτων:

Η εσωτερική συμπεριφορά δεν προκαλείται από έναν συγκεκριμένο βιολογικό παράγοντα ή γεγονός. Πολλοί παράγοντες μπορούν να ληφθούν υπόψη, μεταξύ των οποίων:

- γενετικοί παράγοντες? ο κίνδυνος, για παράδειγμα, κατάθλιψης σε ένα παιδί κυμαίνεται από 15 έως 45% εάν οι βιολογικοί γονείς του υπέφεραν από αυτό,
- βιοχημικές διεργασίες στον εγκέφαλο,
- εξωτερικό περιβάλλον.

Σε περίπτωση κοινωνικού περιβάλλοντος στο οποίο το παιδί μεγαλώνει και μεγαλώνει, μπορεί να εμφανιστούν δυσμενείς παράγοντες, όπως:

- κατάχρηση δραστικών ουσιών από γονείς,
- βία στην οικογένεια,
- πένθος,
- ασθένεια ενός μέλους της οικογένειας,
- έλλειψη ενδιαφέροντος για το παιδί,

- ψυχική και σωματική παραμέληση,
- δύσκολη οικονομική κατάσταση,
- πολύ υψηλές απαιτήσεις στο σπίτι ή στο σχολείο,
- σχολικές αποτυχίες.

Συνέπειες:

Σύμφωνα με τους Crundwell και Killu (2010), τα εσωτερικά προβλήματα συμπεριφοράς συσχετίζονται σημαντικά με τους κακούς ακαδημαϊκούς βαθμούς και οι μαθητές με σοβαρά προβλήματα όπως αυτό είναι λιγότερο πιθανό να αποφοιτήσουν από το λύκειο. Οι συγγραφείς δηλώνουν επίσης ότι τα γνωστικά ζητήματα μπορεί να περιλαμβάνουν χαμηλή ανοχή στην απογοήτευση και αρνητικά πρότυπα σκέψης. Οι καταθλιπτικοί μαθητές συχνά εγκαταλείπουν πιο γρήγορα τα καθήκοντα που θεωρούν ότι είναι τρομακτικά, αρνούνται να επιχειρήσουν ακαδημαϊκή εργασία που βρίσκουν πολύ δύσκολη και αμφιβάλλουν γρήγορα για την ικανότητά τους να ολοκληρώσουν ανεξάρτητα ακαδημαϊκά καθήκοντα ή να επιλύσουν προβλήματα. Η μνήμη, η ομιλία, η σωματική και κινητική δραστηριότητα και η ικανότητα προγραμματισμού μπορεί επίσης να επηρεαστούν. Πολλά καταθλιπτικά παιδιά και έφηβοι είναι λήθαργοι, μιλούν επίπονα και δυσκολεύονται να εκφράσουν πλήρως τις σκέψεις και τις ιδέες τους. Τα παιδιά με εσωτερικά προβλήματα βιώνουν επίσης πολλά συναισθήματα. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν αρνητικά συναισθήματα, απελπισία, αδυναμία και σωματικά συμπτώματα που σχετίζονται με το άγχος. Αυτά τα συναισθήματα οδηγούν σε σκέψεις όπως αρνητικές απόψεις για τον εαυτό, διαστρέβλωση γεγονότων για το τι πραγματικά συνέβη, φήμη, σκέψη για τα χειρότερα του παρελθόντος και του μέλλοντος, αδυναμία ολοκλήρωσης εργασιών και μη καλός επιλυτής προβλημάτων. Συμπεριφορές που μπορεί να επιδείξουν τα παιδιά περιλαμβάνουν περιορισμένη κοινωνική επαφή, αποφυγή, ανάγκη υπερβολικής ανατροφοδότησης και διαβεβαίωσης, προβλήματα κοινωνικών και ακαδημαϊκών δεξιοτήτων και περιορισμένη δραστηριότητα και εκφράσεις (Stormot, Herman & Reinke, 2015). Όταν η εσωτερικοποίηση της συμπεριφοράς αναγνωρίζεται νωρίς και όταν οι επαγγελματίες παρέχουν θεραπεία, οι νέοι μπορούν να βιώσουν βελτιωμένη διάθεση και να λειτουργήσουν καλύτερα στο σχολείο και τη ζωή αντί να αναπτύξουν διαταραχή. Το σχολικό προσωπικό διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στον εντοπισμό συμπτωμάτων κατάθλιψης ή άγχους - και στην παρέμβασή τους (Crundwell & Killu, 2010).

Διορθωτικό σχέδιο

Lp.	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
-----	------------------------------	--

	(Τι πρέπει να κάνεις?)	
1	Επικοινωνήστε με τα συναισθήματα	Μόλις οι μαθητές μάθουν για τα συναισθήματα και τους θετικούς τρόπους με τους οποίους μπορούν να τα επικοινωνήσουν, μπορούν να μάθουν να συμμετέχουν σε δραστηριότητες που μπορούν να τους αποσπούν την προσοχή ή να ανακουφίσουν τα δυσάρεστα συναισθήματα. Η χρήση προτάσεων μπορεί να είναι χρήσιμη για να βοηθήσει τους μαθητές να χρησιμοποιήσουν αυτήν την τεχνική, π.χ., θα ζητηθεί από τους μαθητές να αναλογιστούν καταστάσεις στις οποίες βιώνουν ένα συναίσθημα και συμπληρώνουν το κενό (π.χ. «Νιώθω φόβος όταν/ είμαι νευρικός όταν ...»)
2	Δώστε ρητές οδηγίες και δώστε σημειώσεις	Διδάξτε τους μαθητές πώς να εντοπίζουν και να παρακολουθούν τις σχετικές πληροφορίες, παρέχουν καθοδηγούμενες σημειώσεις για το χρόνο διδασκαλίας που κατευθύνεται από τους εκπαιδευτικούς. Οι καταθλιπτικοί μαθητές επωφελούνται από οδηγούς σπουδών που έχουν αναπτυχθεί από εκπαιδευτικούς για δοκιμές που τους επιτρέπουν να επικεντρωθούν στο πιο σημαντικό υλικό.
3	Συμμετέχετε στους γονείς	Η συμμετοχή των γονέων αποδεικνύεται ότι βελτιώνει το επίπεδο επίτευξης των παιδιών, την αποδοχή της συμπεριφοράς και τα κίνητρα στο σχολείο. Αναπτύξτε ένα σύστημα επικοινωνίας σπίτι -σχολείο για την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με την ακαδημαϊκή, κοινωνική και συναισθηματική συμπεριφορά του μαθητή και/ή τυχόν ανησυχίες.
4	Αναπτύξτε τροποποιήσεις	Αναπτύξτε τροποποιήσεις και προσαρμογές για να ανταποκριθείτε στις διακυμάνσεις της διάθεσης του μαθητή, στην ικανότητα συγκέντρωσης ή στις παρενέργειες των φαρμάκων. Αναθέστε ένα άτομο να χρησιμεύσει ως κύρια επαφή και συντονισμός παρεμβάσεων.
5	Επιτρέψτε διαλείμματα	Τα εσωτερικά προβλήματα, ειδικά με τις παρενέργειες των φαρμάκων, φέρνουν πολλές σωματικές επιπλοκές, όπως πονοκεφάλους ή «ξηροστομία», οπότε αφήστε τους να έχουν νερό/χυμό στο γραφείο και αφήστε ήσυχα για ένα διάλειμμα σε ένα ήσυχο μέρος της αίθουσας/έξω από

		την τάξη αν χρειαστεί. Βεβαιωθείτε ότι χρησιμοποιούν αυτό το πλεονέκτημα ακριβώς όταν πραγματικά δεν αισθάνονται καλά, όχι μόνο όταν τους αρέσει. Να τα προσέχετε πάντα
6	Διατάξεις καθισμάτων	Λόγω αυτών των διαλειμάτων, βεβαιωθείτε ότι κάθονται κοντά στην πόρτα, έτσι ώστε να μην διακόπτον το υπόλοιπο τμήμα της τάξης φεύγοντας.
7	Διαχωρίστε τη σχολική εργασία σε ξεχωριστές εργασίες	Κομμάτια αναθέσεις σε μικρότερα κομμάτια, βοηθούν στην ανάπτυξη και διαχείριση μιας χρονικής γραμμής για το πότε θα ολοκληρωθεί κάθε εργασία. Δημιουργήστε checklist για να επισημάνετε την εργασία που ολοκλήρωσαν
8	Παρέχετε πάντα σχόλια	Δώστε σχόλια μετά την επιτυχή ολοκλήρωση κάθε τμήματος μιας εργασίας. Θα μπορούσατε επίσης να ξεκινήσετε τη συνάντηση κάθε εβδομάδα/άλλη εβδομάδα για να θέσετε στόχους, να συζητήσετε επερχόμενα γεγονότα, πιθανά προβλήματα, εάν ο μαθητής αγωνίζεται με κάτι και τη συνολική του διάθεση.
9	Προωθήστε τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις	Συμπεριλάβετε δραστηριότητες ομαδικής συνεργασίας στην τάξη και επιλέξτε προσεκτικά τις οποίες θα τοποθετήσετε τον μαθητή με εσωτερικά σημεία συμπεριφοράς. Μπορεί να αυξήσει την πιθανότητα να απολαύσουν κάποιες θετικές αλληλεπιδράσεις. Η ομαδική εργασία τους επιτρέπει επίσης να μοιράζονται γνωστικές ευθύνες, ανακουφίζοντας το άγχος που συχνά αισθάνονται όταν ασχολούνται με το έργο και το ολοκληρώνουν μόνοι τους.
10	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)

Βιβλιογραφία :

Crundwell, R., & Killu, K. (2010). Ανταπόκριση στην κατάθλιψη ενός μαθητή. Εκπαιδευτική ηγεσία, 68 (2), 46-51.

Gueldner, BA, & Merrell, KW (2011). Παρεμβάσεις για μαθητές με εσωτερικευμένα ελλείμματα συμπεριφοράς. Oxford Handbooks Online. doi: 10.1093/oxfordhb/9780195369809. 013.0150

Liu, J., Chen, X., & Lewis, G. (2011). Εσωτερίκευση της παιδικής συμπεριφοράς: ανάλυση και επιπτώσεις. Εφημερίδα της νοσηλευτικής ψυχιατρικής και ψυχικής υγείας, 18 (10), 884–894. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2850.2011.01743.x>

Marchant, MR, Solano, BR, Fisher, AK, Caldarella, P., Young, KR, & Renshaw, TL (2007). Τροποποίηση της κοινωνικά αποσυρμένης συμπεριφοράς: Μια παρέμβαση παιδικής χαράς για μαθητές με εσωτερικές συμπεριφορές. *Ψυχυχολογία στα σχολεία*, 44 (8), 779–794. doi: 10.1002/pits.20265

Mooij, T., & Smeets, E. (2009). Προς συστημική υποστήριξη μαθητών με συναισθηματικές και συμπεριφορικές διαταραχές. *International Journal of Inclusive Education*, 13 (6), 597–616. doi: 10.1080/13603110802047978

Stormont, M., Herman, KC, & Reinke, WM (2015). Τα παιδιά που αγνοούνται: Πώς μπορούν οι εκπαιδευτικοί να υποστηρίξουν παιδιά με εσωτερικές συμπεριφορές. *Beyond Behavior*, 24 (2), 39–45. doi: 10.1177/107429561502400206

2.5.5. Ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή - OCD - Zuzana Palková, Laura Kyžňanská

Η ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή (OCD) είναι μια νευρολογική διαταραχή που επηρεάζει περίπου το 1 % των παιδιών σχολικής ηλικίας. Η ICDΔ χαρακτηρίζεται από επαναλαμβανόμενες, ακούσιες εμμονές και καταναγκασμούς που προκαλούν άγχος, καταναλώνουν χρόνο και παρεμβαίνουν στην τυπική σχολική λειτουργία.

Οι εμμονές είναι επίμονες σκέψεις, συναισθήματα ή εικόνες που μπαίνουν στο κεφάλι ενός μαθητή και βιώνονται σε παράλογο και υπερβολικό βαθμό. Είναι παράλογες και παρεμβαίνουν στην κανονική σκέψη. Οι εμμονές είναι ακούσιες, επαναλαμβανόμενες και ανεπιθύμητες σκέψεις που προκαλούν συναισθήματα άγχους ή τρόμου.

Οι καταναγκασμοί είναι τελετουργικές, επαναλαμβανόμενες συμπεριφορές που συχνά συνδέονται με μια εμμονή και εκτελούνται για να ανακουφίσουν το άγχος που προκαλείται από την εμμονή. Μερικές φορές υπάρχει μια σαφής σύνδεση μεταξύ της εμμονής και

του καταναγκασμού (π.χ. μόλυνση και πλύσιμο), αλλά αυτό μπορεί να μην ισχύει πάντα (π.χ., οι συμπεριφορές καταμέτρησης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την πρόληψη βλαβών σε άλλους). Συχνά η επιθυμία για εκτέλεση ψυχαναγκαστικών συμπεριφορών γίνεται ισχυρότερη με την πάροδο του χρόνου. Εάν ο αρχικός καταναγκασμός γίνει λιγότερο αποτελεσματικός στη μείωση του άγχους, τότε προστίθενται άλλες συμπεριφορές ή πιο περίτεχνα τελετουργικά για να παρέχουν ανακούφιση. Οι ψυχαναγκαστικές συμπεριφορές μπορεί να γίνουν εξαιρετικά χρονοβόρες και να επηρεάσουν την κανονική λειτουργία. Μερικοί άνθρωποι μπορούν να καθυστερήσουν τις συμπεριφορές, αλλά αυτό είναι πολύ δύσκολο και σχεδόν πάντα θα χρειαστεί να εκτελέσουν το τελετουργικό αργότερα. Οι άνθρωποι που έχουν OCD δεν έχουν αυταπάτες - συνήθως αναγνωρίζουν ότι αυτές οι σκέψεις και οι συμπεριφορές είναι παράλογες, αλλά αισθάνονται ανίκανοι να τις ελέγξουν. Τα συμπτώματα τείνουν να αυξάνονται και να υποχωρούν και μπορεί να επιδεινωθούν ως αποτέλεσμα ασθένειας ή άγχους (Paige, 2007). Τυπικές εκδηλώσεις της ICDD είναι η δυσκολία στην καθυστέρηση της ικανοποίησης, η αδυναμία αλλαγής ή ολοκλήρωσης ορισμένων εργασιών, η τελειομανία, η επιμονή σε ρουτίνες ή συναισθήματα. Πλύσιμο; έλεγχος τελετουργιών · και η ενασχόληση με τις ασθένειες, τον κίνδυνο και την αμφιβολία είναι επίσης μεταξύ των κοινών συμπτωμάτων στην παιδική ηλικία OCD. Τα χαρακτηριστικά των ατόμων με ICDD που παρεμβαίνουν στην απόδοση περιλαμβάνουν αδιάκοπη ανησυχία, υπερβολικές προσδοκίες, δυσαρέσκεια με τα αποτελέσματα, ανταγωνιστικότητα, αναβλητικότητα, ανάγκη για έλεγχο και αυτοκριτική.

Συμπτώματα:

- **Μόλυνση:** Τα παιδιά με αυτήν την εμμονή ονομάζονται μερικές φορές «γερμανόφοβοι». Στα σχολεία, αυτό παίζει με τα παιδιά να ανησυχούν για άλλα παιδιά που φτερνίζονται και βήχουν, αγγίζουν πράγματα που μπορεί να είναι βρώμικα ή αρρωσταίνουν με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Η πιο συνηθισμένη εμμονή .
- **Μαγική σκέψη:** Για παράδειγμα, τα παιδιά μπορεί να ανησυχούν ότι οι σκέψεις τους μπορεί να προκαλέσουν κάποιον να τραυματιστεί ή να αρρωστήσει. Εάν δεν κάνουν κάτι συγκεκριμένο, θα προκαλέσει κάτι κακό.
- **Καταστροφική:** Μερικά παιδιά καταλήγουν εύκολα στο συμπέρασμα ότι κάτι τρομερό έχει συμβεί. Για παράδειγμα, αν οι γονείς του παιδιού καθυστερήσουν να πάρουν 5 λεπτά, το εγκατέλειψαν.
- **Ευστροφία:** Αυτό συμβαίνει όταν τα παιδιά έχουν εμμονικές ανησυχίες για να προσβάλλουν τον Θεό ή να βλασφημούν με κάποιο τρόπο.

- **Το «ακριβώς σωστό συναίσθημα»:** τα παιδιά μπορεί να μην ξέρουν γιατί κάνουν κάτι, αλλά απλώς πρέπει να το κάνουν μέχρι να αποκτήσουν αυτό που λέμε «το σωστό συναίσθημα». Έτσι: "Θα τακτοποιήσω αυτά τα πράγματα μέχρι να μου φανεί σωστό και μετά θα σταματήσω." Και στη συνέχεια με την πάροδο του χρόνου-στην ηλικία των 9 έως 12 ετών-εξελίσσεται σε μαγική σκέψη και πιο δεισιδαιμονικό στη φύση

Συμπεριφορές που σχετίζονται με OCD αλλά συχνά συγχέονται με άλλες διαταραχές

- **Απόσπαση της προσοχής :** Εάν ένα παιδί είναι απασχολημένο με τη σκέψη ότι αν δεν γυρίσει το καπάκι του στυλό και μετρήσει στα τέσσερα με τον σωστό τρόπο, τότε η μαμά της θα αρρωστήσει, δεν πρόκειται να προσέξει στο μάθημα. Και αν ο δάσκαλός της την καλέσει να απαντήσει σε μια ερώτηση, η απόσπαση της προσοχής της μπορεί να μοιάζει με ΔΕΠΥ, αλλά δεν είναι.
- **Επιβράδυνση στις εξετάσεις, τα χαρτιά και τις εργασίες:** Μερικές φορές όταν τα παιδιά χρειάζονται πολύ χρόνο, παλεύουν με την τελειομανία ότι χρειάζεται να κάνουν τα πράγματα με τον σωστό τρόπο. Αυτό θα μπορούσε να μοιάζει με μαθησιακή διαταραχή ή απροσεξία, αλλά δεν είναι.
- **Αποφυγή :** Οι δάσκαλοι μπορεί να δουν ένα παιδί που δεν θέλει να καθίσει στο πάτωμα ή να πάρει πράγματα που άγγιξαν το πάτωμα ή να λερώσουν τα χέρια του στο μάθημα της τέχνης. αποφεύγουν πολλές δραστηριότητες παιδικής χαράς - φοβούνται τα μικρόβια.
- **Χτύπημα και άγγιγμα συμμετρικά:** Εάν ένα παιδί κάθεται στο γραφείο της και κλωτσά κατά λάθος την καρέκλα του παιδιού δίπλα της με το δεξί της πόδι, θα πρέπει στη συνέχεια να την κλωτσήσει με το αριστερό της πόδι. Αυτό μπορεί να μοιάζει με κάποιον που είναι αντιπολιτευτικός ή με κάποιον που έχει πάρα πολύ ενέργεια, αλλά στην πραγματικότητα είναι OCD.

Μορφές καταναγκασμού:

- Πλύσιμο και καθαρισμός (π.χ. υπερβολικό ντους, πλύσιμο χεριών, καθαρισμός σπιτιού).
- Έλεγχος (π.χ. κλειδαριές, συσκευές, χαρτιά, διαδρομές οδήγησης).
- Καταμέτρηση (π.χ. προτιμήσεις για ζυγούς ή περιττούς αριθμούς, πίνακες αριθμών).

- Επαναλαμβανόμενες ενέργειες ή σκέψεις (π.χ. ενεργοποίηση/απενεργοποίηση φώτων, σηκωθείτε/κατεβείτε σε καρέκλες, ξαναδιαβάζετε, ξαναγράφετε).
- Ανάγκη να ρωτήσετε ή να ομολογήσετε (π.χ., να ζητήσετε διαβεβαίωση).
- Αποθήκευση (π.χ. περιοδικά, φυλλάδια, ρούχα, πληροφορίες).
- Ταξινόμηση και τακτοποίηση (π.χ., ανάγκη τα πράγματα να είναι ευθεία, με σειρά ή με μια συγκεκριμένη σειρά).
- Επανάληψη λέξεων, φράσεων ή προσευχών στον εαυτό σας (π.χ. επανάληψη προσευχών «ασφαλών» λέξεων).

Αιτίες προβλημάτων:

Τα αίτια της ICDD είναι περίπλοκα. Περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, γενετικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες, περιγεννητικό στρες, ανωμαλίες στην ανατομία και/ή λειτουργία του κεντρικού νευρικού συστήματος, μια πρώιμη και εκτεταμένη αίσθηση ευθύνης για την πρόληψη κινδύνου. Η βιοχημική ανισορροπία στον εγκέφαλο προκαλεί την αποστολή ψευδών μηνυμάτων απειλής. Η ICDD μπορεί να είναι μια μαθημένη απάντηση που έχει σχεδιαστεί για να μειώνει το άγχος. Μερικοί άνθρωποι μπορεί να παρουσιάζουν ήπια έως μέτρια συμπτώματα ενώ άλλοι μπορεί να έχουν σοβαρά, συχνά συντριπτικά συμπτώματα.

Συνέπειες:

Παρά το γεγονός ότι τα περισσότερα παιδιά και έφηβοι με ICDD έχουν συνολικό δείκτη νοημοσύνης στο μέσο όρο, η ολοκλήρωση μιας σχολικής ημέρας μπορεί να αποδειχθεί ψυχολογικά και συναισθηματικά αγχωτική και σωματικά εξαντλητική. Σημαντικές προκλήσεις μπορεί να υπάρχουν στην καθημερινή σχολική ζωή. Αυτό μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι οι βαθμολογίες IQ των παιδιών με ICDD είναι χαμηλότερες σε εργασίες απόδοσης σε αντίθεση με λεκτικές εργασίες (Chatuverdi, Murdick & Gartin, 2014). Οι μαθητές με ICDD συνήθως αποδίδουν πολύ κάτω από τις δυνατότητές τους σε τομείς ακαδημαϊκής επίδοσης. Αυτή η μείωση των σχολικών εργασιών συμβαίνει συχνά επειδή τα συμπτώματα της ICDD παρεμβαίνουν στη συγκέντρωση και την παραγωγικότητα. Για παράδειγμα, ορισμένοι μαθητές μπορεί να έχουν πρόβλημα να φτάσουν εγκαίρως στο σχολείο λόγω των αμέτρητων πρωινών τελετουργιών που κάνουν για να προετοιμαστούν για το σχολείο. Ορισμένοι μαθητές μπορεί να μην είναι σε θέση να ολοκληρώσουν την εργασία τους επειδή συχνά διαγράφουν, ξανακάνουν και τελειοποιούν τη δουλειά τους. Μερικοί μαθητές μπορεί να έχουν κρίσεις άγχους κατά τη διάρκεια των δοκιμών ή να καταστούν πολύ καταθλιπτικοί για να παρακολουθήσουν το σχολείο. Οι μαθητές με ICDD

τείνουν να έχουν περισσότερες μαθησιακές διαταραχές - συγκεκριμένα, μη λεκτικές μαθησιακές δυσκολίες - από εκείνους χωρίς ICDD. Αυτό σημαίνει ότι αν και ορισμένοι μαθητές με ICDD μπορεί να έχουν επαρκείς λεκτικές δεξιότητες στη γλώσσα, την ανάγνωση και την ορθογραφία, μπορεί να αγωνίζονται με εργασίες που απαιτούν οπτικές-χωρικές δεξιότητες, όπως τα μαθηματικά και η γραφή. Οι μαθητές με ICDD μπορεί να έχουν πρόβλημα να δώσουν προσοχή στην τάξη επειδή δυσκολεύονται να απεμπλακούν από τις σκέψεις τους ή να εμπλέκονται σε νοητικές τελετουργίες ως απάντηση στις εμμονές τους. Μπορεί επίσης να προσπαθήσουν να αποφύγουν ή να καθυστερήσουν την εκτέλεση μιας ψυχαναγκαστικής συμπεριφοράς (Paige, 2007). Οι μαθητές με ICDD αντιμετωπίζουν συχνά προβλήματα με την έναρξη και την ολοκλήρωση των καθηκόντων που έχουν ανατεθεί, την προσοχή στην τάξη και την εστίαση στις δραστηριότητες της τάξης. Αυτά τα προβλήματα προκύπτουν ως αποτέλεσμα της απόσπασης και της υπέρβασης από εμμονικές σκέψεις και ψυχαναγκαστικές ψυχικές και/ή σωματικές πράξεις.

Διορθωτικό σχέδιο δράσης

	Σκοπός διορθωτικών ενεργειών (Τι πρέπει να κάνεις?)	Υποθέσεις του προγράμματος διόρθωσης (Πώς πρέπει να γίνει αυτό;)
1	Προσπαθήστε να διατηρήσετε ένα περιβάλλον χωρίς άγχος και υποστήριξη.	Ένα αρνητικό περιβάλλον στην τάξη επηρεάζει σημαντικά τη συμπεριφορά ενός μαθητή με ICDD αυξάνοντας το άγχος, την απογοήτευση και το άγχος. Η εμπειρία αυτών των συναισθημάτων παρεμβαίνει στη μάθηση και καθιστά αδύνατη την ολοκλήρωση εργασιών. Δημιουργήστε ένα θετικό περιβάλλον βεβαιωθείτε ότι οι μαθητές γνωρίζουν, επιτρέπεται να κάνουν λάθη κλπ.
2	Καθιερώστε προβλέψιμους, σαφώς διατυπωμένους κανόνες και προσδοκίες	Επαναλάβετε τους κανόνες συχνά. Παρέχετε δομημένες ρουτίνες για να ακολουθήσουν οι μαθητές. Δώστε στον μαθητή όσο το δυνατόν περισσότερη ειδοποίηση, εάν η ρουτίνα πρέπει να αλλάξει, αλλά αναγνωρίστε ότι ένας μαθητής με ICDD συχνά δεν μπορεί να ξεκινήσει μια νέα εργασία μέχρι να ολοκληρώσει την αρχική του εργασία.
3	Προειδοποίηση	Ευερεθιστότητα και απογοήτευση είναι δύο από τις πιο μακροχρόνιες πράγματα ότι τα παιδιά με ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή αισθάνονται

		σε μια καθημερινή βάση. Οι αλλαγές στο πρόγραμμα μπορεί να είναι πολύ ενοχλητικές για ένα παιδί με ICDD, επομένως μπορεί να είναι χρήσιμο για τους εκπαιδευτικούς να ενημερώνουν εκ των προτέρων τα πράγματα. Τα παιδιά που ξέρουν τι να περιμένουν είναι λιγότερο πιθανό να γοητευτούν από την αλλαγή.
4	Να είστε ενήμεροι για την ενεργοποίηση γεγονότων	Είναι πολύ σημαντικό για τους εκπαιδευτικούς να γνωρίζουν τι είδους πράγματα μπορεί να προκαλέσουν τα συμπτώματα. Π.χ. η κόπωση είναι ένα τεράστιο κομμάτι της ICDD, οπότε είναι σημαντικό να γνωρίζουμε ότι εάν ένα παιδί νυστάζει στην τάξη και ίσως βάζει το κεφάλι του κάτω, δεν οφείλεται στο ότι είναι αντιπολιτευτικό ή ασέβεια, αλλά επειδή κατακλύζεται από την κούραση.
5	Να είστε ευέλικτοι και πρόθυμοι να προσαρμόσετε τις προσδοκίες	Συνειδητοποιήστε ότι μόλις ένας μαθητής με ICDD αρχίσει ένα τελετουργικό (δηλαδή έλεγχο, μέτρηση, τακτοποίηση, εκτέλεση τελειομανών συμπεριφορών) στην τάξη, δεν είναι σε θέση να σταματήσει μέχρι να ολοκληρωθεί.
7	Αφήστε επιπλέον χρόνο και ελέγξτε ξανά	Επιτρέψτε σε έναν μαθητή με ICDD που αισθάνεται υποχρεωμένος να ελέγξει και να ελέγξει εκ νέου την εργασία να υποβάλει εργασίες μετά την ημερομηνία λήξης, όταν είναι εφικτό και δίκαιο για τους άλλους. Αφήστε επιπλέον χρόνο για να ολοκληρώσετε τις δοκιμές εάν χρειαστούν.
8	Δημιουργία συστήματος επικοινωνίας	Εάν ο μαθητής αισθάνεται ότι εμφανίζονται συμπτώματα, μπορεί να σας δώσει σήμα και να φύγει από την τάξη ή να πάει σε προστατευμένο μέρος στην τάξη, χωρίς να διακόψει την τάξη. Μπορεί να αποτρέψει μια ενοχλητική και ενοχλητική ανατίναξη των συμπτωμάτων στην τάξη, και τα άλλα παιδιά να την αντιμετωπίζουν ή να την εκφοβίζουν γι 'αυτό.
9	Διάταξη καθισμάτων	Σως δεν θέλετε να έχετε ένα παιδί με ICDD να κάθεται δίπλα στην πόρτα δίπλα στον άθλιο διάδρομο. Μπορεί να έχετε το παιδί να κάθεται μπροστά, όπου είναι λιγότερο ικανό να ακούσει το θόρυβο και μπορεί να παραμείνει πιο συγκεντρωμένο στη δουλειά. Από την άλλη πλευρά, ένα παιδί που έχει πολύ παρατηρήσιμα συμπτώματα και δεν

		θέλει να το βλέπουν άλλα παιδιά, μπορεί να είναι καλύτερα να είναι πιο κοντά στην πόρτα, προς το πίσω μέρος του δωματίου.
10	Εφαρμόστε και διατηρείτε τακτική επικοινωνία με τους γονείς του μαθητή.	Ενημερώστε τους γονείς για τη θετική συμπεριφορά του μαθητή, αντί να επικοινωνείτε μόνο με τους γονείς όταν ο μαθητής έχει κακή συμπεριφορά. Συνεργαστείτε με την οικογένεια για να διευκολύνετε τα συμπτώματα ακολουθώντας σχέδια θεραπείας που εφαρμόζονται στο σπίτι.

Βιβλιογραφία:

Heretik, A., Heretik, A. a kol. (2016). Klinická ψυχολογία. 2. vyd. Nové Zámky: Psychoprof., Spol. s ro

Chaturvedi, A., Murdick, N., & Gartin, B. (2014). Ιδεοψυχαναγκαστική Διαταραχή: Τι πρέπει να γνωρίζει ένας εκπαιδευτικός. Σωματικές αναπηρίες: Εκπαίδευση και συναφείς υπηρεσίες, 33 (2), 71-83. <https://doi.org/10.14434/pders.v33i2.13134>

Leininger, M., Taylor Dyches, T., Prater, MA, & Heath, MA (2010). Διδασκαλία μαθητών με Ιδεοψυχαναγκαστική Διαταραχή. Παρέμβαση στο Σχολείο και την Κλινική, 45 (4), 221- 231. doi: 10.1177/1053451209353447

Paige, LZ (2007). Ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή. Κύρια ηγεσία, 12–15. Ανακτήθηκε από https://www.nasponline.org/Documents/Resources%20and%20Publications/Handouts/Families%20and%20Educators/nassp_obsessive.pdf [5.8.2020]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ - ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΑΣΚΑΛΟ

Συμπληρώστε το ερωτηματολόγιο. Σκοπός της μελέτης είναι να μάθετε τη γνώμη σας σχετικά με τις σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων. Τα δεδομένα θα χρησιμοποιηθούν για επιστημονική ανάλυση.

Η έρευνα είναι ανώνυμη. Σας ευχαριστώ.

I. Πόσο συχνά, κατά τη γνώμη σας, κάνει τους μαθητές συμπεριφέρονται προς τους ενήλικες στο εξής;

Lp	Προβλήματα στις σχέσεις με τους ενήλικες	Πολύ συχνά	Συχνά	Ωρες ωρες	Σπανίως	Πολύ σπάνια
1	Μαλώνουν					
2	Χρησιμοποιούν βία					
3	Επαναστατούν					
4	Προσβάλλουν και εκδικούνται					
5	Τους κατηγορούν για τις δικές τους αποτυχίες					
6	Προσβάλλουν και αποφεύγουν την επαφή					
7	Ψεύδονται					
8	Είναι αναξιόπιστα					
9	Είναι χυδαίοι					
10	Είναι ασεβείς					
11	Προκαλούν και ενοχλούν					
12	Χειρίζονται					
13	Δεν τους μιλούν για τα προβλήματα και τις ανάγκες τους					
14	Επικεντρώνουν την προσοχή στον εαυτό τους					
15	Είναι επιθετικοί					

II Πόσο συχνά παρατηρείτε τη συμπεριφορά των παρακάτω μαθητών απέναντι στους συναδέλφους τους;

Lp	Προβλήματα στις σχέσεις με συνομήλικους	Πολύ συχνά	Συχνά	Ωρες ωρες	Σπανίως	Πολύ σπάνια
1	Μαλώνουν					
2	Τους κατηγορούν για τις δικές τους αποτυχίες/προβλήματα					
3	Προσβάλλουν και εκδικούνται					
4	Ψεύδονται					
5	Είναι επιθετικοί					
6	Χωρίζουν και αποσύρονται					
7	Είναι ανειλικρινείς και άπιστοι					
8	Σνομπάρουν τους άλλους					
9	Προκαλούν συγκρούσεις					
10	Κυριαρχούν στους άλλους					
11	Δεν είναι ικανοί να ζητήσουν βοήθεια					

III. Πόσο συχνά συναντάτε τις ακόλουθες καταστάσεις στην τάξη σας; Η συμπεριφορά περιλαμβάνει τη σχέση μεταξύ του μαθητή και της τάξης;

Lp	Προβλήματα στη λειτουργία της ομάδας	Πολύ συχνά	Συχνά	Ωρες ωρες	Σπανίως	Πολύ σπάνια
1	Δεν συμμορφώνονται με τους κανόνες της τάξης					
2	Προκαλούν ταξικές συγκρούσεις					
3	Δεν μπορούν να συνεργαστούν σε μια ομάδα					
4	Απορρίπτονται από όλη την τάξη					

5	Κυριαρχούν σε όλη την τάξη					
6	Φοβούνται να μιλήσουν μπροστά σε όλη την τάξη					
7	Χειρίζονται και δημιουργούν πίεση στην τάξη					
8	Ευνοούνται από όλη την τάξη					

IV. Πόσο συχνά παρατηρείτε τη συμπεριφορά και τη σκέψη των μαθητών που ακολουθούν;

Λρ	Προβλήματα στον εαυτό του	Πολύ συχνά	Συχνά	Ωρες ωρες	Σπανίως	Πολύ σπάνια
1	Σκέφτονται και μιλούν άσχημα για τον εαυτό τους					
2	Δεν πιστεύουν στις δικές τους ικανότητες					
3	Δρουν αυτοκαταστροφικά					
4	Κάνουν την εντύπωση ότι δεν νοιάζονται για τίποτα και κανέναν					
5	Δεν δείχνουν ενσυναίσθηση					
6	Δεν μπορούν να σταθούν απέναντι σε κανέναν					
7	Δεν έχουν τις δικές τους απόψεις					
8	Δεν μπορούν να παραδεχτούν τα δικά τους λάθη					
9	Δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν τα δικά τους προβλήματα					

V. Πόσο συχνά παρατηρείτε τις ακόλουθες συμπεριφορές μεταξύ των μαθητών σας;

Lp	Προβλήματα στην ολοκλήρωση εργασιών	Πολύ συχνά	Συχνά	Ωρες ωρες	Σπανίως	Πολύ σπάνια
1	Δεν μπορείς να βασιστείς σε αυτά					
2	Δεν λαμβάνουν αποφάσεις ή αναλαμβάνουν καθήκοντα μόνοι τους					
3	Δεν μπορούν να διαχειριστούν το χρόνο τους					
4	Αφήνουν τα πάντα μέχρι την τελευταία στιγμή					
5	Πρέπει πάντα να τους δίνεις οδηγίες τι πρέπει να κάνουν					
6	Βαριούνται να εκτελούν γρήγορα εργασίες					
7	Κάνουν τα καθήκοντα με κάθε τρόπο					
8	Αρνούνται να ασχοληθούν με οτιδήποτε					
9	Αργούν συνεχώς (είναι αδιάθετοι).					

VI. Πόσο συχνά παρατηρείτε την επικίνδυνη συμπεριφορά των παρακάτω μαθητών;

Lp	Επικίνδυνες συμπεριφορές	Πολύ συχνά	Συχνά	Ωρες ωρες	Σπανίως	Πολύ σπάνια
1	Καταστρέφουν την περιουσία κάποιου					
2	Παίζουν ασταμάτητα					
3	Τρέχουν μακριά από το σπίτι					
4	Πίνουν αλκοόλ					
5	Καπνίζουν τσιγάρα					

6	Σεξουαλικά παρενοχλούν τους άλλους					
7	Εκφοβίζουν τους άλλους					
8	Παίρνουν ναρκωτικά					
9	Παίζουν στοίχημα					
10	Κακομεταχειρίζονται τα ζώα					
11	Εκβιάζουν χρήματα από άλλους					
12	Συμμετέχουν σε αγώνες					
13	Ακολουθούν αυστηρές δίαιτες					
14	Είναι εθισμένοι στο Διαδίκτυο					

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

Ηλικία: .....

Φύλο: φά Μ

Διαμονή: α) μεγάλη πόλη, β) πόλη, γ) χωριό

ΧΩΡΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: .....

Επαγγελματική θέση: .....

Εκπαίδευση: .....

Αρχαιότητα:.....

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ - ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΗ

Συμπληρώστε το ερωτηματολόγιο. Σκοπός της μελέτης είναι να μάθετε τη γνώμη σας στις σχέσεις με συνομήλικους. Τα δεδομένα θα χρησιμοποιηθούν για επιστημονική ανάλυση. Η έρευνα είναι ανώνυμη. Σας ευχαριστώ.

I. Πόσο συχνά συμπεριφέρονται οι συνάδελφοί σας απέναντι στους ενήλικες με τον ακόλουθο τρόπο;

		Πολύ συχνά	Συχνά	Ωρες ωρες	Σπάνια	Πολύ σπάνια
--	--	---------------	-------	--------------	--------	----------------

	Προβλήματα στις σχέσεις με τους ενήλικες					
1	Μαλώνουν					
2	Χρησιμοποιούν βία					
3	Επαναστατούν					
4	Προσβάλλουν και εκδικούνται					
5	Τους κατηγορούν για τις δικές τους αποτυχίες					
6	Προσβάλλουν και αποφεύγουν την επαφή					
7	Ψεύδονται					
8	Είναι αναξιόπιστα					
9	Είναι χυδαίοι					
10	Είναι ασεβείς					
11	Προκαλούν και ενοχλούν					
12	Χειρίζονται					
13	Δεν τους μιλούν για τα προβλήματα και τις ανάγκες τους					
14	Επικεντρώνουν την προσοχή στον εαυτό τους					
15	Είναι επιθετικοί					

II Πόσο συχνά παρατηρείτε τις ακόλουθες συμπεριφορές μεταξύ των συναδέλφων σας ;

	Πολύ συχνά	Συχνά	Ωρες	Σπάνια	Πολύ σπάνια
Προβλήματα στις σχέσεις με συνομήλικους					

1	Μαλώνουν					
2	Τους κατηγορούν για τις δικές τους αποτυχίες/προβλήματα					
3	Προσβάλλουν και εκδικούνται					
4	Ψεύδονται					
5	Είναι επιθετικοί					
6	Χωρίζουν και αποσύρονται					
7	Είναι ανειλικρινείς και άπιστοι					
8	Σνομπάρουν τους άλλους					
9	Προκαλούν συγκρούσεις					
10	Κυριαρχούν στους άλλους					
11	Δεν είναι ικανοί να ζητήσουν βοήθεια					

III. Πόσο συχνά συναντάτε τις ακόλουθες καταστάσεις στην τάξη σας; Η συμπεριφορά περιλαμβάνει τη σχέση μεταξύ του μαθητή και της τάξης;

	Προβλήματα στη λειτουργία της ομάδας	Πολύ συχνά	Συχνά	Ωρες ωρες	Σπάνια	Πολύ σπάνια
1	Δεν συμμορφώνονται με τους κανόνες της τάξης					
2	Προκαλούν ταξικές συγκρούσεις					

3	Δεν μπορούν να συνεργαστούν σε μια ομάδα					
4	Απορρίπτονται από όλη την τάξη					
5	Κυριαρχούν σε όλη την τάξη					
6	Φοβούνται να μιλήσουν μπροστά σε όλη την τάξη					
7	Χειρίζονται και δημιουργούν πίεση στην τάξη					
8	Ευνοούνται από όλη την τάξη					

IV. Πόσο συχνά παρατηρείτε τις ακόλουθες συμπεριφορές μεταξύ των συναδέλφων σας;

	Προβλήματα στον εαυτό του	Πολύ συχνά	Συχνά	Ωρες ωρες	Σπάνια	Πολύ σπάνια
1	Σκέφτονται και μιλούν άσχημα για τον εαυτό τους					
2	Δεν πιστεύουν στις δικές τους ικανότητες					
3	Δρουν αυτοκαταστροφικά					
4	Κάνουν την εντύπωση ότι δεν νοιάζονται για τίποτα και κανέναν					
5	Δεν δείχνουν ενσυναίσθηση					

6	Δεν μπορούν να σταθούν απέναντι σε κανέναν					
7	Δεν έχουν τις δικές τους απόψεις					
8	Δεν μπορούν να παραδεχτούν τα δικά τους λάθη					
9	Δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν τα δικά τους προβλήματα					

V. Πόσο συχνά παρατηρείτε τις ακόλουθες συμπεριφορές μεταξύ των συναδέλφων σας;

	Προβλήματα στην ολοκλήρωση εργασιών	Πολύ συχνά	Συχνά	Ωρες ώρες	Σπάνια	Πολύ σπάνια
1	Δεν μπορείς να βασιστείς σε αυτά					
2	Δεν λαμβάνουν αποφάσεις ή αναλαμβάνουν καθήκοντα μόνοι τους					
3	Δεν μπορούν να διαχειριστούν το χρόνο τους					
4	Αφήνουν τα πάντα μέχρι την τελευταία στιγμή					
5	Πρέπει πάντα να τους δίνεις οδηγίες τι πρέπει να κάνουν					

6	Βαριούνται να εκτελούν γρήγορα εργασίες					
7	Κάνουν τα καθήκοντα με κάθε τρόπο					
8	Αρνούνται να ασχοληθούν με οτιδήποτε					
9	Αργούν συνεχώς (είναι αδιάθετοι).					

VI. Πόσο συχνά οι συνάδελφοί σας επιδίδονται στις ακόλουθες επικίνδυνες συμπεριφορές ;

	Επικίνδυνες συμπεριφορές	Πολύ συχνά	Συχνά	Ωρες ωρες	Σπάνια	Πολύ σπάνια
1	Καταστρέφουν την περιουσία κάποιου					
2	Παίζουν ασταμάτητα					
3	Τρέχουν μακριά από το σπίτι					
4	Πίνουν αλκοόλ					
5	Καπνίζουν τσιγάρα					
6	Σεξουαλικά παρενοχλούν τους άλλους					
7	Εκφοβίζουν τους άλλους					
8	Παίρνουν ναρκωτικά					
9	Παίζουν στοίχημα					
10	Κακομεταχειρίζονται τα ζώα					

11	Εκβιάζουν χρήματα από άλλους					
12	Συμμετέχουν σε αγώνες					
13	Ακολουθούν αυστηρές δίαιτες					
14	Είναι εθισμένοι στο Διαδίκτυο					

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

Ηλικία: .....

Φύλο: φά Μ

Διαμονή: α) μεγάλη πόλη, β) πόλη, γ) χωριό

Όνομα σχολείου: .....

1

^[1] Radochoński M., Podstawy psychopatologii dla pedagogów, WUR Rzeszów, 2001, σελ. 244.

^[2] *Ibidem*, σελ. 245.

^[3] <http://www.psychologia.edu.pl/czytelnia/61-remedium/565-zaburzenia-zachowania-u-dzieci-i-mlodziezy.html> (06.02.2020).

^[4] Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10, Uniwersyteckie Wydawnictwo Medyczne Vesalius», Warszawa 1998, σελ. 140.

^[5] Strzemieczny J., Zajęcia socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży, PTP Warszawa, 1993, ss. 35-42

^[6] Karasowska A., Jak wychowywać i uczyć dzieci z zaburzeniami zachowania, PARPA Warszawa, 2009, ss. 7-11.

^[7] *Ibidem*, σελ. 5